

Annotation

Сборник художественных произведений, адаптированных на упрощённый финский язык. Finnish - Selkokieli.

Henning Mankeli, Johan Werkmäster - Valokuvaajan kuolema
Pertti Rajala - Mannerheim
Saraleena Aarnitaival - Kirjailijan murha
Sisko Istanmäki - Liian paksu perhoseksi
Tuula Puranen - Oma kissani
Vesa Ämmälä - Ankkurinappi
Merja Suikki - On ilta meitä varten
Arto Paasilinna - Isoisää etsimässä
Vesa Ämmälä - Pieni hiljainen mies
Johannes Linnankoski - Laulu tulipunaisesta kukasta
Henning Mankell, Johan Werkmäster - Mies rannalla
Natalia Kisnanen - Missä olet, suomalainen

-
- [Henning Mankeli, Johan Werkmäster - Valokuvaajan kuolema](#)
 - [Pertti Rajala - Mannerheim](#)
 - [Saraleena Aarnitaival - Kirjailijan murha](#)
 - [Sisko Istanmäki - Liian paksu perhoseksi](#)
 - [Tuula Puranen - Oma kissani](#)
 - [Vesa Ämmälä - Ankkurinappi](#)
 - [Merja Suikki - On ilta meitä varten](#)
 - [Arto Paasilinna - Isoisää etsimässä](#)
 - [Vesa Ämmälä - Pieni hiljainen mies](#)
 - [Johannes Linnankoski - Laulu tulipunaisesta kukasta](#)
 - [Henning Mankell, Johan Werkmäster - Mies rannalla](#)
 - [Natalia Kisnanen - Missä olet, suomalainen](#)
-

Henning Mankeli, Johan Werkmäster - Valokuvaajan kuolema

Suomentanut Ari Sainio

Murha

Oli huhtikuu. Oli ilta. Kello oli vähän yli kahdeksan. Simon Lamberg käveli pitkin tyhjiä katuja. Oli melko kylmä. Simon katui, ettei ollut laittanut lämmintä villapaitaa päälle.

Hän oli menossa Pyhän Gertrudin torille. Tori sijaitsi keskellä Ystadin kaupunkia. Siellä oli hänen studiosa.

Simon Lamberg oli valokuvaaja. Hän oli täyttänyt äskettäin 50 vuotta. Hän oli valokuvannut ihmisiä 25 vuotta. Hän teki työtä päivällä, mutta kaksi kertaa viikossa hän tuli studiolleen myös illalla.

Ne olivat parhaita hetkiä hänen elämässään. Illat, jolloin hän oli yksin valokuviansa parissa studion takahuoneessa. Simon Lamberg oli perillä.

Hän avasi oven ja astui sisään.

Studiossa oli pimeää.

Hän ei sytyttänyt valoja.

Hän käveli studion läpi takahuoneeseen, jossa hän kehitti valokuvat.

Hän astui takahuoneeseen, sulki oven ja sytytti valon. Hän ripusti takkinsa naulakkoon ja avasi radion.

Sieltä tuli klassista musiikkia.

Sitten hän laittoi vettä kahvinkeittimeen ja otti kupin.

Hän viihtyi tässä huoneessa.

Se oli täysin hänen omansa, pyhä huone. Tänne hän ei päästänyt ketään muita kuin siivoojan.

Täällä hän oli yksin, herra talossa.

Simon Lambergilla oli harrastus.

Hänellä oli valokuvakansio, jossa oli tunnettujen henkilöiden kuvia.

Ne eivät kuitenkaan olleet tavallisia henkilökuvia.

Hän oli muuttanut kuvat niin, että henkilöt näyttivät niissä pieniltä, rumilta ja inhottavilta.

Tänä iltana hän aikoi tehdä samanlaisen kuvan pääministeristä.

Hän oli leikannut Ruotsin pääministerin kuvan sanomalehdestä ja suurentanut sen.

Hän asetti kuvan eteensä pöydälle.

Mistä hän aloittaisi? Hän päätti aloittaa silmistä. Hän tekisi niistä pienet ja vinot. Sitten hän leikkaisi pois suun tai ehkä neuloisi sen kiinni. Poliitikot puhuivat liikaa.

Hän työskenteli kuvan kimpussa useita tunteja. Hän muutti pääministerin kasvot kynän, veitsen ja pensselin avulla. Tärkein oli kuitenkin jäljellä. Hän pienentäisi kuvan. Laitteidensa avulla hän teki kuvasta yhä pienemmän ja pienemmän.

Kello oli melkein puoli kaksitoista, kun hän oli valmis. Pääministerin kasvot olivat nyt passikuvan kokoiset. Hän liimasi kuvan albumiinsa.

Hän nousi, sulki radion ja sammutti valon. Oli aika lähteä kotiin. Äkkiä hän tunsu, että jotain oli vialla. Hän luuli kuulleensa ääniä studion puolelta.

Oliko joku murtautunut studioon? Hän seiso hiljaa ja kuunteli, mutta ei kuullut enää mitään.

Kuvittelin vain, Simon Lamberg ajatteli.

Hän avasi oven ja astui takahuoneesta pimeään studioon.

Sen jälkeen kaikki tapahtui hyvin nopeasti.

Hän näki varjon edessään.

Hän yritti paeta, lähteä juoksemaan, mutta ehti ottaa vain pari askelta.

Jokin osui häntä kovalla voimalla päähän.

Tuntui, kuin koko maailma olisi räjähtänyt hänen silmissään.

Simon Lamberg oli kuollut, ennen kuin hänen ruumiinsa ehti kaatua lattiaan asti.

Kello oli 17 minuuttia vaille kaksitoista.

Oli melkein keskiyö.

Viisi tuntia myöhemmin studiolle saapui siivooja Hilda Andersson. Hän avasi oven avaimella ja astui sisään.

Hän näki heti lattialla olevan ruumiin.

Siitä oli valunut verta lattialle.

Hilda Andersson pakeni kadulle. Ja alkoi kirkua.

[Rikospaikka](#)

Oli aikainen aamu. Kello oli kymmenen minuuttia yli kuuden.

Komisario Kurt Wallander heräsi puhelimen pirinään.

Soittaja oli toinen poliisi, Martinsson.

— Herätinkö? Martinsson kysyi.

— Kyllä, Wallander vastasi.

— Mitä on tapahtunut?

— Saimme juuri tietää, että eräs mies on murhattu huoneistossa Pyhän Gertrudin torilla.

— Tiedätkö, kuka murhattu mies on? Wallander kysyi.

— Näyttää siltä, että hän on valokuvaaja, jolla on studio torin laidalla. En nyt muista hänen nimeään.

— Tarkoitatko Lambergia? Wallander kysyi.

— Kyllä, Martinsson vastasi. Se on hänen nimensä, Simon Lamberg. Siivooja löysi hänet.

Wallander katsoi sängyn vieressä olevaa herätyskelloa.

— Tapaamme vartin päästä, hän sanoi ja laski luurin.

Wallander jäi istumaan sängylle. Hän tunsu murhatun valokuvaajan.

Lamberg oli ottanut hääkuvan, kun hän ja Mona olivat menneet naimisiin.

Myöhemmin he olivat eronneet.

Wallander pukeutui ja lähti ulos. Ulkona tuuli ja oli kylmää. Satoi. Hän istuutui autoon. Torille oli vain muutaman minuutin ajomatka.

Wallander ja Martinsson tulivat paikalle yhtä aikaa. Kaksi poliisiautoa oli pysäköity valokuvaamon ulkopuolelle. Paikalle oli kerääntynyt joukko ihmisiä. Wallander ja Martinsson menivät sisään.

Kuollut makasi kasvoillaan lattialla pää verilammikossa. Wallander kumartui ja osoitti suurta haavaa Lambergin päässä.

— Koko takaraivo on lyöty sisään, hän sanoi.

Näky oli vastenmielinen.

Sitten hän katseli ympärilleen. Kaikki näytti olevan paikallaan. Tappelun merkkejä ei näkynyt. Hän ei nähnyt myöskään mitään, mikä olisi voinut olla murha-ase.

Wallander avasi oven takahuoneeseen. Kaikki oli paikallaan sielläkin. Kirjoituspöydän laatikot olivat kiinni.

— Kukaan ei ole murtautunut sisään, murtojälkiä ei ole, Martinsson sanoi.

— Sitä ei tiedetä vielä, Wallander sanoi.

— Oliko Lamberg naimisissa?

— Kyllä, siivooja kertoi, että oli, Martinsson sanoi.

— Meidän on kerrottava Lambergin vaimolle, mitä on tapahtunut, Wallander sanoi. Soita Anna Höglundille. Hän saa mennä puhumaan rouva Lambergin kanssa.

Martinsson meni ulos. Wallander jäi studioon.

Hän yritti kuvitella, mitä oli tapahtunut. Hänen täytyi myös puhua siivoojan kanssa, joka oli löytänyt ruumiin.

Paikalle tuli rikostutkija Nyberg. Hänen tehtävänsä oli tutkia rikospaikka ja etsiä jälkiä murhaajasta. Hän irvisti, kun hän näki ruumiin.

— Se on valokuvaaja itse, hän sanoi. Kävin täällä ottamassa passikuvia joitakin vuosia sitten. Ei helkkarissa voisi uskoa, että joku haluaisi hänet hengiltä.

Nyberg riisui takkinsa.

— Mitä tiedämme? hän kysyi.

— Siivooja Hilda Andersson löysi hänet joskus viiden aikaan. Se on kaikki, mitä tiedämme, Wallander sanoi.

— Emme siis tiedä mitään, Nyberg sanoi.

— Niin, Wallander vastasi. Minä lähden poliisiasemalle puhumaan siivoojan kanssa.

Siivoojan kertomus

Hilda Andersson oli noin 60-vuotias. Hänellä ei ollut paljon kerrottavaa. Hän ei oikeastaan tuntenut Lambergia, vaikka hän oli ollut siivoojana Lambergin studiossa yli 12 vuotta.

— Siivoan kolmena aamuna viikossa, maanantaisin, keskiviikkoisin ja lauantaisin, Hilda Anderson kertoi Wallanderille.

— Mihin aikaan tulit studiolle tänä aamuna? Wallander kysyi.

— Tavalliseen aikaan, viiden jälkeen. Minulla on oma avain, siivooja vastasi.

Wallander nyökkäsi.

— Ovi oli kai lukossa? hän kysyi. Kukaan ei ollut murtanut lukkoa?

— Ei, ainakaan en huomannut mitään sellaista, siivooja vastasi. Avasin oven avaimella ja menin sisään. Olin juuri ottamassa takkia päältä.

Hilda Andersson keskeytti äkisti ja oli hiljaa.

— Silloinko huomasit hänet? Wallander arveli. Paljonko kello oli?

— Yhdeksän minuuttia yli viiden, siivooja sanoi. Studion seinällä on kello. Katsoin sitä. Ehkä siksi, ettei tarvinnut katsoa ruumista.

— Mitä teit sen jälkeen? Wallander kysyi.

— Juoksin ulos kadulle, Hilda Andersson vastasi. Aloin kai kirkua. Näin miehen koiran kanssa. Hänellä oli kännykkä taskussa. Hän soitti poliisille.

— Osaatko sanoa, miksi Lamberg oli studiossa niin aikaisin aamulla, Wallander sanoi.

— En tiedä. Luulen, että hänellä oli tapana mennä sinne joskus illalla, siivooja vastasi.

Wallander nyökkäsi. Luultavasti murha oli tapahtunut jo edellisenä iltana. Hän katsoi Hilda Anderssonia.

— Osaatko kuvitella ketään, joka olisi voinut tehdä tämän? Oliko Lambergilla vihamiehiä? Wallander kysyi.

— En tuntenut häntä. En tiedä, oliko hänellä ystäviä tai vihamiehiä. Minä vain kävin siivoamassa.

Wallander kiitti häntä. Juuri nyt hänellä ei ollut muuta kysyttävää.

Tuntia myöhemmin Wallanderilla oli kokous muiden poliisien, Martinssonin, Nybergin ja Anna Höglundin kanssa.

— Kenelle voisi olla hyötyä valokuvaajan surmaamisesta, Martinsson mietti. Hänen kimppuunsa on siis käyty studiossa.

— Miten murhaaja on päässyt sisään?

— Joko avaimella tai sitten Lamberg on päästänyt hänet sisään, Wallander vastasi.

— Joka tapauksessa näyttää siltä, että se ei ole ollut murto, Nyberg sanoi. Sekä ovi että lukko ovat ehjiä. Mitään ei myöskään ole varastettu. Koko tapaus on hyvin kummallinen.

Wallander kääntyi Anna Höglundin puoleen.

— Miten Lambergin vaimo suhtautui, kun kerroit hänelle, että hänen miehensä on murhattu? hän kysyi.

— Elisabeth Lamberg tietysti järkyttyi, Anna Höglund vastasi. Hän ja hänen miehensä nukkuivat eri huoneissa. Hän ei siis huomannut, milloin hänen miehensä tuli kotiin, jos tämä oli ulkona myöhään illalla. He olivat syöneet puoli seitsemän aikaan. Lamberg oli lähtenyt studiolle vähän ennen kahdeksaa. Rouva Lamberg oli mennyt nukkumaan heti kello yhdentoista jälkeen. Hänellä ei ollut aavistustakaan, kuka olisi voinut tehdä murhan. Hän väitti, että hänen miehellään ei ollut vihamiehiä.

Wallander nyökkäsi.

— Nyt sitten tiedämme sen, hän sanoi. Meillä on kuollut valokuvaaja, mutta mitään muuta meillä ei ole.

Hän katsoi toisia. Martinsson haukotteli.

Kello oli kymmenen aamupäivällä tässä sateisessa kaupungissa, jossa oli tapahtunut murha.

Valokuvakansio

Pari tuntia myöhemmin Wallander palasi Lambergin studiolla.

Studion ulkopuolelle oli kokoontunut paljon ihmisiä.

Wallander tunsu monia heistä.

Hän nyökkäili ja tervehti mutta ei vastannut kysymyksiin.

Nyberg seisoi studiossa kahvikuppi kädessään. Ruumis oli poissa, vain suuri veriläikkä oli jäljellä.

— Olemme löytäneet melko paljon jalanjälkiä, Nyberg kertoi.

— Hyvä, Wallander sanoi.

Hän meni studion läpi takahuoneeseen.

Hän riisui takkinsa ja katsoi ympärilleen. Hän avasi radion, josta alkoi kuulua klassista musiikkia. Sen jälkeen hän alkoi tutkia kirjoituspöydän laatikoita. Hän ei löytänyt mitään outoa. Vaikutti siltä, että Lamberg oli elänyt tavallista elämää.

Wallander kumartui ja avasi alimmaisen laatikon. Siellä oli valokuvakansio. Hän nosti sen pöydälle ja avasi ensimmäisen sivun. Hämmästyneenä hän katsoi pientä, yksinäistä valokuvaa, joka oli liimattu keskelle sivua.

Valokuva ei ollut passikuvaa suurempi. Wallander muisti, että hän oli nähnyt suurennuslasin jossakin laatikossa. Hän etsi sen, sytytti valon kirjoituspöydän lamppuun ja tutki tarkasti kuvaa.

Kuvassa oli Yhdysvaltain entinen presidentti Ronald Reagan.

Mutta kuvassa oli jotain outoa. Kuvan kasvot oli muutettu ja vääristelty.

Presidentin kuvasta oli tehty vastenmielisen ruma.

Kuvan viereen oli kirjoitettu musteella päivämäärä: 10. elokuuta 1984.

Wallander käänsi sivua. Siellä oli samanlainen yksinäinen, pieni valokuva liimattuna keskelle sivua. Tällä kertaa se oli erään Ruotsin entisen pääministerin kuva. Hänet tunnisti kyllä, mutta kasvot oli muutettu. Ne olivat rumat ja vääristyneet. Kuvan vieressä oli päivämäärä.

Hän selasi kansiota. Jokaisella sivulla oli samanlainen valokuva. Wallander tunsu useimmat, mutta ei kaikkia.

Wallander ei ymmärtänyt näitä kuvia.

Miksi Simon Lambergilla oli tämä kummallinen valokuvakansio? Miksi hän oli käsitellyt valokuvia ja muuttanut miesten kasvot? Simon Lamberg ei ehkä ollutkaan niin tavallinen ihminen. Ehkä hänen elämässään oli muitakin salaisuuksia. Millainen ihminen hän oikeastaan oli ollut?

Wallander käänsi jälleen uuden sivun. Äkkiä hän veti syvään henkeä. Hänen oli vaikea uskoa silmiään. Samalla hetkellä Anna Höglund astui huoneeseen.

— Katsopa tätä, Wallander sanoi.

Hän osoitti valokuvaa. Anna Höglund kumartui Wallanderin olkapään yli.

— Sehän olet sinä, hän sanoi hämmästyneenä.

— Niin, se olen minä, Wallander vastasi. Ehkä se olen minä.

Kuva oli otettu jostain lehdestä. Se oli kuva hänestä, mutta ei kuitenkaan ollut. Hän ei ollut itsensä näköinen. Hän näytti kuvassa yhtä kammottavalta kuin muutkin henkilöt muissa kuvissa.

Leski

Wallander, Anna Höglund ja Nyberg olivat valokuvaamon takahuoneessa. He selasivat Lambergin valokuvakansiota. Viimeinen kuva oli tehty edellisenä päivänä. Kuvassa oli Ruotsin pääministerin kasvot.

— Lambergin on täytynyt olla sairas, Nyberg sanoi. Vain mielisairas ihminen tekisi jotain tällaista.

— Minkähän takia minä olen kansiossa kaikkien poliitikkojen ja presidenttien joukossa, Wallander sanoi. Se ei tunnu lainkaan mukavalta.

Wallander tunsu voivansa pahoin, kun hän tuli kadulle. Kävely sateessa auttoi ja hänen vointinsa parani.

Hän ajatteli yhä valokuvakansiota ja omaa kuvaansa siinä. Vain hullu voisi tehdä jotain sellaista. Hän päätti käydä rouva Lambergin luona esittämässä joitakin kysymyksiä.

Hän ajoi autollaan Laventelitielle, jolla Elisabeth Lamberg asui. Talon ympärillä oli hyvin hoidettu puutarha. Hän soitti ovikelloa. Nainen, joka tuli avaamaan, oli hyvin kalpea.

Wallander esitteli itsensä.

— Anteeksi, että häiritsen, hän sanoi. Otan osaa.

— Kiitos, nainen sanoi.

He menivät olohuoneeseen.

— Tiedätkö, kuka on surmannut mieheni? Elisabeth Lamberg kysyi.

Wallander puisteli päätään.

— Meillä ei ole selviä johtolankoja vielä, mutta kyseessä ei ole murto, hän sanoi. Murhaajalla on täytynyt olla oma avain tai miehenne on päästänyt hänet sisään.

— Simon oli aina hyvin varovainen, Elisabeth Lamberg sanoi. Hän ei olisi avannut ovea kenellekään tuntemattomalle, ei ainakaan illalla.

— Ehkä se oli joku, jonka hän tunsu, Wallander sanoi.

— Onko teillä lapsia? hän kysyi sitten.

— Tytär, Matilda. Hän on 24-vuotias.

— Hän ei varmaan asu enää kotona? Wallander sanoi.

Rouva Lamberg istui hiljaa pitkän aikaa ennen kuin vastasi.

— Matilda syntyi vaikeasti vammaisena. Hoidimme häntä kotona neljä vuotta. Sen jälkeen se ei enää ollut mahdollista. Nyt hän asuu vammaisten hoitokodissa. Hän ei selviä yksin, vaan tarvitsee apua kaikessa. Simon ei halunnut pitää häntä kotona. Se oli hänen päätöksensä, ei minun. Teimme hänen päätöksensä mukaan.

Wallander ei tiennyt, mitä hän olisi sanonut. Hän näki Elisabeth Lambergin silmissä tuskaa ja surua.

— Kuka olisi halunnut surmata miehesi ? Wallander kysyi.

— En tiedä, rouva Lamberg vastasi. En oikeastaan tuntenut miestäni. Hän muuttui vieraaksi, kun oli antanut pois tyttäremme. Silloin äkkiä tajusin, että en enää tuntenut häntä.

— Mutta siitä on 20 vuotta! Wallander sanoi. Te olette olleet naimisissa kaikki nämä vuodet.

— Joistakin asioista ei pääse yli, rouva Lamberg sanoi. Hän tuntuu edelleen vieraalta. En tiennyt, millainen hän oli sisimmältään. Asuimme yhdessä. Siinä kaikki.

Wallander mietti ennen kuin jatkoi.

— Sinulla ei siis ole mitään aavistusta siitä, kuka surmasi miehesi tai miksi hänet murhattiin?

— Ei, Elisabeth Lamberg vastasi.

Wallander ajatteli, että oli aika esittää tärkein kysymys.

— Löysimme studiosta valokuvakansion, hän aloitti. Siinä oli tunnettujen miesten valokuvia. Minunkin kuvani oli siellä. Tiedätkö mitään kansioista?

— En.

— Miehesi oli muuttanut kuvia, Wallander jatkoi. Hän on käyttänyt tuntikausia kuvien muuttamiseen. Sinä et siis tiedä siitäkään mitään?

— En.

Wallander uskoi, että vaimo puhui totta. Tämä ei todellakaan tiennyt paljoakaan miehestään.

Wallander nousi tuolista. Hänellä ei ollut muuta kysyttävää. Elisabeth Lamberg saattoi hänet ulko-ovelle.

— Miehelläni oli paljon salaisuuksia, rouva Lamberg sanoi äkkiä.

Wallander ei sanonut mitään. Hän vain nyökkäsi, istui autoonsa ja ajoi kotiin. Myöhemmin illalla hän muisteli, mitä rouva Lamberg oli sanonut. Mitä tämä oli oikeastaan tarkoittanut sillä, että Simonilla oli paljon salaisuuksia. Aivan kuin studion takahuone olisi vain yksi niistä. Oliko muita salaisuuksia, joita he eivät olleet löytäneet?

Kello oli vähän yli yhdentoista, kun Wallander nukahti.

Neljä minuuttia yli puolenyön soi puhelin. Unenpöpperössä hän nosti kuulokkeen ja vastasi.

Soittaja oli mies. Hän esitteli itsensä ja kertoi, että hän oli ulkona koiran kanssa.

— Näin äsken, että joku hiipi sisälle Lambergin valokuvaliikkeeseen, kuiskasi ääni puhelimesta.

Mies puhui rätisevään matkapuhelimeen. Äkkiä puhelu katkesi.

Wallander jäi istumaan kuuloke kädessä.

Sitten hän nousi nopeasti ja alkoi pukea.

Pakeneva mies

Wallander kiirehti puolijuoksua Lambergin studiolle.

Matka kesti neljätoista minuuttia.

Kun hän tuli perille, hän huomasi heti miehen koiran kanssa.

Miehen nimi oli Lars Beckman, ja hän oli 70-vuotias.

Mies oli sama, joka oli auttanut siivooja Hilda Anderssonia aamulla.

Hän oli soittanut poliisille, kun siivooja oli löytänyt Lambergin ruumiin.

— Asun tässä lähellä, mies kertoi. Käyn koiran kanssa ulkona aikaisin aamulla ja myöhään illalla. Hetki sitten näin miehen, joka meni studion ovesta sisään.

— Onko hän vielä sisällä? Wallander kysyi.

— On, kukaan ei ole tullut ulos, mies vastasi.

Wallander otti kännykkänsä. Hän soitti Nybergille ja pyysi tätä tulemaan heti Lambergin studiolle.

Nyberg tuli nopeasti paikalle. Wallander kertoi, mitä oli tapahtunut.

— Joku oli sisällä valokuvausliikkeessä.

He alkoivat kävellä varovasti kohti valokuvausliikettä. Samalla hetkellä ovi avautui ja ulos tuli mies.

He eivät nähneet hänen kasvojaan pimeässä, mutta he näkivät, että mies oli huomannut heidät.

Hetken aikaa mies seiso i aivan hiljaa paikallaan.

Sitten hän alkoi juosta kovaa vauhtia.

Wallander seurasi. Hän juoksi niin lujaa kuin pystyi, mutta hän ei ollut yhtä nopea. Välimatka kasvoi.

Mies kääntyi oikealle kohti puistoa. Wallander seurasi häntä.

Äkkiä Wallander kompastui ja kaatui.

Hän löi toisen polvensa katuun. Housunpolveen tuli repeämä. Hän nousi ja jatkoi juoksemista, mutta jalkaan sattui. Wallander jäi yhä enemmän jälkeen. Hän näki pakenevan miehen katoavan kulman taakse. Hän yritti lisätä vauhtia.

Mies odotti häntä kulman takana. Raju isku osui suoraan Wallanderin kasvoihin. Hän ei ehtinyt tajuta, mitä tapahtui. Kaikki musteni. Hän pyörtyi.

Kun Wallander heräsi, kesti hetken ennen kuin hän tajusi, missä oli. Hän nousi seisomaan. Vasenta poskea jomotti. Hän tunsi kielellään, että yksi hammas oli irronnut. Polvea särki. Päätä särki.

Mies oli tietysti kadonnut. Sen sijaan Nyberg oli paikalla.

— Poliisiauto tulee pian, Nyberg sanoi. Meidän täytyy viedä sinut sairaalaan.

Wallanderin vammat eivät olleet vakavia. Hän pääsi sairaalasta neljältä aamulla. Hän meni heti Lambergin studiolla. Nyberg oli jo siellä.

— Mitään ei ole viety tai siirretty, Nyberg ilmoitti. Lukko on ehjä. Miehellä on täytynyt olla avain. Muistan, että lukitsin oven hyvin eilen illalla.

— Voit mennä kotiin lepäämään, Wallander sanoi.

— Sinunkin pitäisi, Nyberg sanoi.

— Tiedän, Wallander sanoi. Jään tänne vielä hetkeksi.

Nyberg lähti kotiin. Wallander oli yksin studiossa. Hän meni takahuoneeseen.

Kaikki oli samalla tavalla kuin hän muisti. Hän meni kirjoituspöydän luo ja avasi laatikot.

Mitään ei ollut poissa tai siirretty. Hän avasi radion. Hän odotti, että sieltä olisi tullut klassista musiikkia. Sen sijaan sieltä tuli rämisevää rokkia.

Wallander mietti. Radio oli asetettu kanavalle, josta tuli vain klassista musiikkia. Nyt se oli toisella kanavalla.

Joku oli vaihtanut kanavan. Oli vain yksi mahdollisuus.

Tuntematon mies oli vaihtanut kanavaa.

Kysymys kuului: miksi?

Virsikirja ja matka

Myöhemmin päivällä Martinsson tuli Wallanderin huoneeseen. Hänen ilmeestään näkyi, että jotain tärkeää oli tapahtunut.

— Emme löytäneet miestä, joka löi sinua yöllä, Martinsson sanoi. Mutta joku näki hänet puutarhassa Puusepänkadulla. Siellä asuu nuori perhe, jonka nimi on Zoran. Rouva oli hereillä. Hän näki miehen ikkunasta. Kun hän meni ulos aamulla, hän löysi jotain juuri siitä paikasta, jossa mies oli seissyt.

— Mitä hän löysi? Wallander kysyi.

— Tule mukaan niin näet, Martinsson sanoi.

Wallander seurasi Martinssonia tämän huoneeseen. Kirjoituspöydällä oli virsikirja.

— Tämähkö nainen löysi? Wallander kysyi. Virsikirja! Miksi hän toi sen tänne?

— Jaa, miksi ei, Martinsson vastasi. Kaupungissa on tapahtunut murha. Hän oli nähnyt oudon henkilön puutarhassa keskellä yötä. Aamulla hän löysi puutarhasta virsikirjan ja toi sen tänne.

— Kuka hemmetissä kulkee keskellä yötä virsikirja mukanaan? Wallander ihmetteli.

— Ja kuka pudottaa sen puutarhaan sen jälkeen, kun on lyönyt poliisin tajuttomaksi, Martinsson lisäsi.

— Antaa Nybergin huolehtia virsikirjasta, Wallander sanoi. Ja kiitä Zoranin perhettä avusta.

Kun Martinsson oli mennyt, Wallander ajoi Elisabeth Lambergin luo. Hän huomasi uudelleen, kuinka kalpea tämä oli. He menivät istumaan olohuoneeseen.

— Viime kerralla sanoit, että miehelläsi oli monia salaisuuksia, Wallander aloitti. Mitä oikein tarkoittit?

— Hän oli salaperäinen ihminen, sulkeutunut. Koskaan ei tiennyt, mitä hän ajatteli. En ollut koskaan täysin varma, millainen hän oikeastaan oli.

— Oliko miehesi sellainen jo silloin, kun tapasitte, Wallander kysyi.

— Ei, ei ollut, Elisabeth Lamberg vastasi. Hän muuttui paljon. Se alkoi, kun Matilda syntyi.

— 24 vuotta sitten?

— Niin, vaikka ei ehkä heti. Sanotaan, että hän alkoi muuttua 20 vuotta sitten, suunnilleen silloin, kun annoimme Matildan pois. Ensin luulin, että hän oli surullinen tyttäremme takia. Mutta kun muutos paheni, en enää tiennyt, mistä oli kysymys.

— Millä tavalla tilanne paheni? Wallander kysyi.

— Simon muuttui vielä salaperäisemmäksi ja sulkeutuneemmaksi. Se tapahtui noin seitsemän vuotta sitten.

— Mitä silloin tapahtui? Wallander kysyi.

— Se voi liittyä jotenkin matkaan, jonka hän teki silloin, rouva Lamberg vastasi. Hänellä oli kahden viikon loma, ja hän lähti ryhmämatkalle Itävaltaan. Matka tehtiin linja-autolla.

— Etkö sinä ollut mukana? Wallander kysyi.

— Ei, hän halusi matkustaa yksin. Enkä halunnutkaan mukaan. Kun Simon palasi kotiin, hän oli aivan muuttunut. Hän vaikutti sekä iloiselta että surulliselta yhtä aikaa. Kun kysyin, miten matka oli mennyt, hän tuli hyvin vihaiseksi. Hän sai raivokohtauksen.

Wallander otti esiin muistikirjansa.

— Milloin tämä tarkasti tapahtui? hän kysyi.

— Helmikuussa tai maaliskuussa 1987. Luulen, että matkan järjestäjä oli matkatoimisto Markresor.

Wallander kirjoitti muistikirjaansa.

— Uskoiko miehesi Jumalaan? hän äkkiä kysyi.

— Ei, Elisabeth Lamberg vastasi hämmästyneenä. Sitä en osaa kuvitella.

Wallander pani muistikirjan taskuunsa ja nousi.

Hän pyysi nähdä Simon Lambergin huoneen. Hän tutki huonetta huolellisesti kaksi tuntia, mutta ei löytänyt mitään mielenkiintoista. Siellä ei ollut mitään, mikä voisi liittyä murhaan.

Hän sanoi näkemiin Elisabeth Lambergille ja ajoi takaisin poliisiasemalle.

Jotakin tapahtui Itävallan matkan aikana seitsemän vuotta sitten, Wallander ajatteli.

Hänen täytyi ottaa tarkemmin selvää matkasta.

Matilda

Wallander kertoi Anna Höglundille Lambergin Itävallan matkasta. Tämä lupasi hankkia lisää tietoja siitä.

Anna Höglund oli käynyt hoitokodissa, jossa Lambergin vammaisen tytär Matilda asui. Hän oli puhunut laitoksen johtajan kanssa ja saanut selville jotain kummallista.

Simon Lamberg ei ollut koskaan käynyt katsomassa tyttärtään hoitokodissa. Sitä vastoin tytön äidillä oli tapana käydä kerran viikossa, yleensä lauantaisin.

— Sain tietää jotain muutakin, Anna Höglund sanoi. Joskus Matildan luona käy toinenkin nainen, tuntematon. Kukaan ei tiedä, kuka hän on.

Wallander mietti. Tuntematon nainen.

Äkkiä hänelle tuli voimakas tunne. Hän oli varma. He olivat viimeinkin löytäneet johtolangan.

Wallander päätti lähteä heti hoitokotiin, jossa Matilda oli. Perillä hän kysyi johtajaa. Hänet ohjattiin johtajan toimistoon.

— Oletan, että olet tullut tänne kysymään Matilda Lambergista, johtaja sanoi.

— Kyllä, mutta eniten minua kiinnostaa nainen, joka käy hänen luonaan. Se toinen, joka ei ole hänen äitinsä, Wallander vastasi.

Johtaja näytti levottomalta.

— Onko hänellä jotain tekemistä murhan kanssa? hän kysyi.

— En usko, Wallander vastasi, mutta mietin kuitenkin, kuka hän on.

— Matildan luona käy vähän vieraita, johtaja kertoi. Aluksi vain hänen äitinsä kävi hänen luonaan. Matilda tuskin huomaa, jos hän saa vieraita. Hän on sekä sokea että kuuro. Mutta onhan se silti hauskaa, että hänellä käy vieraita.

— Milloin toinen nainen alkoi käydä täällä? Wallander kysyi.

Johtaja mietti.

— Seitsemän vuotta sitten, hän vastasi. Hän käy täällä hyvin epäsäännöllisesti. Joskus vierailujen välillä saattaa olla jopa puoli vuotta.

— Eikö hän ole koskaan sanonut nimeään? Wallander kysyi.

— Ei koskaan. Hän sanoo vain, että hän tuli tapaamaan Matilda. Elisabeth Lamberg on tietysti ihmetellyt, kuka nainen oikein on. Hän on pyytänyt meitä soittamaan, kun nainen on täällä. Ongelma on, että naisen vierailut ovat aina hyvin lyhyitä. Elisabeth Lamberg ei ole koskaan ehtinyt paikalle ajoissa.

— Osaatko kuvailla naista? Wallander kysyi.

— Hän on 40 ja 50 vuoden välillä, johtaja sanoi. Hoikka, ei erityisen pitkä. Yksinkertaiset mutta siistit vaatteet. Vaalea, lyhyt tukka. Hän ei käytä meikkiä.

Wallander kirjoitti muistiin. Sitten hän nousi.

— Etkö halua tavata Matildaa? johtaja kysyi.

— Ei, valitettavasti en ehdi, Wallander vastasi.

Hän sanoi näkemiin ja meni autolleen. Hän oli juuri käynnistänyt moottorin, kun matkapuhelin soi. Soittaja oli Anna Höglund.

— Olen saanut kiinni bussinkuljettajan, joka ajoi bussia Itävallan retkellä, kun Lamberg oli mukana, Anna Höglund kertoi. Kuljettajalla on lista kaikista matkustajista. Sitä paitsi hänellä on valokuvia juuri siltä matkalta. Kuvat on ottanut Simon Lamberg.

— Hyvä, Wallander sanoi. Menemme hänen luokseen niin pian kuin mahdollista.

Ensin Wallanderin oli kuitenkin tehtävä toinen tärkeä vierailu. Se ei voinut odottaa.

Hän ajoi suoraan Elisabeth Lambergin luo.

Hänellä oli kysymys, johon hän halusi vastauksen heti.

Tuntematon nainen

Elisabeth Lamberg oli tekemässä puutarhatöitä. Hänellä oli aurinkolasit. Sää oli kaunis. Aurinko paistoi.

— Anteeksi, että häiritsen jälleen, Wallander sanoi. Minulla on kysymys, joka ei voi odottaa.

Hän kertoi, että hän oli ollut hoitokodissa ja kuullut tuntemattomasta naisesta, joka kävi Matildan luona.

— Kun puhuimme Matildasta viimeksi, et maininnut lainkaan naista, Wallander jatkoi. Ihmettelin sitä. Se teki minut myös uteliaaksi.

— Luulin, että se ei ole tärkeää, Elisabeth Lamberg sanoi.

— Minusta tuntuu, että tiedät, kuka nainen on. Et vain halua puhua hänestä, Wallander sanoi.

Rouva Lamberg otti aurinkolasit ja katsoi Wallanderia.

— En tiedä, kuka hän on, rouva Lamberg sanoi. Olen yrittänyt ottaa selvää, mutta en ole onnistunut.

— Minusta on kummallista, että et kertonut hänestä, Wallander sanoi.

— Ymmärrän, että olisi pitänyt, Elisabeth Lamberg sanoi.

— Olet varmasti ihmetellyt, kuka nainen on ja miksi hän käy Matildan luona, Wallander sanoi.

— Tietysti olen ihmetellyt. Siksi annoin hänen myös jatkaa vierailuja. Uskoin, että jonakin päivänä ehtisin sinne ja saisin selville, kuka hän on, rouva Lamberg sanoi.

— Kysytkö koskaan mieheltäsi hänestä? Wallander kysyi.

— Miksi olisin kysynyt? Elisabeth Lamberg sanoi. Mieheni ei ollut kiinnostunut Matildasta.

Wallanderilla oli tunne, että Simon Lambergin ja tuntemattoman naisen välillä oli yhteys. Sitä hän ei kuitenkaan sanonut rouva Lambergille.

Myöhään iltapäivällä Wallander ja Anna Höglund menivät tapaamaan kuljettajaa, joka oli ajanut bussia Itävallan matkalla.

Kuljettajan nimi oli Anton Eklund.

Hän oli voimakasrakenteinen, harmaatukkainen mies.

Mies pyysi heitä astumaan sisään. Kahvi oli katettu valmiiksi. Hänellä oli lista matkustajista, jotka olivat olleet mukana Itävallan matkalla. Wallander otti palan sokerikakkua. Sitten hän tutki nimilistaa.

Listassa oli 32 nimeä. Hän löysi heti Lambergin nimen. Muut nimet olivat tuntemattomia. Hän antoi listan Anna Höglundille ja kääntyi Eklundia kohti.

— Sinulla on kai valokuvia matkalta, hän sanoi.

— Kyllä, Lamberg otti paljon valokuvia. Kun olimme palanneet kotiin, hän lähetti minulle nipun niitä.

Nipussa oli 19 valokuvaa. Wallander katsoi niitä tarkasti, tutki yksityiskohtia ja kasvoja. Äkkiä hän pani merkille naisen kasvot, jotka olivat melkein joka kuvassa. Nainen katsoi kohti kameraa ja hymyili.

Wallanderille tuli tunne, että hän tunsikin naisen.

Että hän oli nähnyt tämän aikaisemmin.

Hän antoi kuvat Anna Höglundille ja jatkoi keskustelua Eklundin kanssa.

— Mitä muistat Lambergista? hän kysyi.

— Aluksi en kiinnittänyt häneen juuri huomiota, Eklund vastasi. Mutta sitten tapahtui yhtä ja toista. Lamberg alkoi viihtyä erään mukana olleen naisen seurassa. He rakastuivat. En tiedä, oliko se kovin sopivaa. Nainen oli naimisissa, ja hänen miehensä oli mukana matkalla. Sitten oli vielä yksi asia...

— Mikä? Wallander kysyi.

— Nainen oli papin rouva. Hänen miehensä oli pappi, Eklund vastasi.

Wallanderille tuli heti mieleen virsikirja, jonka pakeneva mies oli pudottanut puutarhaan. Hän osoitti valokuvia. Hän osoitti naista, joka vaikutti tutulta.

— Onko se hän? hän kysyi.

— Kyllä, hän se on, Eklund vastasi. Hän on papin rouva.

Äkkiä Wallander tiesi, kuka nainen oli.

— Mikä papin ja hänen vaimonsa nimi on? hän kysyi.

— Söderman. Miehen nimi on Anders ja vaimon nimi on Louise, Eklund vastasi. Heidän osoitteensa oli listassa. He asuivat Lundissa.

— Voimmeko ottaa valokuvat lainaksi? Wallander kysyi.

Eklund nyökkäsi. Poliisit kiittivät avusta ja kahvista. He kiirehtivät kadulle ja astuivat autoon.

Wallander soitti Martinssonille.

Hän pyysi ottamaan selvää, oliko Söderman vielä pappi ja asuiko hän Lundissa. Sitten hän kääntyi Anna Höglundiin päin.

— Tämän naisen ulkonäkö sopii kuvaukseen tuntemattomasta naisesta, jolla on tapana vierailla Matildan luona, Wallander sanoi. Meidän on ajettava hoitokotiin ja näytettävä valokuvia siellä. Olen melkein varma siitä, että se on hän.

— Luuletko, että hän on myös murhaaja? Anna Höglund kysyi.

Wallander oli hetken hiljaa.

— En, hän sanoi sitten. Mutta se voisi olla hänen miehensä.

Anna Höglund katsahti hämmästyneenä Wallanderia.

— Tarkoitatko, että pappi olisi murhannut Lambergin? hän kysyi.

Wallander nyökkäsi.

— Miksei, hän sanoi. Papitkin ovat ihmisiä. Se voisi hyvinkin olla pappi.

Äkkiä hänelle tuli mieleen toinen asia. Lamberg oli kuollut kovasta iskusta takaraivoon. Ruumiin tutkineen lääkärin mukaan haavassa oli metallin jälkiä. Haavaan oli jäänyt pieniä hiukkasia messinkiä. Murha-aseen on täytynyt olla painava messinkinesine. Kirkoissa on usein kynttilänjalkoja ja muita messinkiesineitä. Murhaaja voisi hyvinkin olla pappi.

He ajoivat hoitokotiin ja tapasivat hoitokodin johtajan. He näyttivät valokuvaa.

— Kyllä, hän on nainen, joka käy tapaamassa Matildaa, johtaja vahvisti.

Anna Höglund ja Wallander kiirehtivät nopeasti poliisiasemalle ja suoraan Martinssonin luo.

— Anders Söderman on edelleen pappina Lundin lähellä, Martinsson ilmoitti. Tosin hän on nyt sairaslomalla.

— Miksi? Wallander kysyi.

— Henkilökohtaisen syyn takia. Hänen vaimonsa kuoli kuukausi sitten.

Wallander ei tiennyt, mitä hänen pitäisi ajatella.

Papin rouva Louise Söderman oli kuollut.

Miten hän oli kuollut?

Pappi

Liittyikö hänen kuolemansa jotenkin Simon Lambergin murhaan?

Papin rouva ja Lamberg olivat rakastuneet bussimatalla Itävaltaan seitsemän vuotta sitten.

Olivatko he tavanneet sen jälkeen?

Miksi papin rouva oli tehnyt vierailuja hoitokotiin Matildan luo?

Kysymyksiä oli paljon. Ehkä pappi, Anders Söderman, voisi antaa vastauksen niihin.

Seuraavana aamuna Wallander ja Martinsson lähtivät Lundiin. He etsivät talon, jossa Söderman asui.

Wallander soitti ovikelloa. Hän soitti useita kertoja, mutta kukaan ei tullut avaamaan.

— Odota tässä, hän sanoi Martinssonille. Kirkko on aivan lähellä. Ajan sinne katsomaan, onko Söderman siellä.

Sinä jätät tähän vahtimaan taloa. Meillä on puhelimet. Soita, jos hän ilmestyy tänne.

Wallander ajoi kirkolle. Kirkon ovi oli auki. Wallander meni sisään ja sulki oven perässään.

Sisällä oli hyvin hiljaista. Äänet eivät päässeet ulkoa paksujen seinien sisäpuolelle. Wallander käveli eteenpäin. Aurinko paistoi kirkon maalattujen ikkunoiden läpi.

Ensimmäisellä penkkirivillä lähellä alttaria, istui mies. Hän oli kumartunut eteenpäin ja rukoili.

Vasta kun Wallander tuli hänen luokseen, mies nosti katseensa.

Wallander tunsi hänet bussinkuljettajan valokuvista.

Hän oli Anders Söderman, pappi.

Mies näytti väsyneeltä.

Hän ei ollut ajanut partaansa, silmissä oli tyhjä katse.
— Oletko sinä Anders Söderman? Wallander kysyi.
Mies katsoi vakavana häntä.
— Kuka sinä olet? hän kysyi.
— Nimeni on Kurt Wallander ja olen poliisi. Haluan puhua kanssasi.
— Minulla on surua. Sinä häiritset minua. Jätä minut rauhaan! mies huusi vihaisena.
— Tiedän, että vaimosi on kuollut, Wallander sanoi rauhallisesti. Haluan puhua siitä kanssasi.
Söderman nousi kiivaasti. Hänen katseessaan oli nyt villi kiilto.
— Mitä oikein haluat, hän huusi.
Wallander ei vastannut. Hän näki sivupöydällä kaksi isoa kynttilänjalkaa. Ne olivat messinkisiä.
Toinen kynttilänjalka oli vahingoittunut. Siitä puuttui yksi haara.
Pappi näki Wallanderin katsovan vahingoittunutta kynttilänjalkaa. Samassa hän hyökkäsi.
Hyökkäys yllätti Wallanderin täysin.
Söderman heittäytyi karjaisten Wallanderin päälle.
Hän puristi sormensa Wallanderin kurkun ympärille.
Söderman oli vahva, tai viha teki hänet vielä vahvemmaksi.
Hän huusi koko ajan, että Simon Lambergin oli kuoltava.
Wallander taisteli kaikin voimin vastaan.
Rajulla ponnistuksella hän pääsi irti otteesta.
Pappi hyökkäsi uudelleen hänen kimppuunsa kuin eläin, joka taistelee hengestään.
Taistelun aikana he tulivat lähelle pöytää, jolla kynttilänjalat olivat.
Wallander sai käteensä toisen niistä.
Hän löi kynttilänjalalla pappia kasvoihin, ja tämä lyyhistyi kasaan.
Ensin Wallander luuli, että hän oli tappanut Södermanin.
Sitten hän huomasi, että pappi hengitti edelleen. Vapisevin sormin hän näppäili Martinssonin puhelinnumeron.
— Olen kirkossa, Wallander sanoi. Ota taksi ja tule tänne.
— Onko Söderman siellä? Martinsson kysyi.
— Kyllä, hän on täällä. Kaikki on ohi.

Hulluus

Joitakin päiviä myöhemmin Wallander ja muut poliisit istuivat samassa huoneessa poliisiasemalla. Oli aika tehdä yhteenveto siitä, mitä oli

tapahtunut. Wallander oli kuulustellut Södermania useita tunteja. Hän tiesi nyt suurimman osan.

Itävallan matkan jälkeen Simon Lamberg ja Louise Söderman olivat tavanneet salaa. Louisen mies ei ollut tiennyt mitään. Hän oli saanut kaiken selville vasta, kun hänen vaimonsa oli sairastunut vakavasti syöpään. Louise oli ennen kuolemaansa kertonut miehelleen suhteesta Simon Lambergiin.

Pappi Södermanille tieto oli ollut järkytys.

Hän oli murtunut täysin. Hänen mielenterveytensä oli pettänyt.

Hän oli ollut sekaisin surusta, vihasta ja epätoivosta.

Hän oli alkanut uskoa, että Simon Lamberg oli syyllinen kaikkeen, jopa hänen vaimonsa kuolemaan.

Söderman oli jäänyt sairauslomalle.

Hän oli muuttanut asumaan hotelliin Ystadiin.

Hän oli tarkkaillut Lambergin valokuvausliikettä.

Hän oli seurannut myös siivoojaa, Hilda Anderssonia.

Jollakin tavalla hän oli saanut siivoojan avaimen. Hän oli tehnyt kopion avaimesta ja palauttanut alkuperäisen siivoojalle, ennen kuin tämä oli huomannut mitään.

Hän oli mennyt omalla avaimellaan valokuvausliikkeeseen ja lyönyt Lambergia messinkisellä kynttilänjalalla, jonka hän oli ottanut kirkosta.

Söderman ei ollut varma, oliko Lamberg kuollut hänen iskustaan.

Siksi hän oli mennyt liikkeeseen toisen kerran.

Hänen piti varmistaa, että Lamberg todella oli kuollut.

Hän oli mennyt myös takahuoneeseen.

Hän oli ollut surusta ja vihasta sekaisin. Hän oli kuvitellut, että Jumala puhuisi hänelle radion kautta. Hän oli käännellyt radion nappuloita, mutta kaikilta kanavilta oli tullut vain rock-musiikkia.

Lambergin valokuvakansiolla ei ollut mitään tekemistä murhan kanssa.

Lamberg ei vain ollut pitänyt poliitikoista tai muista, joilla oli valtaa.

Siksi hän oli leikellyt ja pienentänyt heidän kuviaan.

— Miksi Louise kävi vierailulla Matildan luona, Anna Höglund kysyi.

— Sitä emme saa koskaan tietää, Wallander sanoi. Emme myöskään saa koskaan tietää, miksi valokuvaaja ja papinrouva rakastuivat toisiinsa.

Wallander katsoi ulos ikkunasta. Ulkona paistoi aurinko. Näytti siltä, että kevät oli todella tullut.

— Aina jää salaisuuksia, joita emme saa selville. Ehkä on hyvä niin, Wallander sanoi.

Pertti Rajala - Mannerheim

Suomen marsalkan elämäkerta selkokielellä

Lukijalle

Varhain aamulla marraskuun viimeisenä päivänä vuonna 1939 Mannerheim oli juuri lopettanut aamiaisensa. Silloin alkoivat hälytyssireenit ulvoa Helsingissä. Pian sen jälkeen lentokoneiden pommit putosivat pääkaupunkiin.

Neuvostoliiton joukot olivat aloittaneet hyökkäyksen Suomeen. Talvisota oli alkanut.

Muistelmissaan Mannerheim kertoo, että hän käveli rauhallisesti presidentin luo ja ilmoitti:

— Ilmoittaudun Suomen armeijan ylipäällikön tehtävään. Näin oli aikaisemmin sovittu. Nyt hänestä tuli talvisodan ja sen jälkeen alkaneen jatkosodan Suomen armeijan ylipäällikkö.

Mannerheim oli nuorena palvellut Venäjän armeijassa yli 30 vuotta.

Hän oli ollut vuoden 1918 sodassa, Suomen sisällissodassa valkoisten ylipäällikkö. Sisällissodan jälkeen hän toimi Suomen valtionhoitajana. Jatkosodan jälkeen Mannerheim valittiin Suomen Tasavallan presidentiksi.

Hän toimi Tasavallan presidenttinä vuosina 1944-1946.

Syy, miksi Mannerheim valittiin maan johtoon oli molemmilla kerroilla hyvin samanlainen: Suomi oli ollut sodassa ja tarvittiin arvostettu henkilö, jonka johdolla voitiin siirtyä rauhan aikaan.

Molemmilla kerroilla Mannerheimin valinta tähän tehtävään oli selvä asia.

Tämä kirja kertoo Suomen marsalkka Carl Gustaf Mannerheimin elämän tapahtumista. Samalla se kertoo Suomen itsenäisyyden ajan tärkeimmistä vaiheista.

Mannerheimin toiminta ja hänen elämäntyönsä on kaikkein eniten vaikuttanut maamme historian kulkuun. Siksi hän jo eläessään saavutti suurmiehen maineen. Mannerheimia on kuvattu miehenä, johon isänmaa luotti hädän hetkellä. Isänmaan vapaus ja itsenäisyys olivat Mannerheimin oman elämäntyön tärkeimmät asiat.

Tervetuloa mukaan Mannerheimin elämänvaiheisiin! Tervetuloa mukaan Suomen itsenäisyyden ajan historian kohtalon hetkiin!

Pertti Rajala

Mannerheimin lapsuus — «Nimeni on Mannerheim!»

Carl Gustaf Mannerheim syntyi 4. kesäkuuta vuonna 1867 Askaisten Louhisaassa.

Mannerheimin vanhemmat olivat hienoja ja rikkaita ihmisiä. He olivat aatelia. Mannerheimin äiti oli Helena von Julin ja isä kreivi Carl Robert Mannerheim. Jo syntyessään Mannerheim sai vapaaherran aatelisarvon. Myöhemmin hän oli aatelisarvoltaan paroni.

Mannerheimin isä menetti koko perheen omaisuuden ja karkasi perheensä luota Pariisiin. Äiti kuoli, kun Mannerheim oli vasta 13-vuotias. Näistä murheista huolimatta Mannerheim on kertonut, että hänellä oli onnellinen lapsuus. Mannerheim alkoi puhua vasta kolmen vuoden ikäisenä. Hän oli villi ja levoton lapsi, joka aiheutti paljon huolta ja murhetta äidilleen.

Mitähän tuosta pojasta vielä tulee, äiti huokaili usein.

Mannerheim leikki lapsena usein sotaleikkejä.

Jo silloin hän halusi johtaa sotajoukkoja.

Erään kerran, kun Mannerheim oli vasta 7-vuotias, hänen joukkonsa oli voittanut lumisodan.

Kerrotaan, että silloin Mannerheim oli huutanut: Siitä saitte! Nimeni on Mannerheim. Ja olen ensimmäisen luokan kenraali!

Mannerheimin vaikea nuoruus — koulunkäynti ei sujunut

Äidin kuoleman jälkeen sukulaiset huolehtivat Mannerheimin kasvatuksesta.

Mannerheim aloitti koulunkäyntinsä Helsingissä. Hän sai koulussa tappelijan maineen ja lopulta hänet erotettiin.

Mitä pitää tehdä kurittomalle pojalle? Mannerheimin sukulaiset miettivät.

Mannerheim itse halusi sotilaaksi. Siksi sukulaiset ajattelivat, että sopiva koulu Mannerheimille olisi Haminan kadettikoulu. Siellä koulutettiin upseereita armeijaan.

Myös Haminassa Mannerheimin vallattomuus jatkui. Hän ei hyväksynyt Haminan koulun kovaa kuria, vaan rikkoi sääntöjä. Siitä syystä Mannerheim erotettiin myös Haminan koulusta.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa erottamisestaan:

Minun oli vaikea sopeutua Haminan koulun sääntöihin. Joidenkin pienten sääntöjen rikkomisten vuoksi jouduin arestiin. Siksi en päässyt

lomalle koulusta moneen kuukauteen.

Eräänä iltana päätin uhmata kieltoa ja lähdin karkuretkelle.

Kun palasin takasin kouluun, minulle kerrottiin suoraan, että olin erotettu koulusta!

Mannerheimin nuoruuden aikana Suomi oli osa Venäjää. Erottaminen Haminan koulusta oli kova isku, mutta se ei lannistanut Mannerheimia. — Minä haluan sotilaaksi. Lähden Venäjän pääkaupunkiin Pietariin. Siellä pyrin keisarin armeijan palvelukseen, Mannerheim päätti.

Mannerheim pääsee Venäjän armeijan upseeriksi — ja herättää suurta huomiota hovissa

Venäjällä Mannerheimilla oli onnea. Hän pääsi Venäjän ratsuväen sotakouluun. Nyt Mannerheim oli löytänyt itselleen oikean koulun.

Mannerheim valmistui upseeriksi kahdessa vuodessa.

Opinnot olivat sujuneet hyvin ja Mannerheim oli luokkansa toiseksi paras oppilas.

Vuonna 1889 hän pääsi upseeriksi Venäjän keisarin armeijaan.

Venäjälle lähtiessään Mannerheim oli luvannut, että hän ei koskaan unohda Suomea.

Muistelmissaan Mannerheim kertoo: — Pitkät lomani vietin Suomessa. Oli aina hauskaa astua Suomeen menevään junaan ja lähteä matkalle Helsinkiin. Mukavaa oli myös palata Pietariin, sillä pidin työstäni Venäjän armeijassa. Mannerheimin ensimmäinen palveluspaikka oli Puolassa Venäjän ratsuväessä. Mannerheim sai heti kokemusta tavallisten joukkojen johtamisesta. Puolassa järjestettiin myös suuret sotaharjoitukset. Mannerheim sai heti oppia, miten suuri sotajoukko toimii sodassa.

Mannerheimin komennus Puolaan kesti vain kaksi vuotta. Mannerheim pääsi takaisin pääkaupunkiin Pietariin. Hän sai siirron keisarin puolison, keisarinnan vartiojoukkoihin. Pääsyä juuri tähän joukko-osastoon Mannerheim oli kaikkein eniten toivonut!

Keisarinnan joukko-osaston tehtävänä oli toimia vartiotehtävissä Pietarissa. Joukon upseerit joutuivat mukaan keisarin hovin suuriin juhliin. Tämä seuraelämä ja uudet tuttavat sekä hyvät ihmissuhteet olivat tärkeitä Mannerheimille. Tällä tavalla hänellä oli mahdollisuus edetä sotilasurallaan. Mannerheim oli pitkä ja komea nuorukainen. Hän herätti suurta huomiota Pietarissa ja keisarin hovissa. Vapaaherran arvo antoi hänelle mahdollisuuden liittyä Venäjän ylhäisten seurapiireihin ja jopa keisarin hovin juhliin.

Mannerheim kirjoitti sukulaisilleen elämästään Pietarissa:

— Jos haluaa tulla tunnetuksi täällä, on oltava mukana juhlissa ja tanssiaisissa. Olen saanut oikeita kutsuja ja päässyt mukaan Pietarin hienoimpiin tanssiaisiin.

Mannerheimista kehittyi hyvä ja innokas ratsastaja. Hän harrasti ratsastusta vielä vanhoilla päivillään.

Mannerheim oli myös hyvä hevosten tuntija.

Hän sai käydä eri puolilla Eurooppaa ja ostaa hyviä hevosia Venäjälle.

Mannerheim teki myös itse hevoskauppoja.

Hän osti ulkomailta hevosia ja myi ne Venäjällä hyvällä voitolla!

Kun Nikolai II (toinen) kruunattiin Venäjän hallitsijaksi, keisariksi, Mannerheim pääsi mukaan kulkueeseen. Hän kulki toisen komean upseerin kanssa tsaarin edellä kulkueessa.

Mannerheim menee naimisiin — onneton avioliitto päättyy pian eroon

Mannerheim oli opiskellut ja elänyt sukulaistensa taloudellisen tuen varassa. Myös keisarin armeijan upseerina häntä vaivasi alituinen rahapula. Keisarinnan vartiojoukoissa palveleminen vaati paljon rahaa. Varsinainen palkka oli pieni. Mannerheimin oli itse maksettava asumisensa ja juhla-asunsa. Moniin juhliin ja tanssiaisiin osallistuminen sekä edustava elämä Pietarissa tulivat kalliiksi.

Tähän Mannerheimilla ja hänen suvullaan ei ollut varaa.

Mannerheimin kummitäti alkoikin järjestää hänelle rikasta vaimoa. Venäjällä, 1800-luvun lopulla aatelisten perheet sopivat ja järjestelivät lastensa avioliittoja. Kummitäti löysi nopeasti sopivan puolison Mannerheimille. Hän oli 21-vuotias Anastasia Arapova, kuolleen kenraalin tytär. Anastasia suostui heti Mannerheimin puolisoksi. Kukapa ei haluaisi miehekseen tyylikästä Mannerheimia, joka on hyvin suosittu Pietarissa, Anastasian kerrotaan sanoneen.

Mannerheimin suostumusta kummitäti piti itsestään selvyytenä. Hänen mielestään Mannerheimin oli pakko suostua. Näin myös tapahtui. Vuonna 1892 Anastasia Arapova ja Mannerheim vihittiin avioliittoon.

Avioliitto näytti aluksi ratkaiseen molempien nuorten ongelmat: orpo Anastasia sai miehen ja Mannerheimin rahahuolet ratkesivat, ainakin joksikin aikaa. He saivat kaksi tytärtä. Anastasia syntyi vuonna 1893 ja Sofia syntyi vuonna 1895. Kolmas lapsi, joka oli poika, kuoli synnytyksessä.

Perhe asui upeassa palatsissa, jota Mannerheim kuvasi kirjeessä sukulaisilleen: Täällä on hyvin kaunista. Ympärillämme on paljon metsää ja kauniita niittyjä. Päärakennus on suuri, siinä on 44 huonetta!

Mannerheimin avioliitto ei ollut onnellinen. Hän itse ei ole kertonut siitä juuri mitään.

Omissa muistelmissaan hän vain totesi, että «menin naimisiin Anastasia Arapovan kanssa, jonka isä oli kenraali. Isä oli palvellut samoissa keisarinnan vartiojoukoissa, joissa myös minä palvelin».

Mannerheim ei todennäköisesti rakastanut vaimoaan.

Avioliitto päättyi runsaan kymmenen vuoden kuluttua, jolloin Anastasia otti lapset mukaansa ja muutti Pariisiin.

Varsinainen avioero tuli voimaan vasta vuonna 1919.

On esitetty, että Mannerheimilla oli muita naissuhteita avioliittonsa aikana.

Anastasiaa on taas pidetty tuhlaavaisena ja laiskana.

Sopu puolisoitten välille palautui vasta 1930-luvulla, kun Mannerheim kävi tapaamassa Anastasiaa Pariisissa.

He keskustelivat entisistä asioista ja sopivat eripuransa. Eräässä kirjeessään Mannerheim kirjoitti vaimonsa tapaamisesta: — Olen iloinen, kun me näin monen vuoden jälkeen löysimme toisemme. Me myös ymmärsimme toisiamme ja tulimme todellisiksi ystäviksi. Olen kiitollinen kohtalolle, kun sain vielä tavata entisen vaimoni. Nyt monta katkeraa muistoa on pyyhitty pois.

Anastasia Mannerheim kuoli vuonna 1936.

Mannerheimin lapsista Anastasia muutti Englantiin ja toimi siellä luostarissa nunnana lähes 20 vuotta. Sofia asui Ranskassa ja eli siellä taitelijoiden ja muiden erikoisten ihmisten seurassa.

Sofialla oli läheisempi suhde isäänsä kuin Anastasialla.

Hän asui jonkin aikaa Mannerheimin kanssa myös Helsingissä.

Mannerheim tuki taloudellisesti molempia tyttäriään koko elämänsä ajan.

Tytöt olivat mukana Mannerheimin hautajaisissa vuonna 1951.

Anastasia kuoli vuonna 1963 ja Sofia kuoli vuonna 1978.

Mannerheim etenee sotilasuralla — Venäjän ja Japanin sota

Venäjän ja Japanin välillä käytiin sota vuosina 1904-1905. Venäjä halusi lisää maata Kiinasta ja muualta Aasiasta. Myös japanilaiset halusivat itselleen alueita Kiinasta. Helmikuussa vuonna 1904 japanilaiset

hyökkäsivät Venäjän laivaston kimppuun: sota Venäjän ja Japanin välille oli syttynyt.

Mannerheimin kannalta sota syttyi juuri oikeaan aikaan. Hänen rahansa olivat taas lopussa, vaimo oli lähtenyt lasten kanssa Pariisiin ja muutenkin Mannerheimin henkilökohtaiset asiat olivat rempallaan. Sota tarjosi mahdollisuuden päästä pois Pietarista ja aloittaa elämä uudestaan. Se tarjosi myös Mannerheimille ensimmäisen mahdollisuuden näyttää sotilaana taitojaan oikeissa rintamataisteluissa.

Mannerheim ilmoittautui vapaaehtoiseksi ja lähti innokkaana sotaan. Sitä varten hän oli opiskellut. Ensimmäisen kerran Mannerheim joutui taisteluun, kun hänen joukkonsa lähestyivät savimuurilla ympäröityä kylää. Yhtäkkiä alkoivat luodit lentää Mannerheimin hevonen oli vähällä pillastua.

Hänellä oli täysi työ rauhoittaa hevosensa ja johtaa joukkonsa suojaan. Illalla majapaikassa juotiin lasillinen konjakkia Mannerheimin kunniaksi. Se oli vanha tapa osoittaa huomiota venäläiselle upseerille, joka osallistui ensimmäiseen taisteluunsa.

Venäjän ja Japanin sodassa Mannerheim näki, miten huonosti Venäjän armeijaa johdettiin. Joukkojen kuri oli huono, upseerit juopottelivat ja haavoittuneiden hoito oli surkeasti järjestetty. Mannerheim itse huolehti joukoistaan hyvin. Hän saikin hyvää opetusta joukkojen johtamisesta oikeassa sotatilanteessa.

Mannerheimin johtamat joukot tekivät rohkeita tiedusteluretkiä.

Venäjän ja Japanin sodan aikana hänet ylennettiin everstiksi ja hän sai ansioistaan useita kunniamerkkejä.

Eräässä taistelussa Mannerheimin hevonen kaatui vetiselle joen jälle. Mannerheim kastui ja vilustui. Hänelle nousi yli 40 asteen kuume. Siitä huolimatta hän ratsasti läpi palavan kaupungin ja yritti löytää sotasairaalan. Lopulta hän löysi sairausauton ja pääsi hoitoon.

Kuumeen lisäksi Mannerheimilla oli paha korvatulehdus. Sen vuoksi hän menetti kuulonsa vasemmasta korvastaan lopuksi ikäänsä.

Venäjä hävisi sodan Japania vastaan. Se merkitsi myös levottomuuksia ja kurittomuutta sotajoukoissa. Kansa oli tyytymätön keisariin ja aatelisiin, jotka johtivat maata. Suomessa venäläiset sortivat suomalaisia. Mannerheim arvosti kovaa kuria. Hän ei pitänyt kansan lakkoilusta eikä keisarin arvostelemisesta.

Kaikkein vaikeinta hänelle oli nähdä kurin höltyminen armeijassa.

Koko talvi oli erittäin kylmä Venäjän ja Japanin sodan aikana. Mannerheim sai ankanan reumatismin, nivelkipuja ja kovaa särkyä aiheuttavan taudin. Tämä sairaus vaivasi Mannerheimia koko hänen elämänsä ajan.

Mannerheim ratsastaa Aasian halki — tutkimusmatka Kiinaan

Venäjän ja Japanin sodan jälkeen Mannerheim sai yllättävän tehtävän. Hänet lähetettiin tutkimusmatkalle Kiinaan. Matka kesti vuodesta 1906 vuoteen 1908 saakka.

Matkan Mannerheim teki ratsain.

Hänen tehtävänään oli kerätä tietoja Kiinasta.

Hänen oli tarkistettava karttoja ja tutkittava ihmisten elintapoja.

Tietoja haluttiin käyttää sotilastarkoituksiin, mutta niiden avulla haluttiin lisätä myös muuta tietämystä.

Tietoa haluttiin Kiinan armeijasta ja maan hallinnosta.

Venäläiset halusivat myös löytää sopivat marssireitit Kiinan pääkaupunkiin, Pekingiin.

Matka Kiinaan ei ollut helppo. Matkastaan Mannerheim kertoi muistelmissaan seuraavasti: — Välillä kuljimme kuumilla hiekkaaavikoilla, välillä vuorilla ja jopa jäätiköillä.

Oli kestettävä kovaa hellettä ja kovaa pakkasta, hiekkamyrskyjä ja lumimyräköitä. Näimme upeita kaupunkeja ja pieniä kurjia kyliä.

Matkansa alussa Mannerheim näki paikalliset paimentolaishäät, joihin liittyi ratsastuskilpailu perinteen mukaisesti.

Ratsailla olevat osanottajat yrittivät siepata maasta teurastetun pukin, joka esitti ryöstettävää tyttöä.

Kun yksi ratsastaja oli siepannut eläimen, muut laukkasivat hänen peräänsä ja yrittivät ryöstää «tytön» häneltä.

Matkakertomuksessaan Mannerheim kirjoittaa ratsastuskilpailusta: Osanottajia oli paljon tässä kamppailussa pukinruhosta. Siksi taistelu muuttui suureksi ratsain käydyksi painiskeluksi. Kamppailussa muodostui 30 hevosen rykelmä, jossa ratsastajat pakottavat hevoset puristumaan toinen toisiaan vasten.

Muutamia kertoja koetin minäkin yhtyä leikkiin.

Onnistuinkin kiskaisemaan pukin satulaani.

Huomasin sen kevyemmäksi kuin olin luullut. Tosi hyvällä hevosella olisin ehkä päässyt se mukanani karkuun.

Matkalla olot olivat alkeelliset, mutta Mannerheim ei moisesta piitannut. Matkakertomuksessaan hän kirjoitti eräästä yöpymispaikastaan:

Levitän sadetakkini kivipermannolle, panen metsästyslaukkuni päänaluseksi ja käyn hekumoiden makuulle.

Mannerheim koki myös kiinalaisen uuden vuoden vieton. Matkaraportissaan hän kirjoitti siitä:

Rumpujen jyminä, metallilautasten räminä ja pommien paukahdukset kuuluivat läpi vuorokauden huoneeseeni. Ne julistivat, että suuri juhla oli meneillään. Kun toisena uudenvuodenpäivänä läksin ensi kertaa ulos, oli kaupunkia mahdoton tuntea. Kaikki myymälät olivat kiinni, ulko-ovet ja talojen edessä olevat pylväät oli koristeltu punaiselle paperille sirosti tekstatuilla kiinalaisilla sanoilla, paperilyhdyillä ja kaikenlaisilla muilla paperikoristeilla. Tätä häärrämistä ja paukuttelua jatkui ainakin viisi-kuusi päivää.

Kun Mannerheim pääsi Pekingiin, hän kirjoitti matkastaan laajan raportin. Takaisin Pietariin Mannerheim matkusti junalla.

Kaiken kaikkiaan Mannerheimin matka onnistui hienosti.

Hän otti 14 000 kilometrin matkallaan noin 1 300 valokuvaa.

Mannerheim keräsi myös paljon esineitä matkaltaan.

Niistä on koottu upea kokoelma, jota säilytetään ja esitellään Kansallismuseossa Helsingissä.

Myös Mannerheimin valokuvista ja kirjoituksista on ollut suurta hyötyä historian tutkijoille.

Matkansa jälkeen Mannerheim jopa suunnitteli ryhtyvänsä tutkimusmatkailijaksi.

Matkastaan Mannerheim sai antaa myös suullisen raportin itselleen keisarille. Keisari oli hyvin kiinnostunut Mannerheimin matkakertomuksesta.

Yleensä keisarin vastaanotto kesti korkeintaan puoli tuntia. Mannerheim sai olla keisarin luona tunnin ja 20 minuuttia! Vastaanoton lopuksi keisari kysyi Mannerheimin tulevaisuuden suunnitelmia. — Haluisin päästä rykmentin komentajaksi, Mannerheim vastasi. Keisari totesi, että Mannerheimin ei kannattanut surra asiaa. Mannerheim ehtisi kyllä elämänsä aikana johtaa rykmenttiä, mutta Kiinan matkan tapainen kokemus oli vain harvojen etuoikeus. Tässä asiassa keisari oli oikeassa.

Mannerheim ylenee everstistä kenraaliksi — ensimmäinen maailmasota

Vuonna 1909 Mannerheimin toive toteutui. Hänet komennettiin Puolaan rykmentin komentajaksi.

Puolassa Mannerheim vietti seitsemän vuotta.

Näitä vuosia hän on luonnehtinut elämänsä onnellisiksi vuosiksi.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoitti Puolan ajastaan:

— Vielä nykyisinkin ajattelen mielelläni seitsemää Puolan vuottani. Pääsin mukaan Puolan ylhäisiin seurapiireihin. Kaiken kaikkiaan puolalaiset ottivat minut vastaan ilman ennakkoluuloja.

Mannerheim ylennettiin Puolan vuosinaan kenraalimajuriksi. Hänet nimettiin myös jäseneksi Venäjän keisarin seurueeseen. Tämä oikeutti hänet pääsemään muita helpommin keisarin puheille. Se oli todella huomattava kunnianosoitus.

Puolassa Mannerheim koulutti joukkonsa valiojoukoiksi.

Hän kehitti miestensä ampumataitoja ja opetti heidät liikkumaan niin, että vihollisen konekiväärituli ei surmannut heitä helposti.

Mannerheimin aika Puolassa oli rauhan aikaa.

Mannerheimillä oli aikaa osallistua myös Puolan seurapiirien elämään. Tältä ajalta on säilynyt Mannerheimin rakkauskirjeitä puolalaiselle ruhtinatar Marielle.

Vuonna 1914 heinäkuun lopulla Mannerheim sai käskyn, että hänen joukkonsa on oltava valmiina lähtöön. Muutaman rauhan vuoden jälkeen ensimmäinen maailmansota syttyi 6. elokuuta vuonna 1914. Ensimmäisessä maailmansodassa Saksa ja Itävalta-Unkari taistelivat Englantia, Ranskaa, Venäjää ja monia muita pienempiä valtioita vastaan.

Mannerheimin joukot taistelivat Itävallan ja Romanian rintamilla.

Mannerheim joutui joukkojensa kanssa jo heti sodan alussa koviin taisteluihin. Krasnikin kaupunki oli tärkeä keskus, jonka Itävallan joukot yrittivät vallata. Mannerheim sai käskyn, että kaupunki on ehdottomasti pidettävä venäläisten hallussa. Siitä ei saanut luopua, «maksoi, mitä maksoi». Mannerheimin joukot torjuivat itävaltalaisien hyökkäykset useaan kertaan. Mannerheim ei tyytynyt vain puolustamaan asemiaan, vaan hyökkäsi itävaltaisten selustaan. Näin hän aiheutti sekasortoa Itävallan joukoissa.

Krasnikin taistelut kestivät kuuden päivän ajan. Kaupunki pidettiin Venäjän halussa.

Näissä taisteluissa osoittamansa taidon, rohkeuden ja päättäväisyyden ansioista Mannerheim sai korkean kunnianosoituksen, Yrjön miekan.

Myöhemmin hän sai vielä Yrjön ristin kunniamerkin.

Näitä huomionosoituksia Mannerheim oli kauan odottanut ja arvosti suuresti.

Ensimmäisen maailmansodan taistelut kehittivät Mannerheimista lopullisesti suuren sotapäällikön. Hän oli koko sodanjohdon arvostama, rohkea, itsenäinen ja nopealiikkeinen kenraali. Mannerheimin toimista ensimmäisessä maailmansodassa on kirjoitettu:

— Hänen kookas hahmonsa ilmestyi joka taholle. Mannerheim ilmestyi erityisesti sellaisiin paikkoihin, missä tilanne oli kehittynyt vaaralliseksi. Hän ratsasti joukkojen edellä ja tutki itse maastoa ja pani merkille maaston kohdat, joilla myöhemmin voisi olla merkitystä hänen päätöksenteolleen.

Mannerheim eroaa Venäjän armeijasta — Venäjällä puhkeaa vallankumous

Keisarin hallitsema Venäjä oli jäänyt jälkeen kaikesta kehityksestä. Venäjä oli laajentunut suureksi maaksi, mutta työväestön ja talonpoikien elämä maassa oli kurjaa.

Ensimmäisen maailmansodan aikana Venäjän kansan asema kurjistui entisestään. Tyytymättömät työläiset lakkoilivat. Kansa näki nälkää.

Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen Venäjän keisari Nikolai II (toinen) erosi.

Vladimir Iljits Lenin oli noussut Venäjän bolsevikkien eli kommunistien johtajaksi. Hän julisti, että vallan piti kuulua kansalle. Bolsevikit tekivät lokakuussa 1917 vallankumouksen ja ottivat haltuunsa vallan kaikkialla Venäjällä.

Keisarin yksinvalta oli nyt lopullisesti kumottu.

Keisari ja koko keisarillinen perhe surmattiin vuonna 1918.

Syksyllä vuonna 1917 Mannerheim havaitsi, että myös hänen joukoissaan kuri oli höltynyt.

Vallankumoushenki tarttui sotilaisiin kaikkialla maassa.

Mannerheim ajatteli, että ei ollut syytä palvella armeijassa, missä sotilaat saattoivat surmata päällikkönsä milloin tahansa.

Mannerheim oli keisarin sotilas.

Keisari ei enää ollut vallassa.

Näin Mannerheimilla ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin erota Venäjän armeijasta.

Hän ei voinut ajatellakaan siirtyvänsä Venäjän uusien vallanpitäjien, kommunistien palvelukseen.

Itse asiassa koko hänen loppuelämänsä oli taistelua Venäjän kommunisteja ja heidän hallintoaan vastaan.

Mannerheim täytti 50 vuotta kesäkuussa vuonna 1917. Hän oli taas elämässään uuden vaiheen edessä. Venäjälle hän ei voinut jäädä. Uuden mahdollisuuden tarjosi kotimaa Suomi, jonne Mannerheim palasi joulukuussa vuonna 1917. Mannerheim tilittää muistelmissaan palvelusaikaansa Venäjällä:

— Kun silmäilin taaksepäin tuohon aikaan, minkä olin kulkenut keisarin univormussa, myönsin kiitollisena, että toiveeni olivat täysin toteutuneet. Kukin eri vaihe virkaurallani oli ollut erinomaisen antoisa, ja lisäksi minulla oli ollut onni kuulua valiojoukkoihin, joissa oli hyvät upseerit ja oiva henki. Sellaisten joukkojen johtaminen sekä rauhan että sodan aikana on tuottanut minulle tyydytystä.

Mannerheim valkoisen Suomen ylipäälliköksi — Suomi kokee katkeran sisällissodan

Venäjän vallankumous levisi myös Suomeen. Suomi julistautui itsenäiseksi maaksi 6. joulukuuta vuonna 1917.

Suomen hallitus eli senaatti oli perustanut sotilaskomitean. Sen tarkoituksena oli valmistella Suomen vapaustaistelua, jossa venäläiset joukot ajettaisiin pois Suomesta. Mannerheim meni mukaan sotilaskomitean työhön. Lopulta maan hallitus kutsui hänet armeijan ylipäälliköksi.

Itsenäinen Suomi oli jakautunut kahtia: punaisiin ja valkoisiin.

Lisäksi maassa oli noin 40 000 venäläistä sotilasta, jotka piti saada pois maasta.

Niin kauan kuin venäläiset sotajoukot olivat maassa, Suomi ei ollut aidosti itsenäinen maa.

Maassa olikin syttymässä sisällissota valkoisten ja punaisten välille.

Työväestö oli perustanut punakaartin. Venäläiset sotilaat tukivat punakaartin joukkoja. Porvaristo kokosi omia aseellisia joukkoja, joista syntyi valkokaarti.

Maa oli sekasortoisessa tilassa.

Sisällissodan alkaessa punaiset hallitsivat Etelä-Suomea ja Pohjanmaa ja muu Pohjois-Suomi oli valkoisten hallussa. Mannerheimin oli kuljettava läpi punaisen Suomen, että hän pääsisi valkoisten puolelle Pohjanmaalle.

Sota ei ollut vielä puhjennut ja junat kulkivat vielä. Ylipäälliköksi nimitetty Mannerheim lähti junalla Pohjanmaalle. Hän oli naamioitunut. Mannerheimille oli tehty myös väärennetty henkilötodistus, jonka mukaan hän oli kauppias.

Tampereen asemalla Mannerheim oli vähällä jäädä kiinni. Venäläiset sotilaat tarkistivat junia ja etsivät niistä upseereita ja muita sotilaita, jotka pyrkivät pohjoiseen valkoisten joukkoihin.

Mannerheim puhui huomaamattaan sotilaille venäjää. He alkoivat heti epäillä häntä valkoiseksi upseeriksi. Venäläiset sotilaat olivat juuri pidättämässä Mannerheimia. Silloin paikalle tuli nuori mies, jolla oli rautatieläisten virkapuku.

— Päästäkää mies menemään. Paperithan ovat kunnossa. Ettekö näe?

Hän on vaaraton kauppias, nuori mies sanoi sotilaille.

Venäläiset uskoivat nuorta miestä. Näin Mannerheim pääsi jatkamaan matkaansa. Oli kuitenkin hiuskarvan varassa, että valkoinen Suomi olisi menettänyt joukkojensa tulevan ylipäällikön.

Tämän tarinan Mannerheim on kertonut muistelmissaan. Mannerheim kirjoitti:

— Olisin halunnut sodan jälkeen palkita nuoren miehen. Todennäköisesti hän pelasti henkeni. Kun muistelmat ilmestyivät vuonna 1951, tämä nuori mies löydettiin. Hän oli Eino Lähteenmäki, joka silloin toimi Tampereen Klassillisen lyseon rehtorina. Nyt Lähteenmäelle myönnettiin korkea kunniamerkki kiitokseksi Mannerheimin pelastamisesta.

Suomen sisällissota vuonna 1918 oli hirveä sota, koska siinä suomalaiset taistelivat keskenään. Mannerheimille vuoden 1918 sota oli vapaussotaa. Hän halusi vapauttaa Suomen venäläisistä ja punaisista joukoista ja taata maan itsenäisyyden.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoitti sisällissodan aloittamisesta:

— Aloittamani sotatoimet kohdistuivat Suomeen jääneitä venäläisiä joukkoja vastaan.

Suomessa oli venäläisiä joukkoja, vaikka neuvostohallitus oli tunnustanut Suomen itsenäisyyden.

Puhjennut sota oli siten vapautussotaa, vapaussotaa.

Tätä tosiasiaa ei muuta se, että sotatoimet pian jouduttiin kohdistamaan sekä venäläisiä että omia kapinallisia vastaan.

Kun Mannerheim oli päässyt Pohjanmaalle, hän ryhtyi nopeasti toimeen. Pohjanmaan venäläiset joukot riisuttiin aseista.

Samanaikaisesti alettiin kouluttaa suomalaisia miehiä sotilaiksi valkoiseen armeijaan.

Sisällissota alkoi samanaikaisesti Helsingissä ja Pohjanmaalla. Punaiset hallitsivat Etelä-Suomessa ja valkoiset muuta osaa maata. Aluksi punaiset pakottivat valkoiset perääntymään.

Suomesta oli ensimmäisen maailmansodan aikana lähtenyt nuoria miehiä Saksaan. Siellä he liittyivät Saksan armeijaan. He halusivat oppia taistelemaan. Miehiä kutsuttiin jääkäreiksi.

Jääkärien tarkoitus oli palata takaisin Suomeen. Suomessa he perustaisivat Suomen armeijan, joka vapauttaisi Suomen Venäjän vallasta.

Kun sisällissota oli syttynyt, jääkärit palasivat Saksasta Suomeen.

He menivät valkoisten puolelle ja taistelivat valkoisessa armeijassa punaisia vastaan.

Sisällissodan taistelut olivat verisiä. Valkoiset onnistuivat valtaamaan Tampereen, joka oli tärkeä punaisten tukikohta. Taistelu Tampereesta oli siihen asti suurin kaupungissa käyty taistelu. Sotivien joukkojen keskellä eli paljon tavallisia ihmisiä, niin punaisia kuin valkoisiakin.

Taistelu Tampereesta alkoi huhtikuun 3. päivänä aamuyöllä. Silloin kello kahden jälkeen maanpäällinen helvetti pääsi valloilleen Tampereella. Hirmuinen tykkien jyrinä rikkoi öisen hiljaisuuden. Ilmassa vonkuivat ammusten äänet ja kaikkialta kuului räjähdyksiä. Pian alkoi tulipalojen loimu näkyä taivaan rannalla. Tulipalot levisivät kaikkialle kaupunkiin. Tykkituli ei kestänyt tuntiakaan. Sitten alkoi kuulua kiväärien ja kuularuiskujen ammunta. Nyt valkoisten suurhyökkäys Tampereelle oli alkanut.

Valkoiset hyökkäsivät joka puolelta kaupunkiin. Jokaisella valkoisen armeijan sotilaalla oli kuusen oksa lakissaan. Valkoisen käsivarsinauhan erottaminen pimeässä olisi voinut olla vaikeaa. Lakissa olevasta kuusenoksasta valkoiset tunnistivat toisensa eivätkä ampuneet toisiaan.

Illalla 5. päivä huhtikuuta koko Tampere oli vallattu.

Punaisten täydellinen antautuminen tapahtui kuitenkin vasta seuraavana päivänä. Aamulla 6. päivä huhtikuuta Pyynikin näkötorniin kohosi valkea vaate. Se oli merkki punaisten antautumisesta.

Vangitut punakaartilaiset koottiin Tampereen Keskustorille. Äärimmilleen rasittuneita ja masentuneita miehiä ja naisia seisoi risaisissa

vaatteissa hiljaisina ympäri toria. Seuraavaan aamuun asti tuhansia vankeja säilytettiin Keskustorilla. Sieltä heidät marssitettiin vankileirille.

Kun taistelu Tampereesta oli ohi, Mannerheimin joukot saattoivat edetä etelään, kohti Helsinkiä.

Sodan loppuvaiheessa myös saksalaiset sotilaat tulivat auttamaan valkoisia. Nyt punaisten puolustus murtui lopullisesti. He yrittivät paeta Venäjälle. Osa pääsi pakoon, mutta monet joutuivat vankileirille. Katkera ja verinen sisällissota päättyi valkoisten voittoon.

Toukokuun 16. päivänä vuonna 1918 kenraali Mannerheim otti vastaan valkoisen armeijan voitonparaatin. Tämä oli Mannerheimin suuri hetki. Silloin oli kaunis päivä. Kaupungin naiset ja lapset toivat kukkia Mannerheimille. Kadut olivat täynnä ihmisiä, jotka hurrasivat Mannerheimille ja hänen joukoilleen.

Paraatin jälkeen Mannerheim piti kiitospuheen sotilailleen.

— Armeijan päämäärä on saavutettu. Maamme on vapaa. Suomen kansa on valmis ottamaan sen paikan, joka sille kuuluu eli elämään itsenäisenä kansakuntana muiden kansakuntien joukossa, Mannerheim sanoi.

Sisällissota oli julma sota. Siinä kuoli kaikkiaan noin 30 000 suomalaista. Ihmisiä kuoli taisteluissa, mutta paljon myös niiden ulkopuolella.

Punaisten hallitessa Etelä-Suomea, he surmasivat porvareita ja muita valkoisiksi epäilemiään henkilöitä. Joskus vanha kauna ja katkeruus saivat punaiset tekemään julmia veritekoja. Varsinkin kun sodan tappio näytti varmalta, punaiset syyllistyivät julmuuksiin. Näitä tekoja kutsuttiin punaiseksi terroriksi.

Taistelujen loputtua alkoi valkoinen terrori.

Vangiksi jääneitä punaisia ja muita työväestön edustajia surmattiin säälimättä. Aina ei tutkittu, oliko henkilö osallistunut taisteluihin. Pelkkä epäily siitä riitti.

Vankileireille koottiin noin 80 000 punaista. Taudit levisivät leireillä, eikä kaikille riittänyt edes ruokaa. Näissä oloissa vankileireillä kuoli noin 12 000 punaista.

Muistelmissaan Mannerheim kertoo, että hän oli esittänyt, että «vain törkeisiin rikoksiin syyllistyneet punaiset vangittaisiin ja harhaanjohtetut suuret joukot, nekin, jotka oli vangittu ase kädessä vapautettaisiin». Valitettavasti näin ei kuitenkaan tapahtunut.

Vähitellen elämä Suomessa vakiintui. Kuitenkin sisällissota ja sen jälkiselvittelyt pitivät maan tiukasti jakautuneena kahtia porvaristoon ja työväestöön. Katkeruus ja epäluuloisuus jatkuivat.

Sisällissodan jälkeen Mannerheimiin suhtauduttiin ristiriitaisesti.

Suurin osa kansasta piti häntä sankarina, maan vapauttajana.

Kuitenkin moni hengissä säilynyt punainen tai punaisen perheenjäsen tunsu katkeruutta Mannerheimia kohtaan.

Mannerheim valtionhoitajana — itsenäisen Suomen rakentaminen alkaa

Sisällissodan jälkeen alkoi rauhan ja itsenäisen Suomen rakentamisen aika.

Suomen johtavat poliitikot halusivat pitää Suomen tiiviissä yhteydessä Saksaan.

Yhteistyössä haluttiin mennä niin pitkälle, että Suomeen haluttiin maan johtajaksi kuningas.

Itse asiassa eduskunta ehti jo valita tähän tehtävään saksalaisen prinssin. Kuninkaana hänen nimensä olisi ollut Väinö I (ensimmäinen).

Saksa hävisi ensimmäisen maailmansodan. Samalla suomalaisten oli pakko luopua suunnitelmastaan valita kuningas maan johtoon.

Mannerheim oli alusta asti vastustanut tiivistä yhteistyötä Saksan kanssa.

Hän ei päässyt yksimielisyyteen maan muiden johtajien kanssa siitä, mitkä valtiot olisivat parhaat yhteistyökumppanit Suomelle. Siksi Mannerheim erosi ylipäällikön tehtävästä melkein heti suuren voitonparaatin jälkeen 29.5. vuonna 1918. Eronsa jälkeen hän matkusti heti ulkomaille. Ero oli Mannerheimille katkera pettymys, koska voitetun sodan jälkeen hän olisi halunnut olla mukana maan johdossa.

Pian Mannerheimin palveluksia tarvittiin uudelleen.

Maassa oli huutava ruokapula. Tarvittiin ulkomailta viljaa ja muita elintarvikkeita.

Lisäksi Suomi oli juuri itsenäistynyt ja sen tukija, Saksa, hävinnyt maailmansodan.

Suomelle oli tärkeää, että Englanti, Ranska ja Yhdysvallat tunnustavat Suomen itsenäisyyden. Mannerheim oli sopiva mies neuvottelemaan näiden maiden kanssa.

Samalla hän pystyisi hankkimaan elintarvikkeita Suomeen.

Siksi hallitus pyysi Mannerheimia lähtemään Suomen edustajana neuvottelumatkalle Englantiin ja Ranskaan syksyllä vuonna 1918.

Aluksi Mannerheim epäröi lähteä hallituksen edustajana tälle matkalle. Muistelmissaan hän kirjoittaa asiasta: — Aluksi vastustin ehdotusta. En halunnut yhteistyöhön hallituksen kanssa, joka oli eri mieltä kuin minä. Ymmärsin kuitenkin pian, että isänmaallinen velvollisuuteni oli saada Suomen asema hyväksi maailmalla. Maamme tarvitsi myös elintarvikkeita. Siksi kauppayhteydet oli saatava kuntoon. Kun olin pohtinut asiaa perusteellisesti, päätin suostua hallituksen pyyntöön.

Mannerheimin matka oli onnistunut. Suomen itsenäisyys sai tunnustuksen ja maan ruokapulakin helpottui.

Haaveet saada kuningas olivat kariutuneet. Suomi tarvitsi johtajan, joka alkaisi järjestää maan asioita. Päätettiin nimittää maahan vanhojen lakien mukaan valtionhoitaja.

Mannerheim oli tähän tehtävään sopivin suomalainen.

Hänet nimitettiin valtionhoitajaksi 12.12. vuonna 1918.

Näin Mannerheim sai hyvityksen edellisen kevään erolleen ja kokemalleen pettymykselle.

Muistelmissaan Mannerheim kuvaa, iloaan ja tyytyväisyyttään, kun hän saapui Helsinkiin valtionhoitajana: — Samalla asemalla, jolta olin seitsemän kuukautta sitten poistunut yksinäisenä miehenä, olivat nyt maan kaikki arvohenkilöt minua vastassa. Myös kadun varret olivat täynnä helsinkiläisiä, jotka lämpimästi tervehtivät minua — jo toisen kerran saman vuoden aikana!

Mannerheimilla oli heti kolme tärkeää tehtävää: Suomen suhteet muihin maihin tuli saada kuntoon. Maassa oli yhä pula ruuasta. Elintarvikkeita piti nopeasti saada Suomeen. Lisäksi maahan oli saatava toimintakykyinen eduskunta ja valittava presidentti. Punavankeja oli vielä paljon vankileireillä.

Myös heidän kohtalonsa oli ratkaistava. Mannerheim esitti vankien armahtamista. Suuri armahdus toteutui kuitenkin vasta kesäkuussa vuonna 1919.

Ensimmäisinä tehtävinään Mannerheim loi Suomen hyvät suhteet ulkomaihin. Nopeasti hän myös pani toimeen eduskuntavaalit ja sitten presidentin vaalit.

Eduskunta valitsi Suomen ensimmäisen presidentin. Myös Mannerheim oli ehdolla presidentiksi.

Eduskuntaan oli valittu 80 sosiaalidemokraattia. Vasemmisto ja keskusta eivät voineet hyväksyä Mannerheimiä.

Näin Kaarlo Juho Ståhlberg valittiin ensimmäiseksi presidentiksi.

Tämä oli raskas tappio, jota Mannerheim ei koskaan unohtanut.

Presidentti Ståhlberg tarjosi Mannerheimille puolustusvoimien ylipäällikön tehtävää, mutta hän kieltäytyi siitä.

Tämän jälkeen Mannerheim vetäytyi kymmenen vuoden ajaksi syrjään poliittisesta elämästä.

Mannerheim vapaana kansalaisena — Mannerheimin lastensuojeluliitto perustetaan

Mannerheim oli nyt siviilihenkilö, vapaa kansalainen, jolla ei ollut minkäänlaista Suomen valtion antamaa tehtävää. Hän oli hyvässä kunnossa ja halukas toimintaan.

Varsinaisen kodin Mannerheim löysi itselleen Helsingin Kaivopuistosta.

Siellä sijaitseva huvila oli varta vasten korjattu Mannerheimin käyttöön.

Nykyään rakennuksessa toimii Mannerheim-museo.

Mannerheim sai monia kunnianosoituksia. Ehkä merkittävin niistä oli 7,5 miljoonan silloisen markan rahalahja, jonka suomalaiset olivat hänelle keränneet. Rahalahjan lisäksi Mannerheim sai vastaanottaa adressin eli kirjeen, jossa oli satojentuhansien suomalaisten allekirjoitus. Siinä todettiin muun muassa: — Haluamme kiittää Teitä Suomen vapaudesta ja itsenäisyydestä.

Olemme halunneet perustaa rahaston, joka kantaa Teidän nimeänne. Näin nimenne muisto säilyy myös tuleville sukupolville.

Mannerheim antoikin rahoista huomattavan osan erilaiseen avustustoimintaan.

Mannerheimin sodissa näkemät kärsimykset sekä keskustelut sisarensa ylihoitaja Sophie Mannerheimin kanssa antoivat hänelle aiheen perustaa vuonna 1920 Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton. Sen tavoitteena oli parantaa lasten terveyttä. Sisällissodan jälkeen moni lapsi oli menettänyt ainakin toisen vanhempansa. Myös he tarvitsivat apua.

Aluksi lastensuojeluliiton toimisto sijaitsi Mannerheim kodissa Kaivopuistossa. Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa tyytyväisenä tästä ajasta: — Mielihyvin muistelen ensimmäistä luovaa kaksivuotiskautta, jolloin liiton toimisto oli sijoitettu kotiini. Silloin saatoin läheltä seurata

toimintaa ja myös osallistua työn kehittämiseen. Tässä työssä arvokkaana tukena minulla oli sisareni Sophie. Hän tuki ja kannusti minua vuoteen 1928 saakka, jolloin hän kuoli.

Vuodesta 1921 alkaen Mannerheim toimi Suomen Punaisen Ristin puheenjohtajana. Tässä tehtävässä hän toimi 30 vuotta, aina kuolemaansa asti. Tämänkin toiminta oli lähellä hänen sydäntään, ja hän omistautui sille koko tarmollaan.

Mannerheim toimi erityisen innokkaasti myös maanpuolustustyössä. Hän oli varsin suosittu puhuja erilaisissa vapaussodan muistojuhlissa.

Mannerheim ampuu tiikerin — ulkomaanmatkoja ja metsästysretkiä

Mannerheimin elämään sisältyi paljon ulkomaanmatkoja, joilla hän tapasi muiden maiden johtavia henkilöitä.

Ulkomailla hän saattoi myös liikkua vapaasti, ilman jatkuvaa huomiota.

On arvioitu, että 1920-luvulla Mannerheim oleskeli puolet ajastaan ulkomailla.

Mannerheim oli koko elämänsä ajan innokas metsästäjä. Kun hänellä ei ollut virallisia tehtäviä, myös metsästykseseen jäi aikaa.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa metsästysharrastuksestaan: — Kotimaassa olin mukana hyvien ystävien seurassa virkistävillä metsästysretkillä. Metsästin myös Itävallassa, jossa minulla oli oma saksanhirvien pyyntialue. Vuosina 1927 ja 1937 minulle tarjoutui mahdollisuus matkustaa Intiaan ja metsästää siellä suurriistaa.

Intian metsästysmatkalla vuonna 1937 hän sai saaliiksi neljä tiikeriä.

Kaksi tiikerin taljaa on vieläkin nähtävillä Helsingissä Kaivopuiston Mannerheim-museossa.

Mannerheim piti vuonna 1937 esitelmän, jossa hän kuvasi tiikerin metsästystä.

Tiikereitä metsästetään elefanttien selästä.

Intiassa on erityisiä tiikerien jäljittäjiä, jotka löytävät viidakon korkeasta heinikosta tiikerin olinpaikan. Heinä on usein niin korkeaa, että se ulottuu elefantin yli.

Kun tiikeri on saarrettu, elefantit polkevat heinän matalaksi. Näin tiikeri voidaan mahdollisimman hyvin havaita.

Elefantit olivat polkeneet heinän matalaksi. Emme kuitenkaan havainneet tiikeriä. Aika kului.

Pimeys oli jo lähellä, kun metsästyksen johtaja pyysi minua ratsastamaan elefantilla eteenpäin. Tiikeri oli lähellä. Elefantti pysähtyi eikä suostunut menemään lähemmäksi tiikeriä. En nähnyt kunnolla tiikeriä, mutta ammuin kohtaan, jossa tiikerin piti olla. Mitään ei tapahtunut.

Yllättäen näin jotain valkoista aivan lähellä.

Olivatko ne tiikerin hampaat? Ammuin nopeasti niitä kohti. Sitten vieressä näkyi valkoisia raitoja. Ammuin taas kaksi laukausta. Nyt näin, että jotain lysähti kasaan. Odotimme hetken aikaa. Heitimme kiviä ruohikkoon, missä tiikerin piti olla. Mitään ei tapahtunut. Uskaltauduimme katsomaan ja löysimme kuolleen ison tiikerin.

Olin ampunut tiikeriä niskaan. Kaikki olivat ihastuksissaan siitä, että olimme lopulta onnistuneet. Aikaa ei olisi enää ollut jatkaa metsästystä, koska muutaman minuutin kuluttua tuli pimeää ja yö laskeutui viidakkoon.

Mannerheim puolustusneuvoston puheenjohtajaksi — syttyykö sota vai ei?

Venäjä oli muuttunut Neuvostoliitoksi. Siellä oli vallassa kommunistinen puolue. Suomalaiset olivat edelleen jakautuneet kahteen leiriin: oli punaisia eli työväestö ja valkoisia eli porvaristo.

Suomessa kommunistit järjestivät lakkoja. Kommunistit olivat kiihkeitä punaisia. Kommunisteja vastustava lapuanliike syntyi Pohjanmaalla. Lapuanliike oli valkoinen, kiihkeä isänmaallinen liike. Siihen kuului porvaristoa, talonpoikia, virkamiehiä ja monenlaista väkeä eri puolilta Suomea.

Lapualaisten mielestä kommunistit ja muut vasemmistolaiset halusivat liittää Suomen Neuvostoliittoon. Siksi lapualaiset pahoinpitelivät kommunisteja ja muita punaisia.

Mannerheimilla oli kaiken aikaa ollut kannattajia, jotka pyrkivät nostamaan hänet joko maan tai armeijan johtoon. Mannerheim kannatti kommunisteja vastustavan lapuanliikkeen päämääriä. Kuitenkin hän kieltäytyi ryhtymästä liikkeen johtoon.

Suomessa toimi puolustusneuvosto, jonka tarkoituksena oli pitää huolta siitä, että maan puolustaminen olisi kunnossa, jos sota mahdollisesti syttyy.

Talvella vuonna 1931 P. E. Svinhufvud valittiin Tasavallan presidentiksi. Nyt hän pyysi Mannerheimia puolustusneuvoston puheenjohtajaksi. Samalla presidentti Svinhufvud pyysi Mannerheimia ryhtymään ylipäälliköksi, jos Suomi joutuu sotaan.

— Pystyn hallitsemaan maata, mutta en pysty johtamaan sotaa, Svinhufvud totesi Mannerheimille.

Mannerheim suostui ehdotukseen. Hän alkoi toimia puolustusneuvoston puheenjohtaja ja oli valmis ylipäälliköksi, jos sota syttyy.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa ryhtymisestään puolustusneuvoston puheenjohtajaksi:

— Jouduin suurten ja vaikeiden tehtävien eteen, kun otin vastaan puheenjohtajuuden.

Ensi sijassa oli koetettava saada eduskunta ymmärtämään, miten tärkeää oli korjata armeijan varustautumisen puutteet.

Lisäksi Karjalankannaksen linnoittaminen oli erinomaisen tärkeä ja kiireellinen tehtävä.

Vuonna 1933 Mannerheim ylennettiin sotamarsalkaksi.

Mannerheim ryhtyi tarmokkaasti työhön puolustusneuvostossa.

Suomen sotateollisuutta kehitettiin. Suomalaisten maanpuolustustahtoa kohotettiin. Muiden Pohjoismaiden kanssa yritettiin aikaan saada liittoa sodan varalta.

Pohjoismaiden liittoa ei kuitenkaan saatu aikaiseksi. Suomen puolustusta ei myöskään saatu kuntoon Mannerheimin toivomalla tavalla.

Valtio käytti 1930-luvulla Mannerheimia edustajanaan ulkomailla. Tähän Mannerheimilla oli hyvät valmiudet, sillä hänellä oli hyvä kielitaito. Lisäksi hän tunsu henkilökohtaisesti monia ulkomaisten johtohenkilöitä.

Koko 1930-luvun Mannerheim oli yksi niistä, jotka pelkäsivät suursodan syttymistä. Puolustusneuvoston puheenjohtajana hän vaati voimakkaasti, että Suomen oli varustauduttava eli hankittava aseita sotaa varten.

— Tämä on kilpajuoksua myrskyä vastaan, Mannerheim kertoi työstään aseiden hankkimiseksi Suomeen. Välillä Mannerheim jopa uhkasi erota tehtävästään, ellei armeija saisi lisää varoja.

Mannerheimin sotaa edeltävää työtä Suomen puolustusvalmiuden nostamiseksi voi pitää yhtenä hänen uroteoistaan. Suomi oli huonosti varustautunut talvisotaan, mutta vielä huonommin asiat olisivat olleet ilman Mannerheimin toimintaa.

Oli kaiken kaikkiaan hyvin tärkeää, että Mannerheim toimi puolustusneuvoston puheenjohtajana. Näin hänen oli vuonna 1939 helpompi siirtyä ylipäälliköksi talvisodan alkaessa.

Talvisodan ylipäällikkö — Neuvostoliiton hyökkäys torjutaan

Saksassa Adolf Hitler oli noussut valtaan. Hän varustautui suursotaan. Muut Euroopan maat eivät uskoneet, että uusi maailmansota voisi syttyä. Suomessakaan ei uskottu, että maa voisi joutua sotaan.

— Maailma ei ole tullut niin hulluksi, että se alkaisi uuden sodan, monet ihmiset ajattelivat.

Mannerheimin pahat aavistukset suursodan syttymisestä osoittautuivat oikeaksi. Saksa aloitti toisen maailmansodan. Toinen maailmansota syttyi, koska Saksa halusi valloittaa lisää alueita. Hitler halusi luoda Suur-Saksan. Hitler sai aikaan sen, että Itävalta ja Tšekkoslovakia ilman sotaa yhdistettiin Saksaan. Englanti ja Ranska olivat luvanneet auttaa Puolaa, jos Saksa hyökkää sinne. Kun Saksa sitten hyökkäsi 1. syyskuuta vuonna 1939 Puolaan, se merkitsi käytännössä toisen maailmansodan alkamista.

Sota levisi myös Suomeen. Neuvostoliitto halusi Suomelta maa-alueita, jotta se voisi paremmin järjestää oman puolustuksensa. Suomalaiset eivät suostuneet luovuttamaan alueita. Suomessa pelättiin, että suostumalla vaatimuksiin Neuvostoliitto lopulta miehittäisi koko Suomen.

Mannerheim olisi halunnut myöntyä Neuvostoliiton vaatimuksiin alueluovutuksista. Hän ajatteli, että Suomi ei vielä ollut valmistautunut sotaan. Mannerheim halusi voittaa aikaa ja varustaa Suomen armeijan kunnolla sotaa varten.

Suomi oli siirtänyt sotilaita Neuvostoliiton rajalle. Samoin Neuvostoliiton armeija oli valmiina sotaan.

Suomen ja Neuvostoliiton rajalla, Mainilan kylässä Neuvostoliitossa kuultiin useita räjähdyksiä. Neuvostoliitto syytti, että suomalaiset olivat ampuneet tykeillä Mainilan kylään.

Suomalaiset vastasivat, että tykkejä ei ollut niin lähellä rajaa, että Mainilaan olisi voitu ampua. Räjähdyksen syy jäi selvittämättä. Tapausta kutsutaan Mainilan laukauksiksi.

Muistelmissaan Mannerheim kertoo Mainilan laukauksista.

Hän osoittaa mahdottomaksi, että suomalaiset olisivat voineet ampua tykeillä Neuvostoliiton puolelle.

Neuvostoliitolle välitettiin heti tieto, että suomalaiset eivät voineet laukauksia ampua. Suomalaisia ei kuitenkaan uskottu.

Tällaista Neuvostoliiton juonta Mannerheim kertoo kuitenkin odottaneensa. Muistelmissaan hän kirjoittaa:

— Olin odottanut Neuvostoliitolta jotain tällaista juonta, jonka avulla he voisivat aloittaa sodan. Tiesin tarkkaan, missä tykkimme olivat. Niillä ei olisi voitu ampua rajan yli. Myöhemmin saimme vangiksi neuvostoliittolaisia sotilaita, jotka kertoivat, että neuvostoliittolaiset olivat itse ampuneet nämä laukaukset.

Myös Neuvostoliitto on myöntänyt, että Mainilan laukauksia ei ammuttu Suomesta, vaan neuvostoliittolaiset ampuivat ne itse.

Mainilan laukauksista Neuvostoliitto sai tekosyyn aloittaa sodan. Tosiasiallinen syy sotaan oli se, että suomalaiset eivät suostuneet Neuvostoliiton aluevaatimuksiin.

Marraskuun 30. päivänä vuonna 1939 Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen. Talvisota oli alkanut.

Sota kesti koko talven.

Siksi sotaa alettiin kutsua talvisodaksi.

Historian tutkijat ovat meidän aikoihimme asti keskustelleet, olisiko talvisota voitu välttää, jos Neuvostoliiton aluevaatimuksiin olisi suostuttu?

Tähän kysymykseen tuskin koskaan saadaan lopullista vastausta.

Mannerheim kirjoittaa talvisodan alusta muistelmissaan:

— Marraskuun viimeinen vuonna 1939 koitti kirkkaana ja aurinkoisena. Aamusella kadut vilisivät kouluihinsa ja työpaikkoihinsa matkalla olevia lapsia ja aikuisia.

Yhtäkkiä putosi pommeja Helsingin keskustaan levittäen kuolemaa ja hävitystä. Talvisota oli alkanut.

Muistelmissaan Mannerheim jatkaa kertomustaan, miten hän käveli rauhallisesti presidentin luo ja ilmoitti: — Ilmoittaudun sopimuksen mukaan Suomen armeijan ylipäällikön tehtävään.

Talvisodan alkaessa Mannerheim oli jo 72-vuotias.

Hän oli saanut sotamarsalkan arvon ja oli itseoikeutettu Suomen armeijan ylipäällikkö. Mannerheim ryhtyi itse johtamaan sotaa.

Päämajansa hän perusti Mikkeliin. Mannerheim vetosi kansaan ja toivoi siltä yksimielisyyttä.

Pienen maan suurin voima on yksimielisyys. Unohtakaamme epäluottamus. Me tarvitsemme toisiamme, Mannerheim vetosi kansaan.

Suomalaiset kuulivat Mannerheimin vetoituksen ja ottivat sen tosissaan. Sisällissodan jälkeinen maan kahtiajako hävisi.

Ei ollut enää punaisia ja valkoisia. Suomalaiset puolustivat yksimielisinä maataan Mannerheimin johdolla.

Suomi oli huonosti varustautunut sotaan. Aseet olivat vanhentuneita. Sodan alussa jokaiselle sotilaalle ei riittänyt edes omaa kivääriä. Ammuksia ei ollut riittävästi. Vaatteistakin oli pulaa, eikä kaikille riittänyt armeijan vaatteita.

Neuvostoliiton armeijan aseet olivat hyviä. Muutenkin neuvostoliittolaiset olivat suomalaisia paremmin varustautuneet sotaan. Heillä oli tykkejä, panssarivaunuja, lentokoneita ja muuta sotakalustoa enemmän kuin suomalaisilla.

Suurin ero Suomen ja Neuvostoliiton välillä oli kuitenkin joukkojen vahvuudessa. Kun talvisota alkoi Suomen armeijassa oli 295 000 miestä.

Vastaavasti Neuvostoliiton armeijassa oli Suomen rajalla lähes 500 000 miestä!

Suomalaiset osasivat taistella metsässä. Siksi Neuvostoliitto ei aina pystynyt käyttämään ylivoimaa hyödykseen. Siitä huolimatta Suomen voimavarat tuntuivat vähäisiltä sodassa Neuvostoliittoa vastaan.

Aivan sodan alussa suomalaiset perääntyivät, joskus nopeasti ilman taistelua.

Tämä hermostutti luonnollisesti Mannerheimia.

Hän säilytti malttinsa ja joukkoja ja niiden johtajia vaihdettiin eri rintamilla.

Tolvajärvellä saatiin suuri torjuntavoitto.

Ensi kerran toisessa maailmasodassa pienen maan armeija oli suuressa taistelussa voittanut suurvallan joukot.

Suomalaiset saivat sotasaaliiksi paljon aseita ja tykkejä.

Tärkeintä oli, että tämän jälkeen Suomen armeija alkoi luottaa ja uskoa taistelukykyynsä.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa Tolvajärven voitosta: — Tulos oli loistava. Vihollinen oli kärsinyt musertavan tappion. Tehtävä, joka oli tuntunut ylivoimaiselta, oli täytetty.

Kiitos tästä kuuluu kahdelle johtajalle. Heidän tahdonvoimansa ja esimerkkinsä johti joukot voittoon. Se, että eversti Talvela ylennettiin kenraalimajuriksi ja everstiluutnantti Pajari ylennettiin everstiksi, oli hyvin ansaittu palkinto. Ennen muuta kiitos kuului kuitenkin joukoille, sotilaille. Heidän kestävyytensä ja uhrimielensä toi voiton.

Muistelmissaan Mannerheim kiittää Tolvajärven voittoa myös armeijan ja koko kansan taisteluhengen nostamisesta. Mannerheim kirjoittaa:

— Tolvajärven voitto innosti muilla kaistoilla taistelevia sotilaita jaloon kilpailuun. Se antoi sekä maan johdolle että Suomen kansalle luottamusta armeijan suorituskykyyn.

Tolvajärven voiton jälkeen suomalaiset alkoivat taistella sisukkaasti ja saivat Neuvostoliiton hyökkäyksen pysähtymään. Neuvostoliitto ei vallannut Suomea parissa viikossa, kuten siellä oli suunniteltu. Suomalaiset saivat torjuntavoittoja eli pysäyttivät hyökkäyksiä. Taipaleella, Summassa ja Kolkalla suomalaiset voittivat taisteluja.

Raatteen tiellä tuhottiin suuri Neuvostoliiton joukko-osasto.

Suomalaiset saartoivat Neuvostoliiton joukot joka suunnalta.

Näin syntyi «motti».

Kun neuvostoliittolaiset oli piiritetty, he eivät saaneet lisää ruokaa eivätkä ammuksia.

Myös Raatteen tiellä «mottiin» jääneiden sotilaiden oli lopulta pakko antautua.

Neuvostoliitolla oli kuitenkin enemmän joukkoja ja paremmat aseet kuin Suomella. Suomalaiset puolustautuivat urheasti. Neuvostoliitto lisäsi joukkojaan. Lopulta suomalaisten oli annettava periksi. Suomen armeija alkoi vetäytyä. Helmikuussa vuonna 1940 kaikki ymmärsivät, että nyt oli nopeasti saatava aikaan rauha.

Talvisodan rauha allekirjoitettiin 12.3. vuonna 1940.

Rauha saatiin kovilla ehdoilla. Neuvostoliitolle oli luovutettava maa-alueita enemmän kuin ennen sotaa oli vaadittu. Suomalaisia oli paljon kuollut ja haavoittunut sodassa. Suomi oli hävinnyt sodan.

Kun talvisota oli päättynyt Mannerheim antoi ylipäällikön päiväkäskyn, joka luettiin radiossa.

Siinä Mannerheim kiitti sotilaitaan.

Päiväkäskyssä todettiin muun muassa: — Suomen kunniakkaan armeijan sotilaat! Te ette tahtoneet sotaa, te rakastitte työtä, rauhaa ja kehitystä, mutta teidät pakotettiin taisteluun.

Te olette sodassa suorittaneet suurtöitä, jotka vuosisatoja loistavat historian lehdillä.

Olen taistellut monilla rintamalla, mutta en ole vielä nähnyt vertaisianne sotureita.

Olen ylpeä teistä kuin olisitte omia lapsiani.

Talvisota kesti 105 päivää. Pidettiin ihmeenä, että pieni Suomi oli pystynyt puolustautumaan suurta Neuvostoliittoa vastaan. Suuri arvo

Suomen selviytymisestä annettiin ylipäällikkö Mannerheimille. Hänen valtava tahdonvoimansa oli tarttunut sotilaisiin ja koko kansaan. Arvellaan, että juuri voimakas tahto ja yksimielisyys sittenkin ratkaisivat sen, että Suomi selviytyi talvisodasta ja säilyi itsenäisenä.

Talvisodassa Suomi, Suomen armeija ja sen ylipäällikkö olivat koko maailman huomion kohteena. Muu maailma piti talvisotaa «hyvän ja pahan tai oikeuden ja vääryyden» välisenä taisteluna. Talvisodassa «hyvä ja oikeassa oleva» Suomi joutui «pahan ja epäoikeudenmukaisen» Neuvostoliiton hyökkäyksen kohteeksi. Mannerheimin kansainvälinen maine oli korkeimmillaan talvisodan jälkeen. Häntä pidettiin sotapäällikkönä, joka oli pelastanut pienen kansansa ylivoimaisen suurvallan kynsistä etukäteen täysin toivottomalta näyttäneessä sodassa.

Talvisodan jälkeen Suomessa alettiin puhua «talvisodan hengestä». Sillä tarkoitettiin yksimielisyyttä: Talvisodassa suomalaiset halusivat yhdessä — joka nainen ja joka mies — yhteisvoimin puolustaa omaa maataan. Tämän yksimielisyyden keulakuvaksi nousi Mannerheim. Nyt hänestä puhuttiin «koko kansan Marskina». Myös vasemmisto ja työväenliike alkoivat hyväksyä Mannerheimin ja tukivat hänen toimintaansa.

Muistelmissaan Mannerheim päättää talvisotaa käsittelevän jakson tyytyväisyyteen itsenäisyyden säilymisestä. Sen lisäksi hän lausuu ennustuksen, joka valitettavasti myöhemmin toteutui. Mannerheim kirjoittaa:

— Suomelle talvisodan tulos oli ennen kaikkea maan kalliisti ostetun itsenäisyyden säilyminen. Kuolettava vaara oli saatu torjutuksi ponnistamalla kansakunnan viimeisetkin voimat. Mutta vaarat eivät olleet ohi.

Mannerheim jatkaa ylipäällikkönä — välirauhan aika

Talvisodan jälkeinen rauha ei merkinnyt todellista rauhaa. Suomi oli tyytymätön epäoikeudenmukaisiin rauhanehtoihin. Myöskään Neuvostoliitto ei ollut tyytyväinen niihin ehtoihin, joilla se olisi suostunut rauhaan. Alkoikin niin sanottu «välirauhan aika», jolloin uuden sodan uhka oli koko ajan ilmassa.

Mannerheim kirjoitti muistelmissaan tästä ajasta otsikolla «Aseellinen rauha». Suomalaisten epäluuloista Neuvostoliittoa kohtaan hän kirjoitti: — On tuskin ihmettelemistä siinä, että tunnelmalle oli luonteenomaista epäluuloisuus Neuvostoliittoa kohtaan. Saatoimmeko luottaa naapuriin,

joka oli käynyt hyökkäykseen aivan ilmeisenä tarkoituksena kukistaa koko maamme?

Myös Mannerheim epäili koko välirauhan ajan sitä, pysyisivätkö Neuvostoliiton joukot sovitun rajalinjan takana. Siksi Suomen joukot vetäytyivät täydessä taisteluvalmiudessa, ja rajaväyryshyökkäystä alettiin välittömästi linnoittaa. Myös armeijan sotilaiden lukumäärää lisättiin ja koulutusta parannettiin. Miesten tuli silloin olla rauhan aikana sotaväessä kaksi vuotta.

Talvisodan ajan presidentti Kyösti Kallio toimi myös välirauhan aikana Tasavallan presidenttinä. Mannerheimin olisi pitänyt luovuttaa armeijan ylipäällikkyyttä hänelle. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Euroopassa toinen maailmansota jatkui, ja uutta sotaa Neuvostoliiton kanssa pelättiin Suomessa koko ajan. Presidentti Kallio ei halunnut ottaa vastaan ylipäällikön raskasta tehtävää ja vastuuta.

Presidentti Kallio oli väsynyt ja sairas. Keskellä kesää vuonna 1940 presidentti Kallio sai kaksi halvauskohtausta, joista hän toipui hitaasti. Pääministeri Risto Rytin tehtäväksi jäi hoitaa myös presidentin tehtäviä. Viimein Kallio ilmoitti eroavansa.

Hänen jälkeensä Risto Ryt valittiin Tasavallan presidentiksi

Risto Ryt valittiin presidentiksi 18.12. vuonna 1940. Seuraavana päivänä Kyösti Kallio lähti Helsingistä Nivalaan. Helsingin rautatieasemalla hän tarkasti viimeisen kerran kunniakomppanian. Ylioppilaiden soihdut ja suuri joukko suomalaisia oli saattamassa Kyösti Kalliota kotimatalle. Kesken lipputervehdystä Kallio horjahti ja vaipui kuolleena Mannerheimin käsivarsille. Talvisodan ajan presidentti kuoli talvisodan ylipäällikön käsivarsille.

Mannerheim ja presidentti Kallio olivat läheiset työtoverit, jotka arvostivat toisiaan. Ennen muuta Mannerheim arvosti Kallion asiantuntemusta ja myönteisyyttä maanpuolustuksessa.

— Ajatelkaapa tuota yksinkertaista talonpoikaa, hän on aika taitava! Mannerheim arvioi Kallioita kenraaleilleen.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa Kallion kuolemasta:

— Isänmaan palveluksessa kulunut pitkä elämä oli saanut mahtavan lopun, joka oli omiaan liittämään Suomen kansan yhteen järkyttyneenä maan isän poismenosta ja levottomana maan tulevaisuudesta.

Eräät tutkijat ovat arvelleet, että myös Mannerheim olisi halunnut jo vetäytyä syrjään. 72-vuotiaalle miehelle talvisodan hermopaine oli ollut

kova koettelemus.

Suomen talvisota oli ohi, mutta muualla jatkui toinen maailmasota. Saksa alkoi suunnitella sotaa Neuvostoliittoa vastaan. Suomessa elettiin epävarmuuden aikaa: syttyykö sota uudestaan?

Välirauhan aika on jaettu kahteen eri jaksoon.

Aluksi oli huoli siitä, säilyykö Suomen itsenäisyys vai hyökkääkö Neuvostoliitto uudestaan?

Toinen vaihe alkoi, kun vähitellen saatiin tietoa siitä, että Saksa ehkä hyökkää Neuvostoliittoon.

Näin myös Suomella olisi mahdollista saada talvisodassa menetetyt alueet takaisin.

Kun Saksan johtaja Hitler aloitti hyökkäyksen Neuvostoliittoon, hän ilmoitti radiopuheessa, että myös suomalaiset tukevat tässä sodassa Saksaa.

Muistelmissaan Mannerheim arvostelee Hitlerin ilmoitusta, että «suomalaiset ja saksalaiset seisovat rinnakkain puolustamassa Suomea». Mannerheim kirjoittaa: — Hitlerillä ei ollut minkäänlaista oikeutusta tuollaiseen yksipuoliseen julistukseen. Ehkä hänen tarkoituksena olikin asettaa Neuvostoliitto sellaisen tosiasian eteen, että sen oli pakko hyökätä Suomeen. Toisaalta olen varma, että joka tapauksessa Neuvostoliitto olisi hyökännyt Suomeen.

Tässä vaiheessa Suomessa ajateltiin, että Saksa tulee varmasti voittamaan sodan Neuvostoliittoa vastaa. Suomen uutta sotaa Neuvostoliittoa vastaan alettiin kutsua jatkosodaksi.

Jatkosodan ylipäällikkö — itsenäisyys säilyy

Kesäkuun 25. päivänä vuonna 1941 Neuvostoliiton joukot aloittivat hyökkäyksen Suomeen. Näin talvisotaa oli seurannut uusi sota, jatkosota, oli alkanut. Nyt Suomi taisteli Saksan rinnalla Neuvostoliittoa vastaan.

Suomi oli paremmin varustautunut jatkosotaan kuin talvisotaan. Muistelmissaan Mannerheim arvioi valmiutta jatkosotaan:

Käytettävissä oli enemmän sotilaita kuin talvisodassa, koska palvelusaikaa armeijassa oli pidennetty. Tehtaat valmistivat tarvikkeita armeijalle. Sotilailla oli paremmat kiväärit. Tykistön käytössä oli isoja tykkejä. Ilmavoimilla oli enemmän ja parempia lentokoneita, ja ilmatorjuntatykistö oli parempi kuin talvisodassa.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa jatkosodan alusta: — Sodan puhkeaminen ei tullut yllätyksenä kenellekään ajattelevalle suomalaiselle.

Kansa oli jälleen yksimielisenä hallituksen ja eduskunnan takana. Jokainen ymmärsi, että meidät oli pakotettu uuteen taisteluun elämästä ja kuolemasta.

Sodan alussa Suomi hyökkäsi ja Neuvostoliiton armeija perääntyi. Suomalaiset valloittivat takaisin alueita, jotka oli menetetty talvisodassa tai luovutettu Neuvostoliitolle rauhanehtojen mukaisesti. Viipurin ja Sortavalan kaupungit vallattiin takaisin.

Suomalaiset ylittivät vanhan rajan ja valtasivat myös Neuvostoliiton alueita. Joidenkin suomalaisten mielestä siihen ei ollut oikeutta.

Viipurin valtauksesta Mannerheim kirjoittaa muistelmissaan: — Suomen lippu vedettiin Viipurin linnan salkoon 30. elokuuta vuonna 1941. Silloin koko kansan kärsimättömästi odottama vapautuksen hetki oli koittanut. Ilo ja ylpeys Karjalan pääkaupungin valtauksesta oli suuri. Tosin tunnelmaa synkensivät ne suuret hävitykset, jotka vihollinen oli kaupungissa tehnyt.

Marsalkka Mannerheim tervehtii sotilaita Kirvun pitäjän Rätäkylässä Karjalankannaksella elokuussa 1941.

Suomen hyökkäys pysähtyi. Tavoite oli saavutettu: vanhat alueet oli vallattu takaisin ja saatu hyvät puolustusasemat. Monen pettymykseksi sota ei kuitenkaan loppunut.

Suomalaiset olivat ajatelleet, että jatkosota loppuu pian. Sodan alussa sotilaat yleisesti puhuivatkin, että «syksyksi päästään kotiin, korjaamaan vilja pelloilta». Näin ei kuitenkaan käynyt. Miesten täytyi olla armeijassa ja rintamalla.

Työvoimaa ei riittänyt pelloille eikä tehtaisiin.

Näin suomalaisia kohtasi vuonna 1941 kovat taloudelliset vaikeudet. Elintarvikkeita ei ollut riittävästi, ja siksi pelättiin jopa nälänhätää. Suomalaiset ponnistelivat uutterasti ja Saksasta saatiin ruoka-apua. Näin tästäkin uhasta selvittiin.

Talven ja kevään aikana vuonna 1942 Neuvostoliiton joukot hyökkäsivät ankarasti suomalaisten kimppuun. Suomalaiset torjuivat nämä hyökkäykset. Tämän jälkeen jatkosota muuttui asemasodaksi. Se tarkoitti, että molemmat osapuolet pysyivät paikoillaan ja vartioivat toisiaan.

Jatkosodan kestäessä Mannerheim täytti 75 vuotta. Silloin hänelle myönnettiin Suomen marsalkan arvonimi. Loistavat sotilaalliset tekonne ovat oikeuttaneet meidät antamaan Teille Suomen marsalkan arvonimen. Samalla määräämme syntymäpäivänne puolustusvoimien lippupäiväksi, puhui presidentti Risto Ryti, kun hän onnitteli Mannerheimia.

Suomen marsalkka on arvonimi, ei sotilasarvo.

Se oli korkein mahdollinen kunnianosoitus, joka Mannerheimille voitiin antaa.

Myös Saksan johtaja Adolf Hitler kävi onnittelemassa Mannerheimia. Siitä Mannerheim ei pitänyt, koska hän pelkäsi, että näin Suomen ajateltaisiin olevan liian kiinteässä yhteydessä Saksaan.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa Hitlerin vierailusta: — Juhlieni edeltävänä iltana sain odottamattoman sanoman, että Saksan johtaja Hitler aikoi tulla lentokoneellaan minua onnittelemaan. Ilmoitus tästä vierailusta sai minut huolestuneena ajattelemaan, mihin kaikkiin päätelmiin se antaa aihetta.

Mannerheimillä oli mahdollisuus keskustella myös kahden kesken Hitlerin kanssa. Muistelmissaan hän kirjoittaa näistä keskusteluista:

— Hitler kertoi käsityksiään sotatilanteesta. Hän oli pahoillaan, että Saksa ei ollut voinut tukea Suomea talvisodassa. Hitler kertoi, että hänelle oli ollut yllätys, miten vahva armeija Neuvostoliitolla oli. Minulle Hitler korosti, että kansoillamme ei ollut tietä elossa säilymiseen kuin viedä sota Neuvostoliittoa vastaan voittoon.

Samoin kuin talvisodan aikaan myös jatkosodassa Mannerheimin päämaja sijaitsi Mikkeliissä. Siitä käytettiin myös nimitystä «Marskin hovi». Nimi johtui siitä, että Mannerheim vietti hyvin täsmällistä elämää, jossa noudatettiin tarkkoja sääntöjä ja hyviä käytöstapoja.

Mannerheim söi säännöllisesti lounaan ja päivällisen. Aterioilla hänellä oli mukana muita päämajan upseereita ja usein myös arvokkaita vieraita.

Kun jatkosota alkoi, Mannerheim oli 74-vuotias.

Hänen terveytensä ei enää ollut kovin hyvä.

Hän harrasti uimista ja ratsastamista lähes päivittäin.

Vaivat pakottivat hänet sodan aikanakin keväällä vuonna 1943 matkustamaan ulkomaille, Sveitsiin hoitamaan terveyttään.

Työssään päämajassa Mannerheim oli uupumattoman ahkera. Aamulla ja iltamyöhällä hän sai tilannekatsauksen sodan kulusta. Yleensä Mannerheim työskenteli varhaisesta aamusta myöhäiseen yöhön asti. Tämä oli mahdollista, koska hän lepäsi välillä päivällä.

Jatkosodan edetessä Suomen tappio näytti selvältä.

Neuvostoliitto aloitti suurhyökkäyksen Karjalankannaksella kesäkuussa 1944. Suomalaiset olivat pelänneet Neuvostoliiton

suurhyökkäystä. Siitä huolimatta hyökkäys yllätti.

Päähyökkäys tapahtui Karjalankannaksen rintamalla.

Marskin ryyppy

Mannerheimin aterioilla tarjottiin erityinen «Marskin ryyppy».

Tälle viinaryypylle tuli vakiokoostumus.

Mannerheim oli tyytymätön alkoholiliikkeen viinan kehuun laatuun.

Siksi hän antoi tehtäväksi keksiä maun peittämiseksi jonkin lisän.

Näin syntyi erityinen «Marskin ryyppy», joka sisälsi: litra akvaviittia, senttilitraa kuivaa ranskalaista vermuttia ja 1 senttilitra giniä.

Mannerheim edellytti aterioillaan, että ryyppylasi oli kaadettava täyteen aivan piripintaan.

Kun ryyppy juotiin, sitä ei saanut läikäyttää.

Myös tämä perinne liittyy olennaisesti Marskin ryyppyyn.

Mannerheim maksoi itse kaikki aterioilla tarjotut alkoholijuomat. Silti jotkut arvostelivat hänen «hoviaan» Mikkelissä.

Lentokoneet pommittivat, ja suuri joukko panssarivaunuja sekä sotilaita hyökkäsi.

Tykkituli oli niin mahtavaa, että sellaista ei ollut aiemmin koettu.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa suurhyökkäyksen alkamisesta: — Kesäkuussa vuonna 1944 myrsky puhkesi valloilleen. Tunnin kestäneen lentopommituksen jälkeen tykit alkoivat jylistä. Tykkituli oli niin valtavaa, ettei sellaista ollut kummassakaan sodassamme ennen nähty.

Sen voimasta saa käsityksen, kun ottaa huomioon, että jyllinä kuului rajalta Mikkelin päämajaan ja Helsinkiin asti, siis lähes 300 kilometrin päähän.

Neuvostoliiton suurhyökkäyksen vuoksi Suomen armeija joutui perääntymään nopeasti. Hyökkäys oli niin voimakas, että suomalaiset joutuivat ajoittain sekasorron valtaan. Perääntyminen oli välillä lähes pakoon juoksua. Viipurin kaupunki menetettiin nopeasti.

Näytti siltä, että Neuvostoliitto valtaa nopeasti koko Suomen.

Jälkeenpäin on arvioitu, että olennaista tässä vaikeassa tilanteessa oli, että Mannerheim, juuri 77 vuotta täyttänyt ylipäällikkö, ei menettänyt hermojaan. Taas kerran hän osoitti uskomatonta tahdonvoimaa eikä alistunut.

Neuvostoliiton suurhyökkäyksen torjumista varten Suomi sai Saksalta apua:

Aseita panssarien torjuntaan, lentokoneita ja ammuksia.

Saksa asetti kuitenkin kovan ehdon avun antamiselle:

Suomen oli taisteltava Saksan rinnalla toisen maailmansodan loppuun. Tämä tarkoitti sitä, että Suomi ei saisi tehdä rauhaa Neuvostoliiton kanssa ilman Saksan suostumusta.

Nyt presidentti Ryti teki suuren henkilökohtaisen uhrauksen. Hän allekirjoitti Saksan vaatiman sopimuksen omissa nimissään. Sopimuksen mukaan presidentti Ryti tai hänen nimittämänsä hallitus ei tekisi rauhaa ilman yhteisymmärrystä Saksan kanssa.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa ulkomaisen avun merkityksestä:

Jo varhaisessa vaiheessa hallitus oli tullut käsitykseen, että ulkomainen apu on välttämätön edellytys maamme selviytymisen turvaamiseksi. Suomi ei saanut puolustusliittoa muiden Pohjoismaiden kanssa.

Oli luonnollista, että me tämän jälkeen tartuimme siihen tukeen, mikä oli saatavissa.

Suomen turvautuminen Saksaan oli hätävarjelutoimenpide.

Mannerheim vaikutti siihen, että presidentti Ryti teki omissa nimissään sopimuksen Saksan kanssa. Rytin sopimuksen tekoa Mannerheim piti kansalaisurotekona. Muistelmissaan Mannerheim kirjoitti Rytin Saksan kanssa tekemästä sopimuksesta:

— Minusta oli vastenmielistä suostutella presidenttiä sopimuksen tekoon, koska sen vuoksi hänen tulisi ennen pitkää erota paikaltaan. On luettava kunniaksi presidentti Rytille, että hän allekirjoitti sopimuksen, vaikka oli täysin tietoinen seurauksista.

Eräässä myöhemmässä, sotaan syyllisten oikeudenkäynnin yhteydessä antamassa lausunnossani olen maininnut, että presidentti Rytin teko oli kansalaisurotyö.

Ja tämä arvostelma pitää paikkansa.

Rintamalla käytiin kovia taisteluja.

Saksan avun turvin suomalaiset tekivät kovasti vastarintaa ja Neuvostoliiton hyökkäys saatiin pysähtymään.

Jatkosodan kovimpia taisteluja käytiin kesäkuun lopulla vuonna 1944 Tali-Ihantalassa Viipurin lähistöllä.

Alueelle oli siirretty suomalaisia joukkoja ja tykistöä muilta rintamilta.

Kyseessä oli ennennäkemätön suomalaisten joukkojen ja tykistön keskittäminen.

Suomalainen tykistö ampui neuvostojoukkojen aseisiin jopa yli 250 tykillä.

Myös Suomen Ilmavoimat osallistui yhdessä saksalaisten lentokoneiden kanssa taisteluun.

Talin-Ihantalan taistelussa Neuvostoliiton hyökkäys pysäytettiin. Tähän Pohjoismaiden historian suurimpaan taisteluun osallistui eri vaiheissa yhteensä noin 50 000 suomalaista ja noin 150 000 neuvostoliittolaista sotilasta.

Talin-Ihantalan kaltaiset taistelut käytiin myöhemmin sekä Vuosalmella että Viipurinlahdella. Näissäkin taisteluissa vihollinen torjuttiin.

Neuvostoliitto alkoi tämän jälkeen siirtää hyökkäykseen käytettyjä joukkojaan pois Suomen rintamilta.

Se piti tärkeämpänä toisen maailmansodan lopputuloksen kannalta taisteluita Saksaa vastaan.

Ennen muuta Neuvostoliiton joukot halusivat ehtiä valloittamaan Saksan pääkaupunkia, Berliiniä.

Neuvostoliiton hyökkäys oli saatu pysäytetyksi. Silti kaikille oli selvää, että Suomen oli tehtävä rauha niin nopeasti kuin mahdollista. Suomalaiset halusivat nopeasti aloittaa rauhanneuvottelut.

Mannerheim valitaan Tasavallan presidentiksi — rauha Neuvostoliiton kanssa

Alkoi näyttää siltä, että Saksa häviää toisen maailmansodan. Suomi halusi saada aikaan rauhan Neuvostoliiton kanssa.

Rauhan neuvottelujen esteenä oli kuitenkin presidentti Rytin tekemä sopimus Saksan kanssa. Tässä tilanteessa Ryti erosi ja Mannerheim valittiin hänen tilalleen Tasavallan presidentiksi 4.8.1944. Arveltiin, että vain Mannerheimin arvovalta saattaa johtaa Suomen kunnialliseen rauhaan.

Risto Ryti teki oikean tilannearvion siirtymällä vapaaehtoisesti syrjään ja palaamalla Suomen pankin johtajaksi. Samalla hän avasi tien rauhaan, joka tämän jälkeen saatiin pikaisesti solmittua. Myöhemmin Risto Ryti joutui maksaman kovan hinnan Saksan kanssa tekemästään sopimuksesta. Tämä uhraus kuitenkin pelasti Suomen.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa suostumuksestaan presidentiksi:

— Katsoin velvollisuudekseni ryhtyä presidentin vaikeaan tehtävään. Olin sairas ja lopen uupunut vuosien raskaan taakan ja vastuun vuoksi. Siksi lupauduin vastahakoisesti uuteen rasittavaan tehtävään. Suostuin siihen vain ohjatakseni maan irti sodasta.

Vakaa päätökseni on vetäytyä syrjään heti, kun se päämäärä on saavutettu.

Presidenttinä Mannerheim sanoutui heti irti Rytin tekemästä sopimuksesta, ja rauhanneuvottelut saattoivat alkaa.

Rauhanneuvotteluissa aluksi Neuvostoliitto vaati, että Suomen oli kokonaan antauduttava. Kun suurhyökkäys pysähtyi, vaatimukset muuttuivat. Neuvostoliitto vaati, että Suomen oli katkaistava suhteensa Saksaan ja Suomessa olevat saksalaiset joukot oli poistettava maasta. Lisäksi Suomen oli luovutettava maa-alueita sekä maksettava tavaroina ja rahana sotakorvauksia Neuvostoliitolle.

Näillä ehdoilla saatiin tehtyä ensin aselepo ja myöhemmin lopullinen rauha.

Sopimuksen mukaan Viipurin kaupunki ja paljon muita alueita jäi lopullisesti Neuvostoliitolle.

Aamulla 5. syyskuuta vuonna 1944 aseet vaikenivat kaikilla rintamilla. Raskas sota Suomen ja Neuvostoliiton välillä oli päättynyt. Suomi oli jälleen raskain ponnistuksin ja uhrauksin säilyttänyt itsenäisyytensä.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa jatkosodan päättymisestä:

— Toisen kerran neljän vuoden aikana joukkomme perääntyivät vastustajan määräämälle rajaviivalle. Nytkin armeija oli lopen uupunut kovassa kamppailussa ylivoimaa vastaan. Kuten vuonna 1940, se nytkin vetäytyi takaisin murtumatta ja henkisen jäntevyytensä säilyttäneenä.

On arvioitu, että juuri Talin-Ihantalan torjuntavoitto pelasti Suomen.

Aivan sodan lopulla suomalaiset voittivat vielä Ilomantsin taistelut.

Mannerheim tuo esiin muistelmissaan ilonsa näistä armeijan loistavista torjuntavoitoista. Mannerheim kirjoittaa: — Armeija ei ollut lyöty. Se olisi voinut jatkaa taistelua, jos olisi tarvinnut. Tästä on todisteena viimeiset menestykselliset Ilomantsin taistelut. Yleistilanne kuitenkin vaati, että vihollisuudet lopetettiin ja kansa sai rauhan. Pää pystyssä suomalainen sotilas saattoi lähteä kotiin tehtyään työnsä hyvin.

Nykyisin ollaan yksimielisiä siitä, että Mannerheimin johtaman Suomen armeijan torjuntavoitot pelastivat Suomen jatkosodassa kesällä 1944 täydelliseltä tuholta.

Mannerheimista tuli rauhanpresidentti.

Onkin sanottu, että hän oli ainoa henkilö, joka saattoi johdattaa Suomen rauhaan ja sen jälkeen toteuttaa raskaat rauhanehdot ilman kansalaisten suurta vastustusta.

Mannerheimin ensisijainen tavoite oli aikaan saada pysyvä rauha.

Sen jälkeen oli toteutettava rauhanehdot tinkimättömästi niin, että Neuvostoliitto ei millään verukkeella saisi aihetta puuttua Suomen omiin, sisäisiin asioihin.

Vaikea osa rauhanehtoja oli saksalaisten joukkojen poistaminen. Saksalaiset olivat vetäytyneet Lappiin. Suomi halusi välttää sodan saksalaisia vastaan. Saksalaiset eivät kuitenkaan poistuneet Suomesta tarpeeksi nopeasti. Siksi suomalaisten oli taisteltava vielä saksalaisiakin vastaan. Tätä sotaa kutsutaan Lapin sodaksi.

Suomalaiset tekivät yllätyshyökkäyksen Tornioon, josta saksalaisten oli peräännyttävä.

Kemissä ja Rovaniemellä käytiin kovia taisteluja.

Kun saksalaiset poistuivat Rovaniemeltä, he tuhosivat sen perusteellisesti.

Lapin sota oli tuhoamissotaa. Perääntyvät saksalaiset joukot polttivat maan tasalle Lapin kyliä. Lapin väestö pakeni Ruotsiin lähes kokonaisuudessaan. Silti perääntyvät saksalaiset surmasivat myös tavallisia suomalaisia ihmisiä.

Lopulta suomalaiset onnistuivat karkottamaan saksalaiset Lapista. Vihdoin rauha oli tullut koko Suomeen.

Mannerheim toimii Tasavallan presidenttinä — sotaan syylliset tuomitaan

Kun Mannerheim tuli presidentiksi, hän oli jo sairas ja vanha mies. Kotimaassa ja myös muualla Euroopassa häntä arvostettiin. Osaksi juuri siitä syystä hänen avullaan suomalaiset pystyivät luomaan uudelleen hyvät suhteet muihin maihin ja aloittamaan rauhanajan elämän.

Presidenttikauden aikana Mannerheim voimat vähenivät, mutta sitkeästi hän hoiti velvollisuutensa. Mannerheim toimi vajaan kahden vuoden ajan Tasavallan presidenttinä. Se oli vaikeaa aikaa Suomelle. Tänä aikana hän aloitti hyvien suhteiden rakentamisen muiden maiden kanssa. Mannerheim teki paljon yhteistyötä pääministerinsä J. K. Paasikiven kanssa.

Neuvostoliito ja muut toisen maailmansodan voittaneet valtiot perustivat Suomeen valvontakomission, jonka tehtävänä oli huolehtia, että suomalaiset noudattivat rauhansopimuksen ehtoja.

Yhteistyö valvontakomission kanssa oli ajoittain vaikeaa ja aiheutti paljon huolta presidentille ja pääministerille.

Rauhanehdot edellyttivät, että ne suomalaiset poliittiset johtajat, joita pidettiin syyllisinä sotaan Neuvostoliittoa vastaan, oli tuomittava oikeudessa. Neuvostoliitto vaati tätä ehdottomasti. Siksi Suomen sodanaikaiset johtajat haastettiin oikeuteen sotaan syyllisinä. Presidenttinä Mannerheimin oli siis huolehdittava, että sotasyölysten oikeudenkäynti saatiin hoidettua mahdollisimman hyvin.

Esitettiin vaatimuksia, että myös Mannerheimin tulisi olla mukana sotaan syyllisten oikeudenkäynnissä. Samaan aikaan marraskuun alussa vuonna 1945 Mannerheim halusi matkustaa Portugaliin hoitamaan terveyttään. Oikeudenkäynti sotasyölyisyydestä oli vaikeassa vaiheessa. Mannerheimin matka herätti paljon keskustelua. Jotkut epäilivät, että Mannerheim pelkäsi joutuvansa mukaan oikeudenkäyntiin sotasyölyisyydestä, ja siksi halusi matkustaa pois Suomesta. Tosiasia kuitenkin lienee, että Mannerheim oli hyvin sairas ja hänen voimansa olivat vähentyneet. Varmaan Mannerheim myös pelkäsi joutuvansa mukaan oikeudenkäyntiin. Hänellä oli aina mukanaan myrkkyä. Jos Mannerheim olisi tultu pidättämään, hän olisi voinut nopeasti surmata itsensä.

Aluksi valvontakomissio kielsi Mannerheimin matkan Portugaliin. Lopulta hän sai luvan Neuvostoliitolta matkustaa. Samalla Mannerheimille ilmoitettiin, että häntä ei syytetä mistään sotasyölyisyysoikeudenkäynnissä.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa lähdöstään Portugalin matkalle: — Horjuvan terveyteni vuoksi minun oli lääkärin neuvosta luovutettava presidentin tehtävät pääministerille. Lisäksi lääkäri kehotti minua lähtemään lämpimään voimistumaan. Päätin lähteä Portugaliin. Aluksi valvontakomission puheenjohtaja kielsi matkani.

Hän oli lähtöäni edeltävänä iltana ilmoittanut tämän pääministeri Paasikivelle. Syynä oli, että poliittisena henkilönä presidentti ei saanut poistua maasta, jos hän ei ole ilmoittanut siitä Neuvostoliiton edustajalle. Lopulta kuitenkin sain luvan matkaan. Lupa saatiinkin samana yönä suoraan Moskovasta, Neuvostoliiton pääkaupungista.

Vuoden helmikuussa 1946 sotaan syylliset tuomittiin.

Entinen presidentti, Risto Ryt, sai kovimman tuomion: kymmenen vuotta kuritushuonetta.

Tuomion kovuuteen vaikutti Rytin Saksan kanssa tekemä sopimus.

Kaikkiaan seitsemän talvi- ja jatkosodan aikaista ministeriä tuomittiin presidentti Rytin lisäksi sotaan syyllisinä.

Mannerheim lähti Portugalista kotimatalle omien sanojensa mukaan «siinä uskossa, että terveys oli palannut». Kuitenkin paluumatkalla hän yllättäen sairastui uudelleen. Mannerheim joutui heti Suomeen tultuaan Punaisen Ristin sairaalaan Helsinkiin.

Muistelmissaan Mannerheim kirjoittaa uudesta sairastumisestaan:

— Tällainen valitettava tulos virkistyslomastani oli suuri pettymys, mutta tosiasialle ei mahtanut mitään. Lähikuukausina en jaksanut huolehtia valtion päämiehen velvollisuuksista, paitsi mikäli se kävi päinsä sairasvuoteelta.

Sotaan syylliset oli tuomittu, ja maassa alettiin elää rauhan aikaa. Sotakorvauksia alettiin myös maksaa. Suomi oli myös luovuttanut rauhansopimuksen määräämät maa-alueet Neuvostoliitolle. Rauhanehtojen toteuttaminen sujui niin kuin pitikin. Sairastaminen vähensi koko ajan Mannerheimin voimia ja työkykyä. Nyt Mannerheim katsoi, että hän saattoi erota presidentin tehtävästä.

Mannerheim lähetti 4.3. vuonna 1946 maan hallitukselle kirjeen, jossa hän ilmoitti eroavansa presidentin virasta. Kirjeessä Mannerheim kirjoittaa:

— Terveysteni on jo pitemmän ajan ollut huono ja viime syksyn aikana edelleen huonontunut. Tästä syystä oheisiin lääkärintodistuksiin vedoten en enää katso voivani hoitaa minulle uskottuja Tasavallan presidentin tehtäviä.

Sotaan syyllisten tuomio on annettu ja Suomi on täyttänyt rauhansopimuksen velvoitukset ja hoitaa sopimuksen myöhemmätkin velvoitteet.

Näin ollen katson, että olen täyttänyt ne tehtävät, joiden hoitamista varten maallemme kohtalokkaana aikana suostuin vastaanottamaan Tasavallan presidentin tehtävät.

Edellä olevan saatan hallituksen tietoon, ja toivon, että se ryhtyy ilmoituksen johdosta tarvittaviin toimiin.

Mannerheimin pitkä toiminta Suomen valtion palveluksessa oli päättynyt.

Nyt viimein hän pääsi lopullisesti vetäytymään yksityiselämään.

Kun Mannerheim erosi presidentin virasta, pääministeri Paasikivi sanoi:

— Presidentti Mannerheimin nimi on syvälle syöpynyt maamme historiaan. Hänen johdollaan maamme irrotettiin sodasta.

Kukaan muu ei olisi voinut sitä tehdä.

Mannerheim kirjoittaa muistelmiaan — elämä päättyy Sveitsissä

Viimeiset elinvuotensa Mannerheim käytti muistelmiensa kirjoittamiseen ja terveytensä hoitamiseen. Hän vietti aikaansa paljon Sveitsissä. Mannerheim sairasti paljon, mutta hän säilytti työkykynsä lähes kuolemaansa saakka.

Mannerheim osti itselleen kartanon Lohjan Kirkniemestä, missä hän vielä vanhoilla päivillään aloitti uuden uran maanviljelijänä. Mannerheim perehtyi perusteellisesti tilansa hoitoon ja antoi ohjeita, miten tilaa tulee hoitaa.

Viimeiset elinvuotensa Mannerheim asui pääosin Sveitsissä, missä hän myös kirjoitti muistelmansa. Mannerheim ei ollut suunnitellut, että hän kirjoittaisi muistelmansa. Oikeastaan tämä on kummallista, sillä Mannerheim oli hyvä kirjoittaja. Lopulta Mannerheim tunsu Suomen kohtalokkaissa vaiheissa mukana olleena velvollisuudekseen kirjoittaa muistelmansa ja kertoa, kuinka kaikki on tapahtunut. Hänen päätökseensä vaikutti ennen muuta vaikea oikeudenkäynti sotasyylisyydestä. Mannerheim piti tärkeänä kertoa omalta osaltaan, mitkä syyt vaikuttivat talvi- ja jatkosotiin.

Muistelmien kirjoittamisesta Mannerheim itse toteaa muistelmissaan:

— Olin palannut yksityiselämään. Nyt saatoinkin käyttää jokaisen oikeutta muistella ja tilittää jälkipolville, mitä elämän vaelluksella on ollut annettavana ja opetettavana.

Mannerheim käytti muistelmiensa kirjoittamisessa paljon avustajia. Tärkein avustaja oli eversti Paasonen.

Kuitenkin Mannerheim tarkasti jokaisen lauseen ja korjasi avustajien tekstit mielensä mukaiseksi.

Muistelmissa on hyvin vähän tietoa Mannerheimin yksityiselämästä, sillä oikeastaan siitä Mannerheim ei kirjoita mitään.

Kirja on kuitenkin elämäkerta lapsuudesta elämän viimeisiin vuosiin asti.

Mannerheimin muistelmat ilmestyivät vuonna 1951, vasta hänen kuolemansa jälkeen.

Ne herättivät heti suurta huomiota. Muistelmia on myös arvosteltu. On sanottu, että ne antavat tapahtumien kulusta Mannerheimin kannalta liian myönteisen kuvan. On hyvä muistaa, että ne kirjoitettiin vaikeassa tilanteessa, jossa Suomi on vahvasti Neuvostoliiton vaikutusvallan alaisena. Muistelmat ovat myös aina tekijän oma näkökulma asioihin. Mannerheimin muistelmat ovat tekijänsä näköinen kirja.

Loppukesällä vuonna 1950 Mannerheim tuli Suomeen, mutta sairastui vakavasti. Hän oli juuri saanut muistelmansa valmiiksi. Tämä työ oli vienyt häneltä viimeisetkin voimat. Suomesta Mannerheim siirrettiin sairaalaan Tukholmaan, missä hän vielä toipui.

Jouluksi Mannerheim palasi Sveitsiin, missä hän kuoli 28.1. vuonna 1951. Kuollessaan Mannerheim oli 83-vuotias.

Tasan 33 vuotta aiemmin hän oli aloittanut Pohjanmaalla Suomen vapaussodan.

Mannerheimin hautajaiset Helsingissä — kansanjoukot täyttävät kadut

Mannerheimin kuolema aiheutti suuren surun Suomessa. Kun Mannerheim haudattiin, lähes koko kansa seurasi hautajaisia ja surusaattoa suurkirkosta Hietaniemen hautausmaalle paikan päällä Helsingin katujen varsilla tai radion ääressä.

Mannerheimin ruumis tuotiin Helsinkiin 1. päivä helmikuuta vuonna 1951. Se oli arkussa esillä Helsingissä Suurkirkon alttarin edessä. Näin suomalaisilla oli mahdollisuus jättää jäähyväisensä suurmiehelleen. Kirkko oli auki aamusta ilta yhdeksään. Koko ajan pitkät rivit ihmisiä jonottivat kirkkoon. Jonossa seisottiin tuntikausia. Suomalaiset todella halusivat jättää jäähyväisensä Mannerheimille.

Mannerheim haudattiin sunnuntaina 4. päivä helmikuuta vuonna 1951. Päivä oli kylmä ja aurinkoinen. Suurkirkon kellojen lyönnit ilmoittivat vähän ennen puoltapäivää, että hautaustoimitus alkoi. Tasavallan presidentti J. K. Paasikivi puolisoineen istui eturivissä kirkossa. Mannerheimin kenraalit seisoivat kunniavartiossa.

Hautajaiset lähetettiin radion välityksellä koko maahan. On kerrottu, että kaikkialle Suomeen laskeutui hiljaisuus.

Piispa Max von Bonsdorff siunasi vainajan. Kirkossa puhui myös eduskunnan puhemies K. A. Fagerholm. Puheessaan hän muun muassa totesi:

— Mannerheim oli suuri sotilas, mutta hän ei silti rakastanut sotaa. Sotainen kiihko ja sodanlietsonta olivat hänelle vieraita. Kunnioittakaamme suuren vainajan muistoa uutteralla rauhantyöllä ja pyrkikäämme tekemään tästä maasta vapaan ja onnellisen kansan koti.

Tasavallan presidentti J. K. Paasikivi laski kirkossa seppeleen Mannerheimin arkulle. Tämän jälkeen kahdeksan kenraalia kantoi arkun ulos kirkosta. Kirkon edestä lähti noin kahden kilometrin pituinen saattue kohti Hietaniemen hautausmaata.

Silloin kun Mannerheimin arkkua laskettiin hautaan, ammuttiin tykeillä 19 kunnianlaukausta.

Surusaattuetta seurasi Helsingin katujen varsilla noin 100 000 ihmistä. Jälkeenpäin Mannerheimin surusaattuetta on monin tavoin kuvattu. Monen mielestä juuri katujen varsilla olleet ihmiset jättivät mieleen vaikuttavimman kokemuksen. Kaikki seurasivat surusaattuetta aivan hiljaa eivätkä sanoneet sanaakaan toisilleen! He loivat kylmässä ja tuulisessa pakkassäässä hartaan tunnelman. Näin tavalliset suomalaiset tekivät Mannerheimin hautajaisista Suomen historian vaikuttavimman surujuhlan.

Mannerheimin uskomaton elämäntyö — suurin suomalainen

Mannerheimin elämästä ja elämäntyöstä on tehty tutkimuksia ja kirjoitettu monia kirjoja. Häntä on arvostettu, mutta myös arvosteltu.

Viime vuosina suomalaiset ovat alkaneet uudestaan arvostaa Mannerheimia ja hänen työtään maamme hyväksi.

Vuonna 2004 Yleisradio järjesti äänestyksen suurimmasta suomalaisesta.

Mannerheim voitti tämän äänestyksen aivan ylivoimaisesti.

Suurin suomalainen-äänestykseen osallistuneet kansalaiset perustelivat Mannerheimin valintaa muun muassa seuraavasti:

— Mannerheim on isänmaallisuuden keulakuva, Suomen tärkein mies. Hän oli suuri suomalainen sotilas, joka pelasti tiedoillaan ja taidoillaan Suomen. Mannerheim sai kahtiajakautuneen armeijan taistelemaan yhtenäisenä. Koko Suomen kansa luotti silloin häneen.

Äänestäjät löysivät lisää hyviä perusteluja:

— Mannerheim oli oikea suomalainen. Hän oli oikealla paikalla oikeaan aikaan ja useammin kuin kerran.

Hän kantoi vastuunsa loppuun asti. Ilman Mannerheimia ja suomalaisten häneen kohdistamaa ansaittua luottamusta Suomi olisi täysin toisenlainen, tai olisi ehkä jopa lakannut olemasta.

Suurin suomalainen-äänestykseen vastanneet pitivät Mannerheimin valintaa oikeastaan itsestään selvänä. He kirjoittivat:

— Mannerheimin valinta on itsestäänselvyys, joka ei tarvitse perusteluja! Hänen suuret tekonsa isänmaan hyväksi puhuvat puolestaan.

Mannerheim on ilman muuta suurin suomalainen.

Ilman häntä ei olisi olemassa itsenäistä Suomea.

Hänelläkin oli vikansa, mutta ne eivät pienennä hänen suuruuttaan, päinvastoin ne tekevät hänet inhimilliseksi.

Kukaan ei voi kiistää Mannerheimin mittavaa elämäntyötä. Kuten kaikki ihmiset ja johtajat, myös Mannerheim teki virheitä.

Mannerheim oli mukana kaikissa Suomen 1900-luvun vaikeissa historian vaiheissa. Hänen elämäntyötään on kuvattu seuraavilla sanoilla:

— Mannerheimin harteilla oli kolme sotaa; kolme sotaa, joissa jokaisessa oli kysymyksessä Suomen itsenäisyys, ja joista Suomi selviytyi ja vieläpä säilytti itsenäisyytensä.

Mannerheimin työpäivät olivat aina pitkiä.

Hän eli ja asui vaatimattomasti. Vielä vanhanakin hän nukkui sotilaan kenttävuoteessa. Joka aamu hän aloitti päivän kylmällä kylvyllä.

Mannerheim oli myös tavallinen ihminen.

Hän tunsi pelkoa ja ahdistusta, epävarmuutta ja varmaan epätoivoakin.

Mannerheim oli suuren osan elämänsä yksinäinen ihminen.

Ehkä siksi hänen luonteeseensa kehittyi myös itsekkyyttä ja halu varjella omaa persoonaansa ja varsinkin omaa arvoaan.

Oikeastaan koko elämänsä hän loi itsestään kuvaa suurmiehenä.

Esimerkiksi Mannerheim oli erittäin tarkka, millaisia valokuvia hänestä sai julkaista.

Mannerheim itse ei halunnut kertoa yksityiselämästään mitään. Myöhemmin on kerrottu juttuja hänen naissuhteistaan. On myös esitetty arveluja hänen mahdollisesta poikkeavasta sukupuolisesta käyttäytymisestään. Tästä ei kuitenkaan ole todisteita. Sen sijaan tiedetään varmuudella, että Mannerheim oli kiinnostunut kauniista naisista.

Hänellä oli monenlaisia suhteita naisiin niin kotimaassa kuin ulkomailla. Mannerheimin aikomuksesta solmia toinen avioliitto ei ole tietoja.

Mannerheim säilytti etäisyyden useimpiin ihmisiin. Näin hän toimi myös lähellä olevien naisten kanssa. Poikkeusaikoja elänyt ihminen oli poikkeuksellinen myös ihmissuhteissaan!

Mannerheimin elämästä onkin käytetty sanontaa: «Suuri rooli». Tällä on tarkoitettu sitä, että Mannerheimin julkinen toiminta jätti varsin vähän tilaa yksityiselämälle.

Lähes kaikissa Mannerheimista kertovissa kirjoissa häntä kuvataan pitkänä ja komeana miehenä, joka koko elämänsä ajan huolehti suorasta ryhdistään. Hänen luonteelleen oli tunnusomaista itsekuri ja asiallisuus. Hän noudatti itse ja vaati muilta hyviä käytöstapoja. Taistelukentillä hän oli peloton ja kylmän rohkea.

Muistelmissaan Mannerheim korostaa, miten tärkeää pienelle kansalle on pysyä yksimielisenä. Mannerheim kirjoittaa:

— Suomen kansa on itse osoittanut kahdessa viime sodassaan, että yksimielinen kansa, vaikka se on pienikin, voi kehittää aavistamattoman iskuvoimaisuuden ja siten torjua kohtalon tuomia mitä raskaimpia koettelemuksia.

Mannerheimin elämäntyö kiteytyy hänen valitsemaansa henkilökohtaiseen tunnuslauseeseen:

— Puhtain asein puhtaan asian puolesta.

Muistelmiensa lopussa Mannerheim luo uskoa Suomen kansan tulevaisuuteen. Mannerheim kirjoittaa:

— Suomen kansa ei horjunut voimanponnistuksessaan: se on tervettä ja lujaa ainesta. Jos pysymme uskollisena itsellemme, ja kaikissa kohtalon vaiheissa pidämme kiinni niistä arvoista, jotka tähän päivään asti ovat olleet Suomen vapauden perustana. Nämä arvot ovat: isiltä peritty usko, isänmaanrakkaus, päättäväinen ja uhrivalmis puolustustahto. Kun näistä arvoista pidämme kiinni, niin Suomen kansa voi lujasti luottavaisena katsoa tulevaisuuteen.

Mannerheimin elämänvaiheet

Carl Gustaf Emil Mannerheim

Syntyi: 4. kesäkuuta 1867 Kuoli: 28. tammikuuta 1951, 83-vuotiaana.

1882-1886: opiskelijana Haminan kadettikoulussa. Kurittoman luonteensa ja saamiensa rangaistusten vuoksi hänet erotettiin koulusta vuonna 1886.

1887: Mannerheim pääsi Venäjän armeijan ratsuväkikouluun Pietariin.

1889: valmistui ratsuväkikoulusta ja pääsi Venäjän armeijaan.

1891: Mannerheim sai siirron keisarinnan vartiojoukkoihin.

1892: Mannerheim avioitui Anastasia Arapovan kanssa. Avioliitosta syntyi kaksi lasta, tyttäret Anastasia ja Sophie.

1904: Anastasia jätti Mannerheimin ja vei tyttäret mukanaan.

1904-1905: Venäjän-Japanin sodan aikana Mannerheim osoitti urheutensa taisteluissa ja osallistui moniin tiedusteluretkiin. Monien taisteluiden myötä Mannerheim ylennettiin everstiksi.

1906-1908: Mannerheim teki tutkimusmatkan Kiinaan ja Aasiaan.

1909: Mannerheim sai siirron Puolaan, rykmentin komentajaksi.

1910: 43-vuotias Mannerheim ylennettiin kenraalimajuriksi.

1914: Ensimmäinen maailmansota alkoi Mannerheim toimi ratsuväen komentajana Itävalta-Unkarin ja Romanian rintamilla. Hän kunnostautui taisteluissa, ja joulukuussa hänelle myönnettiin Pyhän Yrjön Ristin arvomerkki.

1915: Mannerheim ylennettiin kenraaliluutnantiksi.

1917: Helmikuussa Venäjällä puhkesi vallankumous.

Mannerheim ei hyväksynyt vallankumousta ja kieltäytyi vannomasta uskollisuutta uusille vallanpitäjille. Mannerheimin mielessä kirkastui ajatus, että aika Venäjän armeijassa oli hänen osaltaan ohi. Kun Suomi oli itsenäistynyt, hän erosi Venäjän armeijasta ja lähti Suomeen.

1918: Mannerheimista tuli valkoisen Suomen ylipäällikkö. Tammikuun 28. päivä alkoi Suomen sisällissota.

1919: Mannerheim toimi Suomen valtionhoitajana. Mannerheim hävisi presidentinvaalit ja vetäytyi politiikan kuvioista.

1921: Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto perustettiin. Mannerheim nimitettiin Suomen Punaisen Ristin puheenjohtajaksi seuraaviksi 30 vuodeksi.

1921-1931: Mannerheim oleskeli paljon ulkomailla, Pariisissa ja Lontoossa, ja teki metsästysretkiä Eurooppaan ja Aasiaan.

1931: Mannerheim valittiin puolustusneuvoston puheenjohtajaksi.

Mannerheim otti vastaan myös salaisen asiakirjan, joka valtuutti hänet Suomen armeijan ylipäälliköksi, jos Suomi joutuisi sotaan.

Mannerheim ylennettiin sotamarsalkaksi.

1939: Talvisota syttyi.

Mannerheim nimitettiin armeijan ylipäälliköksi. Päämajansa Mannerheim siirsi Mikkeliin.

1942: Mannerheim nimitettiin Suomen marsalkaksi 75-vuotispäiviensä kunniaksi ja sai vieraakseen tärkeän vieraan, Saksan johtajan, Adolf Hitlerin.

1944: Neuvostoliitto aloitti kesä-heinäkuussa Suomen rintamalla suurhyökkäyksen, jonka Suomen armeija pystyi vaivoin torjumaan.

Presidentti Ryti erosi.

Mannerheimista tuli presidentti.

Hän solmi rauhan Neuvostoliiton kanssa ja aloitti sotatoimet Saksan joukkoja vastaan Lapissa.

1946: Mannerheim erosi presidentin virasta. Hän oli tuolloin 79-vuotias. Mannerheim matkusti Sveitsiin.

1946-1951: Mannerheim sairasti paljon ja eli pääosin Sveitsissä. Siellä hän kirjoitti avustajiensa avustuksella muistelmansa.

1951: Tammikuun 28. päivänä Mannerheim kuoli 83-vuotiaana. Helmikuun 4. päivä Mannerheim siunattiin Helsingin Hietaniemen sankarihautausmaahan kaikin kunniaosoituksin.

Hautajaistapahtumaa ja surusaattuetta oli seuraamassa arviolta 100 000 henkeä.

Lähteet

Donner, Kai. Sotamarsalkka vapaaherra Mannerheim. Porvoo: WSOY. 1934.

Friman, Paavo. Sodan marsalkka — rauhan presidentti. Helsinki: Otava. 1995.

Jägerskiöld, Stig. Mannerheim-elämäkerta. Osat 1-8. Eri suomentajia. Helsinki: Otava. 1964-1982.

Kansallisgalleria. Suuret Suomalaiset. Nuori Tasavalta. C. G. E. Mannerheim — Suomen marsalkka. Kirjoittanut Ohto Manninen. Helsinki: WSOY. 1996.

Klinge, Matti. Mannerheim. Kuvaelämäkerta. Helsinki: Otava. 1968.

Sandberg, Peter (toim.). C. G. Mannerheimin valokuvia Aasian matkalta 1906-1908. Helsinki: Otava. 1990.

Mannerheim, Carl Gustaf. Muistelmat 1 ja 2. Helsinki: Otava. 1951-1952.

Mannerheim, Carl Gustaf. Suomen marsalkan muistelmat. G. Mannerheimin muistelmien 1-2 kansanpainos. Helsinki: Otava. 1954.

Palmunen, Rainer (toim.). Mannerheim — tuttu ja tuntematon. Helsinki: Valitut palat Oy. 1997.

Meri, Veijo. Suomen marsalkka. C. G. Mannerheim. Helsinki: WSOY. 1990.

Turtola, Martti. Mannerheim-kirja. Jyväskylä: Ajatus. 2001.

Turtola, Martti. Tasavallan presidentit 1941-1944: Sodan ja rauhan miehet 1940-1956. Espoo: Weilin+Göös. 1993.

Virkkunen, Sakari. Mannerheim. Marsalkka ja presidentti. Helsinki: Otava. 1989.

Voipio, Anni. Suomen marsalkka. Helsinki: WSOY. 1951. 3. tark. ja täyd. p.

Wikipedia.

www.mannerheim.fi

www.yle.fi/suuretsuomalaiset

Saraleena Aarnitaival - Kirjailijan murha

Kustavin kirjasto sijaitsi kunnan sydämessä, pankin ja postin välissä.

Pihalla kasvoi pattirunkoisia omenapuita, jotka tarjosivat varjoisan lukupaikan ja eväät kirjaston kävijöille.

Maanantaiaamu lupasi hellettä. Aurinko helotti kuumasti, vaikka kello tuli vasta kymmenen.

Anna Maljakova pysäköi Harley Davidsoninsa kirjaston eteen ja sammutti pyörän moottorin. Tapansa mukaan hän oli ajanut töihin rantatietä pitkin, merituulesta ja maisemista nauttien.

Anna saapasteli pihan poikki kypärä kainalossaan. Hänen punaiset, kiharat hiuksensa ulottuivat nahkatakkin olkapäille. Hiusten alta välkkyivät korvakorut.

Huulet oli rajattu huolellisesti, ja silmäluomet oli meikattu violetin värisiksi. Mustan minihameen, lempivaatteensa, Anna oli ommellut itse.

Mikään Annan olemuksessa ei paljastanut, että hän oli herännyt vasta puoli tuntia sitten.

Kirjaston portailla Anna seisahtui kaivamaan käsilaukkuaan.

Hän oli juuri työntämässä avainta lukkoon, kun hän huomasi äkkiä jotakin.

Käsi pysähtyi ilmaan. Jokin oli vinossa. Kirjaston ovi oli raollaan.

Anna astui sisään ja huhui työtoveriaan:

— Kari?

Ei vastausta.

Mies ei ollutkaan tekemässä ylitöitä. Anna rypisti otsaansa. Oliko Kari unohtanut oven auki lähtiessään eilen illalla kirjastosta? Sellainen ei ollut hänen tapaistaan.

Anna astui sisään kirjastoon. Kaikki näytti olevan kohdallaan.

Kirjastossa olisi voinut asua. Lattiaa peittivät käsinkudotut matot, ja seinille oli ripustettu tauluja. Kirjahyllyjä oli kolmessa huoneessa. Jokaisen huoneen nurkassa seisoj koristereinainen kaakeliuuni. Lastenosastolla raksutti jyräkä kaappikello.

Tietokoneet oli sammutettu, ja palautetut kirjat oli siirretty karrystä hyllyyn.

Yhtäkkiä Anna huomasi, että lattialla lainaustiskin takana näkyi jotakin tummaa ja tahmeaa ainetta.

Anna kalpeni. Hän tajusi, että se oli verta. Anna käveli vapisevin jaloin lainaustiskin luo. Hänen sydämensä jyskytti kylkiluiden alla kuin se olisi yrittänyt paeta niiden välistä.

Pöydän takana lattialla makasi kirjastonjohtaja Kari Puro, Annan työtoveri ja kuuluisa kirjailija. Karin silmälasit lojuivat maassa. Niiden toinen linssi oli särkynyt. Miehen silmät tuijottivat kattoon näkemättä mitään.

Karin valkoinen paita oli veren tahraama. Häntä oli ammuttu rintaan.

Anna polvistui Karin vierelle ja kokeili tämän pulssia. Sitä ei tuntunut. Kari oli kuollut.

— Hengitä. Ota ihan rauhallisesti, Anna komensi itseään.

Hän kaivoi kännykän käsilaukustaan ja soitti hätänumeroon. Hätäkeskuksen virkailija lupasi, että poliisi ja ambulanssi tulisivat paikalle mahdollisimman pian. Puhelun jälkeen Anna tajusi, että murhaaja saattoi olla yhä talossa. Kylmä hiki kohosi hänen kämmeniinsä, kun hän lähti hitaasti kävelemään kirjahyllyjen välissä.

Kaappikellon raksutus kuulosti uhkaavalta. Lattian jokainen narahdus sai Annan säpsähtämään.

Kirjastossa ei kuitenkaan ollut muita. Anna palasi lainaustiskille odottamaan.

Vasta nyt hän huomasi, että lattialla ruumiin vieressä oli paperilappu. Anna poimi paperin käteensä. Siihen oli kirjoitettu vanhanaikaisella kirjoituskoneella:

Meri vaati omansa.

Aaltojen alle nukkuivat ne,
jotka eivät sen mahtia kunnioittaneet.

Teksti vaikutti oudon tutulta.

Ulkoa kuului lähestyvän ambulanssin ääni. Anna sujautti paperin käsilaukkuunsa.

Kirjasto oli muuttunut rikosdraaman näyttämöksi. Pihalla seisoi kaksi poliisiautoa ja ambulanssi. Poliisit hätistelivät sivullisia kauemmas ja eristivät alueen muovinauhalla. Karin ruumis suljettiin vihreään pussiin ja kannettiin ambulanssiin.

Anna istui hiljaisena lukusalin pöydän ääressä. Hänen poskilleen valui ripsiväriin sekoittuneita, mustia kyyneleitä.

Kaksi virkapukuista poliisia tuli sisään. Vanhempi heistä oli mies, kunnan oma ylikonstaapeli Eero Pasanen. Pasasella oli leveät hartiat ja tumma parta. Häntä kutsuttiin kylällä Iso-Mietaaksi, koska hän muistutti Juha Mietoa, entistä kilpahiihtäjää.

Toinen poliiseista oli nainen. Häntä Anna ei tuntenut. Nainenkin oli pitkä, ja hänen vaaleat hiuksensa oli sidottu niskaan poninhännäksi.

Nainen nosti aurinkolasit silmiltään. Hän esitteli itsensä:

— Komisario Leena Helenius Keskusrikospoliisista, Helsingistä.

Helenius hymyili tyytyväisenä, kun hän ojensi kättään Annalle. Mikä onni, että hän sattui olemaan seminaarimatalla Turussa, lähellä Kustavia. Näin hän ehti nopeasti paikalle peräkylän poliiseja auttamaan.

Anna tarttui Heleniuksen käteen. Se oli voimakas ja lämmin.

Poliisit istuivat Annaa vastapäätä. Helenius kaivoi laukustaan muistivihkon ja kynän.

— Ja nyt kerrotte kaikessa rauhassa, mitä täällä oikein on tapahtunut, hän sanoi Annalle.

Kun Anna oli lopettanut kertomuksensa, Helenius kysyi:

— Siinäkö kaikki?

Anna nyökkäsi.

Helenius jatkoi:

— Oliko Kari Puro yksin töissä?

— Oli, vastasi Anna.

— Teemme töitä vuorotellen, ja lauantaina oli Karin päivä. Sunnuntaina kirjasto on kiinni.

— Tiedättekö, oliko Kari Purolla vihamiehiä? Helenius kysyi.

Anna pudisti päätään. Kari oli lempeä ja hyväsydäminen mies.

Seudun asukkaat arvostivat häntä. Tuntui vaikealta ajatella, että joku olisi kantanut hänelle kaunaa.

— Mitä itse teitte viikonloppuna? Helenius kysyi.

— Remontoimme mieheni kanssa taloamme, Anna vastasi.

— Lauantaina tapetoimme olohuonetta. Eilen maalasimme kodinhoitohuoneen, ja myöhemmin illalla menin kioskille vuokraamaan DVD:n. Loppuillan katsoimme elokuvaa.

Helenius teki vielä muistiinpanoja vihkoonsa suu tiukkana viivana ja kasvot innosta hehkuen. Sitten hän kaivoi laukustaan kameran ja alkoi ottaa valokuvia kirjastosta.

Ylikonstaapeli Pasanen ojensi nyyhkyttävälle Annalle nenäliinapaketin.

— Älähän nyt. Kaikki selviää kyllä.

Illalla Anna vaihtoi moottoripyöränsä öljyt. Hän kävi huoltoasemalla ostamassa olutta ja lämmitti itselleen saunan. Annan mies Andrei oli lähtenyt aamulla työmatkalle Moskovaan. Andrei viipyisi poissa koko viikon. Onneksi Annalla oli talossa valkoinen Katinka-kissa seuranaan.

Polttopuita pilkkoessaan Anna yritti selvittää itselleen päivän tapahtumia. Ajatukset puuroutuivat. Kaikki tuntui sekavalta ja ahdistavalta.

Kari oli hyvä esimies. Hän oli opettanut Annalle kaiken, mitä kunnankirjaston virkailijan piti tietää ja osata.

Työ oli erilasta kuin yliopiston kirjastossa Pietarissa, mutta Anna piti siitä.

Karin kuoleman jälkeen vastuu kirjaston toiminnasta jäisi Annan harteille. Hän tuskin saisi itselleen apulaista ennen syksyä. Omien töittensä lisäksi hänen pitäisi osallistua kokouksiin ja huolehtia kirjaston raha-asioista.

Saunan jälkeen Anna istui olutpullo kädessään takapihan rappusilla. Aurinko paistoi vielä lämpimästi. Anna selasi hajamielisenä kirjaa, joka kertoi Suomenlahden majakoista. Katinka-kissa pyöri hänen jaloissaan.

Myös Kari oli ollut meren ystävä. Hänen viimeinen romaaninsakin kertoi merestä ja saaristolaisten elämästä. Aallonmurtaja romaani oli voittanut keväällä kansainvälisen kirjapalkinnon. Sen jälkeen Karista oli tullut tunnettu kirjailija.

Äkkiä Annan mieleen juolahti ajatus. Hän ponkaisi ylös ja meni sisään taloon.

Olohuoneessa Anna etsi Aallonmurtajan kirjahyllystä. Kari oli antanut kirjan hänelle syntymäpäivälahjaksi. Anna selasi sitä kuumeisesti. Toiseksi viimeisen luvun kohdalla hänen katseensa pysähtyi.

Anna haki käsilaukustaan paperin, jonka oli löytänyt Karin ruumiin vierestä. Hänen sydämensä löi tyhjää. Teksti lapussa oli sama kuin kirjassa. Murhaajan jättämä viesti oli lainaus Aallonmurtajasta.

Seuraavana päivänä Kustavin kunta oli täynnä elämää.

Uutistoimitusten autot tukkivat keskustan kadut.

Kirjaston edessä hääri television väkeä mikrofonien ja kameroiden kanssa.

Salamavalot välähtelivät.

Kari Puron surmasta tuli valtakunnan pääuutinen. Toimittajat yrittivät haastatella Annaa, mutta tämä kieltäytyi jyrkästi. Myöskään Helenius ja Pasanen eivät halunneet kommentoida tapahtumia, koska tutkinta oli vasta alkuvaiheessa. Haastateltavia löytyi kylän baarista ja grillikioskilta. Parhaat jutut pääsivät iltapäivälehtien lööppeihin.

Murhasta liikkui kylällä kaikenlaisia juoruja. Villeimpien huhujen mukaan Venäjän mafia olisi tappanut kirjastonjohtajan.

Anna ja Andrei olivat kotoisin Pietarista. Neljä vuotta sitten he olivat muuttaneet Suomeen Kustavin seudulle. Nyt Annaa katsottiin kadulla oudosti.

Anna hoiti kirjastoa yksin. Asiakkaita riitti. Jotkut yrittivät udella maanantai-illan tapahtumista ja Andrein Moskovan-matkoista, mutta Anna pysyi vaiti.

Keskiviikkonaamuna ennen kirjaston avaamista Anna meni postiin hakemaan kirjalähetystä.

Postivirkailija Johanna Pulkki seisoj tiskin takana korkealla jakkaralla, ja järjesteli paketteja hyllyyn. Johanna oli lyhyt nainen. Hänen luumunvärinen siilitukkansa sojotti terhakkaasti pystyssä. Kun Johanna huomasi tulijan, hänen pisamaisille kasvoilleen ilmestyi kaksi hymykuoppaa.

— No mutta Anna! Hyvä nähdä sinua. Maistuisiko kahvi?

Anna ja Johanna istuivat postitoimiston keittiössä. Pöydälle oli katettu kaksi kuppia ja kulhollinen keksejä. Johanna kaatoi Annalle kahvia ja sanoi:

— Poliisit kävivät täälläkin kyselemässä.

Se Helenius-niminen komisario Helsingistä on jäänyt Kustaviin juttua tutkimaan.

Johanna jatkoi:

— Tiesitkö muuten, että Karilla on poika? Hänen nimensä on Erik Sund.

Anna kohotti kulmiaan suu täynnä keksiä. Johanna katsoi häneen merkitsevästi ja selitti:

— Erik Sund asuu Ruotsissa.

Hän muutti sinne äitinsä Helenan kanssa vuosia sitten, kun Helenalle ja Karille tuli avioero.

Helena Sund meni uudelleen naimisiin ruotsalaisen miehen kanssa.

Myös Erik jäi Tukholmaan. Hän opiskeli sähköasentajaksi, mutta ei löytänyt työtä.

Lopulta Erik meni aivan rappiolle. Hän ryyppäsi ja tuhlassi työttömyyskorvauksensa uhkapeleihin. Hän joutui pahaan velkakierteeseen. Erik lainasi rahaa Kariltakin,

mutta takaisinmaksun kanssa oli vähän niin ja näin. Lopulta Erikin ja Karin välit katkesivat.

Anna oli lakannut pyörittämästä lusikkaa kahvikupissa. Hän tuijotti Johanna uteliaana.

Johanna nyökkäsi tyytyväisenä. Sitten hän kumartui eteenpäin ja sanoi hiljaisella äänellä:

— Erik Sund on käymässä Kustavissa.

Hän on majoittunut hotelli Villa Margaretaan.

Torstaina Anna meni aikaisin töihin. Hän halusi tyynnyttää levotonta mieltään keskittymällä töihin. Hän aikoi päivittää kirjaston verkkosivut. Hänen pitäisi myös kirjoittaa esittely kuukauden kirjasta ja suunnitella lasten tietovisa.

Anna ajatteli, että työt kyllä veisivät hänen ajatuksensa pois ikävistä tapahtumista.

Anna istui tietokoneen ääressä tehtäviinsä uppoutuneena.

Nettiradio soitti kuubalaista salsaa, hänen lempimusiikkiaan.

Viimeiseksi Anna tarkisti sähköpostit, joita oli tullut Kysy kirjastonhoitajalta-palveluun.

Kerran kuukaudessa oli Annan vuoro vastata asiakkaiden lähettämiin kysymyksiin. Verkkopalvelun kautta oli tullut vain yksi viesti.

Sen oli allekirjoittanut nimimerkki Karjala takaisin. Viestissä kysyttiin, milloin Moskovon valta Suomessa päättyy. Tuntematon kirjoittaja syytti Suojelupoliisia ja presidenttiä Venäjän mafian hännystelystä. Viestissä oli myös terveisiä Annalle. Kirjoittaja nimitti Annaa kunnankirjaston itärikolliseksi, joka voisi painua takaisin Venäjän rajan taakse.

Annan veri kuohahti herjausviestistä. Hän alkoi heti naputella tiukkaa vastausta, mutta pyyhki sen sitten pois näyttöruudulta. Hän huokaisi ja poisti viestin.

Anna vilkaisi kelloaan. Ennen kirjaston avaamista hän ehkä ehtisi käsitellä uudet aikakauslehdet. Uuden aineiston tiedot piti kirjata kirjaston tietokoneille.

Muovittamisen jälkeen lehtiin piti kiinnittää tunnistetarra ja ne piti järjestää hyllyyn.

Kun Anna oli palaamassa lainaustiskille, hän huomasi, että kirjahyllyssä oli tyhjä paikka suomenkielisten romaanien kohdalla. Hän kumartui katsomaan hyllyä lähempää. Kaikki Kari Puron teokset puuttuivat.

Anna kurtisti kulmiaan. Minne Karin kirjat olivat joutuneet? Anna oli niin uppoutunut ajatuksiinsa, ettei hän kuullut, kun kirjaston ovi kolahti. Joku tuli sisään.

— Huhuu! Saako täällä palvelua? jylisi voimakas ääni lainaustiskillä.

Sisään astui kirjaston aamun ensimmäinen asiakas, Gunilla Nyman. Hän oli hotelli Villa Margaretan omistaja ja kunnanjohtajan vaimo.

Gunilla lyllersi sisään kukallisessa leningissä, kesähattu päässä kallellaan. Hänen lihavat käsivartensa puristivat sylissä kirjapinoa.

Gunilla purskahti rehevään nauruun, kun hän näki Annan säikähtäneen ilmeen.

— Taisin pelästyttää sinut pahanpäiväisesti! hän huudahti.

Sitten Gunilla vakavoitui muistaessaan, että talossa oli tapettu ihminen vasta vähän aikaa sitten.

— Näitä keittokirjoja olisin palauttanut, hän sanoi anteeksipyytävästi.

Gunilla nojasi lantiotaan lainaustiskiin ja katseli Annaa.

— Kauhea tapaus se Kari Puron kuolema, Gunilla sanoa töksäytti.

— Niin on, Anna vastasi.

Gunilla oli hetken hiljaa ja jatkoi sitten:

— Olen varma, että Erik Sund tappoi hänet.

Gunilla kertoi Annalle, että Erik oli majoittunut Villa Margaretan lauantaiaamuna. Päivällä Kari oli poikennut hotellilla tapaamassa poikaansa. He olivat riidelleet yläkerrassa. Sitten Gunilla oli kuullut kolahduksen ja sirpaleiden kilinää. Hetken kuluttua Kari oli harpponut ulos raivostuneena.

— Menin ylös katsomaan, mitä oli tapahtunut, Gunilla sanoi.

— Erik seisoj keskellä huonetta kuin myrskyn merkki ja vannoi kostoa isälleen.

Lattialla oli särkynyt valokuvakehys. Erik katsoi minua niin vihaisesti, että käännyn huoneen ovelta melkein heti.

Anna sanoi:

— Kuulin, että komisario Helenius asuu myös Villa Margaretassa. Onko hän jo kuulustellut Erikiä?

Gunilla pudisti päätään.

— Ei ole. Ja tiedätkö miksi? Erik Sund on kadonnut.

Kun Gunilla oli mennyt, Anna muisti taas puuttuvat kirjat. Hän katsoi koneelta Karin romaanien lainaustiedot.

Annan kulmakarvat kohosivat hämmästyksestä. Tietorekisterissä luki, että kaikki Kari Puron kirjat ovat paikallaan hyllyssä. Niiden viimeisin lainaaja oli ollut yksi ja sama henkilö, Sylvi Solenius. Hän oli lainannut kirjat yli kymmenen kertaa. Rekisterissä kuitenkin luki, että Solenius oli palauttanut kirjat ajallaan. Missä ihmeessä kirjat sitten olivat?

Anna tunsu Sylvin hyvin. Vanha rouva oli innokas lukija ja kirjaston vakioasiakas. Sylvi kävi päivittäin lukemassa lehdet ja lainaamassa pinon kirjoja. Hän kirjoitti itsekin.

Useana kesänä peräkkäin Sylvi oli osallistunut luovan kirjoittamisen kurssille, jolla Kari oli opettanut.

Tällä viikolla vanhaa rouvaa ei ollut kuitenkaan näkynyt kirjastolla. Anna arveli, että Sylvi oli kuullut Karin murhasta, ja tieto oli järkyttänyt häntä.

Anna rypisti otsaansa. Saattoiko Sylvi Soleniuksella olla jotain tekemistä Karin kirjojen katoamisen kanssa?

Perjantaiamuna Villa Margaretan ruokasalissa kaikui vilkas puheensorina. Hotelli oli täynnä lomaturisteja ja viikonloppuvieraita. Pöydissä istui lapsiperheitä. Illalla hotelliin oli tullut myös bussimatalla oleva eläkeläisseurue. Mummot ja vaarit tungeksivat tarjoilupöydän edessä kinkunsiivuja valitsemassa.

Komisario Helenius siemaili kahviaan nurkkapöydässä. Hän katseli muita vieraita. Lautasella hänen edessään oli omena ja puoliksi syöty sämpylä. Heleniuksella ei koskaan ollut nälkä rikostutkinnan ollessa vielä kesken.

Helenius selaili muistiinpanojaan. Gunilla Nyman oli osoittautunut arvokkaaksi tietolähteeksi. Hän oli kuvaillut vuolaasti murhapäivän tapahtumia hotellissa. Erik ja Kari olivat riidelleet ja Erik oli kadonnut äkillisesti. Mies vaikutti epäilyttävältä.

Ylikonstaapeli Pasanen käveli salin poikki ja riisui lakkinsa. Hän istahti Heleniuksen pöytään.

— Huomenta, neiti! Onko tässä vapaata? Pasanen hymyili leveästi.

Helenius nyrpisti nenäänsä. Partasuu alkoi käydä hänen hermoilleen.

— Näyttää olevan, hän vastasi kylmällä äänellä.

Pasanen ei ollut huomaavinaan Heleniuksen piikittelyä, vaan jatkoi hyväntuulista jutusteluaan:

— Soittivat ruumishuoneelta. Puro kuoli lauantai-iltapäivällä kello neljän ja kuuden välillä.

— Luoti on peräisin pistoolista, jollaista ampumaharrastajat käyttävät. Olen tehnyt listan niistä kunnan asukkaista, joilla on aseenkantolupa. Tässä, ole hyvä!

Heleniuksen kasvoille nousi pieni hymy, kun hän otti paperin Pasasen kädestä.

Samassa kännykkä pärähti soimaan Heleniuksen laukussa. Gunilla Nyman soitti vastaanottotiskiltä. Hän ilmoitti, että Erik Sund oli juuri palannut hotelliin. Mies olisi huoneessaan yläkerrassa, jos poliisit haluaisivat tavata häntä.

— Huoneen numero on seitsemän, Gunilla supatti puhelimeen.

Helenius kiitti tiedosta ja sulki kännykkänsä.

— Raikulipoika on palannut, hän sanoi Pasaselle.

— Mennään!

Hotellin yläkerrassa Pasanen koputti kuuluvasti huoneen numero seitsemän oveen. Ensin ei tapahtunut mitään. Sitten sisältä kuului laahustavia askeleita.

Ovi avautui. Kynnyksellä seisoj Erik Sund aamutakissaan.

Erik näytti rähjäiseltä. Hänen tukkansa sojotti pystyssä. Kasvot olivat harmaankalpeat, ja silmien alla riippuivat tummat pussit. Hän haisi vanhalta viinalta.

Komisario Helenius näytti virkamerkkiään.

— Rikospoliisista, päivää! hän sanoi.

— Meillä olisi teille muutama kysymys.

Erik pyysi poliisit peremmälle. Hän viittasi kohti huoneen sohvaa ja sanoi:

— Istumaan sitten vain.

— Mennään suoraan asiaan, Pasanen ehdotti.

— Joko olet kuullut uutisia isästäsi? Erik näytti hämmästyneeltä:

— Mitä Karista? hän kysyi.

Helenius ja Pasanen vilkaisivat toisiaan. Erik ei ilmeisesti vielä tiennyt isänsä kuolemasta.

— Meillä on ikäviä uutisia, Pasanen sanoi hitaasti.

— Sinun isäsi on kuollut.

— Mitä! Erik älähti.

Poliisit kertoivat Kari Puron murhasta. Erikin kasvot kalpenivat entisestään, mutta järkytys näytti menevän nopeasti ohi.

Helenius otti esiin muistiinpanovälineensä ja sanoi:

— Teidän vuoronne kertoa.

Kuulustelu kesti yli tunnin. Erik Sund kertoi poliiseille, että hän oli tullut entiselle kotipaikkakunnalleen vanhan luokkatoverinsa häihin. Häät oli pidetty Tanssisaarella lauantaina. Kari Puro oli nähnyt Erikin lauantaina aamupäivällä kaupassa.

Myöhemmin Kari oli tullut hotelliin tapaamaan poikaansa.

Erik myönsi, että he olivat riidelleet. Riita koski Erikin vanhaa velkaa. Kari oli uhannut tehdä rikosilmoituksen, ellei poika maksaisi hänelle rahoja takaisin. Suutuksissaan Kari oli rikkonut taulun huoneen seinältä.

— Me emme oikein tulleet juttuun keskenämme, Erik totesi hiljaa. — Kari ei koskaan hyväksynyt sitä, että jätin lukion kesken ja menin ammattikouluun. Hänen mielestään minun olisi pitänyt opiskella juristiksi tai lääkäriksi. Hän sanoi kerran suoraan, ettei elämäni ole hänestä minkään arvoista.

Erik katsoi tiukasti poliiseja ja sanoi:

— Kari oli nilkki. Mutta en minä häntä tappanut.

— Lähditte hotellista viime lauantaina päivällä ja palasitte vasta tänään, Helenius sanoi.

— Missä olette olleet koko viikon?

Erik huokaisi ja sanoi:

— Sain ystävältäni kyydin Tanssisaareen. Hän tuli hakemaan minua seitsemältä. Juhlat kestivät pikkutunneille saakka, ja aamulla menin ystäväni mökille nukkumaan. Ystäväni pyysi minua jäämään kalastuskaveriksi pariksi päiväksi. Meillä oli hauskaa yhdessä. Aika kului nopeasti.

Erikin puhuessa Pasanen poimi sohvapöydältä avaimenperän. Hän tarkasteli siihen painettua logoa ja kysyi sitten:

— Mikä tämä on? Erik vastasi:

— Se on ampumaseuran tunnus. Harrastin ennen kilpa-ammuntaa.

Erik kaivoi lompakostaan aseenkantoluvan ja näytti sitä poliiseille. Lupa oli yhä voimassa.

— Onko teillä omaa asetta? Helenius kysyi.

— Ei. Harjoituspäivinä lainasin seuralta pistoolin, vastasi Erik.

Pasanen jatkoi kuulustelua:

— Isäsi oli varakas mies. Sinä olisit voinut tappaa hänet perinnön takia.

Erik huudahti.

— Murhaaja en ollut minä! Miksi te minua kiusaatte? Miksi ette mene tenttaamaan kyläkauppiasta? Hän vihasi Karia. Karilla ja hänen vaimollaan oli suhde.

K-kauppias Ilari Vänskä teroitti veitsiä lihatiskin takana. Kaupassa oli tukalan kuuma. Ilmanvaihto reistaili taas. Ilarin paksut posket punoittivat, ja hiki pisaroi hänen kaljulla pääläellään. Hän piti esiliinansa taskussa nenäliinaa, jolla pyyhki välillä otsaansa.

Juuri ennen kaupan sulkemisaikaa ulko-oven kello kilahti. Ilari ryhdistäytyi nähdessään tulijat. Virkapukuiset poliisit olivat harvinaisia asiakkaita.

— Mitäs lainvartijoille laitetaan? Ilari vitsaili.

Ylikonstaapeli Pasanen katseli lihatiskin herkkua vesi kielellään. Hän olisi mielellään maistanut maalaishyytelöä tai siivun ylikypsästä siankyljestä.

— Haluaisimme puhua kanssanne Kari Purosta, komisario Helenius sanoi.

Ilari näytti pelästyneeltä. Hän takelteli:

— Mi-minä en tiedä mitään kirjastonjohtajan kuolemasta.

Kun Ilari oli sulkenut myymälän ja laskenut kassan, hän vei Pasanen ja Heleniuksen kaupan takahuoneeseen.

— Saako olla jotain juotavaa? hän kysyi.

Pasanen ja Helenius pudistivat päätään. Ilari kaatoi itselleen lasillisen Jaffaa ja joi pitkän kulauksen.

Pasanen aloitti hitaasti:

— Vaimosi piti kovasti kirjastonjohtaja Kari Purosta.

Sinulla ja Karilla taisi olla kana kynittävänä?

Ilari ei vastannut heti. Hän pyöritteli limonadia lasissa. Sitten hän sanoi tukahtuneella äänellä:

— Ritva oli korviaan myöten rakastunut. Vuosi sitten hän halusi avioeron, jotta voisi mennä naimisiin Karin kanssa. Minä en suostunut. Onnistuin puhumaan hänelle järkeä, ja asia jäi silleen.

— Olit kuitenkin kerran uhannut Puron henkeä, Pasanen totesi.

— Kännipäissäni minä vain, Ilari vähätteli vaivaantuneena.

— Myönnän, että olin mustasukkainen, mutta en minä tosissani aikonut tappaa Karia.

Helenius sanoi:

— Tietojemme mukaan teillä on lupa kantaa asetta.

Ilari vilkaisi naista ärsyyntyneenä.

— Kuulun metsästysseuraan ja omistan hirvikiväärin.

Helenius mietti hetken. Sitten hän kysyi:

— Missä olitte lauantai-iltapäivällä kello neljän ja kuuden välillä?

— Täällä kaupassa, vastasi Ilari.

— Mutta kauppahan menee kiinni neljältä, tivasi Helenius.

Ilari sanoi:

— Teimme inventaariota myymälän kesäapulaisen kanssa. Menin kotiin puoli kuuden maissa.

— Oliko vaimonne kotona? jatkoi Helenius.

Ilari nyökkäsi.

— Ritva oli järjestämässä postimerkkikokoelmaansa, kun tulin sisään. Söin päivällistä ja aloin katsoa televisiota. Kun menin nukkumaan, Ritva jäi vielä kansioittensa ääreen istumaan.

Helenius ojensi Ilarille puhelinnumeron.

— Tämä riittänee tällä kerralla. Soittakaa, jos muistatte vielä jotakin.

Matkalla Villa Margaretaan Pasanen kysyi Heleniukselta:

— Mitä arvelet jutusta? Helenius puristi poliisiauton rattia otsa rypyssä.

— Hankala tapaus, hän sanoi.

— Erik Sund ja Ilari Vänskä vihasivat kumpikin Kari Puroa. He kuitenkin olivat murhahetkellä muualla kuin kirjastossa. Molemmilla on todistajia.

Pasanen nyökkäsi, muttei sanonut mitään. Sen sijaan hän avasi radion. Auto töyssähteli eteenpäin pitkin hiekkatietä Olavi Virran musiikin tahdissa.

Pellon laidassa seisoj lato, jonka seinässä oli lavatanssimainos. Helenius katsoi ilmoitusta kiinnostuneena.

— Arvelen, että työviikko on ohi, Helenius sanoi.

— Siirretään palaveri maanantaihin. Ensin vien sinut kotiin keskustaan ja sitten menen tanssimaan.

Helenius käänsi auton kohti keskustaa niin nopeasti, että Pasanen melkein putosi etupenkiltä.

Lauantaina kirjastossa oli hiljaista. Kesälomalaiset olivat jo lainanneet dekkarinsa ja kepeät rakkausromaaninsa. Nyt he makasivat mökin laiturilla niitä lukemassa.

Sulkemisajan jälkeen Anna päätti siivota kirjaston varaston. Takahuoneessa vallitsi melkoinen sekamelska. Ajan mittaan pöydille oli kertynyt röykkiöittäin papereita epämääräisiksi pinoiksi. Hyllyt notkuivat vanhoja kirjoja.

Karin työpöydällä lojui tiedelehtiä. Kari oli halunnut säilyttää kaikki kirjastoon tulevat lehdet. Pölyisiä lehtipinoja oli ympäriinsä huoneen seinustoilla.

Anna siirsi lehdet pöydältä lattialle.

Lehtien alta paljastui postia, ikivanhoja mainoksia ja paksu kirjekuori. Kirjekuori oli osoitettu Karille. Sen lähettäjä oli Sylvi Solenius.

Anna otti kirjeen käteensä ja hetken mietittyään avasi sen. Hän kaivoi kuoresta esiin nipun papereita. Ne olivat täynnä tekstiä, joka oli kirjoitettu vanhanaikaisella kirjoituskoneella. Paperin reunoihin oli lisätty merkintöjä punaisella kuulakärkikynällä.

Anna luki muutaman rivin. Hänen silmänsä laajenivat hämmästyksestä. Teksti oli Aallonmurtajan käsikirjoitus! Miten ihmeessä Sylvi Solenius oli saanut Karin käsikirjoituksen haltuunsa?

Äkkiä Annan mieleen tuli kauhistuttava ajatus. Hän jätti paperit pöydälle ja lähti ulos huoneesta.

Ukkosrintama lähestyi mereltä. Taivas oli muuttunut melkein mustaksi, ja kaukaa kuului jyrinää. Veneilijät kiirehtivät myrskyn alta satamaan suojaan.

Anna huristeli moottoripyörällään pitkin maantietä. Hänellä oli yllään vain ohut kesämekko. Lähestyvä sade ei kuitenkaan huolestuttanut häntä. Hänellä oli isompia murheita mietittävänä.

Tie kiemurteli peltojen halki. Mitä pidemmälle Anna ajoi, sitä autiommaksi maisema kävi. Vain muutama harmaa mökki kyhjötti metsän reunassa.

Viimein Anna saapui lossirantaan. Tie päättyi siihen. Anna sammutti moottorin ja kaivoi käsilaukustaan kartan.

Hän tutki sitä otsa rypyssä. Hän taitteli auki myös pienen paperilapun. Lapulle hän oli kirjoittanut Sylvi Soleniuksen osoitteen.

— Pahas! Taisin ajaa ohi, hän mutisi itsekseen.

Harhailtuaan vielä jonkin aikaa Anna löysi oikean risteyksen. Hän kääntyi tielle, joka nousi pitkin harjannetta.

Tie muuttui yhä kapeammaksi ja huonokuntoisemmaksi. Tien vasemmalla puolella kohosi kallioseinä ja oikealla oli jyrkkä pudotus mereen.

Anna puri huultaan ja väänsi lisää kaasua. Moottoripyörän renkaat ulvahtivat. Mäen päällä seisoj yksinäinen rantahuvila. Se oli ollut joskus valkoinen, mutta maali oli rapissut sen seiniltä. Taloa ympäröi villiintynyt puutarha ja lankkuaita.

Anna pysäköi huvilan eteen. Aidan portti oli raollaan. Postilaatikossa luki Solenius.

Ovikello oli rikki. Anna painoi nappia uudestaan, mutta ääntä ei kuulunut. Hän koputti oveen ensin varovasti ja sitten voimakkaammin.

Odottaessaan Anna kaivoi laukustaan sinisen silkkihuivin. Joku oli unohtanut sen kirjastoon. Hän aikoi käyttää huivia tekosyynä vieraillla Sylvin luona.

Oven avasi iäkäs nainen. Hänellä oli yllään valkoinen neulepusero ja violetti hame.

Harmaat hiuksensa hän oli kammannut nutturaksi niskaan. Hänen silmänsä tarkastelivat Annaa pyöreiden silmälasien takaa.

— Päivää, sanoi Anna.

— Olin tässä vähän ajelulla. Päätin poiketa kysymään, onko tämä kirjastoon unohtunut huivi teidän. Muistan nähneeni sen teidän kaulassanne.

Anna ojensi Sylville huivin. Nainen otti sen käteensä epäluuloinen ilme kasvoillaan.

— Minunhan se tosiaan on. Mutta ei teidän olisi tarvinnut tuoda sitä minulle kotiin.

Kun Anna ei keksinyt sanottavaa, Sylvi kutsui hänet sisään.

Sylvin koti muistutti museota. Alakerran salin huonekalut olivat peräisin menneeltä vuosisadalta. Seinillä riippui mustavalkoisia valokuvia. Pöydät oli koristeltu pitsiliinoilla. Vihreällä samettisohvalla lepäsi kirjailtuja tyynyjä.

Salissa oli myös valtava kirjahylly. Se peitti kokonaan salin peräseinän. Kirjoja on ainakin pari tuhatta, Anna ajatteli.

— Ottaisitteko kahvia tai teetä? Sylvi kysyi.

Kun Sylvi oli mennyt keittiöön, Anna meni tutkimaan kirjahyllyä. Kaikesta näki, että Sylvi oli todellinen lukutoukka. Hyllyssä oli tietokirjoja eri aloilta, elämäkertoja ja romaaneja. Sylvillä oli myös vanhoja harvinaisten kielten sanakirjoja. Kirjojen keräämiseen oli varmasti mennyt vuosikymmeniä. Mistähän vanha rouva oli löytänyt ne kaikki?

Anna kuljetti kättään pitkin kirjojen selkiä. Sitten käsi pysähtyi.

Anna näki hyllyssä kirjan, jonka selkään oli liimattu kirjaston tarra. Se oli Kari Puron esikoisromaani. Hyllystä löytyivät muutkin Karin kirjoittamat teokset, jotka olivat kadonneet kirjastosta. Anna löysi myös Aallonmurtajan. Hän selaili sitä. Aallonmurtajan välistä löytyi lehtileikkeitä. Ne olivat kirjasta kertovia uutisjuttuja ja arvosteluja. Lehtijutuissa oli myös valokuvia Karista. Hän seiso i ruusukimppu kädessään ottamassa vastaan palkintoa.

— Oletko lukenut Aallonmurtajan? Sylvi kysyi.

Anna säpsähti ja kääntyi ympäri. Hän ei ollut huomannut, että talon emäntä oli tullut keittiöstä.

Sylvi seiso i tarjotin kädessään. Tarjottimella oli kaksi höyryävää kahvikuppia ja lautasellinen mokkapaloja.

Anna ja Sylvi istuivat kahvilla salin pöydän ääressä. Ulkona oli tullut pimeää. Ukkosen jyrynä lähestyi. Tuuli ravisteli omenapuiden oksia. Ensimmäiset sadepisarat rapsahtelivat jo ikkunalautaan.

Sylvi laski kahvikupin kädestään. Annasta tuntui, että naisen katse porautui hänen lävitseen.

— Miksi tulitte tapaamaan minua? Sylvi kysyi.

— Löysin kirjastosta kirjeen, jonka te olitte lähettänyt Kari Purolle, Anna sanoi. — Kirjeessä oli Karin romaanin käsikirjoitus. Mistä olitte saanut sen?

Sylvi pyyhki paperiliinalla kakunmurun suupielestään. Hän esitti vastakysymyksen:

— Mistä itse arvelette?

Anna nielaisi. Sitten hän sanoi hitaasti:

— Minä uskon, että te olette kirjoittanut sen itse.

Sylvi nyökytteli päätään. Hänen hymyssään oli jotakin pelottavaa.

Sylvi sanoi:

— Olette oikeassa. Minä kirjoitin Aallonmurtajan. Lähetin sen Karille luettavaksi, jotta hän antaisi minulle palautetta. Hän osasi aina arvioida tekstejäni. Mutta nyt kävi toisin. Sen sijaan, että hän olisi antanut minulle

palautetta kirjastani, hän varasti sen. Hän lähetti tekstin kustantajalle omissa nimissään. Mitä ajattelette sellaisesta?

— Minusta se oli alhainen teko, Anna sanoi.

— Se oli rikos! Sylvi huudahti. — Kari Puro varasti kirjan lisäksi maineen ja kunnian, joka olisi kuulunut minulle. Minun tekstilläni hän sai itselleen myös suuren summan rahaa. Ja sitten hän vielä kehtasi hymyillä lehtikuvissa!

Sylvi jatkoi:

— Pyysin Karilta julkista anteeksipyyntöä. Vaadin häntä palauttamaan palkintorahat ja käsikirjoituksen ainoan kappaleen. Kari vain nauroi ivallisesti. Hän sanoi minulle, että tyhmyydestä sakotetaan.

— Miksi ette soittanut asianajajalle? Anna kysyi.

Sylvi näytti katkeralta.

— Ei kukaan olisi uskonut minua, vanhaa höppänää naista. Minulle olisi vain naurettu, aivan kuten Karikin teki.

Sade hakkasi ikkunoita. Sylvi sekoitteli kahviaan. Annan sydän jyskytti pelosta.

— Tekö sitten... Anna ei saanut sanaa suustaan.

Sylvi nyökkäsi hitaasti päätään.

— Kyllä. Minä hänet tapoin.

Anna istui tuolissa kauhusta kylmänä. Hän yritti nousta, mutta jalat eivät totelleet. Sylvi oli murhannut Karin, ja tappaisi nyt Annankin.

— Niin kultaseni, Sylvi sanoi, aivan kuin olisi lukenut Annan ajatukset. — Surullinen tarina, eikö totta? Ja surullista on myös se, että pääsit kaikesta selville. Nyt minun on pakko tappaa sinutkin.

Sylvi ojensi kätensä kohti Annaa. Kädessä oli ladattu ase.

Anna tuijotti pistoolia pakokauhun vallassa. Kaikki oli lopussa. Hänellä ei ollut mitään mahdollisuutta päästä elävänä ulos talosta.

Samassa valot sammuiivat. Ukkosen aiheuttama sähkökatkos pimensi koko seudun.

Nopeammin kuin ajatus Anna repäisi pistoolin Sylvin kädestä. Hän heitti sen pimeässä vasten ikkunaa, ja ikkuna särkyi sirpaleiksi salin lattialle.

Sylvi syöksyi Annan kimppuun.

Naiset painivat hetken raivokkaasti. Anna löi päänsä pöydänkulmaan, ja lasinsiru viilsi haavan hänen käteensä. Hän oli kuitenkin Sylviä voimakkaampi ja pääsi ottelussa voitolle.

Anna istui Sylvin päällä ja yritti pitää rimpuilevaa naista aloillaan. Toisella kädellään Anna kaivoi kännykän käsilaukustaan. Hän näppäili komisario Heleniuksen numeron.

Juuri kun Helenius vastasi, puhelu katkesi. Anna katsoi tyrmistyneenä kännykkäänsä. Sen akku oli tyhjä.

Seuraavat viisikymmentä minuuttia olivat Annan elämän pisimmät. Hän tunsu olevansa vankina tässä kamalassa talossa kylmäverisen murhaajan kanssa.

Rikkinäisestä ikkunasta satoi sisään. Tuuli kieputti verhoja ja ulisi kammottavasti.

Valtava pamaus tärisytti taloa. Salama välähti, ja sen valossa Anna näki Sylvin irvistyksen vääntyneet kasvot.

Viimein kuului auton moottorin ääni. Ulko-ovi lensi auki. Kaksi nuorta poliisia ryntäsi sisään, ja heidän perässään tulivat Helenius ja Pasanen.

Poliisit pidättivät Sylvi Soleniuksen. He laittoivat hänelle käsiraudat ja veivät hänet pihalla seisovaan autoon.

Sylvi vilkaisi taakseen viimeisen kerran. Anna näki, että hänen silmissään oli kyyneleitä.

Sade oli lakannut. Aurinko porotti taas pilvettömällä taivaalla. Todisteena rajuilmasta oli vain palanut koivu Sylvin pihalla. Salama oli polttanut sen rungon mustaksi.

Anna istui Sylvin keittiössä tuttujen poliisien kanssa. Kimalaiset pörräsivät ikkunan takana. Yksi niistä lensi sisään ja laskeutui keskelle pöytää. Ylikonstaapeli Pasanen rullasi sanomalehden ja aikoi iskeä sillä tunkeilijaa. Sitten hän antoi kätensä vaipua.

Komisario Helenius selasi muistiinpanojaan. Annan selostus viime päivien tapahtumista pitäisi vielä tallentaa poliisilaitoksen kuulustelupöytäkirjaan.

Myös Helenius ja Pasanen olivat päässeet murhaajan jäljille, kun he olivat tutkineet Karin papereita. He olivat löytäneet Karin työhuoneesta kirjossa Sylvi vaati Karilta Aallonmurtajan käsikirjoitusta takaisin.

Kirjeessä luki: Soitat Helsingin Sanomien ja Yleisradion toimitukseen. Kerrot toimittajille, mitä olet tehnyt. Haluan sinulta julkisen anteeksipyyntö. Toimit heti, jos henkesi on sinulle kallis.

Poliisit olivat pyytäneet puhelinyhtiön teknikkoa jäljittämään Annan soiton. Teknikko kertoi, että Anna oli käyttänyt puhelintaan Sylvin talossa. Siitä poliisit tiesivät, että Anna oli vaarassa. Helenius sulki muistikirjan ja

huokaisi. Luojan kiitos, että Anna oli säilyttänyt malttinsa tukalassa tilanteessa.

Helenius sanoi ääneen sen, mitä kaikki ajattelivat:

— Sinulla oli onni matkassa.

Anna nyökkäsi vakavana ja nousi lähteäkseen.

— Haluatko kyydin? Pasanen kysyi. Anna hymyili ylikonstaapelille.

— En, kiitos.

Anna puristi hyvästiksi Pasasen ja Heleniuksen kättä. Sitten hän käveli ulos ja laittoi moottoripyöräkypärän päähänsä.

Miten hyvältä tuuli tuntuikaan Annan iholla, kun hän huristeli moottoripyörällään pitkin aurinkoista merenrantaa.

Sisko Istanbul - Liian paksu perhoseksi

Selkokielineen mukautus Saraleena Aarnitaival

Tämä on tarina Ernistä ja Kaisusta. Erni on kauppias. Hän omistaa kaupan, Ruutinojan Sekatavaran. Ruutinoja on pieni kunta jossain Suomessa. Kaisu tulee Emille töihin. Siitä tulee pienen miehen ja ison naisen rakkaustarina. Mutta aloitetaan tarina alusta.

Kaisu juoksee rappusia ylös sanomalehti kainalossa. Lattia tärisee hänen jalkojensa alla.

Tömps, tömps, tömps! Kaisu on komea nuori nainen, pitkä ja lihava. Joskus häntä kiusataan, koska hän on niin iso. Kaisu ei välitä pilkkaajista, vaan nauraa heille. Kaisun äiti istuu yläkerran keittiössä jalat pesuvadissa. Vadissa on suolavettä, jossa äiti hautoo kipeitä jalkojaan. Äidillä on oma kauppa. Hän on seisonut koko päivän kaupassa palvelemaan asiakkaita.

Alakerrassa Kaisun veli Eero riitelee vaimonsa Hellin kanssa.

Kaisu sanoo kyllästyneenä:

— Minä en kestä enää kuunnella tuota riitelemistä.

Kaisu näyttää äidilleen ilmoitusta sanomalehdessä. Siinä etsitään kauppa-apulaista Ruutinojan Sekatavaraan. Apulaiselle luvataan oma huone ja ilmaiset ateriat.

Kaisu sanoo:

— Minä aion hakea tätä työpaikkaa.

Ruutinoja sijaitsee syrjässä, mutta se on järven rannalla. Työpäivän jälkeen voi mennä uimaan, Kaisu miettii. Kaisu soittaa kauppaan. Hänen sydämensä hakkaa ja ääni värisee jännityksestä. Puhelimeen vastaa mies. Miehen ääni kuulostaa kiltiltä.

Puhelun jälkeen Kaisu sanoo iloisena:

— Sain työpaikan heti.

Äiti ei vaikuta iloiselta. Hän ajattelee, että Kaisu teki päätöksen liian hätäisesti.

Äiti yrittää saada Kaisun jäämään kotiin.

— Omassakin kaupassa olisi töitä, äiti huokaisee.

Kaisu ei muuta mieltään. Hän täyttää pian kaksikymmentä. Hän on päättänyt lähteä pois kotoa ja töihin Ruutinojan kauppaan.

— Minä tulen kyllä käymään kotona, Kaisu lohduttaa äitiä.

Aamulla Kaisu pakkaa laukkuaan. Äiti tuo Kaisulle pinkan lakanoita. Ne ovat kauneimmat lakanat, jotka äidillä on.

— Ei nuo mahdu mukaan, Kaisu vastustelee.

— Ota isän vanha matkalaukku, äiti suostuttelee.

Kaisu ottaa lakanat äidin mieliksi. Hän pakkaa ne isän laukkuun.

— Käyn isän haudalla matkan varrella, Kaisu lupaa.

Äiti jää katsomaan ikkunasta, kun tytär lähtee pois kotoa.

Kaisu menee hautausmaan kautta. Hän kävelee hiekkakäytävää pitkin isän haudalle. Isän hautakivi on vinossa. Kaisu etsii työkaluja, jotta voisi suoristaa sen.

Kaisu lainaa haudankaivajalta rautakangen ja lapion. Kivi on painava, mutta Kaisu saa sen suoraksi.

— Minä tunnen sinut, haudankaivaja sanoo.

— Sinä olet se tyttö, joka voitti Vähäsen Mannen.

Sitä se Manne ei kestänyt, vaan tappoi itsensä. Kaisua alkaa itkettää. Hän kävelee nopeasti pois hautausmaalta.

Linja-autossa Kaisua itkettää yhä. Hän katsoo ikkunasta ohikiitävää metsää.

Se oli tapahtunut kouluaikana. Kaisu oli mennyt tyttöjen kanssa urheilukentälle. Miehet olivat työntäneet kuulaa. Vähäsen Manne oli ollut kylän paras, piirin mestari.

Kaisu oli halunnut kokeilla. Hän oli ottanut kuulun ja työntänyt sen kevyesti pidemmälle kuin Manne. Tytöt olivat nauraneet Mannelle. Manne ei ollut kestänyt sitä, että oli hävinnyt naiselle.

Hän oli hirttänyt itsensä lähellä olevaan puuhun. Kaisu oli joutunut nostamaan Mannen ruumiin puusta. Kukaan muu ei ollut jaksanut.

Kaisu havahtuu muistoistaan.

— Minulla on uusi elämä edessä. Olen jo aikuinen ihminen, hän ajattelee.

Takapenkillä istuvat miehet naureskelevat Kaisulle. Hän yrittää olla välittämättä heistä.

Linja-auto pysähtyy Ruutinojan kaupan eteen. Kauppa on omakotitalon näköinen. Oven kummallakin puolella on pieni näyteikkuna. Seinistä on maali rapissut pois. Seinässä on kyltti: Ruutinojan Sekatavara!

Kaupan ovi aukeaa ja portaille ilmestyy kaksi naista. Toinen naisista huutaa Kaisulle: — Mitä sinä siinä tiellä seisot, tule tänne.

Naisia naurattaa. He hypähtelevät ja liikkuvat portaissa kevyesti. Kaisun mielestä naiset ovat kuin perhosia. Naisten takaa tulee esiin mies.

Hän kävelee käsi ojossa Kaisun luo ja sanoo:

— Päivää! Minä olen Ernest eli Erni. Me juttelimme puhelimesta.

Mies kättelee Kaisua. Mies on Kaisua päätä lyhyempi. Hänen käsivartensa ovat laihat kuin tikut ja päällä on hassut-paita.

Mies yrittää nostaa Kaisun laukkaa maasta, mutta se on liian painava.

— Onko siellä lyijyä sisällä? mies kysyy hölmistyneenä.

— Lakanoota, Kaisu vastaa.

Naiset riehaantuvat. — Lakanoota, lakanoota, he matkivat ja kikattavat.

Sitten toinen heistä sanoo tiukasti Kaisulle:

— Täällä ei puhuta noin! Täällä ei puhuta murretta!

Erni esittelee naiset Kaisulle:

— Tässä on minun äiti ja sisar Vivien eli Viivi.

— Oletko sinä edes käynyt kansakoulun loppuun, Ernin äiti kysyy Kaisulta pilkallisesti.

Kaisu suuttuu:

— Kävin minä keskikoulunkin loppuun.

Erni yrittää rauhoitella:

— Äiti ja Viivi, menkää laittamaan kahvia.

Kaisu ja Erni jäävät pihalle. Erni sanoo, että on hyvä, kun Kaisu tuli auttamaan.

Äiti ja Viivi ovat muuttamassa pois. Kauppa jää Ernille. Erni katsoo Kaisua pyytävästi. Kaisun sydän heltyy. Hän pitää miehestä. Sisällä kaupassa on sekaista ja epäsiistiä. Kärpäset pörräävät.

Lattia on likainen kuin kanalassa. Kaisua inhottaa. Salista kuuluu rouvan ja Viivin naurua.

Erni läimäyttää oven kiinni. Erni ja Kaisu menevät kaupan läpi keittiöön. Erni kaataa kahvia Kaisulle ja tarjoaa korvapuusteja.

— Täällä on vähän siivotonta, Erni sanoo anteeksipyytävästi.

Kaisu tuijottaa likaista hellaa. Hänen ajatuksensa ovat yhtä sekaisin kuin tämä keittiö.

Kaisun on ikävä äidin puhdasta keittiötä. Erni pyytää Kaisua jäämään.

— Jos jään, minun pitää siivota täällä, Kaisu vastaa.

Erni ja Kaisu juovat kahvia monta kupillista. Salissa Ernin äiti ja Viivi juoksevat edestakaisin. He huutelevat toisilleen ja yrittävät pakata tavaroita. Kaisu näkee naiset ovenraosta. Kaisun mielestä touhu näyttää sekasortoiselta.

Rouva huutaa salista:

— Tyttö, tyttöö. Tule auttamaan pakkaamisessa.

— Jaa kuka? Kaisu sanoo.

Häntä harmittaa se, mitä rouva oli sanonut koulusta. Että Kaisu ei olisi käynyt keskikoulua loppuun.

Rouva närkästyy. Hän sanoo Ernille:

— Tuo tyttö on röyhkeä, näsäviisas. Harkitse tarkkaan, otatko hänet töihin.

— Minä olen harkinnut jo, sanoo Erni kovalla äänellä.

Erni menee kaupan puolelle. Kaisu seuraa häntä. Hän katsoo Ernin pieniä käsiä ja ajattelee Ernin ääntä, joka kuulostaa kiltiltä.

— Taidan olla vähän hullu, jos jään tänne, Kaisu ajattelee.

Erni katsoo Kaisua arasti ja sanoo:

— Jos jätät tänne, älä sano minua kauppiaksi vaan Erniksi.

— Hyvä on. Olkoon. Minä jään, Kaisu sanoo.

Erni katsoo häntä niin kiitollisena, että Kaisu ei osaa sanoa enää mitään. Kaisu aloittaa työt kaupassa.

Kärpäset on ensin saatava pois. Hän kiinnittää kärpäspapereita kattoon.

Rouva ja Viivi katsovat salin ovelta.

— Onko sopivaa ripustaa kauppaan tuollaisia? rouva paheksuu.

— Otan ne aamulla pois, Kaisu lupaa.

Kaisu yrittää koko päivän olla niin kuin kunnollisen apulaisen pitää olla. Illalla rouva käskee Kaisua:

— Nyt on iltateen aika.

— Menen heti laittamaan, Kaisu lupaa.

Erni, rouva, Viivi ja Kaisu istuvat teepöydän ääressä.

Tunnelma on melkein rattoisa.

— Me olemme suvaitsevaisia, kun syömme apulaisen kanssa samassa pöydässä, rouva kehuu.

Erni punastuu nolona. Kaisu hämmentyy. Viimein Kaisu saa sanotuksi:

— Minä korjaan astiat ja tiskaan. Sitten haluan purkaa tavarani. Missä minun huoneeni on?

— Sinun huoneesi! Hah! rouva ilkkuu. Erni sanoo nolona:

— Sinulle ei ole vielä huonetta. Huone ei ole vielä vapaa, kun äiti ja Viivi asuvat yhä täällä. Sinun pitää nukkua keittiössä.

— Tuossa noin, rouva sanoo ja osoittaa likaista patjaa nurkassa.

— Hetki vain, Erni sanoo. Hän tuo Kaisulle takin. Se on pölyinen, mutta uusi ja hieno.

Rouva ja Viivi vastusteleivat. Heidän mielestään Kaisu ei tarvitse niin hienoa takkia.

Yöllä Kaisu ei saa unta. Patja on kuhmurainen, tyyny haisee pahalle. Rouva ja Viivi kulkevat huoneissa edestakaisin. Radio soi täysillä. Lopulta Erni käskee hiljentämään radion.

Kaisu vaipuu levottomaan uneen. Hän näkee pahaa unta. Siinä on variksenpoikanen, jota hän yrittää hukuttaa. Kaisu herää. Hän kuulee kummallista rahinaa. Yön valossa Kaisu näkee, että rouva penkoo salaa hänen tavaroitaan. Rouva tulee lähelle, ja Kaisu tarttuu häntä nilkasta.

Rouva kiljaisee niin, että Viivi ja Erni heräävät. He kiirehtivät paikalle ja sytyttävät valon.

— Päästä hänet, Erni käskee Kaisua.

— Päästän, mutta lakanaani en päästä, Kaisu vastaa.

Rouva pitää kädessään Kaisun lakanaa. Erni irrottaa sen väkisin. Rouva vain hihittelee muina miehinä.

Erni käskee naiset pois keittiöstä ja kaataa vettä lasiin. Erni juo vettä pienin kulauksin.

Kaisun mielestä Erni näyttää vangilta raidallinen pyjama yllään.

Kaisua alkaa naurattaa kovasti. Hän tunkee peittoa suuhunsa, ettei talon väki kuule.

Viimein hän nukahtaa syvään uneen. Aikaisin aamulla Kaisu menee kauppaan ja sytyttää valon. Sokerilaatikosta ja leipähyllystä vilahtaa esiin torakoita. Ne juoksevat nopeasti piiloon seinälistojen väliin. Kaisu kiljaisee säikähdyksestä. Talon väki ryntää paikalle. Naiset vapisevat yöpaidoissaan, ja Erni katsoo Kaisua syyttävästi.

— Miten täällä voi olla tuommoisia elukoita, Kaisu kysyy.

— Kaikki on mahdollista, rouva vastaa ylpeänä. Rouva ja Viivi menevät takaisin nukkumaan.

Kaisun herätyskello soi joka aamu kello kuusi. Hän pukeutuu nopeasti.

Hän alkaa siivota keittiötä, ennen kuin Erni tulee sinne juomaan kahvia.

Erni tulee kello seitsemän.

— Huomenta. Nukuitko hyvin, hän kysyy Kaisulta.
Kaisu suuttuu.

Rouva ja Viivi meluavat öisin. Kuka siinä metelissä voi nukkua? Kaisu pamauttaa kaapin oven kiinni niin että astiat helisevät.

— Tämä peli ei vetele!

Miksi ne eivät muuta jo pois? Kaisu sanoo painavasti.

— Muuttaminen ei ole äidille helppo asia, Erni puolustelee.

— Minulle hän sanoi, että hän haluaa muuttaa huvilaan järven rantaan,
Kaisu tokaisee ja jatkaa:

— Minä en kestä Viiviä kaupassa. Viivi ei tee muuta kuin sotkee.

— Taidat vain olla väsynyt, Erni sanoo surullisena.

Kaisu katsoo Ernin murheellista naamaa. Hänen käy sääliksi Erniä.
Hän sanoo Ernille ärtyneenä:

— Lähden taas taistelemaan likaa ja syöpäläisiä vastaan.

— Kyllä se tästä, Erni sanoo vaikeasti.

Illallisen jälkeen Erni lähtee tavallisesti huvilalle. Hän viettää siellä illat rouvan ja Viivin kanssa. Päivät ja yöt kuluvat kaupassa. Tänä iltana Kaisu haluaa nähdä huvilan. Hän lähtee Ernin mukaan.

Koivujen välistä pilkottaa valkoinen talo. Kaisu nousee verannalle ja katsoo järven yli.

Maisema on kaunis. Kaisu aikoo mennä sisään.

Rouva näkee Kaisun ovella.

— Kengät pois! hän komentaa. Sitten hän sanoo ilkeästi:

— Ei tuollaiselta torakanmetsästäjältä voi vaatia kunnon käytöstä.

Kaisu kääntyy ympäri ja syöksyy alas portaita. Hän kaatuu ja satuttaa polvensa.

Hän nousee kivusta huolimatta ja juoksee metsän kautta kotiin. Hän sulloo vaatteensa matkalaukkuun. Sitten hän kävelee tielle laukku kädessä. Kaisu astelee pitkin maantien reunaa. Hän haluaa pois, takaisin kotiin. Hän kuulee, että takaa lähestyy auto. Erni ajaa autolla Kaisun ohi. Hän jarruttaa ja odottaa, että Kaisu ehtii auton luo. Kaisu kävelee auton ohi. Hän ei edes vilkaise Erniin päin. Erni ajaa taas ohi ja hyppää ulos autosta tielle Kaisun eteen.

Kaisu suuttuu:

— Pois tieltä perkele! Anna ihmisten kulkea!

-Kuuntele edes, Erni pyytää.

Kaisu tyrkkää miehen syrjään ja sanoo:

— Painu siitä äitisi luo!

Ernikin vihastuu. Hän tarttuu Kaisun laukkuun. Kaisun ote irttaa, ja laukku kierähtää ojaan.

Kaisu hakee laukun ojasta. Hän kiroilee ja melkein potkaisee Erniä. Sitten Kaisu huomaa, että Erni melkein itkee.

— Mennään autoon, niin ihmiset eivät kuule, Kaisu sanoo.

Tiellä ei näy ketään. Erni nostaa laukun autoon. Laukku on niin painava, että Ernin naama muuttuu punaiseksi. Kun laukku on autossa, hän lähtee ajamaan kotiin. Kumpikaan ei puhu mitään.

Aamulla Kaisu ja Erni ovat keittiössä. Erni lukitsee oven saliin. Rouva ja Viivi kyyhöttävät hiljaa salissa. Erni ja Kaisu istuvat väsyneinä pöydän ääressä. Matkalaukku seisoo keskellä lattiaa.

Kaisu sanoo: — Torakat jäävät. Minä lähden Helsinkiin.

Älä mene, Erni pyytää. Hän tarttuu Kaisua kädestä ja sanoo:

— Äidin mieli on sairas.

Äiti tahtoo pitää perheen yhdessä. Hän ei halua loukata sinua.

Kaisu suuttuu:

— Kuinka pitkälle minun pitää ymmärtää? Laitan ruuan, katan pöydän ja sanon «olkaa hyvä».

Rouva ja Viivi eivät koskaan kiitä minua. He juovat kahvia pitkin päivää,

ja illalla keittiö on kuin myrskyn jäljiltä. Ja minä siivoan sen.

Erni istuu hölmön näköisenä. Hän ei tunnu ymmärtävän, mistä Kaisu puhuu.

Kaisu jatkaa:

— Minulle riittää nyt. Löydän työtä toisesta paikasta, missä minua kohdellaan ihmisenä.

— Vien sinut huomenna asemalle, Erni lupaa ja sanoo sitten hiljaa:

— Olisin minä sinua tarvinnut.

Kaisun käy miestä vähän sääliksi. Hän sanoo kuitenkin:

— Laita lehteen uusi ilmoitus.

Mutta älä lupaa apulaiselle omaa huonetta. Laita ilmoitukseen, että täällä pitää nukkua keittiön lattialla ja tapella torakoita vastaan.

Kaisu nousee vihaisena tuolista ja potkaisee lattialla seisovaa laukkua. Erni purskahtaa nauramaan.

— Mikä nyt naurattaa? Sinä olet kummallinen.

Kuin joku kakara, Kaisu riitelee. Erni nikottelee naurun seasta:

— Kun en muutakaan keksi. Tai keksin minä.

Erni avaa salin oven ja sanoo salissa oleville naisille: — Te muutatte sitten huomenna pois täältä.

Kaisu näyttää ällistyneeltä. Häntä on loukattu ja kohdeltu huonosti. Ihmistä ei saa kohdella niin. Mutta sitten on Erni... Kaisu tekee päätöksen. Hän jää.

Eräänä aamuna Kaisu luuttuu kaupan lattiaa. Äkkiä hän näkee edessään kesäkengät. Kaisu katsoo ylös. Hän näkee vieraan naisen. Nainen on melkein yhtä pitkä kuin hän itse.

— Tulin hakemaan näkkileipää, nainen sanoo.

Nainen hakee itse leipäpaketin hyllystä. Hän sanoo:

— Sinäkin olet uusi täällä. Se on mukavaa. Minun nimeni on Anna. Kaikki sanovat minua opettajan rouvaksi, mutta kutsu sinä Annaksi.

— Kaisu nyökkää liikuttuneena. Tuntuu hyvältä, että kylässä on noin suloinen ihminen. Kaisu pitää Annasta heti.

Rouva ja Viivi ovat muuttaneet huvilaan. Viivi tulee silti kaupalle joka toinen päivä. Hän matkustaa kaupunkiin linja-autolla. Hän palaa takaisin illalla kädet täynnä paketteja. Hän näyttää tavaroita,

jotka hän on ostanut: vaatteita, verhoja ja maljakoita. Viivi jättää Ernille ison laskun tavaroista.

Erni tuskastuu. Huvilan rakentaminen on kallista. Ja velkaa on ennestäänkin paljon.

Viimein Kaisu saa kaupan järjestykseen. Hän näyttää kauppaa Ernille: — Näin minä olen järjestänyt. Jauhojen paikka on täällä. Tässä ovat paperipussit ja kahvi on tässä kahvimyllyn luona.

Erni nyökyttelee hajamielisenä. Kaisun tekee mieli ravistella häntä. Eikö mies ymmärrä, miten suuren työn Kaisu on tehnyt?

— Tämä on voitto liasta ja sotkusta. Ja ötököistä ja hajuista, Kaisu sanoo.

Erni näyttää surulliselta. Hän istuu pöydän ääreen. Pöydällä on kasa laskuja. Hän tutkii niitä huolestuneena.

Kaisu kalustaa kodin uudelleen. Hän järjestää kaiken kauniisti. Erni on tyytyväinen.

Sunnuntaina Erni kutsuu rouvan ja Viivin kylään. Hän haluaa näyttää heille uudenlaisen kotinsa.

Erni hakee naiset huvilalta autolla ja vie heidät katsomaan salia. Sali näyttää tyhjältä mutta siistiltä. Rouva ja Viivi ovat vieneet parhaat

huonekalut huvilalle. Naiset seisovat ovella kummallisen näköisinä. Kumpikaan ei sano mitään. Ilmassa leijuu paistin tuoksu. Kaisu on laittanut hyvää ruokaa, ja Erni on tuonut kukkia pöytään. Ruokapöydässä Viivi sanoo Ernille kuin riitaa haastaen:

— Sinäkin olet näköjään hankkinut uuden hellan.

— Sama vanha hella se on. Kaisu vain on pessyt sen, Erni vastaa.

Viivi kertoo, että huvilan lähelle rakennetaan useita mökkejä. Hän valittaa, että siitä lähtee kamala meteli.

— Minä myyn niille rakennustarvikkeita, Erni sanoo.

— Ja rikastut sillä, rouva toteaa väliin. Viivi jatkaa valittamista:

— Meillä on vääränväriset verhot. Menen kaupunkiin ostamaan uudet.

— Eikö omasta kaupasta löytyisi, Erni erehtyy sanomaan.

Naiset lopettavat syömisen. He katsovat toisiaan ja purskahtavat nauruun. Heille eivät Ernin verhot kelpaa. Kaisua suututtaa. Hän menee takarappusille, ettei sanoisi mitään sopimatonta.

Työt kaupassa sujuvat hyvin, kun rouva ja Viivi asuvat muualla.

Kaisu ja Erni viihtyvät keskenään. He yrittävät keksiä, mitä uusia tavaroita he voisivat myydä kaupassa.

— Saunankiukaita kesämökeille, Kaisu keksii.

Välillä kaikki tuntuu Kaisun mielessä toivottamalta. Kauppa on hiljentynyt. Monet ovat muuttaneet Ruutinojan kylästä muualle. Miten hän ja Erni selviävät? Erni on ottanut paljon lainaa, että saa Viivin velat maksettua.

Eräänä päivänä kylästä ajaa mies hevoscärryillä.

— Ostatko viljaa?

Myyn kaiken, siemenetkin, hän sanoo Ernille.

— Etkö kylvä sitä ensi vuodeksi? Erni kysyy.

— Muutan perheen kanssa Ruotsiin. Ei muukaan auta.

Maanviljely ei kannata. Muuta työtä ei ole, mies sanoo synkkänä.

Erni katsoo miehen perään surullisena.

— Kaikki lähtevät Ruotsiin, hän huokaisee.

Illalla Kaisu menee saunaan. Saunassa palaa vain pieni kynttilä. Sen valossa Kaisu näkee,

että Erni pujahtaa sisään. Hän nousee lauteille Kaisun viereen. He pesevät toistensa selän.

Kaisu sanoo:

— Sinä häviät tässä kaupassa. Olet paljon pienempi kuin minä.

— Pese etupuoleltakin, niin ollaan sujut, Erni vastaa. Yöllä Kaisu herää. Hän näkee Ernin ovella. Erni ei sano mitään, katsoo vain. Kaisu kääntää kylkeä ja nukahtaa uudestaan.

Erni tulee Kaisun ovelle monena yönä. Viimein Kaisu sanoo:

— Tule tänne viereen sieltä palelemasta.

-En minä palele, Erni sanoo. Silti hän tulee Kaisun peiton alle. Ja tulee siitä lähtien joka yö.

Erni haluaisi naimisiin Kaisun kanssa, tai ainakin kihloihin. Kaisu sanoo ei.

Ja ei, monta kertaa. Sitten hän muistaa äitinsä. Pitäisikö äidille kertoa Ernistä? Ehkä myöhemmin.

Äiti ei antaisi heidän seurustella avoparina. Onko heillä oikea suhde? — Kyllä minä Erniä ihailen, Kaisu ajattelee. Hänellä on hyvä mieli. Kun hän laittaa aamulla Ernille aamiaista, hänen tekee mieli laulaa.

Eräänä päivänä Erni sanoo Kaisulle:

— Minulla on sinulle iloinen uutinen. Saat Viivin apulaiseksi. Pääset sinäkin vähemmällä työllä.

Kaisua harmittaa.

— Eihän Viivi tee muuta kuin sotkee. Ei, ei tänne nyt, kun olen saanut kaupan järjestykseen, Kaisu sanoo.

— Viivin olisi hyvä tehdä jotakin, Erni sanoo.

Kaisu järjestee kaappeja. Hän yrittää rauhoittua. Hän ei halua tehdä työtä Viivin kanssa.

Hän sanoo Ernille:

— Jos otat Viivin, minä lähden.

— Erni suuttuu. Hän menee ulos ja pamauttaa oven kiinni. Kaisu arvaa miehen ajatukset. Erni ajattelee, että aina tuo ihminen on lähtemässä.

Illalla Erni tulee Kaisun huoneeseen. Hän avaa ikkunan ja polttaa monta tupakkaa. Viimein hän sanoo Kaisulle:

— Luuletko, että Viivi voisi mennä töihin kemikaalikauppaan?

— Se voisi kiinnostaa häntä, Kaisu vastaa. Erni sanoo:

— Minä menen puhumaan Lampiselle kirkonkylän kemikaalikauppaan. Lampisen apulainen on lähtenyt Ruotsiin.

Erni tumpkaa tupakkansa. Heillä on taas hyvä olla yhdessä.

Opettajan rouva Anna tulee kauppaan katsomaan lastenvaatteita. Annalla on jo kaksi lasta, kolmas on tulossa.

Anna katselee lastenvaatteita ja huokaisee. Sitten Annaa alkaa itkettää.

— Jos haluat, voin tilata parempia lastenvaatteita, Kaisu lupaa.

Annaa alkaa itkettää:

— Ei tarvitse. Minulla ei ole rahaa.

Kaisu tietää, että Annan mies huolehtii perheen raha-asioista. Annalla ei ole rahaa käytössään.

Sitten Anna pyyhkii silmänsä.

— Kyllä Jumala huolehtii omistaan, hän sanoo reippaammin. Kaisulle tulee kiusaantunut olo. Anna on kovin uskovainen.

Äkkiä Anna tokaisee:

— Sinulla ja kauppialla on suhde. Teidän pitäisi mennä vihille.

Kaisu hämmentyy.

— Mitä varten, hän kysyy.

— Te elätte synnissä, Anna vastaa.

Anna pyytää paperia ja kynää. Hän kirjoittaa jotakin ja antaa lapun Kaisulle. Sitten hän menee pois.

Kaisu lukee paperista:

JOS VEHNÄNJYVÄ EI PUTOA MAAHAN JA KUOLE, SE EI VOI TUOTTAA HEDELMÄÄ.

Mitä ihmettä teksti tarkoittaa?

Parin päivän kuluttua Anna tulee uudestaan kauppaan. Anna näyttää kalpealta ja heikolta. Kaisu haluaa Annaa.

— Mennään keittiöön juomaan kahvia, Kaisu sanoo.

— Luitko sinä sen minun lappuni? Anna kysyy.

Kaisu nyökkää. Hän sanoo:

— Luin minä sen. En ymmärtänyt sitä.

Anna selittää Kaisulle kirjoituksen. Teksti tarkoittaa, että ihmisen ei pidä olla itsekäs. On syntiä vihata toisia. Annan mielestä Kaisun pitää antaa rouvalle ja Viiville anteeksi. Hänen pitää myös mennä Ernin kanssa naimisiin.

Anna pyytää, että Kaisu rukoilisi Jumalalta apua.

Kun Anna on lähdössä kotiin, Kaisu antaa hänelle pehmeän huovan.

— Tämä on vauvalle, hän sanoo.

Seuraavana päivänä ambulanssi ajaa koululle. Anna viedään sairaalaan. Vauva syntyy liian aikaisin ja Anna joutuu leikkaukseen. Lapsi jää henkiin, mutta Anna kuolee leikkauspöydälle.

-Menetkö hautajaisiin? Erni kysyy Kaisulta.

Kaisu itkee ja pudistaa päätään.

Kaisu suree Annaa monta päivää. Hautajaispäivänä hän menee varastoon. Hän tekee lujasti työtä, että unohtaisi tuskansa.

Kuolema tulee toisen kerran lähelle Kaisua. Puhelin soi. Kaisun veli Ero soittaa. Ero sanoo Kaisulle, että heidän äitinsä on kuollut. Kaisu laskee kuulokkeen ja menee huoneeseensa.

Kaisu istuu huoneessaan. Erni tulee hänen luokseen ja yrittää ottaa kädestä. Kaisu vetää kätensä pois.

— Olen minäkin jotakin kokenut. Minulta on kuollut isä. Eikä siitä ole pitkä aika, Erni sanoo.

Kaisu ei sano mitään. Ei edes katso Erniä. Kaisu ajattelee, että elämä on kohtuutonta.

Ensin kuolee ystävä ja sitten äiti. Illalla Kaisu tulee ulos huoneestaan. Hän ei sano mitään.

Hän menee takahuoneeseen ja alkaa kaataa jauhoja paperipusseihin. Kello on kolme yöllä,

kun hän viimein lopettaa. Erni odottaa keittiössä. Kaisun käytös pelottaa Erniä. Erni sanoo, että Kaisun

pitäisi jo mennä nukkumaan. Sen sijaan Kaisu alkaa siivota kaappeja raivokkaasti.

Hän tyhjentää ja pesee hyllyt ja järjestää tavarat uudestaan.

Kaisu matkustaa äidin hautajaisiin. Hautajaisten jälkeen Kaisu ja Erni istuvat juttelemassa.

Kaisu suree yhä äitiään.

Hän sanoo:

— Minulle sattui jotain ihmeellistä, kun seisoin äidin haudalla. Muistin äidin ilmielävänä. Hän seiso iikkunassa ja katsoi, kun lähdin kotoa Ruutinojalle. Siinä haudalla minä olin onnellinen siitä muistosta.

Erni nyökkää hiljaa ja kertoo Kaisulle salaisuuden. Ernin äiti varastaa tavaroita.

Hän on sillä tavalla sairas, että hänen on pakko ottaa tavaroita. Sitä ei ole kerrottu kenellekään aikaisemmin.

Kaisu on hyvillään. Hänestä tuntuu, että nyt he ovat tosi ystäviä. He tietävät toisistaan asioita, joita muut eivät tiedä.

Eräänä iltana Erni kosii Kaisua. Tällä kertaa Kaisu suostuu. Hän ottaa Ernistä kiinni ja tempaa miehen syliinsä istumaan. Erni vastustele:

— Sinun kuuluisi istua minun sylissäni.

Sitten Erni sanoo hiljaa:

— On vaikeaa olla näin pieni mies.

— Tai iso ja lihava nainen, Kaisu nauraa.

Kuu paistaa yötaivaalla. — Meillä on juhlaa laistusta, Kaisu sanoo.

Häät sujuvat ilman suuria menoja ja elkeitä. Erni sanoo, että hän rakastaa ja kunnioittaa Kaisua. Kaisu sanoo, että hän rakastaa Erniä ja tuntee lisäksi hellyyttä. Siinä on riittävästi tunnetta yhtä avioliittoa kohti.

Kevätilmat lämpenevät. Kaisu on käynyt kotona. Äidin omaisuus on jaettu Kaisun ja hänen veljiensä

Eeron ja Laurin kesken.

Kaisu tuo mukanaan kissanpennun.

Kylän miehet ovat ottaneet tavaksi tulla kauppaan tupakalle ja juomaan kaljaa. Kaisua harmittaa.

Hän ottaa seinältä kyltin, jossa lukee: TUPAKOINTI KIELLETTY

Hän vie kyltin miesporukan eteen:

— Sopii lukea siitä!

— Kuka kieltää, eräs miehistä kysyy.

— Minä, Kaisu vastaa.

Miehet nauravat. Akkojen puheesta ei kannata välittää. Kaisu suuttuu.

Hän tarttuu yhtä ukkoa rinnoista, kantaa ovelle ja heittää ulos. Ernikin on kova tupakkamies. Hän nousee polttamaan myös yöllä.

— Minä en nykyisin siedä tupakansavua, Kaisu ilmoittaa.

Erni kysyy:

— Oletko sinä raskaana?

Kaisu ponnahtaa istumaan.

— Niin tietysti! Sitähän se on. Taidan minä ollakin, hän tajuaa.

Erni hymyilee iloisena. Kaisu sanoo, että sitä ei saa kertoa kenellekään.

— Äiti kyllä ilahtuisi, Erni tuumii. Siihen Kaisu ei sano mitään.

Eräänä kesäpäivänä joukko poikia ajaa mopoilla kaupan eteen. He haluavat ostaa tupakkaa.

— Sitä myrkkyä ei alaikäisille myydä, Kaisu tokaisee pojille.

Pojat alkavat haastaa riitaa. He osoittavat kylän vanhoja ukkoja, jotka istuvat kaupan nurkassa:

— Myyhtän sä noille kääkillekin!

Ukot jähmettyvät paikoilleen. Kaisun sydän jyskyttää ja kämmenet hikoilevat. Äkkiä yhden pojan kädessä välähtää. Hänellä on kädessä puukko.

— Tässä on tuliaisia Ruotsista. Anna röökit tänne. Joka ikinen aski! poika uhoaa.

Kaisun silmissä pimenee. Hän tempaisee pojan käsilleen ja heittää kaupan portailta sireenipensaaseen.

Muut pojat pakenevat mopoillaan.

— Paras kun ette sano mitään, Kaisu käskee nurkassa istuvia ukkoja.

Pian kaupan pihaan ajaa auto. Sieltä saapuu puukkopoika äitinsä kanssa.

— Näinkö täällä kohdellaan asiakkaita, nainen sanoo ja näyttää Kaisulle pojan kättä. Siinä on verinen naarmu.

— Poikasi heilutti täällä puukkoa, Kaisu puolustautuu.

Nainen ei usko Kaisua. Poika seisoo paikallaan hiljaa.

Nainen tutkii poikansa taskut. Taskuista löytyy tupakoita ja muuta tavaraa. Puukko putoaa kaupan lattialle. Nainen nostaa sen ja antaa takaisin pojalle. Nainen on tyrmistynyt, mutta ei puukon takia.

Pojan taskusta löytyy kondomi. Poika katsoo lattiaan korvat punaisena. Kaisu sanoo:

— Älkää välittäkö. Joka pojan taskussa on tuollainen. Se yksi ja sama vuosikausia.

Äiti lähtee nolona poikansa kanssa.

Samana iltana kauppaan tulee toinen nainen. Hän haluaa ostaa maitokannun. Kaisu kiipeää tikkaille ottamaan kannun ylähylyltä.

— Älä ota sitä vaan se viereinen, nainen käskee.

Kaisu kurkottaa kannua. Äkkiä hän astuu harhaan ja putoaa tikkailta maahan.

Hän satuttaa vatsansa. Kannuun tulee kuhmu. Nainen sanoo Kaisulle:

— Anna sittenkin se toinen.

Erni ajaa pihaan pakettiautolla. Autossa on tavaraa myytäväksi. He purkavat kuorman Kaisun kanssa.

— Sinä näytät kalpealta. Oliko sinulla raskas päivä? Erni sanoo vaimolleen.

— Sellainen tavallinen, Kaisu vastaa.

Kotona Kaisulle tulee paha olo. Päätä huimaa ja jalkoja pitkin virtaa jotakin. Kaisu katsoo alas.

Lattialla on verta. Veren seassa näkyy möykky. Se on sikiö, Kaisun syntymätön lapsi. Sikiö värisee hetken. Sitten se on liikkumatta. Äkkiä kissa hyökkää jostain verisen möykyn kimppuun.

Riivatun katti! Erni potkaisee kissaa. Hän yrittää kuoria kalvoa möykyn ympäriltä. Hän itkee ääneen.

Kaisu sieppaa möykyn Erniltä. Hän vie sen rikkalapiolla ulos ja hautaa sen. Sen jälkeen Kaisu menee saunaan. Hän pesee itsensä puhtaaksi ja laittaa siteen. Sitten hän menee sänkyyn.

Erni tulee sänkyyn Kaisun viereen. — Lapsi kuoli, koska sillä on pieni ja heikko isä. Koulussakin minua haukuttiin hiirulaiseksi, Erni itkee.

— Älä puhu hölmöjä. Minä putosin, siksi se tapahtui, Kaisu sanoo tiukasti.

Kumpikaan ei nuku koko yönä. Kummankin mieli on synkkä kuin keskiyö.

Aamulla Kaisu avaa kaupan. Hän palvelee asiakkaita niin kuin aina. Kylän ukot vitsailevat: — Taidat olla pieniin päin, kun olet niin kalpea.

Kaisu iskee jauhopussin pöydälle niin kovaa, että jauhot leviävät ympäriinsä. Erni tulee siivoamaan sotkun.

Vasta illalla Kaisu saa surunsa itketyksi.

Auto pysähtyy Ruutinojan kaupan eteen. Viivi astuu ulos autosta. — Yllätys, yllätys! Viivi nauraa. Hänellä on nyt ajokortti ja uusi auto.

Viivin elämä muuttuu liikkuvaksi. Hän ajelee autolla kaupunkiin melkein joka päivä.

Viivi kertoo Kaisulle, että hän seurustelee. Hänen miesystävänsä on pianisti.

Rouva istuu päivät pitkät huvilassa katselemassa kuvalehtiä. Hän ei enää touhua niin kuin ennen. Ernin mielestä rouva näyttää sairaalta.

Eräänä iltana Erni juoksee huvilalta ja halaa Kaisua.

— Viivi odottaa vauvaa, hän iloitsee.

Erni on täynnä intoa. Pianisti on jättänyt Viivin, ja Erni saa olla lapselle isä. Hän tilaa lapselle leikkimökin ja muutakin, mitä Viivi haluaa.

Kaisu ei ole innoissaan.

— Ennen sinä olit iloinen. Nyt sinusta on tullut synkkä. Käveletkin raskaasti, Erni sanoo.

— Taidan olla liian paksu perhoseksi, Kaisu vastaa.

Kun Viivin vauva syntyy, Kaisu tekee lahjaksi paketin. Hän ompelee sideharsosta vaippoja. Hän antaa myös pehmeän huovan, samanlaisen kuin

Annalle.

— Huovan väri on vähän laimea, Viivi valittaa, kun näkee huovan.

Niinä päivinä Kaisun elämässä moni asia tuntuu menevän vinoon. Jauholaatikon alta löytyy taas torakoita. Kissa sairastuu, ja Kaisu joutuu lopettamaan sen. Posti tuo lisää laskuja.

Erni istuu kirjoituspöydän ääressä. Hän näyttää epätoivoiselta. Hän yrittää selvittää laskuja. Kaisu ottaa laskupinon käteensä. Viivin laskuja taas!

— Minä vien nämä Viiville. Saa maksaa ne itse! Kaisu puuskahtaa.

Kaisu juoksee huvilalle. Hän avaa vihaisena salin oven. Rouva ja Viivi katsovat häneen.

Viivin lapsi, Elise, makaa huovan päällä ja hymyilee Kaisulle. Kaisu ojentaa laskut Viiville ja sanoo:

— Nämä sinun laskusi on osoitettu Ernin nimissä meille. Meillä ei ole niihin varaa. Voit maksaa ne itse!

Viivi antaa laskut rouvalle, ja rouva antaa ne takaisin Viiville. Naisten kasvot muuttuvat ensin punaisiksi ja sitten valkoisiksi. He eivät löydä ensin sanoja, vaan änkyttävät hassusti.

Sitten rouva saa sanotuksi:

— Sinä sanot, että teillä ei ole varaa? Kenellä teillä? Et sinä kuulu perheeseen! Mitä sinä muka olet tuonut tähän liikeyritykseen?

— Tämän! Kaisu sanoo ja nostaa nyrkkinsä uhkaavasti Viivin kasvojen eteen.

— Näillä käsillä olen raatanut ja tehnyt sikalasta ihmisten asunnon!

Kaisu palaa huvilalta kotiin Ernin luo. Hän istuu miehensä viereen ja kysyy vakavana:

— Mitä minä merkitsen sinulle ja kaupallesi? Olenko minä sinun vaimosi vai palkaton apulainen?

Erni näyttää avuttomalta. Hän ei osaa sanoa mitään.

Pihalta kuuluu auton ääni. Viivi ajaa kaupalle kovaa vauhtia ja jarruttaa oven eteen. Hän juoksee ovesta sisään.

— Äiti sai halvauksen! Viivi sanoo hengästyneenä.

Viivi ajaa Ernin ja Kaisun kanssa huvilalle. Viivi haluaa viedä rouvan sairaalaan. Erni päättää lähteä mukaan. Hän pyytää Kaisua kantamaan äitinsä autoon. Kaisu nostaa rouvan kevyesti syliin.

Rouva nauraa kihertää. Kaisu alkaa epäillä, että rouva ei olekaan oikeasti sairas.

Kotona Kaisu puhuu Ernille:

— Mitähän siellä huvilalla todella tapahtui?

— Kyllä äiti on oikeasti sairas. Ottivat hänet sairaalaan, Erni sanoo.

Kaisu ei vielääkään usko. Hän ajattelee, että rouva valehtelee. Häntä suututtaa.

Hän ottaa petivaateet kainaloonsa ja vie ne yläkertaan.

— Tästä lähtien nukun vintillä! hän ilmoittaa Ernille. Vintillä on kylmä.

— Yhtenä yönä lämpötila laskee melkein pakkasen puolelle. Erni tulee ovelle.

— Tulisit alas, hän pyytää Kaisua. Erni menee Kaisun patjan viereen.

Hän työntää kasvonsa Kaisun kämmeneen. Sitten Erni sanoo:

— Sinä olet minulle arvokas. Minulla ei ole niin paljon rahaa, että voisin maksaa sen, minkä sinä ansaitset.

Kaisu herää kunnolla. Mitä tuo mies sanoo? Kaisu vetää Ernin viereensä peiton alle.

— Sano se vielä, Kaisu kehottaa.

Ja Erni toistaa koko pitkän lauseen.

Kerran Kaisu sanoo Ernille:

— Muistatko sen rakentajan, joka osti kattuhuopia velaksi? Se ei aio maksaa.

Minä haen ne huovat pois.

Kaisu ajaa pakettiautolla miehen mökille. Mies on tekemässä kattoa. Kaisu peruuttaa auton pihaan

huopakasan luo. Kaisu alkaa lastata huopia.

— Näpit irti niistä! mies huutaa.

Mies laskeutuu katolta, ja miehen vaimokin tulee pihalle haukkumaan Kaisua. Kaisu ei välitä heistä, vaan jatkaa työtään.

— Saatana! Jos et olisi akka, saisit turpaan, mies karjuu Kaisulle.

Kaisu tarttuu miestä rinnoista ja nostaa hänet korkealle ilmaan. Miehen jalat sätkivät ilmassa. Hän näyttää pelästyneeltä.

— Neuvotellaan, hän pyytää.

Kaisu antaa miehelle laskun käteen.

— Saat huovat takaisin, kun olet maksanut, Kaisu sanoo.

Kotona Kaisu ihmettelee, mihin Erni on mennyt. Talo ja ulkovarasto ovat pimeänä. Sitten hän huomaa,

että varaston ovi on auki. Kaisu menee varastoon ja sytyttää valot. Hän näkee Ernin, joka istuu sementtisäkillä.

Ernillä on kädessä köysi ja viinapullo. Hän on juovuksissa ja nauraa ilkeästi Kaisulle.

— Elämä on juhlaa! Meillä nainen käyttää voimiaan ja panee asiakkaat maksamaan. Minulta ei kysytä mitään, räpäleeltä, Erni örisee.

Erni heilauttaa köyden Kaisun jalkojen ympärille. Se tekee kipeää. Kaisu suuttuu ja riuhtaisee narun irti. Hän tarttuu Erniä vaatteista ja nostaa miehen pystyyn. Erni hönkii pahaa lemua Kaisun naamalle:

— Väännä vaan kaula mutkalle, kun kerran olet niin vahva!

Erni sammuu varastoon. Illalla Kaisu tuo hänelle tyynyn ja peiton.

Kaisu katsoo miestänsä hellästi.

— Kuin laiha linnunpoikanen, hän ajattelee.

Aamulla Kaisu kuulee, että auto lähtee pihasta. Erni ajaa kaupunkiin eikä tule takaisin moneen päivään.

Kaisu on levoton. Kun Erni viimein palaa, hänellä on yllään uusi puku ja solmio. Vanhat vaatteet ovat kassissa. On pitänyt ostaa uusi puku, että on päässyt ravintolaan.

Kaisu levittää kätensä. Hän menee halaamaan Erniä. Erni tuo Kaisulle lahjan. Koiranpentu!

— Sen nimi on Verner, Erni sanoo.

Kylässä suunnitellaan häitä. Kirsti Mäensyrjä menee naimisiin Teuvo Helpisen kanssa. Myös Kaisu ja Erni kutsutaan häihin.

Kirkossa Kaisu katsoo vihkiparia. Morsiamella on yllään kaunis huntupuku. Kaisulla on sama puku kuin omissa häissä. Kaisu muistaa, että hänen ja Ernin häissä ei ollut harsoja eikä kukkia.

— Siitä on nyt kaksi vuotta, hän ajattelee haikeana.

Kaisu katsoo miestänsä. Erni on sen näköinen kuin laskisi kaupan kassaa. Miettiikö hän, miten paljon he tienaat häistä? Kaisu kuiskaa miehelleen:

— Ne ostivat kaiken kaupungista.

-Paitsi hiivan, sokerin ja riisit! Erni kuiskaa takaisin.

Heitä alkaa naurattaa.

Hääjuhlassa Kaisu viihtyy kylän naisten seurassa ja on iloisella tuulella. Miehet istuvat keskenään. He juopottelevat ja kertovat toisilleen

sotajuttuja.

Ernikin ottaa reilusti viinaa ja tulee humalaan. Hän pudottaa täytekkua housuilleen. Kun hän nousee seisomaan, tuoli kaatuu kolisten. Erniä vain naurattaa. Hän horjuu Kaisun luo ja pyytää tanssimaan.

Ernin käytös hävettää Kaisua. Hän katsoo nolona ympärilleen. Melkein kaikki miehet ovat humalassa, monet enemmän kuin Erni.

Erni pyörittää Kaisua musiikin tahdissa.

— Kaisu, minun oma Kaisulii, hän laulaa.

Kaisu ja Erni lähtevät häistä myöhään illalla. Kaisu tukee Erniä kainalosta ja vie humalaisen miehensä pihalle.

Kun he pääsevät talolta hämärälle maantielle, Kaisu nostaa Ernin olkapäilleen. Mies retkottaa veltona ja naureskelee itsekseen. Hän laulaa hölmöjä lauluja ja yrittää kouria Kaisun takapuolta. Sitten hän sammuu vaimonsa selkään.

Aurinko on jo nousemassa ja metsä tuoksuu raikkaalta. Kylältä kuuluu kukon kiekumista. Kaisu on onnellinen. Kotikylä ja oma mies!

Juuri ennen kotipihaa Erniä alkaa yskittää kovasti. Kaisu tuntee, että jotain märkää valuu selkää pitkin. Ernin oksennus tahrii Kaisun pyhävaatteet, mutta Kaisua vain naurattaa. Niin paljon hän miestänsä rakastaa.

Pikkuinen Elise kasvaa nopeasti. Hänen suuhunsa puhkeaa hampaita, ja hän alkaa tapailla sanoja. Pian hän oppii myös kävelemään. Erni on ylpeä siskontytöstään. Eräänä päivänä Erni tulee huvilalta paperiarkki kädessään.

Elise on piirtänyt paperille kasvot.

— Tässä on silmät ja kaikki, Erni esittelee piirustusta Kaisulle.

Kaisu katsoo kuvaa surullisena. Hän toivoo omaa lasta. Hän on toivonut lasta jo monta vuotta.

Joka kuukausi hän odottaa, että tulisi raskaaksi.

Sinä syksynä sataa lunta varhain. Lumi tukkii tien Ruutinojan kaupan edessä.

Huvilalle ei pääse autolla. Viivi ja rouva elävät eristyksissä ja syövät säilykeruokaa.

Aikaisin eräänä sunnuntaina Viivi koputtaa kaupan oveen. Hän on lumesta läpimärkä. Kaisu avaa oven.

— Herätä Erni!

Viivi sanoo hengästyneenä.

Viivi kertoo Emille, että äiti on taas sairaana. Rouva istuu tuolissa suu vinossa eikä vino puhumaan kunnolla.

— Minä soitan ambulanssin, Erni sanoo huolestuneena.

Viivi sanoo, että ambulanssi ei pääse huvilalle. Liian paljon lunta.

— Minä yritän pakettiautolla, Erni päättää.

Kaisu katsoo sivusta. Erni ja Viivi eivät edes huomaa, että hän on heidän kanssaan samassa huoneessa.

Sitten he muistavat hänet ja sanovat:

— Sinä tulet mukaan!

Jos auto juuttuu hankeen, työnnät sen irti.

Auto juuttuu heti märkään lumeen. Kaisu menee työntämään.

Erni kaasuttaa, mutta auton pyörät sutivat tyhjää. Erni hermostuu.

Hän syöksyy ulos autosta ja lähtee juoksemaan kohti huvilaa.

Juokseminen on hidasta ja vaikeaa. Ernin jalat vippaavat hassusti ja kädet viuhkovat ilmassa. Kaisu menee miehen edelle ja polkee lumen tasaiseksi suurilla saappaillaan. Huvilassa rouva istuu tuolillaan kuin vahanukke. Toinen puoli hänen ruumistaan on toista alempana. Suusta valuu sylkeä ja hän valittaa hiljaa.

Erni polvistuu rouvan eteen. Hän sanoo Kaisulle huolestuneena:

-Tuo äidille huopa, niin minä kannan hänet kaupalle.

— Jaksatko sinä, Kaisu kysyy.

— Jaksanhan minä oman äitini kantaa, Erni vakuuttaa.

Erni käärii rouvan huopaan ja nostaa hänet syliinsä. Kaisu ottaa Elisen, joka istuu unisena sängyssä.

Erni kantaa rouvaa. Hän puuskuttaa hengästyneenä. Kulkeminen märässä lumessa on vaikeaa, ja taakka painaa selässä.

Rouvan halvaantunut käsi viistää pitkin lunta, ja hän valittaa hiljaa.

Erni vilkaisee Kaisuun. Kaisu näkee, että Erni on epätoivoinen.

Rouva vinkaisee ja ojentaa kättään Kaisua kohti. Kaisua kammottaa.

Hän ei haluaisi kantaa naista, joka on ollut ilkeä hänelle. Hän inhoaa Ernin äitiä.

Lopulta Erni ei jaksakaan enää. Kaisu ja Erni vaihtavat kantamuksia.

Erni ähkäisee katkerasti, kun hän saa syliinsä pikku-Elisen.

Kun ambulanssi on vienyt rouvan ja Viivin sairaalaan, Kaisu ja Erni palaavat kotiin. Kaisu menee heti pesulle.

Hän haluaa pestä rouvan hajun iholtaan pois.

Erni katsoo Kaisua loukkaantuneena.

— Tuo sinun touhusi on luonnotonta, Erni sanoo.

Kaisu ei sano mitään. Hän vihaa rouvaa ja Viiviä. Se tuntuu pahalta.

— Oma lapsi ottaisi minulta vihan pois, Kaisu ajattelee.

Erni ja Kaisu hoitavat Eliseä, kun Viivi on sairaalassa rouvan kanssa. Elise on suloinen tyttö. Illalla he peittelevät hänet sänkyyn nukkumaan.

— Olisipa Elise meidän oma tyttömme, Kaisu ajattelee haikeana.

Muutaman päivän kuluttua Viivi palaa sairaalasta taksilla.

Hän on pukeutunut mustaan surupukuun. Rouva on kuollut.

Erni katsoo sisartaan kalpeana.

— Äiti kuoli rauhallisesti ilman kipuja, Viivi sanoo Ernille.

Rouva haudataan lumimyrskyssä. Viivi ja Erni seisovat haudalla. Viivi näyttää kauniilta ja Erni onnettomalta. Kaisu seisoo kauempana ja tuntee olonsa ulkopuoliseksi.

— Ruutinojan kauppa on huonossa kunnossa. Varaston katto pitäisi korjata ja seinät pitäisi maalata. Erni huokaisee.

Hänellä ei ole varaa remonttiin. Laskuja on muutenkin liikaa. Rouvan kuoleman jälkeen Viivi ja Elise ovat muuttaneet kaupalle. Erni joutuu elättämään heitä.

Erni pyytää pankista lainaa. Pankinjohtaja ei suostu antamaan hänelle rahaa. Johtajan mielestä yrittäjä pystyy elättämään perheensä.

Erni palaa pankista kotiin. Hän on raivoissaan. Kaisu kuulee, miten hän läimäyttää oven kiinni.

— Minä pakotan pankinjohtajan antamaan meille rahaa. Nostan vaikka niskasta seinälle, Kaisu päättää.

Pankissa johtaja kättelee Kaisua ja pyytää häntä istumaan.

— Tänään on.. .oikein kaunis ilma, Kaisu sanoo varovasti.

Sitten häntä alkaa suututtaa. Pois turha uj ostelu! Nyt pitää puhua asiaa!

Kaisu puhuu pitkään siitä, miten kaupan raha-asiat ovat. Pankinjohtaja nyökyttelee ja alkaa täyttää kaavakkeita.

— Paljonko tarvitsette rahaa? johtaja kysyy.

Kotimatalla Kaisun tekee mieli laulaa ilosta. Laina järjestyy.

Kaikki muuttuu hyväksi taas, kun Ernillä ja hänellä on rahaa. Viivikin ehkä muuttaa kaupunkiin uuden miesystävänsä luo. Illalla saunassa Erni paiskii vettä kiukaalle. Hän näyttää vihaiselta, vaikka raha-asiat ovat nyt kunnossa. Erniä kiukuttaa se, että Kaisu onnistuu aina kaikessa.

— Mitä se pankinjohtaja sinussa näki! Erni tiuskaisee halveksivasti.

Kaisu katsoo alastonta ruumistaan. Maha on iso ja poimuinen. Rinnat roikkuvat raskaina.

— Jos se tykkäsi mun tisseistä, Kaisu sanoo leikillään.

— Tai ehkä se ihastui hampaisiin, kun hymyilin sille näin! Kaisu irvistää Ernille.

Erni suuttuu. Hän heittää vettä niin, että kiuas pamahtaa. Kaisu nappaa miestänsä niskasta ja nostaa kuumaan ilmaan. Erni yrittää painua kippuraan.

— Itsepähän löylysi heitit! Kaisu huutaa.

Ernin kasvot vääristyvät kivusta. Häntä suututtaa. Hän haluaa sanoa Kaisulle jotain todella ilkeää.

— Se sinun lapsesi...

Minä en tainnutkaan olla sen isä! Erni sihisee hampaiden välistä.

Mitä se mies sanoo? Kaisu tärisee raivosta. Nyt riitti!

Hänen tekee mieli lyödä Erniä. Hän pudottaa Ernin saunan lattialle.

Kaisu juoksee saunalta kaupalle. Hän tyhjentää kassan ja työntää kaikki rahat taskuunsa. Sitten hän ajaa juna-asemalle ja ostaa menolipun Helsinkiin.

Helsingin rautatieasemalla Lauri-veli tulee Kaisua vastaan. Hän haluaa siskoaan hellästi. Kaisusta se tuntuu niin hyvältä, että kyyneleet nousevat silmiin.

— Asiat ovat todella huonosti, kun meidän Kaisu itkee! Lauri sanoo.

Kaisu kertoo veljelleen, että elämä Ruutinojalla on onnetonta. Hän ei halua palata sinne takaisin.

Lauri kuuntelee hiljaa ja nyökyttelee päätään. Sitten hän sanoo Kaisulle:

— Sinä tulet minun kauppaani töihin.

Lauri vie Kaisun autolleen. He ajavat läpi Helsingin keskustan. Kaisu näkee auton ikkunasta kaupungin kadut ja kerrostalot. Kaikki näyttää erilaiselta kuin kotona. Viimein Lauri pysäköi auton korkean talon pihaan. Lauri ja Kaisu menevät sisään. Rappukäytävässä haisee pahalta, ja hissi rämisee. Lauri avaa oven asuntoon ja sanoo Kaisulle:

— Tässä on sinun uusi kotisi.

Asunto on pieni ja likainen. Kun Lauri lähtee, Kaisu jää seisomaan keskelle lattiaa. Hän katsoo ympärilleen kauhistuneena.

— Ihmiset asuvat kaupungissa kuin rotat kolossaan, Kaisu ajattelee.

Kaisu aloittaa työt veljensä kaupassa. Hän hoitaa kaupan toimistoa. Hän vastaa puhelimeen ja kirjoittaa laskuja. Kaisu uppoutuu työhönsä, että unohtaisi entisen elämänsä. Aika kuluu nopeasti. Kaisu sopeutuu elämään kaupungissa. Vaikka ihmiset ovat tylyjä, hän tulee toimeen heidän kanssaan. Liikenteeseenkin tottuu. Mutta öisin Kaisu näkee unta Ruutinojasta. Unessa hän palaa vanhoihin maisemiin. Hän näkee tutut asiat: ihmiset, rakennukset, metsän ja tien. Ja Ernin.

Eräänä päivänä apulainen myymälän puolelta tulee Kaisun konttorin ovelle. Tyttö sanoo, että joku mies haluaa puhua Kaisun kanssa. Kaisu menee katsomaan. Mies on Erni. Ernin näyttää sairaalta. Hänen vaatteensa ovat resuiset, ja hänellä on likainen, pitkä tukka. Kaisua alkaa ahdistaa. Tuntuu vaikealta tavata miestänsä. Ernikin näyttää hämmentyneeltä.

— Täällähän on kalliit hinnat, Erni sanoo.

— Kaupungin paras lihatiski, Kaisu vastaa.

Kaisu ja Erni menevät puistoon kävelylle. Erni kertoo Kaisulle, että hän on sulkenut kaupan.

Erni asuu nyt yksin talossa. Viivi on muuttanut Elisen kanssa Ruotsiin.

Kaisu vie Ernin asuntoonsa. Hän valmistaa Ernille kunnon aterian. Hän katselee, miten mies hotkii ruokansa nälkäisenä kuin susi.

Kun Erni on syönyt ja peseytynyt, Kaisu antaa hänelle puhtaat vaatteet. Sitten he lähtevät ajamaan Ernin pakettiautolla. Kaisu aikoo viedä Ernin takaisin Ruutinojalle.

Autossa Kaisu alkaa puhua:

— Mikä oikeus sinulla on esittää tuollaista raukkaa? Minunhan tässä piti lähteä.

Minun piti sopeutua uuteen elämään! Ja oppia uusi työ kaupassa. Ja oppia elämään kaupungissa.

— Anteeksi.. .minä en ajatellut, Erni änkyttää.

Vähän ajan päästä hän lisää:

— Tuli vain niin ikävä sinua.

Kaisu pysäyttää auton. Hän alkaa puhua. Hän sanoo kaikki asiat, jotka hän on halunnut sanoa. Ja Erni sanoo kaikki asiat, jotka hän on halunnut sanoa. Kaikki pahatkin asiat, ja erityisesti pahat asiat. He ovat lähteneet iltapäivällä. Nyt kello on yli puolen yön. He ovat selvittäneet sotkuun mennyttä elämänsä. He istuvat autossa ja itkevät kumpikin. He tajuaavat, että he eivät voi sotkea elämänsä enää enempää. Tästä pääsee vain eteenpäin.

Erni katsoo vaimoaan silmiin ja tarttuu häntä kädestä. — Lähdetään Ruutinojalle. Minä olen odottanut, että sinä tulisit takaisin kotiin, Erni pyytää hiljaa. Kaisu lähtee ajamaan lujaa vauhtia. Hän haluaisi unohtaa riidat ja pahat ajatukset. Hän haluaisi sukeltaa Ernin kanssa kylmään veteen.

Ja nousta sieltä uutena ihmisenä. Voisiko se olla mahdollista?

Erni ja Kaisu ajavat pitkän matkan Helsingistä Ruutinojalle. Kotipihalla Kaisu huomaa kuuset varaston takana. Hänen mielestään ne ovat kasvaneet ja tulleet tuuheammiksi.

— Kuusetkin odottivat sinua, Erni hymyilee.

Kaisu menee sisään kauppaan. Siellä on sekaista ja likaista.

Kaisu nykäisee jauholaarin pois paikaltaan.

Sen alla vilisee torakoita.

— Täältä ei näköjään puutu mitään, Kaisu sanoo Ernille.

Heitä alkaa naurattaa.

Kaisun ja Ernin elämä kulkee kesästä kesään. Kesällä kaupassa käy paljon mökkiasukkaita. Talvella on hiljaisempaa.

Kaisu ja Erni asuvat edelleen kaupan talossa. Huvila on pystyssä, mutta siellä käy vain Erni. Kaisu ei viihdy siellä. Se tuo liikaa ikäviä muistoja. Viivi ja Elise ovat asuneet Ruotsissa monta vuotta. Elise on varmaan jo aikuinen.

Ulkovarasto on yhtä huonossa kunnossa kuin ennenkin. Erni nousee tikkaille pyyhkimään kaupan hyllyjä.

Hän suunnittelee taas tulevaa remonttia:

— Ensin korjataan ulkovarasto. Seinät tuetaan suoriksi ja katto uusitaan. Kauppaan hankitaan uudet kalusteet.

Kaisu tiskaa ja katsoo onnellista miestä.

— Varo, ettet putoa ja katkaise kättäsi, hän sanoo.

Erni vain nauraa.

— Meillä ei ole enää velkaa. Kauppa on meidän oma, velat on maksettu, hän iloitsee.

Kaisu hymyilee miehelleen. Hän ajattelee:

— Kyllä minäkin olen iloinen. Meillä on tilillä rahaa ja remonttimiehet on tilattu. Mutta mikä siinä on, että epäily vaivaa mieltä?

Yöllä järvellä ammutaan raketteja. Kesäasukkaat juhlivat mökkikauden päättymistä.

Aamu valkenee harmaana. Järven yllä on sumua. Kaisu seisoo pihalla ja nuuhkii ilotulituksen hajua.

— On taas poltettu rahaa turhaan, hän ajattelee ärtyisesti.

Päivällä pihaan pysähtyy auto. Autosta nousee nuori nainen. Hän on tyylikäs kuin mannekiinit lehtien kuvissa.

Kaisu ja Erni kurkistelevat ikkunasta. Mitä noin hieno nainen täällä tekee? Kuka hän oikein on?

Viimein Kaisu ja Erni tunnistavat naisen Sehän on Elise, Viivin tyttö. Hän on ihan äitinsä näköinen. Nainen tulee halaamaan Erniä.

— Tulin katsomaan sinua ja huvilaa. Vieläkö se on yhtä kaunis? hän kysyy hellästi.

— Mennään yhdessä katsomaan, Erni sanoo ääni käheänä ilosta ja kaipauksesta.

Elise kulkee kaupan hyllyjen välissä. Hän ottaa hyllyiltä pientä purtavaa huvilalle vietäväksi.

Ernin kasvot säteilevät onnesta. Hän ei raaski pyytää Eliseltä maksua tavaroista.

Erni seuraa tyttöä eikä edes vilkaise Kaisuun.

— Älä mene, Kaisun tekee mieli huutaa Ernin perään.

Kun Erni ja Elise ovat menneet, Kaisu istuu lattialle. Hän ei tiedä, mitä ajattelisi. Ajatukset ovat sekaisin.

Ilta pimenee. Erni ja Elise viipyvät yhä huvilalla. Onko Elise samanlainen kuin Viivi? Yrittääkö Elisekin saada rahaa Erniltä niin kuin Viivi?

— Tällä kertaa puolustan meitä, Kaisu päättää.

Äkkiä alkaa kuulua rytinää. Ulkovaraston vanha katto romahtaa ja seinät sortuvat maahan.

Kaisu syöksyy keskelle hävitystä ja kiroaa nyrkit pystyssä. Sinne meni hänen ja Ernin tulevaisuus!

Kaikki on ohi. Melun jälkeen tulee aivan hiljaista. Sitten Kaisu kuulee, että Erni juoksee metsätiellä taloa kohti.

— Jumalan kiitos, että olet kunnossa! Erni huohottaa ja yrittää halata Kaisua. Kaisu vetäytyy pois:

— Tulitko hakemaan rahaa Eliselle?

— En tietenkään, Erni sanoo.

Erni tuijottaa romahtanutta rakennusta. Hän ottaa taskustaan vihon.

Kuun valossa Kaisu näkee, että Erni piirtää uutta varastoa. Hän suunnittelee sellaisen varaston,

jota Kaisu on aina toivonut. Varasto on niin iso, että sinne voi ajaa traktorilla sisään. Sitten Kaisun ei tarvitse kantaa raskaita tavaroita.

Kaisu hymyilee. Hän tuntee, miten suupielet venyvät korviin asti. Hän kaappaa Ernin syliinsä ja nostaa korkealle ilmaan.

— Oma rakas pikkuinen ukkoni!

Seuraavana päivänä Elise lähtee pois. Erni ja Kaisu seisovat tien reunassa ja vilkuttavat. Erni sanoo:

— Eihän noin hieno auto edes sopinut tähän maisemaan. Kaisu haluaa miestään hellästi.

Hän kysyy:

— Onko sinua koskaan hävettänyt tällainen vaimo, joka on iso kuin norsu?

— Ei koskaan! Ei vähääkään! Ei ikinä, Erni sanoo kiivaasti.

Kaisu kaivaa taskustaan valokuvan. Sen on ottanut eräs mökkiläinen. Kaisu näyttää sitä Ernille.

Kuvassa Kaisu ja Erni seisovat vanhan varaston edessä. Kaisu kantaa olkapäillään isoa sikaa ja Ernillä on kädessään lehtiharava. Erni katsoo Kaisuun suu naurussa.

Tuula Puranen - Oma kissani

Tämä kirja on Sinulle, joka mietit kissan hankkimista. Kirjassa kerrotaan, mitä kannattaa ottaa huomioon ennen kuin kissa tulee kotiisi. Monet näistä asioista ovat sellaisia, että niiden tietämisestä on hyötyä myös sitten, kun Sinulla on kissa.

KISSA LISÄÄ ELÄMÄNLAATUA

Minulla on kissa. Sain sen ystäviltäni jouluna yli kuusi vuotta sitten. Olin noihin aikoihin melko surullinen enkä olisi jaksanut tehdä mitään, mutta kissaa oli pakko hoitaa. Halusin, että se voi hyvin. Kissan takia täytyy tehdä joka päivä pieniä töitä: kissalle annetaan ruokaa ja sen hiekkalaatikko puhdistetaan.

Kissan kanssa pitää myös leikkiä. Kissa sai minut nauramaan ja juttelemaan ystävällisillä sanoilla jokaisena päivänä, vaikka olisin ollut pahalla tuulella. Nautin myös kissan katselemisesta, sillä se on kaunis eläin. Ilo, nauru ja pikku tehtävät alkoivat piristää minua. Olen varma, että on monia muitakin ihmisiä, jotka nauttivat siitä, että kissa asuisi heidän kanssaan.

Kissa tai jokin muu lemmikki lisää elämän laatua. Siksi haluan jakaa kanssasi sen, mitä olen oppinut kissasta. Toivon, että tästä kirjasta on iloa, hyötyä ja apua ihmisille ja heidän kissoilleen.

KISSA TUO PUUHAA JA VASTUUTA

Kissaa sanotaan helpoksi eläimeksi. Se ei hauku eikä pelottele vieraita. Kissaa ei ole pakko ulkoiluttaa. Kissa on siisti eläin. Luonnossa kissa on kettujen ja muiden petoeläinten riistaa.

Sen takia kissa yrittää vaistomaisesti pitää itsensä puhtaana ja hajuttomana.

Silloin isommat petoeläimet eivät haista, että kissa on lähellä. Suurikaan kissa ei vie paljon tilaa. Kissaa varten ei tarvitse ostaa farmariautoa, akvaariota tai tallipaikkaa.

Joskus kissan helppoutta kuitenkin liioitellaan. Esimerkiksi koiraan verrattuna se ei ehkä ole helpompi, vaan aivan erilainen.

Kissa elää vanhaksi

Kissa voi elää vanhaksi, jopa yli 20-vuotiaaksi. Se tarkoittaa, että tietyistä asioista on huolehdittava joka päivä 20 vuoden ajan. Jokapäiväisiä tehtäviä ovat: kissan ruokkiminen,

hiekkalaatikon puhdistaminen kissan kanssa seurustelu. Mieti, oletko valmis vastuuseen

useiden vuosien ajaksi. Jos kissasta on liikaa vaivaa ja kyllästyt siihen, et voi jättää sitä heitteille. Kissasta on pidettävä huolta sen koko elämän ajan.

Kissa ei pärjää luonnossa yksin varsinkaan talvella. Se ei kuulu Suomen luontoon. Lain mukaan on rikos jättää kissa heitteille.

Vastuu kissan terveydestä on ihmisellä

Kissan terveydestä on huolehdittava. Terveystenhoitoon kuuluvat esimerkiksi rokotukset, jotka antaa eläinlääkäri. Kissan terveyttä on tarkkailtava. Kun kissa sairastuu tai vahingoittuu, se on vietävä eläinlääkäriin.

Kissa rajoittaa vapauttasi

Kun sinulla on kissa, et voi mennä ja tulla aivan vapaasti. Kissa vaikuttaa ajankäyttöösi.

Kissaa ei voi jättää yksin kovin pitkäksi aikaa. Vaikka kissalla on ruokaa ja vettä, se voi olla yksin korkeintaan yhden vuorokauden. Voitko ottaa kissan mukaan, jos lähdet matkalle? Tiedätkö jonkun, joka huolehtii kissastasi, kun olet matkoilla tai vaikka sairaalassa?

Itse matkustan melko paljon. Jos olen poissa vain yhden vuorokauden, jätän kissalle riittävästi ruokaa ja vettä. Jos olen poissa pari päivää, ystäväni ruokkivat kissani ja pitävät sille seuraa. Jos olen poissa enemmän kuin pari päivää, otan kissan mukaani.

KISSOJA ON MONENLAISIA

Kissoihin liittyy monia sellaisia asioita, joissa on valinnan varaa.

Haluatko ulkokissan vai sisäkissan? Minun kissani on sisäkissa. Se tarkoittaa, että kissani asuu sisällä kodissani.

Se ei vietä aikaansa vapaasti ulkona, vaan ulkoilee valjaissa.

Kissani on syntynyt maalla. Sen emo sai vapaasti liikkua myös ulkona.

Se kuitenkin synnytti pentunsa sisälle. Niinpä minunkin kissani asui pentuna sisällä tuvassa, kunnes sain sen luokseni.

Tiedän tapauksia, joissa vapaaseen ulkoelämään tottunut kissanpentu on otettu sisäkissaksi. Sisäelämään sopeutuminen ei aina ole ollut helppoa; kissa kaipaava ja haluaa ulos.

Voit valita myös, otatko rotukissan vai tavallisen, niin sanotun kotikissan. Oma kissani on kotikissa.

Kissarotujen välillä ei ole niin suuria eroja kuin koirarotujen välillä. Koirien rotuja on jalostettu siten, että koirat sopivat eri tehtäviin ihmisen kumppaneina. Koiria on jalostettu esimerkiksi metsästäämään, vartioimaan tai paimentamaan.

Kissojen jalostuksessa on kiinnitetty huomiota enemmän kissan ulkonäköön kuin tehtäviin. On esimerkiksi lyhytkarvaisia ja pitkäkarvaisia kissoja, on suuria ja pieniä kissoja, on erivärisiä kissoja.

Jalostuksen ja käytännön kokemusten perusteella osataan ennustaa joitakin asioita kissan rodun perusteella.

Etukäteen tiedetään, että kaikki rodut eivät sovi sisäkissoiksi yhtä hyvin kuin jotkut toiset rodut.

Esimerkiksi norjan metsäkissat tunnetaan toimeliaiksi ja reippaiksi. Ne ovat mahdollisesti niin puuhakkaita, että niiden on hyvä päästä myös ulos touhuamaan.

Persialaista ja venäjän sinistä pidetään rauhallisina ja hiljaisina. Ne sopivat hyvin sisäkissoiksi. Siamilaisia taas sanotaan vilkkaiksi ja usein ne ovat myös estottoman äänekkäitä.

Voit valita myös, otatko yhden vai kaksi kissaa. Asiantuntijat suosittelevat yleensä kahta kissaa ja mieluummin samasta pentueesta. Näin kissoilla on lajitoverin seuraa ja ne voivat leikkiä ja seurustella keskenään.

Itselläni on vain yksi kissa. Joskus minulla on siitä huono omatunto.

En voi korvata toisen kissan seuraa, mutta puuhastelen kissani kanssa mahdollisimman paljon. Leikin sen kanssa ja usein jopa «juttelemme». Kun sanon sille jotain, se vastaa naukumalla.

Tunnistan kissallani ainakin kuusi erilaista tapaa naukua. Naukumisen viestejä ovat:

Ruokaa! Leikitään! Nosta minut hattuhyllylle! Tahdon pois hissistä/autosta/korista!

Lopeta!

Yleisnauku eli joka tilanteen nauku.

Kissani käyttää naukumisen lisäksi muitakin ääniä. Se naksuttelee, hyrisee, kurnahtelee, narisee, murisee, sähisee ja tietysti kehrää.

Kehräyksessä on eri sävyjä. Kissallani on esimerkiksi makea ja äänekäs kehräys, kun sillä on oikein hyvä olo. Unikehräys on rauhallista ja hiljaista kehräystä silloin, kun kissa torkkuu tai nukkuu.

Tervehdyskehräystä kuulen, kun tulen kotiin, tai kun ihan vain ohimennen silitän kissaa. Silloin se kehräisee: «Moi!»

Kehrääminen ei aina kerro tyytyväisyydestä tai hyvästä olostä. Kissa voi kehrätä myös sairaana tai kovasti peloissaan. Ehkä se yrittää kehräämällä rauhoittaa itseään.

Kissa ilmaisee itseään myös eleillään ja asennoillaan. On hauskaa oppia vuosien kuluessa tuntemaan kissa yhä paremmin. Silloin tietää jo korvien, hännän ja viiksien asennosta, onko se leppoisa, utelias, iloinen, pelokas vai kenties ärtyisä.

Voit miettiä sitäkin, haluatko uroskissan vai naaraskissan eli poikakissan vai tyttökissan. Valitsetpa kumman tahansa, sinun on päätettävä, leikkautatko kissasi. Peruskysymys on silloin, teetätkö kissallasi pentuja.

Leikkauttaminen tarkoittaa sitä, että eläinlääkäri tekee kissalle leikkauksen, jonka jälkeen se ei voi lisääntyä.

Yleensä eläinlääkäri poistaa leikkauksessa naaraskissalta munasarjat ja urokselta kivekset. Leikkauksen saa tehdä vain eläinlääkäri.

Sen lisäksi, että leikattu kissa ei saa pentuja, sillä ei myöskään ole kiima-aikoja.

Kiima-aika tarkoittaa sitä aikaa, kun kissa on valmis lisääntymään ja etsii aktiivisesti kumppania parittelua varten. Jotkut sanovat kiima-aikaa myös juoksuajaksi.

Uroskissa leikataan sitten, kun se on täysikasvuinen. Yleensä se on silloin noin yhden vuoden ikäinen. Naaraskissan sopivasta leikkausiästä on erilaisia käsityksiä.

Toisten mielestä sopiva ikä on puoli vuotta; toisten mielestä kissalla on pitänyt olla ainakin yksi kiima-aika. Siitä kuitenkin ollaan aika yksimielisiä, että naaraskissan ei tarvitse saada pentuja ennen leikkausta.

Kissojen leikkaamisesta on monia mielipiteitä. Minun kissani on naaraskissa, ja olen leikkauttanut sen. En halunnut kissanpentuja, koska en uskonut, että löydän kodin ihan jokaiselle pennulle.

Laskin seuraavasti: Oletetaan, että kissani tekee kaksi pentuetta vuodessa ja jokaisessa pentueessa on vaikkapa viisi poikasta. Se tarkoittaa, että esimerkiksi kymmenen vuoden kuluessa minun pitäisi löytää hyvä koti sadalle kotikissan pennulle!

Tiesin etukäteen myös, että kissani ei olisi päässyt parittelemaan kiima-aikoinaan. Minusta se olisi ollut julmaa. Lopulta päädyin siihen, että

kissa ja minä kärsimme vähemmän, jos annan eläinlääkärin leikata kissani.

Jokaisen on kuitenkin itse tehtävä päätöksensä niiden olojen perusteella, joissa kissa ja ihminen elävät.

Mistä saa tietoa kissoista?

Saat lisää tietoa kissoista, kissan hankkimisesta, kissojen roduista ja luonteista esimerkiksi Suomen rotukissayhdistyksestä tai oman paikkakuntasi kissayhdistyksestä.

Nykyään ilmestyy kissalehtiä, joita voit ostaa kirjakaupasta tai lehtikioskista. Kirjastosta voit lainata kissakirjoja ja -videoita. Tämän kirjan lopussa on luettelo kirjoista. Luettelon tietokirjoja löydät kirjastosta.

Voit mennä kissanäyttelyyn ja keskustella kissanomistajien kanssa. Kissanäyttelyssä näet rotukissoja ja erilaisia kotikissoja. Näyttelyistä ilmoitetaan muun muassa sanomalehdissä.

KISSAAN KULUU RAHAA

Kissan hankkiminen ei aina ole ilmaista. Rotukissan pentu voi maksaa jopa tuhansia markkoja. Toisaalta kotikissan voi saada edullisesti tai jopa ilmaiseksi.

Nykyään täysin ilmaiset kissat ovat harvinaisempia kuin ennen. Jotkut uskovat, että

kun uusi omistaja maksaa kissasta edes pienen hinnan, hän pitää siitä parempaa huolta

kuin ilmaisesta kissasta. Kissa ei kuitenkaan ole tavara, jonka arvo piilee sen hinnassa.

Kissan tarvikkeet

Kissa tarvitsee muun muassa kuljetuskorin, valjaat, ruoka-astioita, leikkikaluja, turkinhoitovälineitä kuten kamman ja pehmeän harjan, kynsileikkurit ja käymälän eli hiekkalaatikon.

Raapimispuu on tärkeä, jotta se saa pidettyä kyntensä kunnossa. Kissan on parempi raapia omaa puuta kuin huonekaluja.

Ruokaa ja kissanhiekkaa

Kissasta huolehtiminen maksaa. Rahaa kuluu kissan ruokaan ja hiekkään tai kuivikkeisiin.

Sellainen purkillinen kissanruokaa, joka riittää aikuiselle kissalle pariksi päiväksi, maksoi tämän kirjan kirjoittamisen aikoihin 4-10 markkaa.

Viiden kilon pussi kissanhiekkaa maksoi 16-35 markkaa. Oma kissani käyttää hiekkaa 1-1,5 pussillista viikossa. Eräässä elämäni vaiheessa elätin

kissaani opiskelijan varoilla. Rahaa voi säästää, kun käyttää mielikuvitusta. Esimerkiksi leluja ja raapimispuun voi tehdä itsekin.

Myös ruokaa voi tehdä itse. Nykyään on olemassa jopa keittokirjoja, joissa on kissan ruokien reseptejä. Eläinlääkärin kuluista en kuitenkaan ole tinkinyt enkä voinutkaan tinkiä:

kissan terveydenhoitoon kuuluu asioita, joita vain eläinlääkäri osaa arvioida ja tehdä.

Sellaisia ovat esimerkiksi rokotukset, leikkaukset, sairauksien toteaminen ja lääkkeiden

sekä muun hoidon määrääminen.

Rokotukset ja eläinlääkäri

Myös rokotukset ja muut eläinlääkärin palvelut maksavat. Hinnat vaihtelevat eri eläinlääkäreillä. Olen käyttänyt kissani eläinlääkärillä leikkauksessa ja rokotuksissa. Kerran jouduin viemään kissani eläinlääkəriin, kun sen ihoon ilmestyi outoja haavoja.

Eläinlääkäri tutki haavat ja määräsi niihin sopivaa lääkettä. Kissallani on ollut myös virtsateiden tulehdus, mutta sekin parani eläinlääkärin määräämällä hoidolla ja lääkityksellä.

KISSA ON PETOELÄIN

Kun aiot hankkia kissan, pohdi asenteitasi jo etukäteen. Ihmisten on joskus vaikea hyväksyä luonnollisia tosiasioita, kuten sitä, että kissa on petoeläin.

Kissa on petoeläin, eli se saalistaa muita eläimiä ruoaksi. Kissa on siis lihansyöjä. Mielestäni nämä asiat on hyväksyttävä, jos aikoo elää kissan kanssa.

Kissa ei pyydystä hiiriä, lintuja ja muita pieniä eläimiä siksi, että se olisi paha ja ilkeä. Kun kissa saalistaa, se käyttäytyy luonnollisesti ja lajilleen tyypillisesti. Saalistaminen kuuluu kissana olemiseen. Kissa tuo joskus saaliin sinulle. Se saattaa kantaa kotiin myyriä, hiiriä, sisiliskoja, sudenkorentoja, hepokatteja ja muita saaliita.

Tähän on ainakin kolme selitystä. Ensimmäisen selityksen mukaan kissa pitää sinua oman pesueensa jäsenenä. Kissa kantaa saaliin kotiin, koska se haluaa ruokkia oman pesueensa.

Toinen selitys kuuluu, että kissa yrittää opettaa sinut pyydystämään itse ruokasi ja näyttää sinulle esimerkkiä.

Kolmannen selityksen mukaan kissan kotiin kantamia saaliita pidetään kissan lahjoina omille ihmisille.

Oma kissani on erikoistunut pyydystämään päästäisiä. Kun kesälomalla maalla herään ja astun ulos aitasta, katson tarkasti, mihin astun. Oven edessä on yleensä päästäinen tai joskus hiiri. Kissa on käynyt metsästävässä aamuyöllä ja jättänyt saaliin «pesän» ovelle.

Kiitän kissaa kauniisti, mutta kun se ei huomaa, hautaan saaliin maahan.

Jostain syystä kissani jättää linnut yleensä rauhaan. Jos kissa pyydystää lintuja, sille voi laittaa kulkusen kaulaan ja toivoa, että kilinä varoittaisi lintuja.

Hyväksyn sen, että kissani saalistaa. Silti menen väliin, jos näen kissani hiiren, linnun tai muun eläimen kimpussa ja yritän pelastaa saaliiksi joutuneen eläimen.

Kissasta on turha yrittää kitkeä sen luonnollisia tapoja. On tietysti kissoja, jotka näyttävät elävän rauhassa hamstereiden, rottien, marsujen ja papukaijojen kanssa, kunhan nämä pysyvät häkissään. Kissan läsnäolo voi kuitenkin aiheuttaa pienemmille lemmikeille suunnatonta stressiä, ja vahinkojakin sattuu.

Yksi surullisimmista vahingoista tapahtui, kun siskoni kissa söi hänen Nuppu-nimisen hamsterinsa. Kissa pääsi livehtamaan ennen oven sulkemista samaan huoneeseen, jossa Nuppu jaloitteli vapaana tunnin pituisella «iltalomallaan».

Koiran voit yrittää opettaa jättämään rauhaan sekä villit eläimet että lemmikit.

Kissan kanssa kannattaa menetellä niin, että jos otat kissan, älä ota lisäksi sellaisia eläimiä,
joita kissa luonnostaan saalistaa.

Kun harkitset kissan hankkimista, mieti myös, sopiiko se omiin elämäntapoihisi.

Esimerkki: Olen kasvissyöjä eli en syö lainkaan lihaa. Kasvissyönti ei kuitenkaan sovi kissalle.

Siksi minun on hyväksyttävä, että kissa syö lihaa. Minun on myös suostuttava

ostamaan ja käsittelemään lihaa, koska se on kissan ruokaa.

Vaikka kissa ei sopeudu kasvisruokaan, se sopeutuu moneen muuhun asiaan. Se sopeutuu kerrostaloon ja sisäkissan elämään. Toisaalta se voi elää ulkoelämää tallikissana tai navettakissana.

Kissoja on laivoissa laivakissoina. Ulkomailla jotkut kissat ovat nykyaikanakin töissä vilja- tai paperivarastoissa. Niiden tehtävänä on pitää hiiret poissa.

Kissa sopeutuu asumaan ihmisen kanssa kahdestaan, mutta toisaalta se voi viihtyä myös suuren perheen lemmikkinä ja lasten seuralaisena.

KISSA TARVITSEE AIKAASI

Kissa tarvitsee sinulta aikaa monilla eri tavoilla ja monissa eri asioissa.

Kissa tarvitsee seuraa ja leikkiä. Yleensä kissan leikit muistuttavat saalistamista. Se jahtaa mielellään esimerkiksi naruun kiinnitettyä paperimyttyä.

Jos kissan kanssa ei koskaan leikitä, se lakkaa vähitellen odottamasta leikkejä ja mukavaa yhdessä olemista. Kissa vetäytyy omiin oloihinsa ja siitä voi tulla apea nyhjöttäjä.

Sisäkissan viihdyttäminen on erityisen tärkeää, koska se ei pääse vapaasti ulos kissan askareisiin kuten vaanimaan, saalistamaan, kiipeilemään, loikkimaan ja terottamaan kynsiä puunrunkoon. Siksi sillä pitää olla sisällä mahdollisuus kissamaisiin puuhiin.

Sisustuksen avulla voit järjestää kissalle kiipeilymahdollisuuksia. Itse olen esimerkiksi jättänyt kirjahyllyyn tyhjiä hyllyjä, joilla kissa hyppii ja kiipeilee. Se myös mielellään nukkuu korkealla.

Sisäkissakin voi pitää ulkoilusta. Onko sinulla aikaa ja kärsivällisyyttä viedä kissasi valjaissa ulos?

Kissan ulkoiluttaminen voi olla ihmisen mielestä pitkäväteistä. Monet kissat istuskelevat ja tarkkailevat kiireettömästi, mitä ympärillä tapahtuu. Ne eivät lähde kanssasi kymmenen kilometrin juoksulenkille.

Kuten olet huomannut, kissan hankkimiseen liittyy monenlaisia asioita, joita on harkittava ennen lopullisen päätöksen tekemistä. Ne ovat sekä käytännön asioita että asenteisiin ja mielipiteisiin liittyviä asioita.

JOUDUT EHKÄ ODOTTAMAAN

Kun olet päättänyt ottaa kissan ja tiedät, mistä sen hankit, joudut ehkä odottamaan. Kissapennun on oltava riittävän vanha ennen kuin voit ottaa sen luoksesi.

Kissanpentu luovutetaan uuteen kotiin, kun se ei enää tarvitse emon hoivaa. Yleensä pentu on silloin ainakin kaksi kuukautta vanha, ehkä vanhempikin.

Kissaemo alkaa yleensä vieroittaa pentujaan, kun ne ovat kuukauden

parin kuukauden ikäisiä. Vieroittaminen tarkoittaa sitä, että emo vähitellen lakkaa imettämästä pentuja eikä enää suojele niitä. Pentujen on opittava itse hankkimaan ruokansa ja

pitämään puoliaan. Jos kissanpentu erotetaan liian pienenä emosta ja sisaruksista,

sen kehitys voi häiriintyä. Liian aikaisin uuteen kotiin luovutettu kissa ei ole ehtinyt oppia kaikkia kissan taitoja. Emon ja kissasisarusten antama opetus jää kesken. Kissasta voi tulla turvaton ja hyvin riippuvainen ihmisestä.

Jotkut liian aikaisin emosta vieroitetut kissanpennut näyttävät kaipaavan emoa aikuisinakin. Ne esimerkiksi imevät villapaitoja tai villaisia peittoja.

OMIA MUISTOJANI

Kun sain oman kissani yli kuusi vuotta sitten, se oli kaksi kuukautta vanha.

Ystäväni toivat sen minulle junalla satojen kilometrien päästä.

Kissani matkusti takin povitaskussa.

Kahden kuukauden ikäisenä kissani oli tavattoman pieni, suorastaan räpäle. Kun se halusi tutkia, mitä juomalasissa on, sen piti nousta takakäpälilleen, jotta se olisi yltänyt kurkkimaan lasiin.

Nyt tuo entinen räpäle painaa noin viisi kiloa ja monet luulevat sitä kolliksi, koska se on aika roteva. Omissa silmissäni se on tietenkin juuri sopivan kokoinen; kaunein kissa minun maailmassani.

Kun sain kissani, suurin pelkoni oli, ettei kissa pitäisi minusta. Itsetuntoni taisi olla huono.

Pelkoni meni ohi ensimmäisenä iltana, kun olin käynyt nukkumaan.

Unta odotellessani luin sängyssä kirjaa vatsallani kyynärpäiden varassa.

Kissanpentu tuli nukkumaan kirjan päälle kyynärpäiden väliin ja kehräsi äänekkäästi.

Silloin tiesin, että kyllä kaikki menee hyvin.

Kävin päivisin töissä ja opiskelemassa. Tuntui pahalta jättää kissa yksin moneksi tunniksi. Ilmeisesti silläkin oli ikävä, koska se poissa ollessani raahasi sukkani ja puseroni mytyksi jonnekin nurkkaan.

En ole vieläkään oppinut jättämään kissaa kotiin hyvällä omallatunnolla. Kissa jää katselemaan perääni, kun lähdän ulos.

Kun illalla palaan kotiin, näen usein kadulta, että se istuu keittiön pöydällä ikkunan ääressä. Talvisin sen valkoinen rinta hämöttää hämärästä keittiön ikkunan läpi.

VINKKEJÄ TURVALLISUUDESTA

Kissani katoaminen pentuna koloon keittiön kaapin ja seinän väliin opetti minut tukkimaan kaikki sellaiset kolot ja raot, joihin kissa voi pujahtaa. Suljin sanomalehdillä alhaalla seinissä olevat aukot.

Sanotaan, että siitä, mistä mahtuu kissan pää, mahtuu koko kissa.

Asun kaupungissa kerrostalon neljännessä kerroksessa. Kun tuuletan, telkeän ikkunan tiukasti vain raolleen, jotta kissa ei mahdu ikkunasta ulos ja putoa kadulle. Aina kun lähden ulos, laitan ikkunan kokonaan kiinni.

En jätä muovipusseja ja kasseja kissan ulottuville. Ilman valvontaa kissa voi tukehtua niihin.

Kissani suurimpia huveja on ryömiä kasseihin ja pusseihin. Kun tulen esimerkiksi kaupasta, kissa mönkii kassiin haistelemaan, mitä olen ostanut.

Lenkillä siivoan myös luontoon heitetyt muovikassit pois, jotta ulkoilevat kissat ja muut eläimet eivät joudu ahdinkoon.

Kissani leikkii mielellään kaikella, mikä on pientä ja kevyttä. Sellaisia ovat muun muassa pussinsulkijat, kumilenkit ja klemmarit. Annan kissan leikkiä niillä silloin, kun voin itse vahtia sitä.

Kun lähden ulos, tarkistan, ettei missään ole sellaisia esineitä, jotka kissa voisi nielaista riehakkaissa leikeissään. Turvalliset leikkikalut jätän tietenkin kissan viihdykkeeksi.

Koska harrastan ompelua ja muita käsitöitä, yritän olla tarkkana, ettei mihinkään jää neuloja kuljeksimaan.

Kissaa ei saisi päästää ulos ilman valvontaa varsinkaan kaupungeissa ja taajamissa. Ulkona vapaasti liikkuva kissa voi jäädä auton alle tai joutua väariin käsiin. Kaikki ihmiset eivät pidä kissoista eivätkä eläimistä yleensäkään.

Vaikka asun kaupungissa, käyn kissan kanssa usein maaseudulla vanhempieni luona. Siellä olen päästänyt kissan ulos ilman jatkuvaa valvontaa. Maantie ja lähin naapuri ovat puolen kilometrin päässä. Käyn välillä vilkaisemassa, missä kissa on ja että kaikki on kunnossa.

Kaupungissa ulkoilutan kissaani aina valjaissa silloin harvoin, kun se suostuu lähtemään ulos.

Kissa tottuu valjaisiin hyvin, kun sitä aletaan totuttaa niihin jo pentuna vähän aikaa kerrallaan.

Ulkona liikkuville kissoille suositellaan pantaa kaulaan.

Pantaan kirjoitetaan omistajan nimi, osoite ja puhelinnumero. Jos kissa katoaa,

löytäjä voi ilmoittaa kissan omistajalle, että karkulainen on löytynyt.

Pannassa pitäisi olla joustava osa. Kissa on utelias eläin, joka voi työntää päänsä milloin mihinkin. Se saattaa juuttua pannasta kiinni vaikka oksaan tai seinän raossa töröttävään naulaan. Kun panta joustaa, kissa pääsee kiipeleistä.

Myös rokotukset ovat turvallisuutta. Saat tietoa rokotuksista eläinlääkäreiltä. Viime vuosina ulkona liikkuville kissoille on suositeltu tavallisten rokotusten lisäksi rabies- eli vesikauhurokotusta.

Kissan tapojen tunteminen lisää turvallisuutta, koska silloin ihminen voi toimia niin, ettei kissa joudu vaaraan. Tiedän esimerkiksi, että kissani on kiinnostunut kynttilän liekistä.

Niinpä laitan kynttilöitä vain sellaisiin paikkoihin, joihin kissa ei pääse, enkä koskaan jätä kissaa yksin palavan kynttilän kanssa.

Monta vuotta sitten kissani emo tutki kesämökin saunan uunin tulta niin läheltä, että sen viikset kärventyivät sykkyrälle — ihan kuin se olisi käynyt permanentissa.

Kissan turvallisuutta on myös se, että se tuntee oman nimensä ja tulee luokse, kun sitä kutsutaan.

Minun kissani tuntee nimensä. Lisäksi se tunnistaa vihellykseni. Kun vihellen kissaani, se juoksee luokseni. Jostakin syystä kissani on vaikeampi vastustaa vihellystä kuin omaa nimeään.

Kolmas kutsu, jonka kissani tuntee on pienen tiu un kilistäminen. Se tulee luokseni, kun kilistelen tiukua.

Tiu un huono puoli on, että se kuuluu vain lähelle. Vihellys kuuluu kauas. Kun joskus tyynenä kesäiltana järven rannalla vihellen kissaani, se saa vipinää kylän koiriinkin.

KISSA MATKUSTAA

Otan kissan usein mukaan, kun lähden matkalle. Se matkustaa häkissä. Otan mukaan myös valjaat. Pieneen purkkiin laitan vettä. Ruokaa pakkaan muovirasiaan.

Talouspaperi on hyödyllistä, jos kissa voi pahoin. Kissalleni tulee joskus paha olo, kun joudumme matkustamaan helteisellä säällä. Kun kissani voi huonosti, se alkaa kuolata. Talouspaperilla voin siivota kuolan kissasta ja häkistä.

Jos voin itse vaikuttaa siihen, milloin lähdän matkalle, yritän lähteä silloin, kun ei ole liian kuuma ilma.

Esimerkiksi kesällä voi olla viileämpää aamulla ja illalla kuin keskipäivällä.

Jos joudun matkustamaan helteessä, yritän pitää kissan varjossa ja järjestää sille tuuletusta.

Junassa

Matkustan kissan kanssa mieluiten junassa, koska siinä on lemmikkiosasto. Lemmikkiosastossa voi matkustaa erilaisten lemmikkien kanssa. Olen nähnyt lemmikkiosastossa kissojen lisäksi koiria, kaneja, rottia, marsuja ja jopa gerbiilejä pikku laatikossaan.

Kissalle ostetaan oma matkalippu. Se maksaa muutaman kympin ja siihen sisältyy istumapaikkakin. Se on hyvä, sillä nykyään junat ovat usein melko täynnä varsinkin lomien alussa ja lopussa sekä juhlapyhien aikoihin.

Linja-autossa

Linja-autossa ei ole lemmikkiosastoa. Linja-autossa kissa voi haitata allergisia matkustajia.

Periaatteena linja-autossa on, että ensiksi autossa ollut matkustaja on etusijalla, jos keskustellaan siitä, kumpi jää autoon: allerginen matkustaja vai eläintä kuljettava matkustaja.

Jos siis olet ollut linja-autossa ennen kuin siihen nousee allerginen matkustaja, saat jatkaa matkaasi. Jos allerginen matkustaja oli ensin, sinun ja kissan on odotettava seuraavaa linja-autoa.

Edellä oleva sääntö on kuitenkin vain yleinen periaate. Käytännössä säännöt vaihtelevat eri liikennöitsijöillä.

Taksissa

Kaikki taksit eivät kuljeta lemmikkejä, koska niistä jää autoon eläinpölyä. Eläinpöly haittaa allergisia matkustajia.

Kun tilaat taksin, pyydä, että sinut hakee sellainen taksi, johon saat ottaa kissan mukaan.

Henkilöautossa

Kun minulla oli auto, kissani matkusti myös siinä. Aluksi se matkusti takaikkunalla. Tiesin, että se on vaarallista. Kuvittelin, mitä tapahtuisi, jos kissa säikähtäisi suunniltaan esimerkiksi äkkijarrutuksessa ja kiipeäisi peloissaan kasvoilleni tai säntäisi poikimien alle.

Niinpä rakensin äitini kanssa verkosta seinän poikittain auton keskelle etu- ja takapenkkien väliin.

Verkkoseinän pystyi irrottamaan, joten käytin sitä vain silloin, kun kissa oli kyydissä. Verkon ansiosta auton takaosa oli kokonaan kissan käytössä.

Verkkoa ei tarvitse rakentaa itse, vaan sen voi ostaa valmiinakin. Minulla vain sattuu olemaan kekseliäs ja kätevä äiti.

Nykyisin kissani matkustaa henkilöautossa aina omassa häkissään. Ilmeisesti se tuntee siinä olonsa turvalliseksi ja kotoisaksi. Häkki pehmusteiseen tuoksuu tutulta ja turvalliselta; se on kuin matkustaisi omassa pesässä.

Mistä saa tietoa kissan kanssa matkustamisesta?

Jos olet lähdössä matkalle, etkä ole varma, voitko ottaa kulkuneuvoon kissan mukaasi, varmista asia etukäteen.

Junalla matkustamisesta saat tietoa VR:ltä. Voit esimerkiksi soittaa tai mennä käymään rautatieasemalle.

Jos matkustat kissan kanssa linja-autolla, käänny Matkahuollon puoleen tai vielä mieluummin sen liikennöitsijän puoleen, jonka linja-autolla aiot matkustaa.

Jos et tiedä, kenen linja-auto liikennöi sinne, minne olet menossa, kysy Matkahuollosta.

Myöskään lentokoneessa ja laivassa ei ole vain yhtä käytäntöä lemmikin kanssa matkustamisessa. Käytännöt vaihtelevat eri yhtiöiden välillä.

Lentokoneella matkustamisesta saat tietoa siitä lentoyhtiöstä, jonka koneella aiot matkustaa.

Jos lähdet kissan kanssa laivamatkalle, ota yhteyttä siihen laivayhtiöön, jonka laivalla matkustat.

LEIKKIVÄ KISSA

Kun kissanpentu leikkii muiden kissanpentujen joukossa, se oppii seurustelemaan toisten kissojen eli lajitovereidensa kanssa. Se oppii kissojen käyttäytymistä.

Pikkukissat vaanivat, väijyvät, hyökkäävät, pakenevat, purevat ja potkivat. Leikin avulla kissanpentu oppii käyttämään sellaisia ääniä ja eleitä, joita se tarvitsee aikuisena kissana muiden kissojen kanssa.

On tärkeää, että kissa osaa kissojen ääni- ja elekielen esimerkiksi silloin, kun se puolustaa omaa aluettaan eli reviiriään.

Oma kissani leikkii nyt aikuisena yhtä innokkaasti kuin pentuna. Se jopa vaatii leikkimistä, jos näyttää siltä, että jään liian pitkiksi ajoiksi omiin

puuhiini.

Kun kissani haluaa leikkiä, se tuijottaa minua ja naukuu juuri tietyllä äänellä. Kun se näyttelee pakenemista, se haluaa, että minä ryhdyn muka ajamaan sitä takaa.

Jos nämä kehotukset eli tuijotus, naukuminen ja pakeneminen eivät tehoa, on kokeiltava vielä yhtä keinoa.

Se kantaa lähelleni jonkin pienen esineen ja narahtaa vaativasti. Kissani noutaa pieniä esineitä kuten leikkihiiriä tai jopa mustia oliiveja. Minun pitää ottaa esine käteeni ja sanoa: «Heitetään!» Nyt kissa valpastuu ja ryntää vaanimaan esimerkiksi nurkan tai oven taakse, sanomalehden alle tai maton laskoksien lomaan. Sen korvat ovat aivan matalina pään sivuilla ja viikset sojottavat suoraan alas. Hännänpää heilahtelee hiljaa.

Kun kissa on näin valmistautunut, heitän esineen sen läheltä joko lattiaa pitkin tai ilmassa. Se hyppää valtavalla loikalla esineen kimppuun, ottaa sen kiinni kynsillään, potkii sitä ja heittelee ilmaan. Se hyppii, kieppuu ja rojahtelee innoissaan. Lopuksi se tuo esineen takaisin: se pitää heittää uudestaan.

Kun vaaniminen ja hyökkääminen alkavat väsyttää sitä, se kellahtaa loikomaan juuri siihen paikkaan, jossa väsymys sattuu iskemään. Se nuolee itsensä puhtaaksi ja vaipuu uneen.

Kissani pitää myös esineiden pudottelusta. Laitan sille muun muassa pyykkipoikia, kyniä ja paperimyttyjä pöytien laiduille, kirjahyllyyn, television päälle ja tuoleille.

Sitten se kiipeilee pudottelemassa tavarat alas. Esineiden etsiminen piiloista on kissastani mieluisaa puuhaa.

Piilotan vaikkapa kynän pöydälle paperin alle tai lattialle maton reunan alle. Sitten kissa etsii kynää, ja kun se huomaa sen, se kyyristyy vaanimaan. Sen takatassut vispaavat innokkaasti ja lopulta se hyökkää näyttävästi kynän kimppuun ja kaivaa sen pois piilosta. Joskus tuon kissalleni kaupasta tyhjän pahvilaatikon. Leikkaan laatikon päätyihin juuri ja juuri kissan mentävän aukon. Kissani käyttää uutta laatikkoa leikkimiseen ja nukkumiseen. Jossain vaiheessa se aina kuitenkin kyllästyy. Silloin vien laatikon pahvinkeräykseen.

Kun muutaman viikon päästä tuon sille taas laatikon, se onkin kissasta taas jotain uutta ja kiinnostavaa. Ehdottomasti suurin kaikista kissani huvituksista on kaataa ja pöyhiä lankakorini, kun unohdan sen kissan

ulottuville. Lankaleikki on erityisen hurmaavaa, kun en itse ole kotona. Kun lankakori kaatuu, kerät kierivät pitkin lattiaa. Jos en ole kotona, kissa saa kaikessa rauhassa vaania lankakeriä, hyökätä niiden kimppuun ja ottaa ne perusteellisesti hengiltä. Lopulta se sapittaa, pureksii ja vanuttelee villaiset kerät ja vyyhdit takkuisiksi kimpuiksi. Kissat ovat yksilöllisiä ja persoonallisia, ja ajan myötä kissalle ja sen omistajalle kehittyy omia leikkejä, jotka huvittavat kumpaakin.

El SAA!

Joskus kissa tekee asioita, joista se itse pitää, mutta jotka ovat ihmisen mielestä kiellettyjä.

Uskon, että kissan kanssa elämisessä ei ole kysymys vain kissan opettamisesta talon tavoille. Myöskään ei ole kysymys kieltämisestä, käskemisestä ja tottelemisesta.

Yhteiselämän ydin on siinä, että ihminen tietää, mitä kissana olemiseen kuuluu ja järjestää ympäristön sen mukaan. Sekä ihmisen että kissan täytyy sopeutua siihen, mitä toiseen lajiin kuuluvan olennon kanssa eläminen vaatii. Tiedämme esimerkiksi, että kissa huolehtii kynsistään raapimalla. Siksi sille on turha huutaa, jos se raapii esimerkiksi tapetteja tai ovien karmeja.

Kissaa ei saa myöskään lyödä, kuten ei muitakaan eläimiä. Jos kissa esimerkiksi raapii tapetteja, sano napakasti: «Ei!» ja nosta kissa raapimispuun luokse. Jos hyvin käy, se oppii, että raapia saa, kunhan ei koske tapettiin.

Oma kissani repi verhoja. Kun kielsin sitä, se luimisti korvat takaraivoa kohti ja menetti mukamas kuulonsa.

Silloin aloin tehdä niin, että kun se iski kyntensä verhoon, nostin sen raapimispuun ääreen ja asetin tassutkin valmiiksi puun pinnalle.

Yllättäen se kerran jatkoikin raapimista puuta vasten kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Sen jälkeen se ei ole enää kertaakaan raapinut verhoja! Joissakin kaupoissa myydään kissan karkoitusainetta. Eräs tuttavani suihkuttaa karkoitusainetta sohvan selkänojaan.

Hän sanoo, ettei kissa raavi sohvaa ainakaan kahteen viikkoon suihkutuksen jälkeen.

Kotikutoisena karkotuskeinona olen joskus käyttänyt appelsiinin kuoria. Ripottelen niitä siihen paikkaan, johon kissa ei saa mennä. Sellainen paikka on ollut esimerkiksi lattia

juuri maalatun kaapin oven edessä.

Keino tehoaa niin kauan kuin appelsiinin kuoret ovat tuoreita ja niistä irtoaa kirpeää tuoksua. Kun ne kuivahtavat, kissa luultavasti nauraisi niille, jos osaisi.

Ehkä paras keino saavuttaa sopuisa yhteiselämä kissan kanssa on toimia niin, ettei kissa joudu jatkuvasti niihin tilanteisiin, joissa se käyttäytyy toisin kuin toivot.

Esimerkki:

Kissani natustaa mielellään kirjankansien kulmia. Jos unohdan kirjan pöydälle, se pureksii nautinnollisesti silmät puoliummessa kannet rikki.

Niinpä en jätä kirjoja pöydille tai tuoleille lojumaan, vaan pidän ne kirjahyllyssä tiiviissä rivissä.

Jos kissasi taas syö kukkia, kasvata sille purkissa ruohoa tai esimerkiksi kauran versoja. Kissani jätti kukat rauhaan, kun se sai omaa ruohoa.

Kissallani on koko ajan ruohoa saatavilla. Koska ruoho nahistuu aika pian, sitä pitää kylvää ahkerasti.

Jossakin vaiheessa se alkoi kyllästyttää. Sitten keksin hyvän keinon.

Kun kylvän kissalle esimerkiksi kauraa, en kylväkään vain yhtä purkillista, vaan ainakin kolme tai neljä. Yhden purkillisen jätän itämään. Muihin laitan kannet päälle ja sitten asettelen ne pakastimeen talvehtimaan».

Kun ruoho alkaa nahistua, otan pakastimesta uuden purkin huoneenlämpöön.

Pakastimessa talvehtinut kaura versoo noin viikossa.

Mielestäni kissan kanssa pääsee hyvään yhteisymmärrykseen kärsivällisyydellä, tykkäämisellä, tiedolla ja kompromisseilla.

Jos kestät naarmuja, nurkissa viilettäviä karvatuppuja, satunnaista mekastusta öisin, kurttuun leikittyjä mattoja, rikki pureskeltuja kirjankansia, harottavia langanpätkiä, hyviä ja huonoja yllätyksiä, ajoittaista surua ja huolta, omituisia herätyksiä, karvaisia vaatteita ja sitä, että joku tuijottaa sinua, ota kissa.

LOPUKSI

Ai niin, enkö ole kertonut kissani nimeä? Se on Sukka. Kissani on harmaa kuin mummon sukkalanka ja sillä on valkoiset tassut — aivan kuin sillä olisi jalassa valkoiset sukat.

Vesa Ämmälä - Ankkurinappi

Tämä tarina kertoo nuoresta miehestä nimeltä Patu. Patulla oli yleensä housuina farkut ja päässä lippalakki. \

Lakissa luki Ferrari, ja lippaa oli vähän taivutettu. Hän oli aika rento tyyppi.

Patulla oli pituutta melkein kaksi metriä ja hartiat leveät kuin ladon ovet.

Hän asusti yksin. Ehkä sen vuoksi koska autot ja moottorit olivat aina kiinnostaneet enemmän kuin naiset. Tai sitten ei ollut vielä vaan se oikea rakkaus kolahtanut. Patun oikeaa nimeä ei tainnut tietää muut kuin hänen äitinsä ja pappi, joka oli kasteen antanut. Kutsumanimen kun joku kerran keksii, sellaisia sitten ollaan koko elämä. Patun hiukset sojottivat vaaleankeltaisena pehkona, eikä niitä saanut suoraksi minkäänlaisella kammalla. Hänen korvansa höröttivät kuin niistä olisi alituisesti lapsena kiskottu. Ehkä oli kiskottukin, kun oli luultu, ettei toinen kuule. Kyllä hän kuuli, mutta ei vastannut koska ajatteli vain omiaan. Patu tykkäsi jos päivät ja viikot

menivät samanlaisesti. Hän saunoi perjantai- iltana, lottolapun vei lauantaina ja nukkui aina pitkään sunnuntaiaamuna.

Patu teki kaikenlaisia rakennustöitä työkseen. Hän teki timpurintyötä, muurasi tiiliä, ajoi vaikka trukkia tai heilui maalipensselin kanssa. Nuoremman miehen kuuluukin tehdä kaikenlaista, eikä narista tai voivotella vanhemmille työkavereille.

— Ei nyt huvita enkä viitsi.

Patu asui Turussa sen kokoisessa rivitalo-osakkeessa, että yksin eläjä jaksaa siivota.

Hänen pienellä pihallaan oli auringon kärventämä nurmikko, jossa sentään kasvoi voikukkia ja päivänkakkaroita.

Patun mielestä ne olivat nättejä ja kasvoivat ihan ilman hoitoa. Hänen olohuoneen pöytää koristi puinen tulppaani. Se oli aina kaunis eikä tarvinnut koskaan kastelua.

PUISTOSSA RIIDELLÄÄN

Yhtenä iltana Patu autoili pitkin Aurajoen rantaa ihan vaan omaksi huvikseen. Autoradio oli auki ja takalasissa killuvat karvanopat heiluivat musiikin tahdissa. Kesäiltana oli mukava ajella rantakatua. Siitä näki myös punaisten ja valkoisten Ruotsinlaivojen tulevan sekä lähtevän. Kadunvarren terassit olivat täynnä ihmisiä. Patu katseli heitä ja mietti: — Olutta ja siideriä litkitään kesällä paljon. Ei ihme että elokuussa monen vatsa pömpöttää kuin rantapallo. Patu pysähtyi, kun suojatielle eteen astui joku nainen. Konepellin edestä ohi naputtivat katukiviä korkokengät ja tosi pitkät hoikat sääret.

Ei siinä mitään, koska Patu oli vapaa mies. Nättejä sääriä saa vaivihkaa vilkaista, mutta ei sovi toljottaa. Naisen perään ei kyllä passaa viheltää.

Nainen voi pian sanoa:

— Onkos koira hukassa kun viheltelet.

Patun auto oli vanha Ford Sierra. Mutta hän piti siitä hyvää huolta. Moottori kehräsi kuin kissa,

eikä auton korissa mikään kolissut tai nitissyt. Patu parkkeerasi Sierran kadunvarteen.

Hän käveli puistoon ja istui penkille. Siitä näki laivat joella ja sataman suulla.

Patu istui ja katseli, eikä murehtinut mitään.

Kaikki murheet suomalaisilla tulevat aina syksyllä ja talvella. Johtuuko se siitä kun on pakkasta, pimeää ja loskaa?

Telkkari hajoaa. Kahvinkeitin alkaa tiputtamaan alleen ja jääkaapista irtoaa kahva. Jos muuttaisi Espanjan aurinkoon talveksi, säästyisikö tämmöisiltä murheilta?

Mutta nyt Patu istui puistossa vailla huolia. Vähän matkan päässä oli toinen puistonpenkki. Siinä istui joku mies ja penkinreunalla oli poikittain kyynärsauvat.

Sieltä suunnalta, käytävän päästä, kuului kovaäänistä puhetta. Näkyviin tuli kaksi miestä takit levällään ja rehvakkaina täyttäen koko puistotien. Käsissään heillä oli kilisevät muovikassit.

Patu seurasi syrjäsilmin ja ajatteli mielessään, ettei tuommoisista aina tiedä.

Mitä sitten tapahtui? Jotakin vallan kauheaa.

Äkkiä kuului kovaa kiroamista ja mäikettä sen toisen penkin luota.

Patu kuuli kun siellä huudettiin:

— ...tanan ukkeli, teit viimeäsen tempun!

Toinen kaljakassimiehistä makasi maassa penkin edessä, toinen horjui vieressä.

Patu katsoi tilannetta ja huomasi penkillä istuvan miehen hapuilevan käsiinsä kyynärsauvoja.

— Teit ukko sen tahallasi. Kampasit sauvalla.

Nyt tulee turpiin että roikaa, maasta ylös kömpivä huusi naama punaisena.

Patu seurasi tilannetta sivusta silmä tarkkana. Toinen miehistä nappasi penkillä istuvaa miestä kauluksesta. Patu huomasi, että istuja näytti vanhemmalta mieheltä. Epäsuhta oli melkoinen.

Kaksi voimansa tunnossa olevaa kännistä miestä, vastassa harmaapäinen ukko. Mahtoiko olla veteraani?

Patu kunnioitti sotaveteraaneja erityisen paljon. He olivat sodassa oman henkensä vaarantaen puolustaneet kotimaataan.

Patu oli kuullut veteraanien kertovan, kuinka he taistelussa pysäyttivät vihollisen tankin lykkäämällä tukin telaketjuihin.

Patu päätteli, että nyt pitää sekaantua juttuun. Yleensä ei tappeluun kannata sekaantua. Saa ehkä itse turpiinsa ja joutuu vielä kahnauksiin poliisin kanssa. Patu harppoi riitelevien luo otsa vihaisesti rypyssä. Hän pysähtyi miesten eteen ja kysyi tuimalla äänellä:

— Onkos jotakin hämminkiä?

Patu oli iso mies ja ääni sen mukainen. Nyt se oli niin kova, että varpusparvi räpisti puun oksalta lentoon ja kerrostalon ikkunat kadun varrella värähtivät.

Kaljaveikot säpsähtivät ääntä niin paljon, että muovikassit käsissä kilahtivat. He tuijottivat ihmeissään Patua. Mistäs tuommoinen köriläs tähän ilmestyi?

Patu katseli puhumatta ja kaljaveikot olivat myös hiljaa, tekivät kai tilannearviota.

Patun ääni ärähti nyt kuin Sierran pakoputket: -Antaa kalppia. Ei ukko ketään kampannut. Tai sopii yrittää tulla päälle.

Hän puristi lapion kokoiset kouransa nyrkkiin. Otti vähän tanakamman asennon ja sylkäisi suupielestä sivulle.

Kaljaveikot ottivat pari askelta taakse ja näyttivät epävarmoilta. Toinen ujutti kättään taskuun. Patu vähän aavisti miksi. Kun mies veti kättä

taskusta, Patu kaappasi häntä olkavarresta. Patu väänsi voimalla ja mies parahti, kädestä putosi puukko tielle.

Patu irrotti miehestä ja nappasi puukon. Ihmetteli sitten:

— Oho! Meinasit tämmöisen kanssa sohia. Tästä taisi tullakin vakavampi juttu.

Hetkeen ei tapahtunut mitään, oli vain tiukkaa mulkoilua molemmin puolin. Sitten miesten katseet lukkiutuivat Patun olan taakse. Patu ihmetteli mielessään:

— Miksi ne sinne alkoivat tuijottaa. Oliko jokin metku mielessä?

Patun takaa kuului hevosen hirnahdus, kavion kopsetta ja sitten ääni joka kyseli:

— Onkos täällä jotakin ongelmia?

Patu uskalsi kääntyä katsomaan. Humman pää heilui hänen takanaan, leukapielistä tippui kuola sen pureskellessa suitsiaan.

Satulassa istui ratsastaja, ei silti mikään lännenmies vaikka pistooli roikkui vyökotelossa.

Siinä oli koppelakkinen, sinitakkinen poliisi!

Semmoisia on vaan vieläkin. Kyllä ratsupoliisin paremmin erottaa kaupungin kaduilla

kuin sinivalkoisen pakettiauton. Tulipas oikeaan aikaan. Ehkä joku oli jo laitokselle soittanut

ja sanonut ääni vihaisena:

— Taas känniset räyhää puistossa. Tehkää nyt jotakin, pistäkää vaikka putkaan rauhoittumaani

Hevonen nosti päätään, katsoi vuoronperään miehiä, ravisti harjaa ja hörähti.

— Noo Columbo. Ota rauhallisesti, poliisi sanoi taputtaen ratsun kaulaa.

Poliisi katsoi tutkivasti miehiä ja kysyi:

— Jokin nujakka menossa?

Samalla hän huomasi puukon Patun kädessä ja ilme tiukkeni. Patu ojensi puukon kiireesti poliisille ja sanoi:

— Annan tämän pois.

Se oli tällä arpinaamaisella miehellä.

Tilanne selveni poliisille hetken puhumisen jälkeen.

Vanha ukkoja Patu olivat syyttömiä. Rähääjät joutuisivat laitokselle rauhoittumaan.

Lähtiessään poliisi istui ryhdikkäänä satulassa. Miehet kävelivät hevosen edessä tököttävin askelin.

Vähän matkan päästä seurue pysähtyi. Hevonen hirnahti, nosti häntää ja paukautti aika pierun. Patu kuuli kun poliisi sanoi:

— Columbo osoittaa vähän mieltään. Se hermostuu tappelunujakoista ja saa sitten ilmavaivoja.

Patu ja ukko seisoivat toisiaan katsellen. Patu huomasi, ettei ukko oikein kauhean vanha tainnutkaan olla.

Ei, vaikka poninhännälle sidotut hiukset olivat harmaat ja leukaa kiertävä parta myös. Yllään hänellä oli merimiestakki ja päässään kauhtunut, sininen kipparinlakki. Ja vielä kun jaloissa olivat kuluneet purjehduskengät, ukko näytti merimieheltä. Eipä häneltä puuttunut muuta kuin olkapäällä roikkuva purjekankainen merimiessäkki.

Silmissä ukolla oli veijarimainen pilke. Sellainen, että olisi vaikka voinut lykätä pikkuisen kyynärsauvaa toisen kinttuun.

Ukko katseli takkiaan:

— Tästä taisi äskeisessä rytäkässä pudota nappi. Mutta kiitokset vaan avusta,

hän sanoi kättään ojentaen.

— Onneksi ei vakavampaa sattunut. Muutenkin on liikkuminen huonoa kun pitää käyttää näitä sauvoja selkäkipujen takia, hän jatkoi.

— Kuskaan kyllä kotiin, jos et kaukana asu. Haen vain autoni lähemmäs, Patu lupasi ukolle.

Patun kävellessä riitelypaikan ohi hän näki maassa jotain kiiltävää. Siinä hiekalla oli kullanvärinen ankkurinappi.

— Tämä taitaa olla ukon takista, hän ajatteli laittaessaan napin taskuunsa.

Ukko asui toisella puolen kaupunkia lähiössä, jossa oli kymmenkunta samanlaista harmaata kerrostaloa.

Patu ajoi talojen välissä, kunnes ukko sanoi erään rappukäytävän edessä:

— No niin, pysähdy tässä.

Sitten hän ehdotti:

— Jos ei ole kiirettä, tule vilkaisemaan asuntoani.

Patu mietti hetken. Ukko vaikutti mukavalta ja ehkä kaipasi juttuseuraa.

— Jos sitten tulen vähäksi aikaa, hän sanoi.

Asunto oli tilava kerrostalokolmio. Se oli täynnä erilaisia tavaroita.

— Nämä ovat matkamuistoja eri puolilta maailmaa.

Olen ammatiltani merenkulkija, ukko sanoi. Siellä oli lattialla ja seinillä kiinalaisia maljakoita ja japanilaisia viuhkoja. Intiasta oli norsun torahammas ja Afrikasta nahkarumpu sekä keihäs.

Merenkulkija keitti kahvia ja teki muutaman tuhdin makkaravoileivän. Hän sanoi kertovansa merimieselämästä ja siinä saattaisi mennä jonkin verran aikaa.

MERENKULKIJA KERTOO MATKOISTAAN

Merenkulkija istui vanhassa nahkanojatuolissa. Patu istui vastapäätä sohvalla kuunnellen hiljaisena merenkulkijan tarinaa.

Merenkulkija kertoi joskus olleensa naimisissa. Mutta sitten tuli avioero, koska merimies ei viihdy maissa ja perhe kotimaassa unohtui maailmaa kierrellessä.

Hän kertoili merielämästä. Siitä kuinka laivat kaatuivat myrskyaalloissa.

Päiväntasaajalla purjehtiessa aurinko paahtoi laivankannen niin kuumaksi, että siinä pystyi paistamaan kananmunan. Hän kertoi, että Kiinalaisen sataman kapakassa vinosilmäinen nainen pisti häntä tikarilla.

— Se rakastui minuun eikä halunnut että lähdän, Merenkulkija sanoi haikeana.

— Idän naisilla on tulinen luonne, Patu sanoi. -Yhtä tulinen kuin päiväntasaajan aurinko, merenkulkija vastasi. Annanpa neuvon. Vaimoksi kannattaa ottaa suomalainen nainen, joiden luonne on viileämpi, merenkulkija neuvoi.

— Jos joskus vaimon ottaa, pitää tarkkaan miettiä. Mutta kun rakkaus oikein kolahtaa,

voi kaikki järkevä unohtua, Patu sanoi.

— Kerronpa jotain, joka painaa mieltä. Olen liian vanha kapteenien mielestä laivan miehistöön, mutta en omasta mielestäni. He ottavat kuitenkin vaan nuorempia miehiä, merenkulkija valitti.

Patu oli hiljaa, ei tiennyt mitä olisi toiselle sanonut, koska itse oli nuori ja terve. Ukko merenkulkija oli vanha ja selkävaivainen.

Merenkulkija kertoi:

— En pysty maissa olemaan, mieli on apea. Uni ei tule ja ruoka ei maistu, mahakaan ei toimi.

Valtameren aaltojen keinutellessa kaikki toimii.

Patu sanoi siihen:

— Vatsan toiminta on tärkeä.

Mutta jos liikaa keinuttaa, saattaa iskeä meritauti. Sitten ei pysty syömään.

— Mutta vatsa silti toimittaa ulos molemmista päistä, ja olo käy kohta huteraksi.

Merenkulkija sanoi, että menee koko ilta, eikä hän pääse asiaan, koska Patu koko ajan miettii pikkuasioita.

— Mikä ei ole pieni asia? Patu kysyi.

— Olet luotettavan tuntuinen mies. Siksi kerron sinulle, että aion lähteä purjehtimaan yksin maailman ympäri, merenkulkija sanoi.

— Oh hoh.

Yksin laivalla ja minkälaisen lastin kanssa? Patu hämmästeli.

— Ehei. Ei sentään laivalla. Sopivan kokoisella veneellä, ilman lastia. Sitten voi poiketa missä satamassa tahtoo, merenkulkija sanoi.

— Onkos sinulla sellainen vene jossakin? Patu kysyi.

— Ei minulla vielä ole, mutta sellainen pitää hommata, merenkulkija sanoi.

Patu mietti otsa rypyssä ja sanoi:

— Kuinka sellaisen osto onnistuu, kun sinulla on selkä huonossa kunnossa ja nuo kyynärsauvat?

MERENKULKIJA TARJOAA PATULLE TYÖTÄ

— Voisitko sinä auttaa sellaisen ostamisessa? Maksan kyllä palkkaa ja tietysti kulukorvaukset, merenkulkija kysyi yllättäen.

— Oh hoh, Patu ajatteli ja meinasi heti kieltäytyä, mutta alkoi sitten ajatella asiaa tarkemmin. Nyt lomalla olisi aikaa ja ukko maksaisi palkan.

— Ei vaan ole kokemusta venehommista, Patu sanoi.

Merenkulkija sanoi, että hän kyllä antaa tarkat ohjeet siitä, minkälainen vene pitäisi ostaa. Heti tämän sanottuaan hän jatkoi:

— Lähden yksin, vaikka matka on vaarallinen. Myrsky paiskii venettä ja Kiinan merellä saattavat vaania merirosvot. Patu sanoi:

— Olisiko parempi ottaa joku kaveri mukaan?

— Minulla on kokemusta. Mutta jos menetän henkeni, synnyn uudelleen albatrossilintuna. Liihottelen valtameren yllä kuten kaikki entiset merimiehet, merenkulkija sanoi.

Patu oli hiljaa ja mietti joskus nähneensä sellaisen linnun kuvan.

Ei merimiehille tainnut sitten oikein huonosti käydä. Albatrossilintu oli komean näköinen niissä kuvissa keinuessaan aalloilla tai liihotellessaan taivaalla.

— Tulitko kuitenkin katumapäälle tässä veneen hankinnassa, kun kovasti mietit jotakin? merenkulkija kysyi.

— Ajatukset juutuivat Albatrossilintuihin, Patu vastasi.

Merenkulkija sipaisi nenänsä päätä ja siveli sormilla partaansa. Ne olivat sellaiset merkit, että aletaanpu puhua asiaa.

MERENKULKIJA KERTOO MILLAISEN VENEEN HALUAA

Merenkulkija haki paksun kirjan, jonka kannessa oli kuva isosta purjelaivasta halkomassa aaltoja täysin purjein.

Hän käänsi kirjan sivuja kunnes löysi etsimänsä kohdan ja näytti sitä Patulle.

— Siinä on sellainen vene millä purjehtii valtamerillä, Merenkulkija sanoi.

Patun mielestä kuvassa oleva vene näytti vanhalta ja pieneltä. Niin matalalta, että sen kannelta pystyisi kädellä koskettamaan vettä. Patu sanoi:

— Eipä kaksiselta näytä, ei tuollaisella maapalloa kierretä, ongelle sillä voisi mennä lähivesille.

Merenkulkija pudisti päätään:

— Tuolla veneellä on purjehdittu valtamerillä, lue mitä tekstissä sanotaan.

Patu vilkaisi kuvan kirjoitusta. Amerikkalainen Smith oli tehnyt valtameripurjehduksen... tällä kauniilla veneellä... Koska oli tehnyt? Viisikymmentä vuotta sitten!

Patu mietti:

— Ukon ajatukset oli pihalla. Oliko selkäkipulääkkeet sekoittaneet hänen järjenjuoksunsa? Patu päätti mielessään antaa ukon lähteä vaikka

puusaavilla maailman meriä kiertämään. Kyllä hän venettä ostamaan menee, kunhan itse ei tarvitse kyytiin mennä.

Hetken päästä oli kaikki käytännön asiat sovittu. Patu sai tiedon siitä, kuka semmoisia veneitä myy.

— Reissaaminen maksaa. Yllätysmenojakin voi tulla. Saanko omat rahat pois, kun keikka on tehty? Patu huomasi kysyä.

Merenkulkija katsoi pitkään. Väänsi puhumatta itsensä ylös tuolista, kopeloi sauvat tueksi ja meni makuuhuoneeseen. Sieltä kuului kolinaa, ukon mutinaa ja muita ääniä, aivan kuin sängyn patjan alta olisi jotain haettu.

Hetken päästä kopisivat taas sauvat ja merenkulkija palasi olohuoneeseen. Mutta mitä hänellä oli sormien välissä? Setelinippu, piukasti peukalon ja etusormen välissä.

— Annan tästä rahaa mukaan, merenkulkija sanoi.

Patu otti rahat, kiitti ja sanoi,

— Kulutan näistä sitten sen verran kuin tarvitsen, ja otan kuitenkin ostoksista.

Patu oli katsellut kaapin päällä olevia mustavalkoisia valokuvia.

— Keitä kuvissa on? hän kysyi ukolta.

Yhdessä kuvassa hymyili tummahiuksinen nainen. Toisessa kuvassa pieni tyttö istui lampaantaljalla, hän muistutti kasvoiltaan vanhempaa naista. Merenkulkija nousi ylös tuolista,

meni kuvien viereen ja katsoi vakavana niitä.

— Tässä ovat entisen vaimoni ja pienen tyttäreni kuvat. Avioeromme jälkeen he muuttivat jonnekin. Siitä on paljon aikaa, enkä ole sen jälkeen tavannut heitä, Merenkulkija sanoi hiljaa. Patu huomasi kyyneleen vierivän hänen poskellaan.

— Haluaisin tavata tyttäreni, mutta minulla ei ole mitään tietoa siitä, mistä hänet löytäisi, merenkulkija sanoi.

— Surullinen juttu, mutta en voi auttaa. Lähden nyt nukkumaan, ja huomenna heti venekaupoille, Patu sanoi.

Vasta kotona Patu muisti löytämänsä takin napin.

— Kyllä sen vielä ehtii merenkulkijalle antaa, hän tuumi ja lykkäsi napin takaisin taskuunsa.

ENSIMMÄISEN VENEMYYPÄÄN SURULLINEN TARINA

Patu heräsi aamulla kuudelta niin kuin aina. Pikkuisen väsytti, kun merenkulkijan luona oli mennyt myöhään. Aamukahvia hörppiessä hän luki sanomalehdestä päivän uutiset. Etusivulla oli iso ulkoministerin kuva.

Mitäs murheellista nyt oli suomalaisille tapahtunut?

— Ministeri lähetellyt naiselle tekstiviestejä. Voi voi.

Parempi olisi lirkutella lemmenjuttuja suoraan korvanipukan viereen, eikä ehdotella kännykän kautta, Patu mutisi lukiessa.

Hampaat pestyään ja parran ajettuaan Patu tutki ukon antamaa osoitepaperia. Naapurikaupungissa oli yksi sopivan tuntuinen vene myynnissä ja siellä hän käydä sujauttaisi puolella päivässä.

Patu katsoi lähtiessään, että jääkaapin ovi oli kunnolla kiinni. Roskis oli tyhjä, ja tuuletusikkunat hiukan auki.

Valtatiellä Patu ajoi reippaasti, mutta huomasi hiljentää aina kameratolpan kohdalla. Ylinopeussakkoja ei ukko kelpuuttaisi kuluiksi.

Naapurikaupungin keskustan halki ajettuaan hän pysähtyi välillä katsomaan karttaa ja jatkoi sitten taas eteenpäin.

Asutus harveni. Kohta hän oli taas maaseudulla. Oikea tie löytyi ja samanmoinen osoite numero kuin paperissa.

Patu kurvasi korkean talorötiskön viereen pihalle. Talon seinäautojen harmaa maali oli vanhuuttaan hilseilyt, ja piha oli pitkän heinän peitossa.

Pihalla kenotti lisäksi maalaamattomista laudoista tehty vanha suuli eli pihalato.

Sen katto oli notkolla ja paikattu tuulella läpsyvällä pressulla. Piha oli muuten autio, mutta portaiden edessä seisoi vanha Volvo, helmapellit ruskeitten ruostekukkien peitossa.

Vieraan tulo oli huomattu. Kohta ulko-ovi aukeni saranat naristen. Ulos tuli mies haroen hiuksiaan ja haukotellen makeasti.

Jalassa miehellä oli verkkarit ja yläkropan verhona oli yhtä reikäinen paita kuin kalaverkko.

Patu sanoi:

— Päivää.

Kysyi sitten, olikos täällä vene myynnissä, kun sellaista ei näkynyt missään. Vai olisiko se valmiina vedessä? Ei sentään niin hienosti asia ollut.

Venettä mentiin katsomaan vasta sitten kun myyjä oli aikansa rapuilla haukotellut, muutaman sanan murahdellut sekä vielä käynyt talon nurkalla lirillä.

Vene olikin siellä suulissa.

— Otan pönkän pois oven edestä, mies sanoi.

Kun suulin ovi aukeni, jokin tumma möhkäle siellä hämärässä häämötti.

Patu astui sisään. Suulissa oli maalattia, lattialla puuroskaa ja heinänsilppua. Hiiri livahti jalan vierestä karkuun. Kun silmät tottuivat hämääseen, tumma möhkäle sai veneenmuodon. Se könötti kölillään lattialla, ja kyljellä oli pönkkäpuuta tukemassa jotta pysyisi pystyssä.

Vene oli vanha. Joskus aikanaan laidat olivat olleet kiiltäväksi lakattuja, nyt ne olivat lahon harmaata puuta. Patu tarkasteli pohjalautoja kuten ukko oli käsenyt.

Oli pohjassa lautoja. Mutta niissä oli lahoreikiä. Lattialla juossut hiiri livahti sellaisesta sisään.

Verkkopaitainen myyjä yskäisi kurkkuaan selväksi:

— Tässä on mainio vene.

Pikkasen kun sipaisee maalia kylkeen niin se on uuden veroinen, mies kehui.

Ei Patu ihan samaa mieltä ollut. Kylkeä kiivetessä kannen reunasta irtosi käden alla parraslista.

Kannella kävellessä jalka hujahti lankun läpi. Oi voi! kun Patun nilkkaan koski.

Patu katsoi hyttiin. Huh huh, sieltäpä lemahti vahva homeen haju. Se hiiri katsoi lattialla, tuleeko tuo sisälle?

Mutta ei Patu mennyt, koska oli jo tarpeeksi nähnyt. Myyjä seisoi ovensuussa katsoen sen näköisenä Patua, että tehdäänkö heti kaupat.

Patu pudisti päätä. Myyjän hymy sammui, sitten hän kaivoi verkkarintaskusta viinapullon Narautti sen korkin auki ja otti pitkän hörpyn raakaa viinaa.

— Ei tämä kaunotar sitten heti kolahtanut, myyjä sanoi apeana.

— Ei heti, eikä myöhemmin. Vene on raato. Ei sillä voi merelle mennä, Patu antoi jyrkän tuomion.

Myyjä huokasi, kiersi uudelleen pullon korkin auki ja ojensi pulloa Patulle,

— Käviskö ryyppy? myyjä ehdotti. Patu pudisti päätänsä.

Myyjä pulputti viinaa omaan kurkkuun ja ähkäisi.

— Halvalla myisin. Terveys reistailee. Ei minusta ole enää merelle.

Vene on tuossa könöttänyt kymmenen vuotta, hän sanoi haikeasti.

Mies istui penkille suulin seinustalle ja pyysi, että Patu olisi hetken seurana.

Patu suostui, kun ei heti kehdannut lähteä.

Myyjä kertoi surullisen tarinan:

— Joskus kun vene oli ollut kiiltävä sekä kaunis, sillä oli paljon purjehdittu

vaimon ja lasten kanssa.

Myyjä huokasi, kun muisteli kuinka hyvin silloin asiat olivat. Otti sitten taas hörpyn ja pisti pullon varovasti penkin alle jatkaen kertomista.

— Elämä oli hyvässä mallissa, olin myyjänä autoliikkeessä. Mutta sitten sattui ikävästi. -Yksi nainen osti kalliin Volvon. Kiitokseksi vein purjehtimaan.

— Satamaan tullessa nainen horjahti kannella ja tippui veteen.

Hyppäsin perään ja sain kiinni, ettei hukkunut. Ei muuta harmia tullut, mutta vaatteet kastuivat.

Patu vilkaisi kelloa. Venemyyjä huomasi sen ja sanoi, ettei juttu enää kauaa kestä. Hän jatkoi kertomista:

— Sanoin naiselle, että hytissä on vaimon vaatteita. Niistä voi vaihtaa kuivat päälle niin pääsee kotiin.

— Pahaksi onneksi sattui vaimo paikalle. Minä olin kalsareissa, naisella oli pelkkä pyyhe päällä.

— Vaimo halusi avioeron kun luuli, että siinä olisi ollut lemmenvipinää. Sitten minulla alkoi töissä mennä huonosti ja lopulta annettiin lopputili.

— Vaimo sai erotessa talomme. Lapsia en saanut tavata ja aloin juoda reippaasti viinaa murheeseen, myyjä jatkoi apeana.

— Vaimo ei huolinut venettä. Nyt on vene romu, ja minä olen samanlainen terveydeltäni, myyjä sanoi kyynel poskella.

Patu sanoi:

— Sääliksi käy hienoa venettä, joka lahoaa maissa pienen erehdyksen takia.

Sitten hän ehdotti myyjälle, Jos sinä jättäisit viinan juomatta. Laittaisit talon ja pihan nätiksi, korjaisit veneen pohjan ja häätäisit hiiret sisältä hytistä.

— Menisit myymään taas autoja. Laittaisit veneen veteen, että pääsisit purjehtimaan, vaikkapa hyvän naisasiakkaan kanssa, Patu jatkoi.

Hän mietti hetken pää kallellaan ja lisäsi:

— Jos tämäkin tippuisi veteen, tulisi mukavaa säpinää, kun yhdessä vaatteita kuiviin vaihtaisitte. Myyjä kiitteli neuvoista.

Patu vähätteli ja sanoi:

— Ei maksa mitään. Pitää lähteä koska hommat on kesken.

Ennen lähtöä tuli mieleen että kuvakin piti ottaa.

Patu tähtäili kameralla edestäpäin. Näytössä näkyi veneraato pönkkien varassa ja keulassa haalistunut nimi, Unelma. Hän painoi laukaisinta ja otti kuvan.

PATU KOHTAA KAUNIIN EMMAN

Patu ajeli kaupungin halki pois päin. Vatsa alkoi murahdella, eikä ihme, kun kello läheni jo puoltapäivää. Ennen valtatietä tuli sopivasti kohdalle ABC-asema. Oli lounasaika.

Kahvilassa astiat kilisivät ja äänet sorisivat. Haalaripukuiset työmiehet ja rekkakuskit söivät muusia ja lihapullia. Se on kunnon suomalaista ruokaa, jota on helppo tilata ja syödä.

Patu kuitenkin tilasi vähän kevyempää ruokaa, jota oli yhtä helppo tilata ja syödä. Patun kännykkä soi juuri kun annos oli tuotu pöytään.

Hän huokasi kaivaessaan kännykkää taskustaan:

— Joo.

Merenkulkija soitti ja kysyi, miltäs ensimmäinen vene näytti.

— Muusi ja nauravat nakit jäähtyy, jos nyt aletaan jutella, Patu sanoi ja sulki puhelimen.

Syötyään hän katseli merenkulkijan antamaa paperia. Toinen myytävistä veneistä oli Lahdessa. Ehdin vielä sinnekin tänään, kun lähdän heti, Patu päätti.

Forssan kohdalla ajellessa Patu mietti: — Lahti on sisämaan kaupunki, Vesijärven rannalla.

Ei kai järviveneellä uskalla lähteä merelle. Olisiko hän katsonut väärin osoitteen?

Siinä tuli sopivasti kohdalle linja-autopysäkki. Patu jarrutti, kurvasi sivuun ja haki merenkulkijan antaman paperin esiin. Patu tutki osoitetta. Sitten hän huomasi jonkun seisovan auton kyljellä hanttimiehen puolella ja kopeloivan ovenkahvaa.

Kuka autoon yritti?

Naisen kasvot näkyivät ikkunan takana. Patu ei yleensä avannut ovea vieraille. Kannattaakin olla tarkka, tai pian joku kolkkaa.

Patu kurkotti ja kiersi ikkunaa vähän auki.

— Päivää, nainen sanoi.

Patu katsoi niska kyyryssä ikkunan raosta.

— Päivää, hän vastasi.

— Hyvä kun pysähdyit, nainen sanoi.

Patu aukaisi oven lukon. Ajatteli, että on parempi puhua avoimesta ovesta. Ei nainen kolkkaajalta näyttänyt, oliko sattunut joku tapaturma? Auton oven auetessa nainen tupsahtikin saman tien sisään, ja hänen mukanaan leijui tuoksu kuin ruusukimpusta.

Patu katseli ihmeissään, että olipa nätti ilmestys. Naisen tummat hiukset olivat nutturalla, korkeilla poskipäillä iho hehkui sileänä.

Nainen hymyili niin, että Patun sydämessä kolahti ja päässä tuntui humaus.

— Heissan. Olen Emma. Kiva kun sain kyydin. Hetken tien laidassa peukku pystyssä jo odotin,
nainen sanoi.

Emma sovitti kassinsa jalkojensa juureen. Naksautti turvavyön kiinni ja katsoi sitten Patua ihmetellen, mitäs tässä vielä odotetaan?

Patu taas katseli ihmetellen Emmaa. Mihin tämä mahtoi olla menossa?

— Myöhästyin bussista. Mutta nipin napin vielä ehtisin Hämeenlinnassa jatkokyydille. Oletko menossa sinne? Emma kysyi.

Patu mietti, että hän on Lahteen menossa. Mutta sama kai se on vaikka ajaisikin sinne Hämeenlinnan kautta. Sitten Patu aukaisi suunsa ja valehteli:

— Joo. Sinnehän minäkin olen juuri menossa.

Hän pisti auton käymään, käänsi valtatielle ja polkaisi kaasua. Sierran moottori otti iloisena kierroksia ja hörppi ahneesti bensaa. Siinä ajellessa vaihdettiin muutama sana säästä. Juteltiin siitäkin, uskaltaako vieraan kyytiin hypätä. Emma selitti, ettei ollut koskaan ennen liftannut, mutta nyt hänen oli pakko kun piti ehtiä ajoissa Hämeenlinnaan.

Patu sanoi:

— Voi jäädä paljosta vaille, jos joskus myöhästyy. Minä taisin myöhästyä siitä tilaisuudesta

kun ihmisille nokkeluutta jaettiin.

Emman nauru helähti hauskesti yllättyneenä.

— Kuka noin sanoo, on ajoissa ollut paikalla, hän sanoi.

— Joopa.

Toisille sitä ehdittiin antaa vaan enemmän, Patu sanoi totisena.

Kilometrit vilisivät ohi ja Hämeenlinna läheni. Emma katseli välillä kelloa, että ehditäänkö ajoissa.

Patun alkoi kuitenkin tehdä mieli kahvikupillista, ja autokin pitäisi tankata. Hetken päästä kohdalle sattui sopivasti huoltoasema. Patu ajoi sinne ja suoraan mittarin viereen.

Emma käveli kauemmas ja otti puhelimen korvalleen. Patu katseli siinä tankatessa Emmaa. Olipa siinä kivan naisellinen pakkaus päältä päin ja taitaisi olla sisältäkin.

— Noh, tulee jo yli.

Patu manasi, kun bensaa roiskahti täyttöaukosta kengille.

Patun kännykkä soi juuri kun olivat istuneet pöytään.

— Joo, Patu vastasi. Merenkulkija taas soitti.

— Kuinkas veneen osto...?

— Puhutaan myöhemmin ettei kahvi kylmene, Patu sanoi ja sulki kännykän.

Matka jatkui, kun oli kahvit juotu ja käyty veskissä. Matkalla pysähdyttäessä käydään veskissä vaikkapa vain varmuuden vuoksi.

Joskus näkee tien pientareella pikkubussin ja sen kyljellä rivin miehiä lorottomassa ujostelematta.

Siinä ei olla varmuuden vuoksi, vaan kyseessä on tosihätä. Matkalla on ehkä juotu olutta ja puhuttu rehvakkaita.

Kun matka jatkui, Emma sanoi:

— Et ole hämäläinen, puhut sillä lailla lyhyesti, me mennä ja tulla.

— Olen turkulainen, puhun ja ajattelen niin kuin asiat aina on, Patu sanoi.

Emma nauroi valkoisilla hampaillaan ja sanoi:

— Olisivat kansanedustajatkin kaikki turkulaisia, sitten tietäisi ketä äänestää.

Hämeenlinnassa Patu ajoi linja-autoasemalle.

— Ehdittiinkö ajoissa?

hän kysyi pysäköidessään autoa bussiaseman laidalle.

Samassa asemalta lähti bussi joka kaartoi heidän ohitse.

— Ei ehditty, siinä meni juuri Lahden bussi johon olisi pitänyt päästä, Emma sanoi.

— Lahden bussi! Patu lähti.

Emma avasi oven ja näytti mieltä.

— Kiitos nyt avusta.

-Anteeksi että näin vaivasin, hän sanoi.

— Lahteen minä juuri olen menossa. Myytävää venettä katsomaan, Patu ähkäisi.

— Ajoitkin tänne vain minun takia, Emma sanoi räpsäyttäen pitkiä kaartuvia silmäripsiään.

— Hyppää nyt takaisin autoon. Eikä tehdä tästä suurempaa numeroa, Patu sanoi.

Emma tuli autoon.

— Mitäs siitä nokkeluudesta puhuttiin. Nyt ei oltu kumpikaan ajan tasalla, hän nauroi.

Emma kysyi, ostiko Patu itselle venettä.

— En, veneen osto on toimeksianto, Patu sanoi lyhyesti.

Hän ei halunnut kertoa vieraalle kaikkea.

PATU JA EMMA JOUTUVAT HAAKSIRIKKOON

He tutustuivat hyvin Lahteen ajellessa. Emma kertoi menevänsä tapaamaan serkkuaan tärkeässä asiassa.

— Olen ammatiltani opettaja ja tällä hetkellä kesälomalla. Nyt on hyvää aikaa etsiä erästä kadonnutta henkilöä. Serkkuni tietää kadonneesta, mutta hän ei halunnut puhua siitä puhelimesta, Emma sanoi.

— Onko se henkilö tärkeä sinulle? Patu kysyi.

— Erittäin tärkeä, Emma sanoi totisena ja oli pitkän aikaa omissa ajatuksissaan.

Vähän ennen Lahtea Emman puhelin soi.

— Voi voi. Ei sille sitten mitään mahda, nähdään sitten myöhemmin, Emma sanoi.

— Serkulle olikin tullut tärkeä meno ja voidaan tavata vasta myöhemmin illalla, Emma kertoi pettyneenä.

Patu kysyi, mitä Emma aikoi sillä välin tehdä.

— Kulutan kaupungilla aikaa, Emma sanoi otsa rypyssä.

— Tule mukaani katsomaan myytävää venettä, se on läheisen Vesijärven rannassa, Patu ehdotti.

Emma ilahtui. Mielellään hän lähtisi mukaan, mutta ei hänestä apua olisi. Patu soitti Lahtelaiselle venemyyjälle, joka oli nimeltään Kalle Messi.

— Nähdäänkö hetken päästä Vesijärven rannassa? Patu kysyi.
Kalle valitteli kiireitä, ei hän nyt oikein ehtisi venettä esitellä.

— Pakko ehtiä. Olen tullut Turusta asti, Emma tuli matkaan myöhemmin. Tyhjän päiten en ajele, Patu sanoi ja sulki kännykän.

Vene kellui sievästi laiturin kyljessä Vesijärven rannassa.
Se olikin nätti vene valkoisine laitoineen.

Kajuutta oli ruskeaa jalopuuta, kansi tasainen ja köydet siisteillä kiepeillä.

Kalle Messi seisoi laiturilla veneen vieressä. Patu ja Emma menivät siihen, esittäytyttiin ja käteltiin. Kalle olikin viimeisen päälle venemiehen näköinen.

Jalassa oli valkoiset housut ja ruskeat purjehduskengät. Päällä oli sininen villatakki sekä kaulassa valkoinen huivi ja päässä tietysti kipparilakki.

— Myyn veneen kun... Kalle meinasi sanoa.

— Ei se meitä kiinnosta, miksi joku myy veneen. Katsotaan kiinnostaako se ostomielessä,

Patu jyrähti.

Emma hymyili ja sanoi:

— Patu sanoo suoraan. Niin pitääkin, eikä jahkailla.

Mentiin sisälle veneeseen. Hytti oli lakattua jalopuuta.

Sohvilla tummansiniset, napein koristellut kangaspäälliset.

Laipiossa roikkui kiiltävä messinkinen laivakello.

Keulassa oli viihtyisät leveät vuoteet.

— Tässä vuoteessa on nuorenparin kiva köllötellä toistensa kainalossa.

Tilaa riittää vaikka rajumminkin peuhata, Kalle naureskeli.

Patu yskäisi.

— Ei olla nuoripari. Ei muukaan pari. Ollaan vaan puheissa asialinjalla, hän huomautti.

Kaikki näytti hyvältä.

Patu mietti, että vene sopisi merenkulkijalle. Ei olisi kyllä uskonut että sellainen järveltä löytyy, mutta ei sikaa säkissä osteta.

— Hyvältä näyttää, mutta tehdäänpä koepurjehdus, Patu sanoi Kallelle.

— Ei ole oikein mukana purjehdusvetimiä, Emma vähän esteli, näytti hymyssä suin korkokenkiään ja kukallisen hameen helmaa.

Lähti hän kuitenkin mukaan.

Olihan lämmin ilta ja kannella tarkeni paljain jaloin.

He ajoivat apumoottorilla satamasta järvelle.

Hyvin pieni diesel naputti, eikä pahemmin savuttanut.

Veneessä oli kaikenmaailman mittareita. Niitä Kalle seuraili vähän väliä ja höpötti itsekseen.

Patu ei sitä ymmärtänyt, näkihän sen muutenkin kuinka lujaa mentiin ja mihin suuntaan.

Kun katsoi laidan yli veteen, huomasi oliko vettä tarpeeksi.

Kalle oli semmoinen veneilijä, josta oli hienoa kun veneessä oli mittareita jotka piippasivat, vilkuttivat valoa ja joiden numerot vilahtelivat taajaan.

Vielä ei purjeita nostettu.

Vene kulki keula kohisten.

Patu ja Emma istuivat kannella ja Kalle ohjasi sormenpäillä ruoriratasta pidellen.

Tuuli heilutti Emman lyhyen hameen helmaa.

Hän ei itse tainnut huomata, että pyöreät reidet näkyivät aika pitkälle paljaina.

Kalle kyllä huomasi, koska silmät vilkuilivat vuoroin mittareita ja vuoroin Emman hameen alle.

Patua alkoi nolottaa Emman puolesta ja hän kääntyi katsomaan eteenpäin.

Edessä kellui keltaisenmustia tolppia. Patu tiesi, että ne olivat viittoja, jotka näyttävät reitin mistä pitää mennä. Sitä hän ei kyllä tiennyt miltä puolelta ne kuuluisi kiertää. Patu ajatteli, että kyllä Kalle tietää, kun kerran venettä ohjasi.

Kalle varmaan tiesikin, ei vaan ehtinyt tolppia katsomaan kun oli niin paljon muuta seurattavaa.

Erästä tolppaa ohittaessa Patu alkoi epäillä, mentiinkö nyt oikealta puolen.

Kuului kamala rysäys ja rytinä, vene pysähtyi ja kallistui saman tien. Patu katsoi laidan yli. Vedessä näkyi iso kiven nokka, siihen oli vauhdilla törmätty.

— Kivellä ollaan.

Taidettiin mennä väärältä puolelta tuommoinen tolppa, Patu sanoi. Kalle nieleskeli puhumatta naama valkoisena. Kipparilakki oli lentänyt järveen ja tukka sojotti pelästyksestä pystyssä.

Veneen mittarit piippasivat ja valot välähtelivät, ne varoittivat vaan vähän myöhässä. Patu kuuli veden lorinaa ja hän katsoi hyttiin, lattialla matto oli jo märkä.

Lorina muuttui kohinaksi.

Vesi nousi hytissä nopeasti, vene natisi ja kallistui enemmän.

Kalle istui kauhusta kankeana.

Emmalla oli silmät suurina ja käsi suun edessä.

Kalle kiljaisi hampaat kalisten:

— Vene uppoaa!

Patu katseli ympärilleen, mistä nyt löytyisi veneen tyhjennyspumppu? Ei sellaista näkynyt eikä siitä olisi apua ollutkaan koska vettä tuli tulvimalla.

Sisällä näkyi pelastusliivejä.

Patu meni rappuset alas ja otti kolmet liivit.

— Laittakaa nämä päälle, hän käski.

Kallen kädet tärisivät niin paljon, että Emman piti laittaa hänen liivien vyöt kiinni.

Vene upposi nopeasti, kansi oli kohta veden alla. Kallistui lisää ja jäi sitten siihen asentoon. Masto sentään jäi veden päälle. Kaikki kolme seisoivat kannella ja olivat napaa myöten järvessä. Patun rintataskussa soi kännykkä.

— Joo, hän vastasi.

— Hei. Kuinkas veneenosto sujuu? merenkulkija taas soitteli.

Patu huokasi.

— Puhutaanko myöhemmin. Nyt ei jäähdy ruoka. Mutta jalat kylmenee, kun seison napaa myöten vedessä, Patu sanoi ja sulki kännykän.

Se oli kinkkinen tilanne.

Oltiin keskellä järvenselkää, josta ei millään olisi jaksanut uida rantaan.

Ei siinä lopulta kauaa tarvinnut värjötellä. Olihan kesäilta ja muitakin veneitä järvellä. Hetken päästä kuului läheltä moottorin pörinää ja viereen ajoi vene.

— Olin ongella ja näin, että nyt on haveri sattunut. Onkos joku loukkaantunut? veneen kuski kyseli.

— Kunnossa ollaan, mutta ollaanko jaarittelematta ja tullaan kyytiin kun alkaa tulla jo vilu, Patu sanoi.

Purjevene jäi kivelletön könöttämään. Eikä olisi vaaraa, että joku siihen törmäisi, kun masto näkyi vedestä monta metriä.

— Palkkiomaksun saa kyllä tämä Kalle hoitaa. Vene ja vahinko oli hänen, Patu sanoi auttajalle kun he olivat taas rannassa.

Onneksi Emma oli muistanut pitää kiinni kengistään.

Kassinsa hän oli sentään viisaasti jättänyt autoon.

— Taisi veneenosto lahota tähän.

Liivejä hytistä hakiessa huomasi veneen pohjassa ison reiän.

Taitaa tulla melkoinen korjauslasku ja kädenvääntö vakuutusmiesten kanssa, Patu sanoi.

Kalle ei sanonut mitään, meni isoon maasturiinsa ja lähti renkaat soraa ruoppaisten. Patu katseli Kallen perään.

— Ei vaatteet tee purjehtijaa. Vesillä täytyy olla tarkkana, mutta jos vahinko sattuu, pitää toimia jämäptisti ja pysyä rauhallisena.

Emman hameen helma ja Patun housut tippuivat vettä.

Myös kalsarit olivat märät, eikä siinä oikein nakuna voinut viuhahdella.

— Tule kuivattelemaan serkun luokse vaatteita. Hän taitaa olla jo kotona, Emma ehdotti. Patun piti siihen suostua.

Kotiin olisi pitkä matka märkinä ajella.

PATU KUULEE YLLÄTTÄVIÄ ASIOITA

Veneen osto takkuili.

Ei tainnut olla helppo löytää merenkulkijalle venettä maapallon kiertoon.

Patu ajatteli kyllä palkkansa ottavan, ainakin bensarahat ja pikkuisen vaatekorvausta. Kengät olivat pilalla ja sukatkin samaten.

Emman serkku asui lähellä Lahden hyppymäkiä.

Patu päätti käydä ennen kotiin lähtöä vilkaisemassa niitäkin.

Serkun talon edessä Emma penkoi kassiaan autossa katsellen oliko siellä kaikki tallella.

— Kai minulla nyt kaikki on mukana, Emma mutisi ja meni edeltä kadulle.

Patu jäi sulkemaan auton ovia.

Sitten hän huomasi jonkun paperin lattialla, Emma taisi sen siihen äsken vahingossa pudottaa

ja enempää lappusta katsomatta Patu lykkäsi sen hansikaslokeroon.

Serkku oli saman ikäinen nainen kuin Emma ja Patu.

Hän tervehti halaamalla Emmaa, Patua hän katsoi pää kallellaan.

— Jaaha. Sinulla onkin raamikas poikaystävä, serkku sanoi kun kätteli Patua.

Emma sanoi kiireesti:

— Ei me olla pari, tulín vain Patun kyydissä. Serkku hymyili sen oloisena, että yhteisistä ajeluista se usein lähtee. Olisivat niin sopiva pari.

Sitten vasta hän huomasi heidän märät vaatteensa. Mitä oli sattunut?

Emman piti antaa hänelle nopea selvitys veneturmasta.

— Hyvä ettette sentään hukkuneet. Voi Herran tähden, serkku kauhisteli kertomusta.

He pääsisivät suihkuun ja Patu sai lainaksi serkun miehen kalsarit sekä sukat.

— Vaatteet kuivaa parvekkeen kaiteella kun vähän aikaa odotellaan, serkku lohdutti.

Serkku arveli, että he olivat varmaan nälissään ja alkoi touhuta ruokaa pöytään. Syönnin jälkeen juotiin vielä jälkiruokakahvit.

Emma oli kertonut päivällä tärkeän asian toimittamisesta. He alkoivat puhua siitä kahvin jälkeen.

Patu istui kauemmas.

Hän ei halunnut sekaantua toisten asioihin, mutta joutui seuraamaan pakostakin heidän keskusteluaan.

Hän kuuli serkun kertovan innoissaan Emmalle.

— Kesällä kun olin Turussa käymässä, näin torilla isäsi. Vain vilaukselta, mutta olen varma, että katsoin oikein, serkku sanoi.

— Vai olisi isä Turussa.

Kyllä hänet jollain tavalla sieltä löytää. Jos ei ollut sitten vain ohikulkumatkalla? Emma sanoi.

Kenestä he puhuivat?

Oliko Emman isä ollut hukassa?

Serkku tuli Patun luo.

— Pitää vieraalle selvittää myös mistä puhuttiin. Ajatteles, Emman isästä ei ole ollut vuosiin tietoa.

Ja nyt minä näin hänet siitä vaan yhtäkkiä Turussa, serkku selitti innoissaan.

Patu vain nyökkäsi.

Ei asia häntä koskenut, mutta Emmalle se varmasti oli tärkeä asia.

— Jos katsoisitte Turun puhelinluettelosta, asuuko sen niminen ihminen siellä, Patu ehdotti.

Muuten asian olisi heti tarkistanut, mutta serkulla ei ollut Turun puhelinluetteloa.

Tämä juttu ei kuulunut Patulle. Farkut olivat jo kuivat.

Hän laitto ne jalkaan ja pääsi lähtemään.

Hän kiitteli Emman serkkua ruoka- ja kahvitarjoilusta.

Emma kiitteli kyydistä Patua, hän jäisi vielä serkkunsa luokse.

— Ei kestä kiitellä. Hyvä että hengissä selvittiin, hyvät kesänjatkot ja onnea isän löytämiseen,

Patu sanoi lähtiessä.

Hän muisti autossa laittaneensa Emmalta pudonneen lapun hansikaslokeroon.

Patu kaivoi lapun esiin ja se olikin valokuva!

Ketä valokuva esitti? Tutunnäköistä miestä, kyllä miehen tunsi, vaikka taisi olla vanha kuva. Merenkulkija siinä oli!

Sama veijarimainen pilke silmissä, samanlainen hymyjä yhtä rempseä pään asento.

Oh hoh! Patulle valkeni, ettei hän ihan vielä päässyt lähtemään.

Patu käveli takaisin serkun ovelle ja soitti ovikelloa.

Serkku avasi oven näyttäen hämmästyneeltä.

— Ei unohtunut mitään, Patu sanoi ennen kuin serkku ehti kysyä.

— Olisi pikkuisen Emmalle asiaa, Patu sanoi ja meni serkun ohi sisälle.

Kun Emma tuli eteiseen Patu näytti merenkulkijan valokuvaa hänelle.

— Tämä taisi jäädä sinulta autoon? Patu sanoi.

Emma katsoi kuvaa pää kallellaan ja nyökkäsi.

— Siinä on vanha kuva isästä. Pudotin sen vahingossa.

— Kiitos kun huomasit, Emma sanoi.

— Serkun kanssa puhuttiin jo asiat selväksi. Pääsenkö vielä kyydissä takaisin päin? Maksan kyllä bensarahaa, Emma kysyi vielä.

Patu sanoi:

— Saman se maksaa, ajaako yksin vai kaksin. Kaksin on mukavampi kun on juttuseuraa.

Ja minulla taitaa olla sinulle jotain kerrottavaa.

Kun Patu otti autonavaimia taskusta, käteen osui ankkurinappi.

— Se nappi taitaakin tuoda onnea. Tapasin Emman ja sydämessä kolahti heti, Patu ajatteli.

PATU JA EMMA KOTIMATKALLA

Patu halusi nähdä hyppyrimäen, ennen kuin he lähtisivät Lahdesta. Alue oli jo suljettu, mutta he näkivät korkeat hyppytornit kauempaakin.

— Nykänen oli maailman paras. Se on monta kertaa leiskauttanut tuolta voittoon,

Patu sanoi kun he istuivat autossa ja katselivat niska kenossa isoa mäkeä.

— Mutta alkoi humputtelemaan

ja sitten menikin vaan koko ajan alamäkeä, Emma sanoi.

— Ammattimiehet painaa tosissaan. Hyppäävät tai humputtelevat. Sama se on tangolaulajilla,

väkevä elämä antaa syvyyttä ääneen, Patu sanoi. Pisti sitten auton käymään ja otti suunnan kohti Forssaa.

— Sinä taidat olla ammattimies. Mutta et taida pahemmin humputella, Emma sanoi nätisti hymyillen.

— Humputtelen joskus.

Mutta pidän jalat maanpinnalla, ja järkiajatukset päässä, Patu vastasi.

Forssa läheni ja Patu mietti,

— Kuinkas nyt kertoisin Emmalle, että tiedän missä hänen isänsä on? Kesä-ilta hämärtyi.

Auton tuulilasiin litsahteli silloin tällöin itikoita. Emma sanoi haukotellen:

— Oh hoijaa. On tässä jo ollut päivällä pituutta.

Auton moottori hurisi ja kilometrit vilistivät kovaa vauhtia taakse. Patuakin alkoi väsyttämään ja Emman haukotus tarttui.

— Ei sitten veneenosto onnistunut, Emma sanoi.

— Ei, aamulla kävin katsomassa raatoa. Toisestakin taisi tulla sellainen, kun jysähti kivi pohjasta läpi, Patu sanoi.

Emma näytti mieltivältä.

— Mitäs nyt sanoo se, jolle venettä olit ostamassa? Emma kysyi.

— Taisi olla hyvä ettei sopivaa löytynyt. Jää aikaa vielä miehelle miettiä, kannattaako maailman ympäri lähteä, Patu sanoi.

-Oh hoh.Vai maailman ympäri. Taitaa sellainen merenkulkija olla mielenkiintoinen mies, Emma sanoi.

-Todella mielenkiintoinen. Sinun täytyy tavata hänet, Patu sanoi. Hän päätti houkutella Emman Turkuun, siellä sitten asiat selviäisi.

— Olisi kyllä kiva nähdä semmoisen mies kenellä on niin huikeat suunnitelmat, Emma ihasteli.

Forssan pysäkki oli jo kohdalla.

— Jäisin tässä sitten pois, Emma pyysi.

— Kyllä minä kotiinkin asti kuskaan, Patu sanoi.

— Jos ei siellä odota kiukkuinen poikakaveri, joka sanoo, että kenenkäs kyydissä nyt tultiin? Patu jatkoi.

— Ei siellä odota kuin kirjava Mörri-kissa. Olen sinkku, Emma nauroi. Kun he olivat Emman asunnon edessä Patu kysyi:

— Pääsetkös viikonloppuna katsomaan Turkuun sitä mielenkiintoista miestä?

Emma seisoj auton vieressä kassi kädessä.

— Voisin tullakin.

Mennään sitten vaikka syömään hyvään ravintolaan, Emma lupasi.

— Joo, minä kyllä maksan. Tuletkos katsomaan myös asuntoani, Patu ehdotti.

Kotimatalla ajaessa Patu mietti, että kyllä se ankkurinappi oli taatusti onnea tuova.

Hän tapasi Emman ja saisivat olla yhdessä.

MERENKULKIJA JA EMMA

Patu soitti seuraavana päivänä merenkulkijalle.

— Reissu on tehty. Olisi loppuselvityksen aika, hän sanoi.

Merenkulkija ilahtui,

— Löytyikös sellaista mikä kiinnostaa minua?

— Taatusti, Patu vastasi.

Emma tuli lauantaina Turkuun. Hän oli pistänyt itsensä nätiksi, tukka oli sievästi nutturalla ja yllä oli kesäisen kaunis mekko.

He menivät Aurajoen rannassa kelluvaan laivaravintolaan.

— Ompas sopiva paikka tavata semmoinen merenkulkija, Emma ihasteli.

Merenkulkija istui jo siellä odottamassa. Patu johdatti Emman merenkulkijan viereen. Merenkulkija katsoi ihmetellen, ketäs naista Patu siihen talutti?

-Tässä on Emma, Patu sanoi merenkulkijalle. Emmalle hän sanoi:

— Tässä on se mies, jolla on kanttia lähteä veneellä maapallon kiertoon.

Emma katsoi merenkulkijaa. Sitten hänen silmänsä suurenivat, ja nätit huulensa pyöristyivät.

— Herran tähden. Onkos se minun isäni, Emma sanoi kun tunsu heti, vaikkei ollut muuta kuin valokuvia nähnyt. Merenkulkija meni valkeaksi kasvoiltaan. Patu jo pelkäsi ukon saavan sydämeen laakin.

— Oletko sinä tyttäreni? merenkulkija sanoi.

Patu ja Emma istuivat. Tilanne rauhoittui hetken päästä, kun suurin kuohu laantui.

Merenkulkija oli ihmeissään.

— Mutta miten te tapasitte?

Patuhan lähti veneenostoon, hän sanoi.

— Se on oma juttunsa.

Jos jutellaan siitä myöhemmin, Patu sanoi ja otti ruokalistan.

Emma ja isä katsoivat toisiaan, mutta Patu katsoi ruokalistaa.

— Tilata pitää jotakin.

Sinä aikana kun odotellaan ruokaa, ehditään kyllä juttelemaan, Patu sanoi. Myöhemmin merenkulkijalla ja Emmalla oli paljon puhuttavaa. Millä lailla oli kummankin elämä mennyt, ja ettei enää kadottaisi minnekään.

-Taisi mennä maapallon kierto miettimisen asiaksi, merenkulkija sanoi.

— Puhutaanko nyt veneasiat, ei ne myytävät hyvältä näyttäneet. Toinen vene oli suulissa hiirten kotina. Toisessa taitaa ahvenet uida sisällä siellä Vesijärvellä, Patu sanoi.

Patu otti esiin valokuvan, jonka oli suulissa ottanut.

Siinä näkyi Unelma niminen vene pönkkien varassa.

Merenkulkija katsoi kuvaa ja taas hänen kasvonsa kalpenivat.

Hänen henkensä melkein salpautui.

Silmät tapittivat veneen kuvaa, mutta sitten hän sai kumminkin kähistyä.

— Siinä on sama vene, jolla se amerikkalainen purjehti maapallon ympäri silloin joskus. Millä lailla ja koska se vene on Suomeen

kulkeutunut? Siinäpä olisi selvittämistä, merenkulkija ihmetteli.

— Se käydään ostamassa ja laitetaan yhdessä kuntoon. Vaikka menisi sitten aikaa ja rahaa, merenkulkija jatkoi.

Patu ja Emma katsoivat toisiaan.

— Mutta purjehditaan vaan näillä lähivesillä. On ainakin pienempi vaara merirosvoista, Patu ehdotti.

Patun nenä alkoi kutiamaan. Ehkä joku ruokamauste teki sen ja vaikka hän yritti estää, pääsi aivastus pärskähtämään.

Patun kaivaessa nenäliinaa taskusta, lattialle putosi jotakin, minkä Emma kumartui nopeasti ottamaan.

— Ankkurinappi? hän ihmetteli.

Emma katsoi Patua ja sanoi:

— Eihän sinulla tämmöisiä nappeja vaatteissa ole.

— Minulta on irronnut tuollainen nappi takista, merenkulkija sanoi.

Patu otti napin Emmalta ja lykkäsi sen merenkulkijan käteen.

— Saat kyllä tämän takaisin.

Nyt on löytynyt, tytär, vene ja takin nappi. Lopetetaan juttu, muuten tästä tulee liian pitkä, Patu sanoi.

— Pihvit kerkesi jäähtymään ja ranskalaiset on kylmän nahkeita, hän jatkoi lautastaan katsoen.

Merenkulkija huokasi, katsoi sitten Emmaa ja Patua.

Heistä tuleekin sopiva pari, hän ajatteli.

Kyllä tyttären antaa tuollaiselle miehelle, jonka jalat on tukevasti maanpinnalla.

Ja jolla on raameja sen verran, ettei kuka tahansa puistossa tule nokittelemaan.

Merja Suikki - On ilta meitä varten

Kertomuksia

2006

Huminaa

- **On ilta meitä varten**
- **Häät**
- **Kymmenen vuoden kuluttua**
- **Yhtä syntiset**
- **Matka**

Huminaa

Terhi saa astiat tiskattua. Isä kuorsaa kamarissa. Pikkuveli Jussi pelaa ikkunan edessä pasianssia, vaikka ei kunnolla vielä osaa. Pikkuveli ei huomaa, kun Terhi menee ulos.

On hetki aikaa ennen kuin isä sanoisi: «Jaaha, jos jatkettaisi taas.»

Ne sanat tarkoittavat, että on aika mennä pellolle. Koko elämä on yhtä istuttamista, harventamista, kitkemistä ja tänä kesänä varsinkin kastelemista.

On tuullut kuumasti koko päivän. Aurinko on piilossa pilviharson takana. Terhi maleksii aitan päätyyn. Hän jatkaa kulkuaan tielle kuin olisi menossa Marjan luokse naapuriin. Aitan takaa Terhi pujahtaa navetan päätyyn. Siitä hän jatkaa metsätielle ja alkaa juosta. Poninhäntä hakkaa hentoja hartioita. Jalat kumisuttavat kapeaa tietä, jota havunneulaset peittävät.

Mutkan jälkeen Terhi hidastaa vauhtia. Hän kuuntelee tuulta mäntyjen latvoissa. Humina rauhoittaa mieltä. Se silittää otsalta tuiman poimun. Sellainen ilmestyy silmien väliin, kun oikein keljuttaa. Ja viisitoistavuotiasta keljuttaa usein.

Terhi pysähtyy katsomaan syvään nyökkäileviä männynlatvoja. Hän ihailee haavan lehtien levotonta värinää.

Sitten hän huomaa palokärjen tumman, ison ja melkein pelottavan hahmon. Lintu päräyttää nokallaan männyn runkoa. Sen punainen päälaki loistaa. Terhi haluaa samanväriset hiukset. Hän säästää rahaa kampaajalla käyntiin. Siihen menee aikaa. Tie kapenee kärrytieksi. Maassa on paksu kerros ratisevan kuivaa, ruskeaa kaarnaa. Siitä löyhähtää kuuma pihkan

haju. Terhi haistelee silmät kiinni. Isä on joskus ollut siinä kuorimassa puita.

Terhin tulee ikävä aikaa ennen isän onnettomuutta. Silloin kaikki oli niin hyvin.

Kärkytie laskee syvään, hämyiseen notkoon. Terhi poikkeaa polulle, jota tuskin erottaa rehevässä maastossa. Sananjalkojen keskellä pulppuaa lähde. Märkä, väkevänhaj uinen muta litsahtaa lenkkikenkien alla, kun hän kumartuu juomaan kirkasta vettä. Hän jää hetkeksi kyykkyyn kuuntelemaan lintujen laulua. Käki kukkuu vielä.

Polku jatkuu pienelle töyräälle. Terhi pysähtyy vielä kerran varmistamaan, että hän on yksin. Ketään ei näy.

Terhi kipaisee ison kivenlohkareen kupeelle. Hän nostaa litteän kiven kätkön päältä ja työntää kätensä koloon. Kerran kolosta luikahti sisilisko ja hipaisi kättä. Se livahti näkymättömiin niin nopeasti, ettei Terhi ehtinyt edes kirkaista.

Pussi on paikallaan. Pussissa on punavalkoinen tupakka-aski ja sytytin, jotka hän on hankkinut Marjan avustuksella.

Terhi laskeutuu kyykkyyn. Hän nojaa selkänsä lämpimään kiveen ja sytyttää tupakan. Hän ei ole tottunut polttaja, vaan pitelee savuketta kömpelösti. Häntä yskittää.

Kiven vieressä on puoliksi lahonnut kanto. Joku metsän eläin on käynyt kaivelemassa sitä. Sammalet ovat levällään ja rapisevia jäkäläpalloja on viskelty kehäksi kannon ympärille.

Isä tietäisi, onko asialla ollut kettu vai mäyrä. Mutta isä ei enää pysty kulkemaan metsissä. Jalka on vääntynyt kummalliseksi käppyräksi. Sillä ei mennä kuin pellolle, saunalle ja joskus harvoin kaupalle.

Isä ei liikkuisi muualla, vaikka pystyisi. Terhi tietää sen, vaikkei sitä ole kukaan ääneen sanonut. Eikä isä halua lastensakaan käyvän kylällä.

Kouluun saa mennä ja kaupassa käydä. Muualle on karattava.

Terhi karistaa tuhkaa niin kuin on Marjan televisiosta nähnyt. Täytyy opetella polttamaan kunnolla, ettei kukaan naura, kun koulu alkaa. Linja-autoa odottaessa voisi sytyttää tupakan ja poltella koppavan näköisenä. Kukaan ei tulisi enää haukkumaan äidittömäksi raukaksi. Kukaan ei ymmärrä, miten kipeältä se tuntuu. Metsän puut vain. Ja tuuli, joka kutittaa poskea ja nykii tukasta.

Olkapäälle rapsahtaa roska. Terhi pyyhkäisee vapaalla kädellä. Tukkimiehentäi takertuu sormeen kaikilla raajoillaan. Se ei irtoa, vaikka

Terhi kuinka huitoo. Tupakasta lentää hehkuva kipinä kuivan jäkälän sekaan.

Terhi säikähtää. Hän talloo maata kiven vierestä yhä uudestaan. Hän vannoo, ettei enää koskaan polta tupakkaa eikä sano isälle vastaan. Eikä valehtelee, että vatsa on kipeä. Hän ei kiusaa ikinä Jussiakaan, jos tuli ei vain ala kytää jäkälissä.

Hän ei uskalla lähteä pois pitkään aikaan. Isä on varmasti jo noussut. Jussi on varmaan käsketty naapuriin etsimään Terhiä. Isä tarvitsee hänet kitkemään loputtoman pitkiä porkkanapenkkejä.

Terhin täytyy jaksaa kiskoa ohdakkeita, jotka pistävät kipeästi. Hänen on revittävä pois voikukat, joiden juuri ei koskaan irtoa kokonaan. Porkkanat, lantut, nauriit, tillit, retiisit ja perunat menevät torille myyntiin.

Se raha on isän eläkkeen apuna perheen elättämisessä.

Terhi itkee. Ikävä kaihertaa ja väsymys painaa. Pelko raivoavasta metsäpalosta saa vatsan oikeasti kipeäksi.

Hän kuvittelee, miten hiljainen savu alkaisi nousta kiven takaa. Liekit nuoleskelisivat kannon lahoja haaroja. Ja tuuli yllyttäisi ne villiksi roihuksi. Kipinät sinkoilisivat ja palo leviäisi puiden latvoihin. Se leviäisi kotiin asti.

Mitään ei näy, vaikka Terhi konttaa ja nuuhkii maatuneilta lehdiltä haisevaa maata Lopulta hän panee savukkeet takaisin piiloon ja lähtee. On pakko mennä.

Notkossa on viileää ja kosteaa. Terhi huuhtoo lähteen vedellä tupakan tympeän maun suusta.

Mäellä palokärki säikäyttää uudestaan. Se huutaa kriik-kriik ja lentää niin läheltä, että siipien havina kuuluu.

Koti näkyy jo. Pieni, punainen mökki on pihlajan katveessa. Puun marjatertut ovat vielä vihreitä. Kohta ne punertuisivat ja koulu alkaisi. Edessä olisi koko pitkä talvi aikaa lukea ja haaveilla ajasta, jolloin voisi muuttaa kaupunkiin. Jussi kaivelee hiekkaa ison koivun juurella. Autonrenkaasta tehty keinu heilahtelee laiskasti. Jussi huomaa Terhin. Hän viipottaa vastaan laihoilla kintuillaan.

— Missä sinä olit? Kävin Marjallakin.

— Ei kuulu sinulle, Terhi kivahtaa. Sitten hän muistaa metsässä annetut lupaukset.

Jussin alahuuli värisee.

— Minä luulin, että sinä olit hävinnyt.

Kiukkuiset sanat tukahtuvat Terhin huulille. Jussi oli niin pieni, kun äiti muutti kaupunkiin. Sydäntä pakahduttaa veljen laihat olkapäät. Tukka on pörröinen kapean naaman ympärillä. Aurinko on polttanut isot korvalehdet punaisiksi. Niihin täytyy laittaa illalla rasvaa.

— Käskikö isä etsiä minua? Terhi kysyy. Jussin kasvoille syttyy hymy. Nenänvarsi menee kurttuun.

Hän nauraa ja paljastaa leveät, valkoiset hampaat.

— Isä nukkuu vielä. Annatko minulle kovat vauhdit?

Jussi pujottautuu jo renkaaseen iloissaan ja luottavaisena.

— Haluatko vauhdit pilviin asti vai avaruuteen? Terhi kysyy.

— Avaruuteen saakka, oikein kovat vauhdit, Jussi hihkuu.

Terhi vetää rengasta taakse ja ylös. Jussi istuu terävän reunan päällä laihat pakarat tiukkoina ja odottaa huimaa lentoa.

On ilta meitä varten

Jorma Kääriäinen laulaa Meerin korvaan. Kuulokkeista virtaava pehmeä ääni saa vilunväreet kulkemaan selkää pitkin. Meeri heittäytyy sohvalle ja antautuu musiikin vietäväksi. Kääriäinen laulaa rakkaudesta.

On kesäloman ensimmäinen päivä. Meerin tekee mieli lähteä tanssimaan. Hän kaipaa miesseuraa.

Kalevi lähti kahden vuoden avoliiton jälkeen. Mies ilmoitti, ettei aio kilpailla jonkun iskelmä tähden kanssa. Miten joku voi oikeasti suuttua, jos nainen käy muutaman kerran ihailmansa laulajan keikalla. Tarkkaan ottaen Meeri kävi keikoilla kaksikymmentä kahdeksan kertaa.

Kalevin lähtö harmitti Meeriä pitkään. Mies oli aivan Jorma Kääriäisen näköinen.

Eron jälkeen Meeri Kalusi eroon kaikesta entisestä. Onneksi tällä paikkakunnalla oli pulaa maatalouslomittajista, ja Meerille löytyi töitä ja asunto.

Iltaa varten Meeri meikkaa ruskeat silmänsä ja punaa huulensa. Kohottavat rintaliivit ja leveähelmainen kukkamekko viimeistelevät naisellisen kokonaisuuden.

Meeri arvioi itseään eteisen peilistä. Hän on kohta viisikymmentä, mutta vielä hehkeä. Vartalo on kiinteä. Käsivarret ovat jäntevät ja sääret tanakat, mutta pitkät. Niillä Meeri harppoo ravintolaan.

Sininen tupakansavu täyttää ravintolan salin. Hetken Meeri katuu tuloaan. Tähän asti hän on säästynyt ilkeiltä juoruilta.

Nyt tilanne saattaa muuttua.

Meeri tilaa vahvan juoman. Juotuaan lasin puolilleen hän päättää jäädä, mutta toimia hienovaraisesti.

Hän arvioi miehen toisensa jälkeen. Naimisissa olevia hän ei huoli. Humalaisista hän ei pidä.

Joku laittaa kolikon levyautomaattiin. Jorma Kääriäinen laulaa Moskovon valoista. Haikea sävel yhdessä alkoholin kanssa saavat Meerin herkäksi.

Salin nurkassa istuu sinipaitainen, ruskeahiuksinen Kyösti. Hän alkaa Meerin silmissä muistuttaa yhä selvemmin Kääriäistä. Noin Jormakin katsoi lavalta suoraan kohti. Silmät olivat samalla tavalla vihjaillen ja kutsuen raollaan. Tuo se on, Meeri päättää.

Kolmen miehen orkesteri alkaa soittaa. Meeri marssii päättäväisin askelin miehen eteen.

— Tanssimaan, hän komentaa.

Mies lähtee ja tuoksuu hyvältä. Meeri painautuu lähelle. Ei haittaa, vaikka Kyösti on lyhyt ja pönäkkä. Meerille hän on samettiäinen Jorma. Häinkin on mieleinen Kyöstillä. Hän tuntee, kuinka miehen kädet hyväilevät selkää.

Meeri menee Kyöstin mukana nurkkapöytään.

— Missähän se Kyösti aamulla puuronsa syö, virnuilee Jantusen Lassi vieressä. Kyösti suutelee Meeriä tai sitten Meeri suutelee Kyöstiä. Joka tapauksessa hienovaraisuus on muisto vain.

— Otahan varovaisesti sitten, Lassi neuvoa Kyöstiä, joka kulauttaa lasinsa tyhjäksi.

Meeri tuijottaa Kyöstiä huokaillen. Kyösti puristaa hänen reittänsä. Käsi on kuuma ja katse on raukea. Se lupaa lemmenytä.

Taksia odotellessa Kyösti hyräilee möreästi:

— Huules kuin varta vasten, luotu on suudelmaan. Miten sinä tiesitkin, Meeri hyrisee. Noin Jormakin lauloi ja keikutti lannetta: On ilta meitä varten, me yhteen kuulutaan.

— Teille vai meille, Meeri kihertää.

— Meille, Kyösti murahtaa.

— Sinulla ei kuitenkaan ole oikeita ryynejä aamupuuroon.

Meeri hymyilee hellästi. Hän ei hätkähdä, vaikka taksia ajaa Hintikan Hannu. Sanovat, että Hannu on kova juoruamaan. Nyt se ei haittaa Meeriä lainkaan. Kohta aukeaa taivas ja sen saa kuuluttaa koko maailmalle.

Autossa Kyösti puristelee jo rintoja ja pyrkii helmojen alle. Sinne Meeri ei päästä.

Hannu seuraa peilistä takapenkin tapahtumia. Miehen paksu niska punoittaa. Hän naureskelee, Meeri huomaa, mutta keskittyy sitten Kyöstin kouriin. Ne liikkuvat sitä vilkkaammin, mitä lähemmäs Kyöstin taloa tullaan.

Kyösti maksaa kyydin. Ollaan vihdoinkin kahden.

Kyösti menee talon nurkalle ja lorottelee pitkään. Hänellä on ulkokäymälä, Meeri harmittelee. Hyttynen inisee ja jossain kukkuu käki.

Portaat nousevat suudellen. Se onnistuu hyvin, kun Meeri vähän kumartuu. Ulkokäymälä unohtuu.

Tämä mies tietää mitä tahtoo, Meeri innostuu. Kyösti ohjailee häntä kohti leveää, sekaista vuodetta. Mies rojahtaa pitkälleen ja potkaisee kengät

jaloistaan. Hän availee vyötään ja käskee Meerin pitää kiirettä.

— Meillä on koko yö aikaa, Meeri kujertaa. Hän riisuu mekkoaan hitaasti. Kyösti hengittää raskaasti. Meeri nauttii Kyöstin katseesta. Hän venyttelee aistillisesti ja nousee nelinkontin miehen päälle.

Lämpimät kädet tavoittelevat kupeita, mutta putoavat sitten pois. Kääriäisen katse sammuu Kyöstin sameista silmistä. Luomet lupsahtavat kiinni.

Meeri ei ymmärrä. Kuoliko mies?

Kyösti ei virkoa, vaikka Meeri kuinka tönii. Meeri ei tiedä, olisiko pettynyt vai häpeissään. Häntä alkaa itkettää. Korvissa suhisee himo ja alapää sykkii omia aikojaan.

Kaikki haaveet haihtuvat yksi kerrallaan, laulaisi Kääriäinen nyt. Kyösti ei enää muistuta Jormaa lainkaan. Suuri rakastaja korisee suu auki ja lemuaa.

Meeri niistää nenänsä ja pukeutuu. Häntä harmittaa. Kyösti kehuskelisi pitkin kylää, miten sai Meerin vuoteeseensa. Hannu todistaisi asian. Meerin maine tahriintuisi ihan turhan takia.

Miten täältä korvesta pääsisi kotiin? Pitäisi päästä vessaankin. Tupa on kolea ja ankea.

Peräseinän ovien takaa löytyy kaksi kylmää kamaria. Sisävessaa ei ole. Hätä on kuitenkin suuri. Tiskipöydällä on kumollaan kiiltävä teräskattila. Meeri asettaa sen lattialle. Sitten hän kokoaa helmansa ja laskee pitsiset pikkuhousut.

Meeri kyykistyy ja antaa lorista. Mies kuorsaa tasaisesti. Kun Meeri nousee, kattila on puolillaan kullankeltaista nestettä. Meeri aikoo kipata sisällön talon nurkalle ja tiskata kattilan. Mutta ensin on löydettävä puhelin.

Puhelin löytyy lehtikasan alta. Taksin numerokin löytyy. Meeri tilaa auton ja istuu ikkunan ääreen odottamaan. Heinittyneen pihan yllä leijuu usvaa.

Ikkunalasiin on tapettu karpäsiä. Verhoista tuprahtaa pölyä.

Kun auton valot vilahtavat kalpeassa yössä, Meeri muistaa kattilan. Auto lähestyy. Hannun taksi, Meeri huomaa. Suunnitelma välähtää hänen päässään.

Hän nappaa kattilan ja hiipii sängyn luo. Hän valuttaa hitaasti lämmintä virtsaa Kyöstin housujen etumukselle. Mies mutisee jotain, massuttaa suutaan ja huokaisee. Mutta hän ei herää.

Kattila on tyhjä. Meeri menee tiskipöydän luo. Auto on jo pihassa. Hänen on rynnättävä ulos ja näyteltävä hätäantynyttä.

— Hyvä kun tulit näin nopeasti. Kyösti sai jonkun kohtauksen, Meeri sopertaa.

Hannu harppoo tupaan ja sängyn luo. Hän läpsii Kyöstiä poskille ja kurkistaa silmäluomien alle.

— Minä niin säikähdin, Meeri on tuhertavinaan itkua.

— Ei tämä mikään sairaskohtaus ole, Hannu selittää.

— Jo minä tullessa arvelin, että kohta Kyösti sammuu. Humalan huomaa Kyöstin silmistä. Luomet menevät sillä lailla puolitankoon ja silmät ovat raollaan. Ei hän kyllä ennen ole alleen laskenut.

Hannu puistelee päätään.

— Nukkukoon siinä. En viitsi ruveta vaihtamaan kalsareita isolle miehelle.

Hannu heittää peitteen Kyöstin jaloille. Hän huomaa kattilan tiskipöydällä ja kääntää sen ylösalaisin.

— Kyösti löytää sen tästä. Aamulla hänen tekee mieli puuroa. Sitä hän keittelee joka aamu, Hannu puhelee. Hän lähtee eikä Meerin auta muu kuin kävellä miehen perässä ulos.

Lämpimässä autossa Meeriä alkaa nukuttaa. Hän nojaa niskatukeen ja sulkee silmät.

— Katsos, kuinka komeasti nousee.

Meeri havahtuu levottomasta horteestaan. Hän oli uneksinut Kyöstin tilalle Hannun, joka ei sammunut kesken kaiken.

Mikä nousee komeasti? Meeri saa vastauksen, kun nouseva aurinko häikäisee silmät.

— Kala voisi olla kohta syönnillään, Hannu sanoo. Meeri hymähtää. Hannu veivaa rattia varmoin ottein, vilkuilee naista vierellään ja sanoo sitten varovasti:

— Tuota, jos ei kerrottaisi tästä muille. Tuollainen vahinko on aikamiehelle nolo juttu.

Hannu vaikenee, kun nainen ei vastaa. Meeri pidättelee naurua. Suunnitelma toimii loistavasti.

— Kyllä se minulle sopii, Meeri saa lopulta sanottua.

Taksi kurvaa Meerin kerrostalon pihaan. Aurinko värjää talon seinän vaaleanpunaiseksi. Meeri kaivelee laukkuaan ja etsii lompakkoa.

— Anna olla, Hannu viittaa torjuvasti.

— Lähdet joskus soutajaksi, kun menen kokemaan kalaverkkoja. Se riittää maksuksi.

Meeri katsoo miestä pää kallellaan. Jorma Kääriäistä hän ei muistuta, mutta on kookas ja harteikas. Maha pingottaa paidannappeja. Silmäkulmissa on ryppyjä, mutta niin saa aikuisella miehellä ollakin.

— Olen katsellut sinua. En ole uskaltanut tulla juttelemaan, Hannu tunnustaa ja punastuu.

Meeri kuvittelee jo itsensä romanttiseen puuveneeseen. Järvi olisi peilityyni. Hän uittaisi kättään vedessä, joka olisi lämmintä kuin vastalypsetty maito.

— Kiroatkos sinä soutajalle, hän kysyy leikkisästi. Hannu lupaa olla kiroilematta. Meeri lupautuu soutajaksi.

Häät

Kevättalvella Kuuselan Mairen tytär ja Jäppisen Tertun poika rakastuivat toisiinsa Kuusela ja Jäppinen olivat pitäjän suurimmat talot. Kun niiden viljelysmaat olivat sopivasti vierekkäin, nuoret haluttiin naittaa viivyttelemättä.

Häät olisivat suuret ja näyttävät. Sen oivalsi myös Bertta, joka oli kylän ainoa kampaaja. Hän tiesi, että nyt hänen tilaisuutensa oli tullut. Oli koston aika.

Kun häihin oli enää kolme päivää, Bertalla oli hirvittävä kiire. Kaikki emännät halusivat hiuksiin uuden mallin ja värin. Jos joku ei halunnut, Bertta laittoi haluamaan. Se kuului hänen suunnitelmaansa.

Särkevät jalat tekivät hänet julmaksi. Hän ei katunut mitään. Hän halusi kostonsa.

Kylän emännät tarvitsivat neuvoja meikin tekemiseen ja hatun valintaan. Vaatteiden valinnassa Bertta oli auttanut keväästä asti. «Bertta-neidillä on niin hyvä maku, koska Bertta-neiti on kaupungista», emännät olivat kehuneet.

Bertta oli asunut heidän kanssaan samassa kylässä lähes kolmekymmentä vuotta. Mutta yhä vain hän oli emännille kaupunkilainen. Eikä Bertta pitänyt siitä, että häntä nimiteltiin neidiksi. Se tarkoitti samaa kuin vanhapiika.

Hääpäivä koitti. Aurinko paistoi kuumasti jo aamuvarhain. Bertta alkoi laittaa kampauksia emännille.

Hän oli joutunut suunnittelemaan työlistan tarkasti, mutta lopulta hän oli siihen tyytyväinen.

Koko päivän hän tupeerasi ja tupsutti. Hänen tuli kuuma kuivaajan jatkuvasta hurinasta. Hiuslakka yskitti. Hartioita kivisti ja selkää särki jo kymmeneltä. Silti Bertta hyräili ja hymyili.

Hän poltti kihartimella sormensa. Hän antoi vahingon kiertää ja sipaisi kuumalla raudalla Mäkelän emännän isoa korvaa. Niitä korvia Bertta oli joutunut peittelemään emännän ohuilla hiuksilla liian monta kertaa.

Emäntä suri kirvelevää jälkeä. Bertta lohdutti, että ei sitä kukaan huomaa. Hän vapisi pidätetystä naurusta.

Jäppisen Terttu ehti juuri lähteä, kun Kuuselan Maire tuli miehensä Teuvon kyydissä. Maire oli päivän viimeinen asiakas. Morsiamen äitinä hän oli juhlien tärkein henkilö. Ainakin hän itse arveli niin.

Mairen posket punoittivat jännityksestä. Hän kehui, miten hän oli saanut hienon leningin halvalla. Bertta hymähti. Samaa tuttavansa omistamaa muotiliikettä hän oli suositellut muillekin emännille.

Mairelle oli ostettu matkapuhelin häiden takia. Hän antoi sillä viime hetken ohjeita pöytien kattamiseen. Teuvollekin Maire soitti.

— Sukkien on oltava ehdottomasti mustat, hän opasti kovalla äänellä miestänsä. Eikä Bertta voinut sanoa, että Teuvo tietää sen jo.

Maire peilasi edestä ja takaa ja käski vetää otsakiharaa alemmas. Hän ei ymmärtänyt, että kun tulisi hatun riisumisen aika, kiehkura putoaisi nenälle asti.

Bertta hymyili kohteliaasti vielä viimeisen kerran. Hymy oli puhdas ja aito, niin kuin vahingonilo aina on. Hänelle olisi tästä lähtien aivan sama,

missä Mairen, tai kenenkään muunkaan, kiharat roikkuisivat.

Bertta ei ollut saanut kutsua häihin. Kampaaja oli sillä kylällä vähäpätöinen henkilö, melkein kuin piika. Ei sellaisia kutsuttu vuosikymmenen suurimpiin juhliin. Niin se oli ollut silloin, kun Bertta oli nuorena ja toiveikkaana perustanut liikkeensä. Ja niin se tulisi aina olemaan.

Emännillä oli vaihdevuodet ja liikakiloja kuten Bertallakin. Silti he pitivät itseään paljon parempina ihmisinä. Ja vain siksi, että Bertta oli kaupungista tullut ja neiti. Se oli tällä kylällä suuri synty. Paljon suurempi synty kuin se, että puhui pahaa toisesta tai ei käynyt kirkossa. Niihinkin Bertta oli syyllinen, ja vielä paljon pahempaankin.

Bertta oli saanut tarpeekseen.

Vihkiminen oli neljältä. Bertta kiipesi kirkon parvelle ennen puolta. Hän istui pylvään taakse piiloon ja odotti.

Emännät saapuivat varttia vaille neljä. Bertta kuuli parvelle asti, kun voivottelu ja kauhistelu alkoivat. Se koveni, mitä enemmän hääväkeä tuli paikalle. Bertta hymyili.

Hän tiesi, miksi siellä hälistiin.

Häämarssi alkoi pauhata. Bertta kurkisti varovasti kaiteen yli. Hän erotti hääväen joukosta kaikki hankalimmat asiakkaansa. Heitä oli lähes kaksikymmentä.

Bertta katseli emäntiä. Hänellä oli heihin suuri valta. Niin suuri, että jokainen oli pitänyt pukunsa piilossa niin kuin Bertta oli käskenyt. Nyt heillä kaikilla oli päällä aivan samanlainen sininen leninki ja päässä samanlainen keltainen hattu!

Kirkon jälkeen hääjuhlassa emäntiä odottaisi uusi järkytys. Hattujen alta paljastuisivat kiiltävät, violetinpunaiset hiukset. Ja Bertta oli värjännyt ne kaikki.

Bertta lähti kenenkään huomaamatta.

Alkoi olla jo kiire. Bertta meni asunnolleen. Hän oli pakannut tavaransa. Taksi odotti jo pihalla.

Bertta ehti ajoissa. Emännät olivat tulossa baarin kohdalla. Kampaamon ovellakin näkyi jo pari sinimekkoista. Bertta vilkutti heille taksin ikkunasta. Kuljettaja ihmetteli hilpeää matkustajaa. Bertta iski nuorelle miehelle silmää. Kuljettajan korvat muuttuivat punaisiksi.

Bertta oli kaikessa hiljaisuudessa myynyt kampaamonsa ja asuntonsa. Hän oli saanut niistä niin paljon rahaa, että hän saattoi jäädä varhaiseläkkeelle. Hän menisi kampaamoon enää vain asiakkaana.

Taksi vei Bertan lentokentälle. Hän matkustaisi Kreikkaan. Hän nauttisi auringosta ja lämmöstä ensin viikon yksin.

Sitten hänen seurakseen lentäisi samasta kylästä mies, jota hän oli rakastanut salaa monta vuotta. Nyt salailu vihdoinkin päättyisi.

Bertasta tulisi rouva Kuusela heti, kun Teuvon ero Mairesta olisi selvä.

Kymmenen vuoden kuluttua

Kaksi miestä kulkee peräkkäin varhaisen aamun häikäisevässä kirkkaudessa. Jää kimaltelee auringon säteistä. Jossain raakkuu korppi.

Vanhempi mies kulkee reippaasti edellä. Nuorempi mies joutuu ottamaan juoksuaskeleita pysyäkseen mukana. Jääkaira hakkaa selkään. Nuori mies huohottaa. Hengitys huuruaa muutaman asteen pakkasessa.

Seuraavana kesänä miehistä tulisi sukulaiset. Siksi Kalevi, tuleva appi, on pyytänyt tulevan vävyensä Pasin mukaan pilkille. Kalevin oli pitänyt suostutella Pasia. Tytär ja vaimokin olivat suostutelleet.

Kalevi pitää vauhtia yllä. Hänellä on kiire narraamaan kaloja. Pasi tulee perässä pilkkikontti kolisten. Kalevi huokaisee.

Pasi kuulee huokauksen. Kolme vuotta Kalevi on huokaillut noin. Pasia kaduttaa koko pilkkireissu. «Tutustuisitte paremmin», oli Saija sanonut ja katsonut kauniisti.

«Miten voi tutustua sellaiseen, joka ei puhu mitään», Pasi oli jupissut, mutta suostunut silti.

Tämä on Kalevilta taas uusi, pirullinen keino testata tulevaa vävyä. Kolme vuotta Kalevi on tehnyt sitä. Hän on huokaillut ja hymähdellyt Pasi jokaiselle ratkaisulle. Uusi autokin sai aikaan syvän huokauksen.

Viime kesänä Pasi piti hakata halkoja. Kämmeniin tuli isot rakot.

Kalevi hymähteli Pasi halkopinolle ja laittoi tukipuita. Kalevi ei vain voi uskoa, että tietokoneinsinööri osaisi tehdä muutakin kuin näpelöidä näppäimistöä.

He tulevat Kalevin valitsemaan paikkaan. Pasi kairaa reikiä ja asettuu pilkkimään Kalevin viereen. Hän yrittäisi tehdä niin kuin Saija on toivonut. Hän yrittäisi tutustua Kaleviin. Pasi alkaa jutustella sään kauneudesta. Kalevi keskittyy pilkin valintaan eikä vastaa.

Kalevi alkaa heti saada kaloja. Pasi peltisessä kontissa kolisevat edelleen vain eväät.

Kalevi katselee kairan kanssa touhuavaa Pasia. Ainakin poika pysyy lämpimänä, hän huokaisee.

Kalevin saalispussi rapisee tämän tästä. Muuten kuuluu vain tuulen huminaa. Pasi kairaa lisää reikiä Kalevin näyttämiin kohtiin. Huokailusta päätellen sekään ei mene oikein. Tuleva appi istuu hienolla pilkki) akkarallaan ja kalastaa hartaana. Pasi luovuttaa eikä sano enää mitään. Kun ei puhuta, niin ei sitten puhuta.

Pasin tulee nälkä. Kalevi saa koko ajan isoja ahvenia eikä halua lähteä rantaan nuotiolle. Pasi järsii kohmeista makkaraa. Hän murjottaa ja palelee.

Aamun pakkanen on lauhtunut, ja tuuli yltyy yhä. Alkaa sataa vetistä räntää. Rannalla puut nyökkäilevät syvään.

Kala lakkaa vihdoinkin syömästä.

Kalevi pakkaa onkensa ja nostaa repun selkäänsä. Ja huokaisee. Pasi rämpiä pehmeässä lumessa Kalevin perässä. Jalka uppoaa syvälle sohjoon joka askeleella.

«Piloille meni koko sunnuntai», Pasi miettii.

Tuleva appi harppoo eteenpäin upottavasta sohjosta piittaamatta. Pasi vetää huppua kasvojen suojaksi. Kalevi seisautuu ja niistää rukkanen kädessä molemmat sieraimet. Kalevi sanoo jotain ja viittoon kohti niemeä. Pasi ei kuule. Tuuli vie sanat. Pasi pyörittää päätään. Hän ei halua kairata enää yhtään reikää. Hän tahtoo äkkiä pois myrskystä jonnekin, jossa on lämmintä ja kuivaa.

Miehet jatkavat kohti niemeä, Kalevi edellä, Pasi perässä. Kalevi pysähtyy uudestaan. Pasi nojaa tuuleen. Kuuluu huminaa ja rapinaa. Vaakasuooraan ryöppyävä lumi lentää haalarin huppuun. Kalevi sanoo taas jotain ja viittoilee kohti rantaa. Pasi ei kuule. Ei se voi olla mitään tärkeää. Hän nyökyttelee ja huutaa, että jatketaan matkaa.

Kalevikaan ei kuule. Pasi lähtee harppomaan eteenpäin. Kalevi kiilaa ohi. Pasi kiroaa mielessään. Kalevi ei luota hänen suunnistustaitoonsakaan.

Pasi tarpoo märässä lumessa. Hän kuvittelee, millaista jälkeä kaira tekisi, jos sen iskisi Kalevin kalloon.

Ikinä hän ei enää lähtisi Kalevin kanssa yhtään mihinkään.

Kalevi puskee päin tuulta. Hän hymyilee. Asiat etenevät hänen mielestään varsin mallikkaasti.

Pasi hänen takanaan kiittelee mielessään sadan kilometrin välimatkaa, joka on hänen ja Saijan luota Kaleville. Sen takia hänen ei tarvitse tavata Kalevia liian usein. Ensi kesän loman voisi viettää vaikka ulkomailla. Varmasti Saija suostuisi siihen.

Vihdoin he tulevat Kalevin rantaan. Pasi paiskaa pilkkikontin ja kairan saunan terassille. Hän lähtee kiireesti sisään, ettei joutuisi perkaamaan Kalevin ahvenia.

Kalevi jää ulos. Hän istuu seinän viereen tuulen suojaan.

Hän on uupunut, mutta onnellinen. Rintaa puristaa, sydän hakkaa, on otettava lääkettä. Olipa onni, että Pasi lähti mukaan jälle. Kalevi ei ole päässyt pilkille koko talvena, sillä vaimo pelkää uutta sydänkohtausta.

Puristus rinnassa helpottaa vähitellen. Ohitusleikkaus olisi pian edessä. Sen jälkeen Kalevi aikoo kertoa sydänvaivoista Saijallekin.

Pilkkireissu oli mennyt hyvin, Kalevi ajattelee. Hän ehti näyttää Pasille mökkitontitkin niemessä. Ja Pasi oli nyökkäillyt ja valinnut sen, joka oli Kalevinkin mielestä parempi tontti. Kalevi myhäilee tyytyväisenä. Siihen niemeen Saijan ja Pasin on hyvä rakentaa.

Kymmenen vuoden kuluttua nuorilla olisi jo huvila valmiina. Kyllä Pasilla työkalut pysyvät käsissä.

Kirvestäkin poika käytteli varsin mallikkaasti, kun pilkkoi halkoja.

Silloin nuorilla voisi olla jo muutama tenavakin rantavedessä kirmaamassa. He viettäisivät kaikki lomat mökillään. He pääsisivät sinne talvellakin, kun Pasin uudessa autossa on kunnon maavara ja vahva moottori. Oli poika valinnut hyvän auton.

Ja silloin Pasista saisi vakituisen pilkkikaverin. Saija on kova puhumaan niin kuin äitinsäkin. Pasikin varmaan kaipaasi rauhallisia pilkkiretkiä.

Hyvin poika jo tänäänkin arvosti hiljaisuutta.

Yhtä syntiset

Osmo makasi sohvalla kaljapullo ison vatsan päällä. Televisiosta tuli jääkiekkoa. Elsa kävi lenkille lähtiessään pienentämässä sen ääntä. Osmo ei sanonut mitään.

Elsaa kyllästytti koko mies. Kun lähti lenkille, ei tarvinnut olla kotona. Elsa lenkkeili paljon.

Tänään sekään ei tuntunut riittävän Kaikki ärsytti. Rintaliivien valuva olkain, auringon välkyttely järven laineilla, naapurin akan punakirjavat lakanat pyykkitelineellä.

Jos Osmo joskus sanoisi mielipiteensä yhteisiin asioihin.

Jos Osmo näyttäisi edes vähän, että hän välitti Elsasta vielä. Löisi vaikka nyrkin pöytään ja kieltäisi Elsaa nalkuttamasta. Sekin olisi parempi kuin ainainen television tuijotus.

Kun Elsa palasi lenkiltä, Osmo makasi samassa asennossa. Jääkiekko oli sentään vaihtunut jalkapalloksi. Suihkun jälkeen kuivaillessaan Elsa päätti vihdoinkin toteuttaa aikomuksen, jota hän oli miettinyt pitkään. Hän soitti hotelliin ja varasi huoneen. Puhelun loputtua hän katui heti.

Hän halusi antaa Osmolle vielä yhden tilaisuuden. Hän kulki olohuoneen läpi pelkkä pyyhe yllään. Osmo kurkotti televisioruutua kaula pitkällä. Vaimon sääret eivät enää kiinnostaneet.

Elsa nieli kyynleet. Hän valehteli, että Terttu oli menossa mökilleen ja halusi Elsan mukaan. Osmo ei sanonut siihenkään mitään. Mies taisi olla pelkästään hyvillään, kun saisi koko viikonlopun ryypiskellä oluitaan ja huudattaa televisiota.

Linja-autossa Elsan vatsanpohjaa kutitteli iloinen odotus. Nyt testattaisiin viehätysvoima. Jos oikein mukava mies sattuisi kohdalle, Osmo saisi jäädä kokonaan.

Mikään ei estäisi Elsaa heittäytymästä tanssiin ja seikkailuun.

Elsa löysi hotellin helposti. Hotellihuone oli ihana. Elsa meikkasi huolellisesti. Hänellä oli uudet, syntiset alusvaatteet. Mekkokin oli uusi ja seksikäs.

Kengissä oli korkeat korot. Elsa oli oikein tyytyväinen ulkonäköönsä.

Sali täyttyi hiljalleen. Orkesteri aloitti kaihoisalla valssilla. Elsa maisteli likööriään ja katseli, miten parketilla jo pyörähdeltiin. Ja viereisen pöydän tumma mies katseli Elsaa, hymyili ja tuli kohta kumartamaan sulavasti. Hyvä tanssija, Elsa arvioi mielessään ja antautui vietäväksi. Välillä virkistäydyttiin baaritiskillä, sitten taas pyörähdeltiin. Miehen nimi oli Tarmo, eikä hänellä ollut sormusta nimettömässä.

Tarmo kehui Elsan tanssitaitoa. «Kuin keijukaista veisi», mies henkäili matalalla äänellä. Elsan silmätkin olivat kuulemma kuin kaksi hiilenpalaa.

Elsaa pyöräytti ja nauratti.

Tarmo tarjosi ryypyn toisensa jälkeen. Kohta hän suutelee, Elsa toivoi ja ihaili Tarmon hyviä hampaita. Tarjoilija keskeytti herkän hetken.

Orkesteri aloitti uuden kappaleen. Elsa painautui Tarmoa vasten. Hän unelmoi, että selkää hyväilevät kädet koskettaisivat muualtakin. Hän ei huomannut tanssilattian ahtautta ja tönimistä.

Jonkun kyynärpää osui kylkeen, mutta Elsa vain keinui silmät kiinni Tarmon sylissä. Taas törmättiin. Joku pyysi anteeksi. Olipa tutun kuuloinen ääni.

Liian tutun, Elsa tajusi ja räpäytti silmät auki. Tarmo pyöritti sulavasti. Elsa joutui kurkkimaan hänen olkansa yli toisiinsa uppoutunutta pariskuntaa.

Naisen iso kampaus peitti miehen kasvot. Kun pari kääntyi, Elsa näki miehen. Mies katsoi tyrmistyneenä suoraan Elsaan.

Mies oli Osmo.

Elsa käännähti ja jätti Tarmon seisomaan tanssilattialle. Hän ryntäsi hotellihuoneeseen ja paiskoi tavarat laukkuun. Hän maksoi vastaanotossa laskunsa ja pakeni.

Linja-autossa tuli itku. Osmo ja vieras nainen olivat tanssineet niin lähekkäin. Oma isomahainen, vähäpuheinen Osmo. Ja hän itse roikkumassa sillä tavalla tuntemattoman miehen kaulassa.

Elsa juoksi pysäkiltä kotiin. Taksi ajoi viimeisessä risteyksessä vastaan. Olikohan Osmo raaskinut jättää naikkosensa ja tullut kotiin? Edessä olisi melkoinen välienselvittely.

Entä jos talo olisikin tyhjä? Jos Osmo viettäisikin kiihkeän yön sen isotukkaisten naisten luona? Oven avaaminen tuntui ylivoimaiselta.

Olohuoneessa Osmo makaili tutusti sohvalla television edessä. Elsa hiippaili makuuhuoneeseen. Hän työnsi laukun sängyn alle. Siellä olivat jo Osmon solmio ja tanssikengät.

Elsa vaihtoi pitsiset alusvaatteet vanhaan yöpaitaan ja sujautti sormukset nimettömään. Vessassa meni tovi, kun hän pesi pois tuhruisen meikin.

Tyhmä akka, kaikenlaisia järjettömiä haihatuksia sitä pitääkin keksiä, hän satti peilikuvaansa.

Viimein Elsa seisoi arkana olohuoneen oviaukossa.

— Tuletko jo nukkumaan? hän kysyi hiljaa.

Osmo nousi heti ja sulki television. Hiljaisuus paisui ja täytti lämpimän huoneen. He katsoivat toisiaan silmiin, yhtä syntiset.

Makuuhuoneessa Elsa käpertyi peiton alle Osmon viereen. Elsan mielestä oli siunattu asia, ettei Osmo koskaan sanonut mitään mihinkään.

Matka

Tyttö latoi voiderasioita hyllyyn kuin halkoja pinoon. Silja huokasi raskaasti kassakoneen takana.

— Sinä se et koskaan rusketu, vaikka käyt etelässä usein. Se on tuo punatukkaisen iho sellainen, tyttö puheli Siljalle eikä kuullut, kun oven kello kilahti.

— Taasko sinä sinne etelään, kysyi hammaslääkärin rouva ja ravisteli sateensuojaansa. Silja hymähti. Hän antoi tytön palvella rouvaa eikä jaksanut kuunnella heidän puheitaan.

Hammaslääkärin rouva päätti ostaa taas sinistä luomiväriä. Lisäksi hän tahtoi vielä deodorantin.

Sitä valitessa hän ehti kysellä Siljalta:

— Yksinkö sinä menet Teneriffalle?

— Ismo matkustaa aina vain Lappiin, Silja selitti. Hän varoi, ettei äänestä kuuluisi kyllästyminen niin rouvaan kuin aviomieheenkin.

— Naiset ovat kuulemma kamalia, kun pääsevät yksin ulkomaille. He jahtaavat siellä miehiä ja tanssivat humalassa pöydillä, rouva selitti.

Rouvan silmät kiiluivat. Silja naurahti ja nielaisi kuuluvasti. Rouva hihitti räävittömästi. Vihreä, pörröinen lierihattu tärisi. Tyttökin virnuili. Eivät he voi tietää mitään, Silja rauhoitti itseään. Kukaan ei tiedä.

Koko päivän hän opetti tyttöä. Kauhistutti jättää kauppa tytön vastuulle, mutta oli taas aivan pakko päästä hetkeksi pois kaikesta. Tauko pari kertaa vuodessa auttoi kummasti. Tällainen järjestely sopi hänelle ja

Ismolle, eikä juoruja syntynyt. Lapsetkin kannustivat aina lähtemään matkalle ja käskivät ottaa rennosti.

Tietäisivätpä vain, kuinka rennosti äiti osasi ottaa.

Kun kauppa oli suljettu ja tyttö lähtenyt, Silja etsi hyllystä virkistävän kasvonaamion ja turvotusta poistavat tipat. Ne hän ottaisi mukaan. Silja lukitsi rahalippaan kaappiin ja sammutti valot. Huomenna helpottaa, hän ajatteli, kun käveli marraskuun hyytävässä tihkusateessa pimeälle parkkipaikalle. Auto oli kylmä kuin maakellari.

Aamulla Silja jätti perheensä nukkumaan. Maassa oli ohut kerros märkää lunta. Laukku oli kevyt kantaa mäkeä alas. Uusi housupuku kahisi pitkän takin alla. Puku oli rypistymätön ja sopiva lentokoneeseen. Siihen, johon hän ei nytkään nousisi.

Silja kääntyi oikealle ja käveli pari sataa metriä. Siinä se oli, Siljan Teneriffa, tai mikä milloinkin. Oikeasti se oli ravintola, jonka alakerrassa oli äänieristetty huone.

Kirsi, paras ystävä, oli vastassa ovella, kuten oli sovittu. He halasivat nopeasti. Kirsi päästi Siljan sisään.

— Viikon päästä torstaina? Kirsi kysyi. Silja nyökkäsi ja kiitti.

Silja oli yksin ikkunattomassa, matalassa huoneessa.

Hän vaihtoi vaatteet ilman kiirettä. Huoneen nurkassa hurisi hiljaa jääkaappi.

Silja avasi jääkaapin oven, joka oli raskas viinipullojen painosta. Koskenkorvapullon kirkas pinta hikoili hyllyllä. Olutpullot seisoivat rivissä kuin ruskettuneet, kypäräpäiset sotilaat. Silja nauroi ääneen. Hän suhautti ensimmäisen pullon auki.

Matka saattoi alkaa.

Arto Paasilinna - Isoisää etsimässä

selkokiellelle mukauttanut Pertti Rajalla

Kun tulin kotiin, kuulin jo eteiseen, että jotain kamalaa oli tapahtunut. Isoäitini Lea Väisänen huusi kovalla äänellä keittiössä. Äitini Orvokki itki. Sisareni Siiri ja Raili istuivat pelokkaina ja kuuntelivat, kun isoäitini huusi.

Isoisäni, nahkatehtaan johtaja Vernerin Väisänen oli karannut kotoa. Huuto johtui siitä. Tilanne oli tämä, ja siksi päätin livahtaa takaisin ulos. Isoäiti huomasi yritykseni.

— Aiotko sinäkin karata, isoäiti karjaisi.

Minun oli pakko mennä keittiöön naisten luo.

Isoäitini Lea Väisänen määräsi meidän perheessämme. Hän oli luonteeltaan juro ja melko julma. Tavallisesti isoäiti istuu keittiön keinutuolissa ja jakaa sieltä käskyjään. Kukaan ei uskaltanut vastustaa häntä. Nyt oli myrsky puhjennut, kun isoisä oli karannut.

Tämä ei ollut ensimmäinen kerta, kun isoisä karkasi. Jo Suomen sisällissodan aikaan vuonna 1918 isoisä oli karannut.

Ennen sotaa Lea ja Vernerin olivat menneet kihloihin. Sisällissodassa suomalaiset, punaiset ja valkoiset, taistelivat keskenään. Isoisä oli punaisten puolella. Punaiset hävisivät sodan. Isoisä joutui vangiksi ja hänet vietiin vankileirille. Isoisä pääsi vapaaksi ja tapasi Lean Helsingissä. Lea vei Vernerin heti papin luo ja he menivät naimisiin.

Pitkän sotaretken aikana isoisä oli oppinut suutariksi. Sodassa hän sai tietoja eläinten nahoista ja oppi käsittelemään niitä. Sodan jälkeen isoisä perusti pienen verstaan, josta tuli nopeasti iso nahkatehdas. Hänestä tuli rikas nahkatehtaan omistaja ja johtaja. Tehtaassa tehtiin saappaita ja muita nahkatavaroita.

Toisen kerran isoisä karkasi vuonna 1948. Itse hän kutsui matkaa liikematkaksi. Hän lähti ostamaan nahkoja. Isoäiti ei sitä uskonut. Isoisä lähetti silloin tällöin isoäidille postikortteja. Kun isoäiti sai kortin, hän raivostui. Ja minä, pieni poika, pelkäsin kovasti.

Kolmannen kerran isoisä karkasi vuotta ennen Helsingin olympiakisoja. Isoisä palasi, kun kisat alkoivat. Pääsin hänen mukanaan katsomaan kilpailuja.

Ja nyt isoisä oli taas karannut.

— Nyt se äijä haetaan takaisin, isoäiti raivosi ja katsoi minuun. Arvasin, että hänellä oli suunnitelma.

Minua alkoi pelottaa. Isoisä oli jättänyt lapun, jossa luki:

Hei Lea rakas!

Minä lähdän vähäksi aikaa matkoille. Käyn ostamassa minkin nahkoja Pohjanmaalta. Käyn Lapissa ja kalassa Norjassa. Voi olla että käyn Tanskassa ja Englannissa. Saatan mennä Siperiaan ja Alaskaan. Lähetän sinulle kortteja. Pidä huolta Orvokista, tytöistä ja Akusta. Jos Julius tulee kotiin, kerro hänelle terveisiä.

Terveisin

Vernerin

Kirjeessä mainittu Julius on minun isäni, Lean ja Vernerin poika. Niin, ja minä olen Aku. En ole koskaan nähnyt isääni, sillä hän on kadonnut!

2

Isäni Julius Väisänen lähti sotaan, kun olin vauva. Suomi taisteli Neuvostoliittoa vastaan. Vuonna 1944 isäni katosi. Puhuttiin, että tykin ammus oli murskannut hänet ja mitään ei jäänyt jäljelle. Arveltiin myös, että hän oli joutunut vangiksi. Tosiasia oli, että isä oli kadonnut.

Julius julistettiin kuolleeksi. Vain hänen äitinsä Lea ei uskonut poikansa kuolemaan. Niinpä isäni oli meille muille Väisäsille elossa. Meillä puhuttiin isästä ikään kuin hän olisi olemassa ja vain tilapäisesti poissa kotoa. Siksi nuorempien siskojeni syntymää ei ihmetelty.

Julius oli heidän isänsä, vaikka olikin virallisesti kuolleeksi julistettu!

Minä pidin isoisästäni. Hän oli korvannut minulle isän. Isoisä oli huolehtinut meistä kaikista. Olin jo yli 30-vuotias, mutta en ollut osannut lähteä maailmalle. Toisaalta isoäiti ei ollut päästänyt minua lähtemään.

— Ethän sinä voi lähteä maailmalle, isäsikään ei ole vielä tullut takaisin, isoäiti sanoi.

Nyt isoäiti käski minut istumaan.

— Sinä, Aku, lähdet hakemaan isoisää, isoäiti sanoi.

— Miksi juuri minä? kysyi peloissani.

— Sinä olet sopivin, isoäiti vastasi.

Sitten hän komensi siskojaani:

— Tytöt, pakatkaa Akun matkalaukku.

— Huomenna aamulla Aku lähtee junalla Pohjanmaalle.

Asia on päätetty, isoäiti sanoi. Kun isoäiti oli asian päättänyt, asia oli selvä.

— Ota tämä kuva mukaan, isoäiti sanoi ja antoi minulle kuvan isoisästä. Kuvassa isoisällä oli viikset ja suuri hattu.

Katsoimme yhdessä kuvaa.

— Voi Vernerin rukka! Missähän sinä olet, isoäiti sanoi hellästi.

3

Aamulla isoäiti tuli saattamaan minua rautatieasemalle. Äitini Orvokki ja sisareni Siiri ja Raili olivat myös paikalla.

Oli kostea elokuun aamu. Kello oli seitsemän. Isoäiti antoi vielä neuvoja. Minun piti löytää isoisä ja houkutella hänet kotiin. Jos isoisä ei suostuisi vapaaehtoisesti, olisi minun vaikka väkisin tuotava hänet kotiin.

— Ilman isoisää sinulla ei ole mitään asiaa takaisin kotiin. Tuossa on shekkivihko. Tilillä on rahaa ja lähetän lisää. Mutta älä tuhlaa... Isoäiti puhui jatkuvasti. Minä ajattelin muita asioita. Miten pärjään maailmalla? Olin kuullut isoisän matkoista.

Miten löytäisin hänet? Miten saisin isoisän palaamaan kotiin?

Asemalle tuli poliisiauto. Autosta tuli ulos vankeja. Junan viimeinen vaunu oli vankien kuljetusvaunu. Vangit vietiin vaunuun ja muutamia vartijoita meni mukana. Vaunun sisältä kuului kolinaa ja kiroilua.

— Ne ovat rikollisia. Niitä viedään Vaasan vankilaan. Kyllä saa varoa, ettei joudu tuollaisten uhriksi, isoäiti selitti.

Nousin vaunuun. Juna lähti liikkeelle. Heilutin isoäidille ja muille naisille. Taskussani oli lippu Seinäjoelle, rahaa ja shekkejä. Katsoin isoisän valokuvaa. Tulin hyvälle tuulelle, kun katsoin isoisän nauravaa naamaa. Olisipa hieno tavata hänet maailmalla!

Näin olin lähtenyt maailmalle, ensimmäistä kertaa yksin.

4

Katselin junan ikkunasta metsiä, peltoja ja taloja. Aurinko paistoi. Minua alkoi väsyttää. Päätin ottaa torkut.

Heräsin hirveään rytinään ja lensin penkiltä lattialle. Vaunu kaatui, ikkunat menivät rikki ja ovet lensivät pois paikoiltaan. Juna oli pudonnut raiteilta tai törmännyt johonkin. Nousin varovasti ylös. Olin kunnossa. Ryömin ulos kaatuneesta vaunusta. Ulkona ihmiset huusivat ja juoksivat. Juna oli törmännyt säiliöautoon. Törmäys oli ollut ankara, mutta loukkaantuneita ei ollut paljon. Äkkiä kuului huutoa:

— Kaasuvaara, kaasuvaara!

Ihmiset syöksyivät metsään. Alue tyhjeni väestä nopeasti.

Vankivaunusta kuului huutoa. Vartijat olivat paenneet ja jättäneet vangit vaunuun. Aioin syöksyä metsään, mutta päätin ensin pelastaa vangit vaunusta.

Vangit kiljuivat apua. Huusin voimakkaasti:

— Hiljaa! Päästän teidät vapaiksi. Vangit rauhoittuivat.

Etsin avaimia, mutta en löytänyt. Viereisestä vaunusta löysin kirveen. Palasin vankivaunuun ja rikoin kirveellä ovet. Vangit kömpivät ulos vaunusta. He olivat tyytyväisiä, kun pääsivät vapaiksi. Yksi vangeista yritti lähteä pakoon.

— Älkää, äijät, karatko, huusin ja heilutin kirvestä.

Komensin vangit jonoon ja lähdimme tietä eteenpäin.

Aurinko paistoi. Kuljimme eteenpäin. Vangit pysyivät jonossa. Minä vaelsin heidän vierellään, kirves kädessä.

Hetken kuluttua tulimme taloon. Kerroin talon isännälle mitä oli tapahtunut.

— Nämä tässä ovat vankeja, sanoin ja osoitin miehiä.

-Vai vankeja, isäntä sanoi.

— Kyllä me olemme jokainen oikeita murhamiehiä, sanoi yksi vangeista.

— Tule äitee katsomaan murhamiehiä! isäntä huusi emännälle.

Emäntä tuli ja tuijotti vankeja.

— Niinpä näkyvät olevan, hän sanoi ja palasi työhönsä. Emäntää vangit eivät kiinnostaneet.

Puhelin soi. Poliisi soitti, että apua tulisi pian. Hetken kuluttua poliisiauto ajoi pihaan. Poliisit alkoivat miettiä, mitä vangeille pitäisi tehdä. Sillä aikaa vangit lähtivät pakoon! Poliisit riensivät perään. Hetken aikaa metsästä kuului jyskettä ja pyssyjen pauketta. Sitten kaikkialla oli hiljaista. Vangit olivat päässeet karkuun.

Ajattelin, että asia ei enää kuulu minulle ja lähdin pois. Isäntä juoksi perääni.

— Herralta unohtui kirves, isäntä sanoi ja ojensi kirveen minulle. Otin kirveen ja pyysin isäntää soittamaan minulle taksin.

Ajoin taksilla onnettomuuspaikalle. Siellä oli vanginvartijoita. He kulkivat paikalla ja näyttivät etsivän jotain. Paikalla oli myös yksi toimittaja. Kerroin hänelle, mitä oli tapahtunut. Toimittaja otti minusta valokuvan, vaikka kielsin. Jos isoäiti näkisi kuvan, tulisi varmasti hankaluuksia.

Onnettomuus oli tapahtunut lähellä Seinäjokea. Jatkoin taksilla Seinäjoelle. Menin hotelliin, pesin kasvoni ja nukahdin heti, kun pääsin sänkyyni.

Aamulla huomasin, että kirves oli vieläkin mukanani. Päätin heti palauttaa sen takaisin omistajalleen, valtionrautateille. Menin Seinäjoen rautatieasemalle. Mietin kenelle palauttaisin kirveen.

Kokeilin ensiksi lipputoimistoa. Työnsin kirveen lipunmyyjää kohti. Hän säikähti ja löi lippuluukun kiinni. Lipunmyyjä pelästyi, koska hän luuli, että yritin ryöstää hänet. Ymmärsin, että olin tehnyt virheen. Pyysin anteeksi ja lähdin ulos.

Seuraavaksi menin tavaransäilytykseen. Nyt en näyttänyt ensiksi kirvestä, vaan aloin kertoa:

— Olen vahingossa ottanut junasta mukaani tämän kirveen.

Kerroin onnettomuudesta, vangeista ja isoisästä. Ojensin kirvestä varsi edellä tavaransäilytykseen. Pyysin vastaanottajaa ottamaan sen.

— Hetkinen, odotelkaa vähän, vastaanottaja vastasi.

Hän häipyi jonnekin. Kuulin, kun hän puhui puhelimessa:

— Täällä on hullu, joka riehuu kirveen kanssa. Ymmärsin, että jos en pian poistu, joudun hankaluuksiin, ehkä putkaan.

Ryntäsin kirveen kanssa Seinäjoen asemalta todella nopeasti. Olin nolostunut ja raivoissani. Enää en halunnut palauttaa kirvestä.

Menin osto- ja myyntiliikkeeseen ja panin kirveen pöydälle. Myyjä ei hämmästynyt ollenkaan. Sitten hän huomasi rautateiden leiman kirveen kyljessä.

— Tuo ei saisi näkyä tai en oikeastaan voisi ostaa koko kirvestä. Mutta maksan siitä neljä markkaa, myyjä puheli.

Suostuin ja lähdin kaupasta neljä markkaa taskussani.

Palasin hotelliin. Näytin isoisän kuvaa hotellissa. Kukaan ei tuntenut häntä. Päätin jatkaa matkaani Vaasaan. Matkustin sinne taksilla. Olin kyllästynyt junalla matkustamiseen. Sitä paitsi en olisi mennyt takaisin Seinäjoen asemalle. En kirveelläkään.

5

Vaasassa menin hotelliin ja soitin isoäidille.

Hän oli vihainen.

— Luin aamulla lehdestä, että sinä olet sotkeutunut onnettomuuteen. Olet vielä ruvennut seikkailemaan vankien kanssa. Ei vankeja saa päästää

irti. Etkö sinä sitä ymmärrä? Enää et seikkaile. Nyt rupeat hakemaan Vernerin, isoäiti lopetti puheensa.

Nöyrästi rupesin etsimään isoisää. Vaasa on Pohjanmaata. Isoisä oli kirjoittanut, että hän menee Pohjanmaalle ostamaan minkin nahkoja. Etsin puhelinluettelosta minkintarhaajien numeroita ja rupesin soittelemaan.

Soittelin ja soittelin. Viimein minua onnisti. Isoisä oli ollut Himangalla, Hermannin Taavitsaisen luona.

Lähdin heti Himangalle tapaamaan minkintarhaaja Hermannin Taavitsaista.

6

Kysyin Himangalla, missä Hermannin Taavitsainen asuu. Minulle sanottiin:

— Jaa, Hermannin, ei se vaarallinen ole, mutta ei kannata ihmetellä...

Silti minulle neuvottiin tie Hermannin mökille.

Löysin perille. Hermannin istui mökkinsä portailla ja joi viinaa. Hermannin oli vanha äijä, jo aikoja sitten leskeksi jäänyt. Hermannin oli likainen, mutta ei tuntunut epämiellyttävältä. Pidin hänestä heti.

Kerroin kuka olin ja kysyin isoisästä. Hermannin ilostui, kun kuuli, että olin Vernerin pojanpoika.

— Olihan Vernerin täällä. Nyt se on Lapissa, Pieran luona, Hermannin kertoi.

— Kyllä Vernerin Lapissa pysyy. Jää sinä tänne.

Ryypätään kaikessa rauhassa, Hermannin sanoi ja haki pullon viskiä. Joimme viskiä ja Hermannin alkoi esitellä taloaan ja sen ympäristöä.

Tulimme suuren ladon luo.

— Kun olet Vernerin pojanpoika, näytän sinulle salaisuuden, jota olen rakentanut kymmenen vuotta.

Minä join lisää viskiä. Olin jännittynyt. Halusin nähdä, mitä ladossa oli.

— Et sitten kerro, mitä kohta näet, Hermannin sanoi ja vei minut latoon. Siellä vallitsi erikoinen ilmapiiri. Näin, mikä oli Hermannin salaisuus. Se oli lentokone. Itse rakennettu lentokone!

— Koneen nimi on YÖLENTOKONE 1. Sillä lennetään vain yöllä, ettei kukaan näe. Haluatko lähteä lentämään? Hermannin kysyi.

Halusin ja päätin jäädä yöksi Hermannin luo. Löytäisin isoisän Lapista myöhemminkin.

— Nukun aina pari tuntia ennen kuin lähdän lentoon, Hermannin sanoi.
— Juovuksissa ei lennetä.

Hermannin nukkui ja heräsi hieman ennen puoltayötä.

— Nyt lähdetään lentämään.

Työnsimme koneen ulos ladosta. Ensimmäisellä yrityksellä moottori lähti käyntiin. Kiipesimme ohjaamoon. Hermannin avasi kaasun, kone otti vauhtia pellolla ja pian oltiin ilmassa. Toden totta. Me lensimme!

Elokuun yö oli kylmä.

— Anna ryyppy, Hermannin pyysi.

Lensimme Himangan yli ja suuntasimme merelle.

— Lennämme 1 200 metrin korkeudessa. Mitä pidät koneesta?
Hermannin huusi.

— Tämä on loistava kone. Ja sinä olet hieno mies, huusin Hermannille.

— Kehu konetta, älä minua. Vaan samaa sanoi Vernerikin, Hermannin vastasi.

Voi, kuinka nautin lennosta. Mietin, miten tyhjää elämäni oli tähän asti ollut. Isoäitini oli vahtinut minua enkä tiennyt, millaista elämä voisi olla.

— Siunattu Hermannin Taavitsainen, huusin öiselle taivaalle.

Taitavasti Hermannin ohjasi koneen takaisin maan pinnalle. Työnsimme koneen latoon ja kävelimme Hermannin tupaan.

— Lennon jälkeen ei juoda. Lämmitetään sauna ja mennään nukkumaan, Hermannin komensi.

Kun olimme saunassa, Hermannin sanoi:

-Vernerin on Kilpisjärvellä. Piera nimittäin asuu siellä.

7

Matkustin linja-autolla Himangalta Kilpisjärvelle. Kilpisjärvi on aivan pohjoisessa Lapissa. Sieltä on lyhyt matka Norjaan ja Ruotsiin.

Matka kesti kauan. Olin väsynyt, kun saavuin Kilpisjärven hotelliin. Kysyin, asuuko isoisä hotellissa.

— Vernerin ja Piera lähtivät tunturihin, minulle vastattiin.

— Voisitteko sanoa, mihin tunturiin? kysyin arasti.

— Voi, en mie tiiä, kuului vastaus. Aloin ymmärtää, että kun sanotaan »tunturihin», se tarkoittaa samoilua Lapin erämaassa.

Aamulla hankin retkeilyvälineet ja lähdin »tunturihin». Vaelsin Saanajärvelle. Keitin autiotuvassa kahvit.

Isoisää en nähnyt, mutta olin onnellinen.

Minulla oli viisas isoisä, kun karkasi Lappiin.

Moni typerämpi mies oli karannut vaikka Kanarian saarille.

Elokuun lopun ruska punersi tunturien kyljet. Ymmärsin, etteivät nahka-asiat ajaneet isoisää tänne, vaan Lapin kaunis luonto.

Jatkoin vaellustani. Yllättäen vastaani tuli tumma ja suuri, mutta erittäin kaunis nainen. Nainen pysähtyi ja laski painavan reppunsa maahan. Naisen silmät loistivat kuin liekit Varoittamatta nainen alkoi riisuutua. Hän riisui housunsa ja paitansa. Lopulta nainen oli aivan alasti.

Ällistyneenä jähmetyin katsomaan naista.

— Hyvä rouva, älkää toki, änkytin epätoivoisena.

Mietin, oliko nainen hullu, vai oliko hän käyttänyt huumeita.

Sitten nainen alkoi juosta. Nainen juoksi ympäri tunturin rinnettä. Välillä hän vilkaisi minuun ja jatkoi juoksuaan.

Oli kolea päivä.

— Jos nainen kauan juoksee alastomana, hän sairastuu keuhkokuumeeseen, ajattelin itsekseni. Mitä minun pitäisi tehdä?

Rohkaisin viattoman mieleni ja riisuin itseni alastomaksi, minäkin. Juoksin naisen perässä. Kun nainen huomasi, että olin ymmärtänyt hänen vihjeensä, hän antoi ottaa itsensä kiinni.

Rakastelimme keskellä Lapin jylhää luontoa.

Huomasin, että nainen oli saksalainen. Kun kaikki oli ohi sanoin:

— Rauhoituithan sentään! Talutin naisen vaatteittensa luo.

Hän alkoi pukeutua mitään puhumatta. Pukeuduin itsekin.

Nainen nosti repun selkäänsä, vilkaisi minua jäähyväisiksi ja hävisi syksyn värien sekaan.

Jäin istumaan paikoilleni. Kokemus oli järisyttävä. Olin rakastellut outoa naista keskellä autiota seutua. Sisimpääni poltteli ja oloni oli huumanhölmö!

Jatkoin matkaani sinnepäin, mistä nainen oli tullut.

Vastaani juoksi kaksi ukkoa.

Edellä kulki lapinmies ja takana itse Verner Väisänen, isoisäni.

— Ootko nähnyt isoa mustaa saksalaista naista? miehet kysyivät. En vastannut mitään, vaan syleilin isoisääni. Hän huohotti raskaasti.

— Maria pääsi meiltä karkuun. Ollaan varmoja, että se tuli tänne, isoisä selitti.

Kerroin ukoille, että olin tavannut heidän Mariansa.

Jätin mainitsematta, mitä välillämme oli tapahtunut.

— Riisuiiko se itsensä alasti? kysyi Piera, lapinmies.

— Riisuihan se, vastasin

— Teitkö sille mitään, isoisä kysyi tiukasti.

— En... Oikeastaan, vastasin.

Miehet rauhoittuivat.

Maria oli miesten monivuotinen tuttu. Aina silloin tällöin hän keksi karata. Nytkin hän oli häipynyt ja jättänyt leiriin miehille lapun, jossa luki:

— Kiitos, ukot!

Aloin hoitaa työtäni.

Kerroin isoisälle, että tämän oli nyt unohdettava Maria ja palattava Helsinkiin Lean luo.

— Älä hulluja puhu poika. En minä vielä Helsinkiin lähde. Mene sinä takaisin ja kerro Lealle, että tulen kun kerkiän. Ensin on käytävä Norjassa kalassa. Vai lähetti Lea sinut minua hakemaan! Sitkeä poika olet, kun tänne asti pääsit. Kerro Lealle, ettei toista kertaa lähetä ketään minua hakemaan, isoisä puhui leppoisesti.

— Kyllä sinun on lähdettävä kotiin. Jos et tule sovinnolla, niin minä vien väkisin, sanoin.

Isoisä tulistui.

— Vernerin Väisästä ei viedä väkisin. Ei ainakaan hullujen akkojen käskystä, isoisä julisti ja heitti repun selkäänsä.

Nopeasti ukot lähtivät matkaan. Yritin saada heidät kiinni, mutta en onnistunut. Kun tulin hotellin pihaan, taksi lähti Norjan suuntaan. Takapenkillä istui naurava isoisäni. Piera istui hotellin portailla.

— Taisimme jättää sinut tunturihin, Piera virnuili minulle.

— Minne isoisä lähti? kysyin.

— Näithän itse, Norjaan.

Et sinä, poikaruukka, Verneria kiinni saa, Piera vastasi.

8

Taksimieheltä sain tietää, että isoisä oli mennyt Rönnerbyyn pieneen kaupunkiin Norjaan. Matkustin sinne linja-autolla.

Löysin isoisän. Hän asui erään Svenin luona. Sven oli kalastaja. Minulle kerrottiin, että isoisä ja Sven olivat vanhoja tuttuja.

He aikoivat lähteä kalastamaan Jäämerelle.

Päätin olla ovela.

Ajattelin, että isoisä saa lähteä kalastusmatkalle.

Itse aioin jäädä kylään odottamaan häntä.

Kirjoittaisin isoäidille, että isoisä on kalastamassa Jäämerellä ja saisin hänet kiinni vasta, kun hän palaa.

Menin rannalle katsomaan, kun isoisä ja Sven lähtivät merelle. Svenillä oli iso laiva, jossa oli monta miestä miehistönä. En ollut yksin saattamassa. Rannalla oli suuri väkijoukko. Seisoin syrjässä ja katselin laivan lähtöä. Rannalla oli myös sievä tyttö. Menin tytön luo ja kysyin hänen nimeään. — Olen Inge, tyttö vastasi.

Kävelimme yhdessä pois rannasta. Kerroin Ingelle, miksi olin satamassa. Kerroin isoisästä ja hänen karkumatkastaan. Näytin isoisän kuvaa. Se nauratti Ingeä kovasti.

Inge oli kylän koulun opettaja. Hänen poikaystävänsä oli lähtenyt mukaan kalastusmatkalle. Vietimme Ingen kanssa hauskan päivän. Illalla saatoin Ingen kotiin. Halasimme tulisesti hyvästiksi.

Aloimme tavata Ingen kanssa säännöllisesti toisiamme.

Meidän oli tavattava salaa. Koulun opettajan ei sopinut seurustella vieraan miehen kanssa.

Eräänä iltana pujahdimme kylän taakse vuorille. Vuorilla oli voimalaitos, josta koko kylä sai sähköä. Vuorilla kävi kova tuuli. Meidän tuli kylmä ja etsimme suojaa tuulelta. Kiljuimme ilosta, kun huomasimme, että voimalaitoksen ovi oli auki. Juoksimme kylmästä ilmasta sisään lämpimään.

Paukautimme oven kiinni perässämme.

Katselimme voimalaitosta. Hetken kuluttua riisuimme takit. Heittäydyimme niiden päälle lattialle. Hyväilimme toisiamme. Meillä oli hauskaa. Inge unohti poikaystävänsä. Ja minä kiitin isoisää, jonka ansiosta olin nyt täällä.

Rakastelimme pitkään. Oli jo myöhä.

Ingen tuli kiire kotiin.

Yritimme lähteä ulos, mutta emme saaneet ovea auki.

— Voi, miten pääsemme pois. Huoltomies on juoppo.

— Hän ei käy täällä koskaan, ellei tule mitään vikaa, Inge kertoi.

Mietin ankarasti, miten pääsisimme pois voimalaitoksesta. Keksinkin äkkiä suunnitelman. Jos huoltomies tulisi paikalle vain, kun voimalaitoksessa on vikaa, meidän olisi nyt katkaistava sähkö kylästä. Silloin saisimme huoltomiehen paikalle. Kun huoltomies astuu sisään, jäisimme piiloon oven taakse ja pujahtaisimme nopeasti ulos.

Kerroin suunnitelmani Ingelle. Hän epäröi hetken, mutta suostui sitten suunnitelmaani.

Väänsin virran pois.

— Kaikki valot sammuiivat. Ihanaa, Aku, Inge huusi. Juoksin Ingen luo ikkunaan.

Huomasin, mitä oli tapahtunut. Siinä missä äsken oli ollut kylä, ei nyt näkynyt mitään. Kaikki oli pimeyden peitossa. Siellä täällä syttyi kynttilöitä ikkunoihin.

Pian näimme, kuinka heiluva valo lähestyi voimalaitosta. Arvasimme, että se oli huoltomies. Mies tuli yksin.

Siirryimme piiloon oven taakse. Mies avasi oven ja astui sisään.

Hän meni heti katkaisimien luo. Samalla me pujahdimme ulos.

Palasimme varovasti kylään. Valot syttyivät uudestaan. Yritimme pysyä piilossa, ettei kukaan arvaisi, että sähkökatkos oli meidän syymme. Samalla olisi salainen suhteemme paljastunut.

Hiivin hiljaa majataloon ja Inge meni kotiinsa.

Kukaan ei ollut nähnyt meitä.

9

Aika kului nopeasti. Tapailimme Ingen kanssa silloin tällöin. Pian isoisä saapuisi ja samalla Ingen poikaystävä palaisi takaisin.

Isoäiti oli hermostunut. Sain häneltä monta korttia. Niissä hän käski minua lähtemään Jäämerelle etsimään isoisää. Lähetin hänelle Jäämeren kartan ja selitin, että mereltä isoisää oli mahdoton löytää. Viisainta oli odottaa.

Kun isoisä ja Sven saapuivat, koko kylä alkoi juhlia. Menin satamaan vastaan. — Aku, kato poikaa, isoisä huusi. Hän sanoi, että oli huomannut minut jo silloin, kun lähti merelle. Hän ei ollut uskonut, että jaksaisin odottaa näin kauan.

Nyt alkoi minun työni. Minulla oli suunnitelma, miten saisin isoisän Suomeen. Olin varannut pari pulloa viinaa, oikein hyvää konjakkia. Aioin juottaa isoisän humalaan, pistää hänet taksiin ja ajaa taksilla Helsinkiin!

Tarjosin isoisälle konjakkia. Hän tuli iloiseksi. Isoisä ryyppäsi ja kertoi hurjia juttuja Jäämerenmatkalta. Ryyppäsimme koko päivän. Illalla ehdotin isoisälle:

— Lähdetään taksilla ravintolaan. Isoisä suostui heti.

Lähin ravintola oli viereisessä kaupungissa. Sinne oli pitkä matka.

Isoisä lauloi alkumatkan, mutta nukahti pian.

— Nyt mennään Suomeen, Helsinkiin, sanoin taksimiehelle.
Hän hieman hämmästyí, mutta kääntyi kohti Ruotsia.
Ensin oli ajettava Ruotsin läpi, sitten pääsisimme Suomeen.
Olin tyytyväinen.

Isoisä nukkui.

Auto kulki eteenpäin.

Huomisiltana olisimme Helsingissä.

Myös isoäiti voisi olla minuun tyytyväinen.

Isoäiti sanoisi, että minuun voi luottaa.

Sitten tapahtui odottamatonta.

Auto alkoi liukua ja kierähti tien viereen lumihankeen.

Rekka oli tullut vastaan.

Taksi oli yrittänyt väistää ja lopulta joutunut lumihankeen.

Isoisä heräsi.

— Missä me olemme? hän kysyi.

— Ollaan Ruotsissa, ukko hyvä, taksimies vastasi.

Isoisä kalpeni.

Näin, miten hän mietti asioita. Minulle hän ei sanonut mitään, mutta tiesin, että hän arvasi, mitä olin aikonut tehdä. Isoisä oli vihainen ja syvästi loukkaantunut.

Kun isoisä oli hetken miettinyt, hän haki reppunsa autosta ja lähti kahlaamaan hankeen.

Sitten isoisä pysähtyi ja kääntyi katsomaan minua.

— Vai salakavalasti meinasit minut Lealle viedä, isoisä murisi.

Hän lähti vaeltamaan Ruotsin korpimetsään.

Katsoin hämmästyneenä hänen peräänsä.

Huusin isoisää, mutta yö oli äänetön.

Isoisä oli kadonnut.

Minulla ei ollut vaihtoehtoja. Maksoin taksin, otin omat tavarani ja lähdin isoisän perään.

Yö oli tyyni. Pakkasta oli jonkin verran. Isoisän jäljet johtivat maantieltä suoraan erämaahan. Kilometrit jäivät taakse ja tunnít kuluivat.

Kuu nousi valaisemaan taivaltamme. Kuljin niin nopeasti kuin pystyin, mutta minusta tuntui kuin isoisä olisi mennyt vielä nopeammin.

10

Nyt ymmärsin todella, miten vaikean tehtävän olin saanut. Isoisän jalanjäljet todistivat sellaista itsepäisyyttä, etten vastaavaa ollut koko

elämäni aikana tavannut. Näytti siltä, että isoisa oli päättänyt kulkea koko Ruotsin halki. Minne hän oli matkalla, mietin vaeltaessani.

Sitten isoisan jäljet kääntyivät. Näytti kuin hän olisi valinnut uuden suunnan.

Seurasin jälkiä. Parin sadan metrin päässä puiden keskellä oli maja. Majan piipusta nousi savua.

— Eläköön, isoisa on pelastunut, eläköön, minä pelastun, huusin innokkaasti.

Menin sisään majaan.

— Aku, isoisa huusi. Miten sinä tänne pääsit?

En vastannut mitään. Majassa oli toinenkin mies. Huomasin, että hän on Ruotsin armeijan sotilas, eversti. Huomasin, että miehet olivat humalassa. Siispä isoisa oli ollut jo jonkin aikaa majassa. Minä menin nukkumaan. Isoisa ja eversti pelasivat korttia. Isoisää eivät matkan rasitukset näyttäneet lainkaan vaivaavan.

Heräsin iltapäivällä. Isoisa ja eversti olivat umpihumalassa. Kuuntelin vuoteessa, kun eversti ja isoisa keskustelivat. Eversti valitti isoisälle:

— Minulla on Ruotsin tyhmin vaimo. Kaunis, mutta tyhmä.

Everstin vaimon ei sovi olla tyhmä!

— On minullakin vaimo, isoisa puhui.

— Tuo poika, joka tuolla nukkuu, on minun pojanpoikani.

Vaimoni Lea on jo syksyllä lähettänyt hänet etsimään minua. Se on Lean tapaista. Hän on hyvin hallitseva nainen. Minä olen aina rakastanut häntä parhaan taitoni mukaan.

— Mutta välillä pitää päästä maailmalle tuulettumaan. Kuljeksini vapaasti ja ostan nahkoja tehtaaseeni ja lomailen. Lähetän kortteja Lealle, että hän tietää missä kuljen. Kun olen poissa kotoa, Leaa suututtaa, kun hänellä ei ole ketään, jota saisi määrätä, isoisa puhui.

— Mutta en minä Leaa syytä. Nainen on sellainen, millaiseksi syntyy, isoisa päätti puheensa.

Käänsin kylkeä vuoteessa. Isoisa hiljensi ääntään ja sanoi:

— Aku on sitkeä poika. Minä tykkään siitä, mutta se tottelee vielä Leaa, se on pelon alla. Kukaan ei ole ennen saanut minua kiinni karkumatkoillani, mutta Aku on saanut minut kiinni jo kolme kertaa!

Nousin vuoteelta. Eversti ja isoisa tarjosivat minulle konjakkia ja ottaa piti. Kerroin, että minulla oli nälkä.

— Nyt lähdetään ravintolaan, isoisa sanoi.

— Minulla on moottorikelkka. Mennään sillä, eversti ehdotti.

Lähdimme matkaan. Lähimpään kaupunkiin oli monta kymmentä kilometriä. Minä ajoin, koska olin vähiten humalassa. Emme menneet tielle, vaan ajoimme tien reunalla, metsässä.

Vauhti oli hurja. Eversti istui takanani kelkassa ja isoisä oli pulkassa.

Äkkiä edessämme oli poroja. Yritin väistää, mutta vauhti oli liian kova.

Törmäsimme yhteen poroon. Pysähdyimme ja katsoimme, kuinka porolle oli käynyt. Se eli vielä. Isoisä pisti puukollaan poron kuoliaaksi ja heitti ruhon viereensä pulkkaan. Ja matka jatkui.

Illalla saavuimme kaupunkiin. Menimme hotelliin ja vaadimme kolmen hengen huoneen. Eversti tilasi huoneeseen konjakkia. Ravintola oli jo suljettu. Syömisestä ei tullut mitään. Jatkoimme ryyppäämistä aamuyöhön.

Kun heräsin, oli pimeää. Katsoin kelloani. Se oli yli kymmenen. Tajusin, että oli jo ilta. Olimme nukkuneet koko päivän.

Herätin isoisän ja eversin. Meillä kaikilla oli kiljuva nälkä. Yritimme päästä hotellin ravintolaan, mutta se oli jälleen suljettu.

Meille ilmoitettiin, että emme saisi enää mistään ruokaa.

— Onhan meillä pulkassa poro, sanoin isoisälle ja everstille.

Isoisä juoksi ulos. Hän veti poron pulkasta hotellin aulaan ja alkoi nylkeä poroa.

— Soittakaa paikalle kokki. Nyt syödään poroa, isoisä komensi.

Levitin pöytäliinoja lattialle. Eversti toi puukon, kirveen ja sahan. Tottuneesti isoisä kävi työhön. Poro oli jäässä. Isoisä poisti sisälmykset, irrotti nahkan ja paloitteli ruhon. Lihat olivat valmiina. Jäimme odottamaan kokkia.

Ovelle koputettiin. Sisään astui kokki. Hän katseli lihoja.

— Onpa hyvin teurastettuja lihoja. Valmistan herroille niistä maistuvan aterian, kokki sanoi.

Joimme taas konjakkia. Eversti rupesi muistelemaan sota-aikaa.

— Kävin sodan aikana Suomessa. Teidän armeijallanne oli erinomaiset saappaat. Vieläkö yhtä hyviä saappaita valmistetaan Suomessa? eversti kysyi.

— Ne saappaat olivat minun tehtaastani, isoisä sanoi ylpeänä. Voimme valmistaa niitä miten paljon vain.

— Hyvä. Tilaan Ruotsin armeijalle 10 000 kappaleen koe-erän, eversti sanoi.

Isoisä ja eversti löivät kättä ja päättivät kaupan.

— Herrojen ateria on valmis, kokki ilmoitti.

Kokki oli tehnyt herkullisen aterian. Söimme ja joimme. Pidimme maljapuheita. Joimme maljat naisille, Ruotsin ja Suomen armeijoille... Kun lopetimme aurinko nousi. Siksi viimeksi joimme auringon nousun maljan.

Aamulla eversti ja isoisä hoitivat saapaskaupan loppuun. Eversti soitti esikuntaan ja käski lähettämään rahaa. Isoisä soitti tehtaalle ja antoi työmääräyksen. Muutaman kuukauden kuluttua saappaat olisivat valmiita.

Ehdotin isoisälle, että soittaisimme kotiin isoäidille. Ihmeekseni isoisä suostui. Isoäiti oli vihainen. Hän määräsi meidät molemmat tulemaan heti kotiin. Isoisä tuli puhelimeen.

— Älähän, Lea, ärhentele. On vielä vähän asioita.

Tulen myöhemmin kesällä kotiin, kunhan ehdin, isoisä puhui. Isoäiti pyysi minut puhelimeen.

— Lähetän sisaresi hakemaan teitä, ellette pian ole täällä, hän uhkasi ja löi puhelimen kiinni.

Isoisä lauloi jotain laulua everstin kanssa. Samalla meille tuotiin lasku hotellissa asumisesta, syömisestä ja ennen muuta juomisesta. Eversti otti laskun ja sanoi:

— Te olette olleet Ruotsin armeijan vieraina. Minä maksan laskun!

11

Päätimme isoisän kanssa matkustaa yhdessä. Havaitsimme, että sisareni yrittivät löytää meitä, mutta he eivät onnistuneet.

Oleskelimme Ruotsissa ja Tanskassa. Kävimme jopa Belgiassakin. Elimme hiljaista ja vaatimatonta elämää. Mitä vähän tappelimme Belgiassa.

Lähettelimme kortteja kotiin. Yritimme rauhoittaa isoäitiä. Kotiin paluu peloitti meitä kumpaakin.

Aika kului hiljalleen. Kun kevät oli tullut, isoisä sanoi:

— Eiköhän lähdetä, Aku, Englantiin. Minun on ostettava lehmän nahkoja. Englannissa saa hyviä ja halpoja lehmän nahkoja.

Ja niin me lähdimme Englantiin.

Saavuimme Lontooseen, joka on Englannin pääkaupunki.

Isoisä halusi saunaan. Minun teki mieli elokuviin. Sovimme, että lähdemme omille teillemme ja tapaamme illalla hotellissa.

Kävelin Lontoon kaduilla. Eksyin siivottomaan elokuvateatteriin. Paikka osoittautui sikamaiseksi pornoteatteriksi. Väliajalla pari alastonta tyttöä näyttäytyi yleisölle.

Oli kylmä. Tytöt säälistivät minua. Tyttöparkoja paleli. Kun filmi loppui, kävelin ulos teatterista. Ajattelin, että nyt minulla on jotain kerrottavaa isoisälle. Hän oli ollut vain ikävässä saunassa, mutta minäpä olin ollut paheiden poluilla!

Palasin hotelliin. Isoisä odotti jo minua. Ennen kuin sain suuni auki, isoisä alkoi kertoa:

— Etpä usko, Aku, millaisessa saunassa olin. Ensin olin löylyssä ja menin pesuhuoneeseen. Ajattelin pestä itseni, mutta sinne tuli tyttö. Tyttö voiteli minut ruskealla liemellä ja huuhteli minut. Eikä se siihen jäänyt. Tyttö riisui housunsa pois ja ryhtyi tosi työhön. Ei Leakaan osannut nuorena sellaisia temppuja, mitä se tyttö teki...Jukra poika, mikä sauna!

— Millainen elokuva oli, isoisä kysyi lopuksi.

— Sellainen tavallinen, vastasin.

Minulla ei ollut enää kerrottavaa.

12

Aamulla vuokrasimme auton ja lähdimme ajamaan maaseudulle.

Englanti on kaunis maa. Ajelimme pienissä kylissä. Isoisä osti lehmän nahkoja. Hän oli taitava kauppamies. Isoisä valitsi parhaat nahat ja tinki halvan hinnan. Kun hän oli ostanut tarpeeksi, lähetimme nahat Suomeen ja päätimme pitää lomaa pari päivää.

Asuimme majatalossa, jonka nimi oli Kuunari ja Kukko. Teimme edelleen matkoja maalle. Ajoimme usein kanavan yli. Kanavassa kulki veneitä ja laivoja. Kanavan yli pääsi siltaa pitkin. Silloin kun laiva oli kanavassa, silta käännettiin sivuun.

Kanava ja silta kiinnostivat isoisää sen takia, että niitä hoiti kaunis nainen. Isoisä jutteli paljon naisen kanssa. Nainen kertoi, että hän oli joskus kovin yksinäinen kanavalla. Mutta silti hän ei vaihtaisi osaansa kenenkään kanssa, ei edes kuningatar Elisabetin kanssa. — Kelpo nainen, isoisä sanoi, kun lähdimme kanavalta.

Eräänä päivänä palasimme matkalta ja saavuimme kanavalle. Näimme, että silta oli auki, vaikka laivoja ei liikkunut kanavassa. Ihmettelimme asiaa hetken. Huusimme naista, mutta kukaan ei vastannut. Kävelimme sillan viereen ja näimme jotain kauheaa. Nainen oli jäänyt puristuksiin sillan ja

kanavan portin väliin. Nainen oli elossa, mutta tajuton. Ryhdyimme heti pelastustoimiin.

Irrotimme naisen puristuksista ja kannoimme taloon.

Nainen tuli välillä tajuihinsa. Hän kertoi, että oli liukastunut ja pudonnut sillan ja portin väliin. Hän valitti vatsaansa ja menetti taas tajuntansa. Huomasimme, että naisen vatsa oli turvonnut ja kylkiluita oli poikki.

— On tehtävä leikkaus. Lämmitä vesi kiehuvaksi, sytytä tuli, etsi siimaa ja sakset. Isoisä teroitti puukkonsa, puhdisti sen tulella ja aloitti leikkauksen.

— Sodan aikana oppi kaikenlaista, kun oli pakko, isoisä sanoi. Taitavasti hän suoritti leikkauksen ja ompeli lopuksi vatsan kiinni. Ihmeekseni totesin, että nainen eli yhä.

— Nyt on kiire sairaalaan, isoisä sanoi. Suljin sillan ja kannoimme naisen autoon. Isoisä ajoi. Vauhtimme oli hurja, mutta se ei tuntunut riittävän isoisälle.

Hän kiroili koko ajan, miten hidas auto meillä oli.

Veimme naisen sairaalaan. Lääkärit sanoivat, että isoisän leikkaus oli onnistunut. Se oli pelastanut naisen hengen. Nainen jäisi eloon ja parantuisi. Tyytyväisinä lähdimme paluumatkalle.

Matkalla poliisi pysäytti meidät. Poliisi pyysi isoisältä ajokorttia. Poliisi kertoi, että olimme hetki sitten ajaneet runsaasti ylinopeutta, 150 km tunnissa! Isoisällä ei ollut ajokorttia. Selitimme, että olimme vieneet sairaalaan pahasti loukkaantunutta naista. Olimme juuri äsken leikanneet hänet. Siksi olimme ajaneet ylinopeutta. Poliisi katseli isoisän verisiä nyrkkejä. Hän ei uskonut meitä. Meidät pidätettiin ja suljettiin putkaan.

— Johan myrkyn lykkäsi, isoisä kiroili.

Isoisä kiroili koko yön. Hän haukkui poliisit ja huusi avukseen pirua ja Pyhää Sylviä. Hän uhkasi nylkeä poliisit, jotka vartioivat meitä. Mikään ei auttanut. Vietimme yön putkassa.

Tuomioiden julistaminen on Englannissa nopeaa. Seuraavana aamuna meitä kuulusteltiin ja meille luettiin tuomio. Saimme molemmat kuukauden vankeutta. Meillä olisi ollut mahdollisuus valittaa tuomiosta. Sairaalaankin olisi voitu ottaa yhteyttä. Mutta isoisä ei suostunut.

Isoisä jylisi tuomarille synkän uhkauksen:

— Jos tuomari joskus tulet Suomeen, nyljen sinut elävältä. Teen nahastasi köyden, johon hirtän loput englantilaiset!

Meidät suljettiin vankilaan. Meillä oli melko vapaat olot, Seliimme oli päivisin auki ja teimme työtä vankilan pesulassa. — Älä ole huolissasi, Aku. Me karkaamme täältä pian, isoisä rohkaisi minua.

13

Seuraavana päivänä pesulasta loppui saippua.

Vartija mietti, mitä pitäisi tehdä.

— Lähde vain hakemaan saippuaa. Minä vahdin vankeja, isoisä sanoi vartijalle.

Saippuan haku kesti pari minuuttia.

Vartija päätti luottaa isoisään.

Heti, kun vartija poistui, isoisä hyppäsi kärryn päälle, jossa oli puhdasta pyykkiä.

— Työnnä sinä kärryä, Aku. Menemme portista ulos ja sanomme vartijalle, että viemme pyykkiä kaupunkiin.

Työnsin kaikin voimin kärryä. Pääsimme ulos portista, kuten isoisä oli suunnitellut. Kun pääsimme pois vartijoiden näkyvistä, jätimme kärryt ja juoksimme.

Onneksi meillä oli omat vaatteemme. Kukaan ei tunnistanut meitä vankikarkureiksi.

Toisin kuin muut vankikarkurit, me menimme suoraan pankkiin.

— Nyt hommataan rahaa ja sitten mennään kotiin, isoisä sanoi.

Vankikarkurin ei sovi olla köyhä. Siksi nostimme paljon rahaa. Pankissa ei aluksi uskottu meitä. Isoisä käski soittamaan Helsinkiin. Helsingin pankki antoi luvan maksaa ja saimme rahat, 20 000 markkaa.

Tilasimme taksin.

— Aja, hyvä mies, nopeasti lähimpään satamaan.

Mutta ensin hommataan kortti ja lähetetään se Lealle. Ilmoitetaan, että ollaan tulossa kotiin, isoisä jutteli taksissa. Taksimies toi postikortin.

Isoisä kirjoitti:

»Hei, rakas Lea!

Englanti polttaa jalkojen alla.

Ajateltiin tulla kotiin.

Liikeasiat sujuneet hyvin.

Terveisin

Verner ja Aku.»

Saavuimme satamaan. Englannista oli päästävä Ranskaan ja Ranskasta eteenpäin.

— Miten tämä onnistuisi? mietin. Emme voineet käyttää omia nimiämme, muuten meidät olisi pidätetty rajalla. Isoisällä oli valmis suunnitelma.

— Menemme pienellä veneellä Kanaalin yli salaa Ranskaan. Siellä hommaamme väärennetyt passit ja lennämme Suomeen. Yksinkertaista, isoisä sanoi.

14

Löysimme satamasta kipparin, joka veisi meidät salaa Ranskaan.

Purjehdimme yöllä. Yö oli tyyni. Makasimme kannella ja katselimme taivaan tähtiä. Mietimme, millaisen vastaanoton saamme kotona.

— Kova se on, kova. Koskaan Lea ei ole minua hellästi vastaanottanut. On tässä jännitystä edessä, isoisä puheli.

— Et usko, Aku, miten mies voi nauttia merestä ja tähtitaivaasta, isoisä kertoi.

Hän alkoi kertoa Jäämeren taivaasta. Isoisä sanoi, että joskus se oli ruma ja joskus uskomattoman kaunis.

Sitten isoisä nousi ylös ja sanoi: — Olisiko kuolema tulossa, kun tällaisia puhun. Vai olisiko Lean vuoro ensin? Soisin, että Lea kuolisi ennen minua. Minulla on vielä niin paljon iloja, joita en ole kokenut. Lea olisi joutilaampi lähtemään!

Pääsimme hankaluuksitta Ranskaan. Maksoimme kipparille ja ajoimme junalla Pariisiin, Ranskan pääkaupunkiin.

Sieltä alkaisi matka kotiin.

15

Väärennetyjen passien saaminen kesti muutaman päivän. Viimein saatoimme lähteä kotiin.

Nousimme Finnairin koneeseen. Kone lensi ensin Tukholmaan ja sieltä Helsinkiin. Söimme hyvin ja joimme runsaasti konjakkia. Olimme aika riehakkaita, kun saavuimme Helsinkiin.

Otimme taksin lentokentältä ja ajoimme talomme eteen. Iloisuus ja riehakkuus oli hävinnyt. Olimme hiljaisia ja totisia poikia.

— Nyt kai on mentävä sisään, isoisä sanoi.

— Niin kai, vastasin. Seisoimme kuitenkin paikoillamme. Sisälle meno pelotti. Asuntomme näytti autiolta.

— On jo kesäaika.

Jospa naiset ovat kesämökillä. Mennään kysymään talonmieheltä, ehdotin isoisälle.

Talonmies kertoi, että isoäiti ja muut naiset olivat kesämökillä.

— Eräs sukulaismies on kuitenkin asunut asunnossanne pari päivää. Päästin hänet sisään, kun tuo näytti teidän näköiseltänne, talonmies sanoi isoisälle.

Ihmettelimme, kuka oleili asunnossamme. Varmaan joku huijari, koska meillä ei ollut miespuolisia sukulaisia.

Menimme sisään. Löysimme nojatuolista komean keski-ikäisen miehen. Tunsimme hänet heti.

— Poikani Julius, isoisä huusi. Minä huusin:

— Isä!

Halasimme toisiamme. Tapasin ensi kertaa isäni. Isoisä katseli poikaansa, joka katseli minua. Hymyilimme kaikki. Minusta tuntui, että tulisin hyvin toimeen tämän miehen kanssa.

Isoisä oli liikuttunut.

— Kaikkea sitä sattuu. Sotaan kadonnut poika palaa kotiin.

Isäni kysyi, mistä olimme tulossa.

— No, me kävimme vähän siellä ja täällä. Nyt olemme tulossa Pariisista, isoisä vastasi.

— Kerro sinä, missä olet ollut kaikki nämä vuodet!

Isoisä haki kaapistaan ison pullon konjakkia.

— Naiset ovat kesämökillä. Ehdimme sinne myöhemminkin. Nyt sinä, Julius, saat rauhassa kertoa, mitä olet hommaillut.

Maistoimme konjakkia ja sytytimme sikarit.

— Niin, se onkin pitkä juttu, isäni aloitti.

— Jos muistatte, minä katosin sodassa vuonna 1944 kesällä. Sen jälkeen olen käynyt yhdessä ja toisessa paikassa. Aikaa on ollut...

Vesa Ämmälä - Pieni hiljainen mies

Keskellä kylää oli kirkko. Kirkon ympärillä oli hautausmaa ja koulu, jonka pihassa oli lipputanko. Osuuspankin konttorikin oli, tasakattoinen kuin tikkuaski. Ja sitten oli kyläkauppa.

Kaupan seinässä luki: *Annin Valinta. Tavaraa heti ja tilauksesta. Avoinna arkena ja pyhänä.*

Kaupan rapuilla istui usein Kolehmaisen isäntä. Hänen vieressään oli Tunturi-mopo, ja kädessä isännällä oli ykköskaljapullo.

Kaupan pitäjä Anni oli XL-kokoinen. Ruskeat hiukset olivat palmikolla ja posket kuin kaksi punaista omenaa. Vähän väliä Annin nauru helähti ihan kuin tuulikellon kilinä.

Anni oli rehevä ja reitevä, mutta vanhana piikana elänyt. Oli hänellä käynyt sulhasehdokkaita tyrkyllä. Ei vain ollut tähän mennessä sattunut sopivaa miestä kohdalle. Anni asui kauppansa yläkerrassa. Kauppa oli auki jokaisena viikonpäivänä aamusta iltaan.

Kylän lähellä tehtiin uutta maantietä. Tienteossa kaivettiin ojia ja räjäytettiin rikki kiviä ja kallioita. Kerran urakoitsija räjäytti vahingossa reiän Lyytikäisen navetan kattoon.

— Irtokivet lähtee joskus minne sattuu, sanoi urakoitsija.

Uudelle maantielle ajettiin soraa. Raskas maansiirtoauto ajoi kerran vahingossa Kolehmaisen vanhan pystykorvan yli. Koira kun ei enää nähnyt eikä kuullut mitään.

— Se vaan istui keskellä tietä, sanoi autokuski.

Tietyömiehet hakivat usein evästä Annin kaupasta. Lenkkimakkaraa, piimää ja läskiä tai purkillisen papusoppaa. Hillomunkkeja välipalaksi. Se oli raskaanpuoleista purtavaa, mutta eipä tietä rakenneta kevytjogurtin voimalla.

Työmiehet vokottelivat kaupassa Annia. He sanoivat:

— Mitä likka? Sinulla on kauniit silmät. Pääsenkö viereen kertomaan iltasadun?

Anni nauroi kysyjille posket punaisina ja silmät sikkarassa.

— Ostokset tekee kuusikymmentä euroa. Ei pääse viereen. Kyllä teidät satusedät tunnetaan, sanoi Anni.

Työmaalle tuli lisää koneita, myös jumalattoman suuri maansiirtokone. Siinä oli telaketjut paksua umpirautaa ja miehenkorkuinen puskulevy. Väriltään se oli keltainen.

Maansiirtokone kitisi ja kolisi. Se vinkui ja tärisi kuin raivokohtauksen saanut. Kone tuprutti mustaa sauhua. Se jaksoi työntää maata autonkuorman verran kertaheitolla.

Puskukoneen kuljettaja oli nimeltään Tarmo. Hän oli pienikokoinen mies, laiha ja kuivakka. Posket olivat kuopalla.

Pituutta Tarmolla oli runsas puolitoista metriä.

Tarmon laihaa vartaloa peitti työhaalari, joka oli tumman konerasvan peitossa. Päässä oli yhtä rasvainen lippis. Lippiksessä oli öljy-yhtiön mainos *Mobiloil*.

Tarmo teki totisena töitä.

Hän istui maansiirtokoneen hytissä ja vään teli vipuja.

Kone totteli Tarmon ohjausta nöyrästi. Puskulevy lykkäsi voimalla kivet ja kannot edestään.

Tarmo ei ollut suupaltti. Tauolla hän istui selkä kumarassa penkillä työmiesten taukokämpässä. Hän nojasi polviin ja hymähteli muiden jutuille.

— Just joo, semmoista, Tarmo saattoi joskus sanoa.

Kukaan ei tiennyt miehestä mitään, esimerkiksi missä hän asui tai mistä hän oli kotoisin. Joku autonkuljettajista veikkasi, että Tarmo oli Porista.

— Murre on semmoista, väitti automies.

— Se sanoo joskus ett'ä *jallaasa. Saappaat jallaasa.*

Se on Porin murretta, automies tiesi.

Ei sitä varmuudella kukaan tiedä, mistä Tarmo oli kotoisin. Uteluihin hän vastasi vain:

— Just joo. Kotipuolesta minä.

Tarmo oli nuuka mies.

Hän jopa asui vanhassa mersussaan.

Yöt Tarmo nukkui mersun takapenkillä hittien sisällä, kuin linnunpoikanen pesässään.

Toiset tekivät kiusaa.

— Sinulla on neljän tähden hotelli, toiset sanoivat.

Jokaisessa auton pölykapselissa oli nimittäin Mercedesen tähden merkki.

Tarmo meni Annin kauppaan ensimmäistä kertaa.

Hän katseli tiskin vierellä, mitä oli tarjolla. Hetken päästä hän sanoi:
— Päivää. Ottaisin leipää, limppua. Ja punaista maitoa. Ja pötkön lauantaimakkaraa.

Anni katsoi miestä.

Hänen huulilleen syttyi hymy ja poskille nousivat punaiset läikät.

Joku siinä miehessä sytytti Annin sydämessä roihun, vaikka kokoeroa heillä oli melkein puolet.

Tarmo oli niin paljon Annia pienempi.

Hän melkein hukkuisi Annin tissien väliin, jos Anni vain tahtois halata.

Ja taisi Anni tahtoa.

Siihen malliin hän katseli Tarmoa.

Jokin kumma siinä pienessä miehessä kiehtoi.

Tarmo kokosi ostokset kassiin ja antoi rahaa Annille.

Kun kädet siinä rahaa antaessa koskettivat toisiaan, niin Annin käsivarsi värähti.

— Kiitos, Anni sanoi.

— Juu. Just joo. Jos vielä saan ne vaihtorahatkin, Tarmo sanoi.

— Anteeksi. En meinannut huomatakaan, Anni sanoi kainosti ja punasteli.

Lauantai-iltana oli tanssit lavalla järvenrannassa. Lava oli koivuilla koristeltu. Tietysti, kun oli keskikesän aika.

Orkesteri soitti humppaa, valssia ja tangoa. Parit pyörivät tanssilattialla. Talkkijauho pölysi lattialankuilla ja lattialla oli ahdasta. Piha oli piukassa autoja, polkupyöriä ja mopoja.

Välillä tultiin jäähylle. Miehet seisoskelivat porukoissa. Jossain taisi kiertää pullokin.

Tiemiehet olivat myös tulleet tansseihin. Heillä oli ennestään isottelevat jutut. Kun he joivat porukassa viinaa, niin jutut olivat entistä isompia.

— Minä olen tehnyt moottoritietäkin, sanoi yksi.

— Minäpä olen tehnyt puolet Suomen silloista, väitti toinen.

— Minä olen punnertanut pelkän peukalon varassa sata kertaa, sanoi kolmas.

Annikin tuli tansseihin.

Hän pyöräili hameen helmat liehuen miesjoukkoa kohti. Joukko tuijotti Annia. Porukasta joku sanoi:

— Jukopliut! Tuolla tytöllä on mistä kiinni ottaa.
Siinä hytkyy reittä ja kankkua mukavassa muodossa.
Anni vilkaisi miesjoukkoa. Hän kilautti pyöränkelloa.
— Pois edestä! Anni huusi ja nosti leukaa ylemmäs.
Myös Tarmo tuli tansseihin.
Jostain oli löytynyt hänelle prässihousut ja melko valkoinen paita.
Tarmon tukka oli suittu taakse ja parta ajettu.
Mutta työkoneen rasva ei ollut pesemällä kokonaan irronnut käsistä.
Työmiehet kävivät turhaan pokkaamassa Annia tanssiin. Anni ei lähtenyt.

Hän antoi pakit, kun miehet haisivat viinalle. Sitten Anni huomasi Tarmon, joka seisoskeli nurkassa. Hän meni Tarmon luo.

— Se on nyt naisten haku! Anni sanoi lujalla äänellä.

Ei Tarmon auttanut muu kuin totella kiltisti.

Mutta hänpäs olikin tanssimiehiä!

Kevyesti sujuivat jenkka ja valssi.

Tarmo pyöritti Annia näyttävästi.

Jos ei muuten tila riittänyt, niin Anni vähän levitti kyynärpäitään.

Välillä he sentään poikkesivat huilaamaan.

Tarmo osti Annille keltaisen Jaffan.

— Oletko poikamies? Anni kysyi.

— Joo, Tarmo vastasi.

— Varmasti vapaa? Anni tivasi ja katsoi toista tiukasti.

— Joo, Tarmo sanoi.

— Sitten saat saattaa minut kotiin, komensi Anni.

Kun tanssit loppuivat, Anni lähti pyörilemään ja Tarmo istui tarakalla.

Työmiehet katselivat heidän menoaan.

Joku porukasta sanoi:

— Jukopliut! Pienet, hiljaiset miehet nappaavat aina parhaimmat naiset.

Amerikkalainen

Kuljin ennen usein junalla Tampereelle. Peipohjassa piti vaihtaa paikallisjunasta pikajunaan. Samassa paikallisjunassa matkusti aamuisin monenlaisia ihmisiä, esimerkiksi sellainen roteva mies. Hän ei ikinä sanonut huomenta. Istui vain tuppisuuna nahkasalkku polvien päällä ja tuijotti ulos.

Kerran menin taas Tampereelle.

Käytävän toisella puolella junassa istui vanha pariskunta. Miehellä oli harmaa pää ja pieneksi käynyt puku. Vaimolla oli kukkakuvioinen leninki ja hopeisen harmaat nutturahiukset.

Ajattelin itsekseni:

Noiden kotona on lipaston päällä mustavalkoinen hääkuva. Ja lasten kuvat myös. Ja ikkunalla on kukkia, pelargonioita.

Seuraavalla asemalla junaan astui mies. Hän istuutui vanhaa pariskuntaa vastapäätä. Hänellä oli pitkät jalat ja farkut niiden pitkien jalkojen peittona. Leveät poskipääät jauhoivat purkkaa. Miehen päässä oli lierihattu, eikä hän ottanut sitä junassa pois. Hänen siniset silmänsä pyyhkäisivät minua ohimennen.

Muutama kilometri kolkuteltiin. Katseltiin ikkunasta, ei puhuttu. Konduktööri kävi napsauttamassa leiman lierihattuisen miehen lippuun.

Konduktöörit ovat isoja herroja. Niillä on paljon valtaa. Ne kohtelevat kaikkia samalla tavalla eivätkä puhu turhanpäiten. Ne katsovat tiukasti ja koskettavat kädellä virkalakkia. Konduktöörit ovat töissä valtionrautateilla.

Lierihattuinen mies rykäisi. Me muut valpastuimme.

Juna taitaa olla pikkuisen myöhässä? hattumies kysyi.

Pikkuisen kuulosti venyvältä, niin kuin sana olisi jäänyt kiinni suussa jauhavaan purkkaan.

Käänsin nopsasti katseen ikkunasta ulos. Ajattelin, että niiden kuuluu vastata, jotka istuvat vastapäätä.

Harmaapäinen mies yskäisi. Hän vilkaisi rannekelloaan.

— Taitaapa olla pikkuisen myöhässä. Äsken vilahti vasta Äetsän asema ohi, hän sanoi.

Vaimo vilkaisi miestänsä. Hän nyökkäsi sen oloisena, että varmaan ajatteli:

Noin minäkin olisin vastannut.

Hattumies haukotteli.

— Oh-hoijaa. Sillä lailla.

Ei ole tahti muuttunut Suomen rautateilla. Junat kulkee aina vaan myöhässä, hattumies jatkoi.

Pariskunta katsoi toisiaan. Mitä tuohon sanoisi?

Jos sanoo juu, on muka heti samaa mieltä. Jos sanoo ei, silloinkin menee vastaus vähän pieleen. Niin kuin tahtoisi riitaa haastaa.

Vanha mies sanoi:

— Niin.

Hänen vaimonsa nyökkäsi.

Vaimo ehkä ajatteli, että mies kyllä tietää, kuinka ollaan ja vieraille puhutaan.

Hattumies kohensi itseään pystympään asentoon penkillä.

— On siitä niin paljon aikaa, kun olen viimeksi Suomessa matkustellut. Ihmettelin, miksi mies sanoi *Suomessa*.

Missä hän sitten on matkustellut?

— Amerikkaa on tullut reissattua halki ja poikki, lierihattumies sanoi.

Sitten hän ojensi kätensä pitkäksi tyhjän vieruspenkin selkänojalle.

Vanha mies sanoi:

— Amerikka on iso maa. Siellä on paljon nähtävää.

Vaimo nyökkäsi.

Minä katselin eteenpäin vaunun päätyseinään. Vesipullo ja mukit tärisivät junan vauhdista telineessä. Olin kuulolla.

— *Well*. Amerikka on iso maa, hattumies sanoi.

— Siellä on kaikki suurta. Junatkin ovat puolta pidempiä.

— Ne kulkevat kymmenen kertaa lujempaa kuin täällä, hattumies jatkoi.

Oho, minä ajattelin. Mahtavatko kulkea? Vanhempi pariskunta nyökkäsi. Mitäs siihen olisi sanonut?

— Olen vaan lomalla Suomessa. Olin lapsi, kun vanhempani ja minä muutimme Jenkkeihin, hattumies kertoi.

Siitä se lähti, hattumiehen yksinpuhelu.

— Täällä on kaikki niin pientä, harmaata ja tummaa.

Kuin olisi aina kaamos. Ihmiset kulkevat niska kyyryssä. Eivät puhu, eivät hymyile. Amerikkalaiset sentään ovat rentoja. He hymyilevät leveästi. He sanovat jees ja läimäyttävät olalle.

Näin puheli hattumies.

Minun oli vaikea kuvitella: Vanha harmaapäinen mies, ehkä veteraani, ja vaimo kukkakuvioisessa leningissä, tukevissa kengissä.

Hymyilisivät leveästi ja sanoisivat jees.

Läimäyttäisivät jotakuta olalle vaikka seurakuntatalossa kirkkokahveilla.

Hattumies pani uuden purkan poskeen. Hän sanoi:

— Olen ottanut paljon kuvia Suomesta. Naurua piisaa, kun ystävien kanssa niitä katsotaan. Onko siellä noin köyhää?

Välillä juna pysähtyi. Minä katselin ulos. Asemalaiturilla tepasteli virkapukuinen mies punainen lippu kädessään. Mies heilautti lippua. Junan pilli vihelsi. Sitten juna lähti liikkeelle. Asemarakennus ja lipun heiluttaja jäivät taakse.

Kukkaleninkinen vaimo otti kassista termospullon, voipaperikäärön ja mukin. Hän tarjosi miehelleen kahvia ja kääröstä lauantaimakkaraleivän.

Hattumies katsoi heitä. Hän sanoi:

— Amerikassa syödään tuplahampurilaisia. Pihvit ovat paksuja ja lautasen kokoisia. Kanamunia on paistettuna päällekkäin kolme. Salaattia päällä puolen metrin keko.

Minun vatsani murahti. Ei Amerikan hampurilaisen takia vaan lauantaimakkaraleipien ja kahvin tuoksun takia.

Juna kiemurteli järvenrantaa pitkin. Järvellä souteli joku. Toisella puolella näkyi mökkejä lahdenpoukamassa koivikon keskellä. Pelloilla aaltoili kypsä keltainen vilja. Suomalainen maisema oli kaunis.

Hattumies puhui taas:

— Täällä on pellot kivisiä länttejä. Toista on Amerikassa.

— Viikon saa ajaa autolla, kun tarkastaa farmin rajapyykit, hattumies hymähti.

Vanha pari ei nyökännyt. He katsoivat tiukasti hattumiestä. Vaimo pani termospullon ja taitetun voipaperin kassiin.

Mentiin vauhdilla yli tasoristeyksen. Puomin takana seisoj vanha ruskea linja-auto. Auton katolla oli televisioantenni ja tuulilasin päällä oli kyltti. Siinä luki «Oma koti kullan kallis».

Junamatka jatkui. Kiskot sanoivat klonk, klank klank klonk.

Minua alkoi nukuttaa. Leuka tuntui painavan ainakin kymmenen kiloa. Pää notkahti väkisin alaspäin.

Kiskojen ääni vaimeni korvissa puuroksi. Tuntui hyvältä laittaa välillä silmät kiinni.

Havahduin kuitenkin hattumiehen ääneen:

— Okei. Kohta ollaan perillä.

On tämä Tamperekin vielä kyläpahanen. Ei ole iso kylä Amerikan mitoissa.

Avasin silmät ja nostin leukaa ylemmäs. Ohi vilahtelivat Nokian maisemat.

Vanha pariskunta istui tyynesti paikallaan. Lierihattumies veteli jo pusakan vetoketjua kiinni.

Kohta oltaisiin asemalla.
Junan vauhti hiljeni.
Kiskot kolahtelivat aina vain harvemmin.
Matkan viimeiset minuutit tuntuvat aina pitkiltä.
Harmaapäinen mies katsoi liearihattuista ja sanoi:
— Asuttiin mekin joskus Amerikassa, parikymmentä vuotta.
Mutta tultiin takaisin Suomeen.
— Täällä on kaikki pienempää, mutta turvallisempaa.
Ilma on puhtaampaa ja ihmiset välittävät toisistaan enemmän.
Vanha pariskunta nousi penkiltä. Mies napitti huolella puvuntakkinsa ja auttoi vaimonsa päälle takin. Vaimo katsoi minua. Hän sanoi:
— Kiitos matkaseurasta.
Vaimo vilkaisi vielä hattumiestä.
— Monet amerikkalaiset ovat isoja. Jees, mahan kohdalta.
Vissiin, kun syövät liikaa tuplahampurilaisia, vaimo sanoi herttaisesti.
Sitten hän lähti miehensä kanssa.
Juna pysähtyi.
Vaunujen ovet sihisivät.
Yhtäkkiä kaikilla oli kiire jonnekin.

Auttavainen rekkakuski

Asko oli rekkamies. Rekka oli ruotsalainen, lyttynokkainen Volvo. Askokin oli melko lyhytnokkainen. Hänellä oli littana, leveä nenä.

Rekka oli kiiltävän punainen ja iso. Pituutta sillä oli parikymmentä metriä ja painoa monta kymmentä tonnia. Sen diesel-moottori jyrisi voimaa. Rekka rullasi valtatieä pitkin kuin tyhjää vaan, kelillä kuin kelillä ja täydellä kuormalla.

Asko ei ollut iso eikä komea. Pituutta hänellä oli sen verran, että pää näkyi juuri ratin takaa. Tai oikeastaan hiukset näkyivät. Vaaleat ja pellavaiset. Sellaiset, ettei mikään kampa saanut niitä siistiksi.

Asko oli semmoinen venepojun mallinen. Painoikin melkein sata kiloa. Rekan paino riippui siitä, mitä oli lavalla. Askon paino riippui siitä, montako tuplahampurilaista hän oli viikolla syönyt.

Asko ajeli valtateitä ja moottoriteitä, aina sinne missä tavaraa tarvittiin. Joskus hän kuljetti rautaa tai putkia. Joskus koneita, tai vaikka vessapaperia.

Rekkamies paahtaa tien päällä. Eikä hän mieti, miksi tavaroita kuskataan paikasta toiseen.

Asko oli pysynyt poikamiehenä. Ehkä sen takia, kun oli aina reissun päällä. Sitten kävi kerran niin, että hän ajeli Helsingistä Raumalle. Oli yö, liikenne hiljaista. Valtatie kakkosta oli hyvä paahtaa.

Rekka jurnutti tasaista vauhtia. Yöradiossa alkoi soida Hopeinen kuu - tango. Asko väänsi kovemmalle. Hän lauloi mukana, kun tunsi sanat.

Asko oli tangomiehiä. Kun Olavi Virta lauloi, Askon rinnassa värisi. Rekkamieskin voi olla herkkä ihminen.

Rekka jyrisi eteenpäin, ja Asko lauloi mukana. Sen laulun aikana rekan alle liiskaantui kaksi oravaa ja yksi supikoira. Ei rekka niistä heilahtanut, eikä Asko murehtinut. Mahtoiko huomatakaan?

Pissahätä alkoi vaivata. Edessä oli sopivasti levähdysalue. Asko kurvasi siihen.

Levähdyspaikalla oli pöytä, penkki ja roskis — ja roskia ojanreuna täynnä. Parkkipaikan sivussa näkyi myös henkilöauto.

Henkilöauton konepelti oli ylhäällä. Pellin edessä joku pyllisteli tutkimassa moottoria. Sillä jollakin oli naisellisen muotoiset sääret ja sirot korkokengät.

Asko jätti rekkansa hurisemaan tyhjäkäynnille. Hän kävi pusikossa pissillä ja meni sitten henkilöauton luokse. Asko rykäisi. Nainen ojensi itsensä konepellin alta näkyviin.

Asko sanoi päivää ja ajatteli, että onpa siinä kaunis nainen. Naisen tummat hiukset olivat nutturalla. Hänellä oli orvokinsiniset silmät ja sievä hymy.

Naisen vatsa oli iso ja pömpötti mekon alla. Asko huomasi heti, että siellä oli vauva, joka tahtoisu kohta ulos. Naisen kädet olivat moottorin rasvassa. Mekon etumuksessa oli bensatahra.

— Kone nyki ajaessa. Nyt ei lähde käyntiin, nainen sanoi.

— Jospa vilkaisen moottoria, Asko sanoi. Hän tarkisti tulpan johdot ja virranjakajan johdot.

Kunnossa olivat. Silti moottori ei vielääkään hurahtanut.

— Nämä uudet moottorit ovat sähköllä toimivia vehkeitä, Asko sanoi. Hän käänteli trasselituppoa käsissään ja tuijotti konetta ihmeissään.

Sähkövehkeissä on monimutkaisia tietokoneosia. Ei niitä korjata niin kuin mopon moottoria.

Ei siinä onneksi mitään hätää ollut. Yö oli lämmin ja valoisa. Silti nainen meni totiseksi. Asko huomasi ihmeekseen kyyneleen naisen poskella.

— Ei tilanne noin paha ole, Asko lohdutti. Hän tarjosi naiselle trasselituppoa.

— Kiitos, tämä sanoi ja pyyhkäisi tupolla poskiaan. Trasselituposta tarttuikin moottorin öljyä naisen poskille.

— Voi voi, en huomannut likaa, kun se trasseli roikkuu aina perstaskussa, Asko pyyteli anteeksi.

— Ei tämä mitään, nainen sanoi posket mustaviiruisina.

— Olin Raumalle menossa, mutta matka toppasi tähän, hän jatkoi apeana.

Askohan oli myös menossa Raumalle. Kyllä nainen kyydin saisi. Mutta entäs rikkinäinen auto?

Asko hoksasi:

— Rekan perälaudassa on nosturi ja lavalla on tilaa. Nostan auton sinne. Pääset kyydissä.

— Raumalla on tuttu korjaamo, jossa korjataan autojen ajotietokoneita, nainen ilahtui.

Asia oli selvä. Asko keikautti naisen Fiatin nostoliinoilla rekkansa lavalle.

Rekan hytti oli korkealla. Sinne pitäisi kiivetä muutama rappu. Nainen mietti, kuinka nousisi ison vatsansa kanssa.

— Jos minä autan, Asko ehdotti.

— Kiitos vaan, sanoi nainen. Asko auttoi naista kiipeämään, mutta katseli sivulle. Herrasmies ei tirkistele hameen alle.

Ihan pieni ongelma oli vielä. Se oli Askon vahva jalkahiki. Ajolenkkarit tuoksuivat kuin Ruonan raato. Sellainen sanonta oli Askon kotipuolessa.

Hytissä tuoksui vahvasti juuri siltä. Nainen nuuhkaisi ja nielaisi. Hän meni naamasta valkoiseksi ja näytti empivältä. Mutta jos kyytiä halusi, oli pakko kestää haju.

Nainen kiersi sentään vähän ikkunaa auki. Asko esteli:

— Ikkunaa ei passaa pitää auki. Ajoviimasta alkaa särkeä niskaa. Niska menee jäykäksi, eikä pää enää käänny.

Heitä oli nyt kolme hytissä. Asko istui ratin takana, ja nainen istui vieressä. Vauva uinui naisen vatsassa.

— Hytti on vain kahdelle rekisteröity, Asko sanoi.

Nainen hymyili. Hän sanoi:

— Jos poliisi pysäyttää, niin sanotaan, että vauva kuuluu kuormaan.

— Minun kuormaani, nainen lisäsi.

Asko pani vilkun naksuttamaan ja käänsi rekan valtatielle. Matka jatkui.

Välillä nainen kosketti vatsaansa.

— Vauva potkii. Se on jo iso, hän sanoi.

— Kun vähän vielä odottaisi, Asko tuumasi.

Siinä he kolmisin köröttelivät öisen rauhallista valtatieta.

Asko piti ajamisesta joka säällä. Hän nautti, kun miehenkorkuiset renkaat humisivat, kun pakkaslumi pöllysi tai loska lensi tai aurinko kärvensi asfalttia. Asko tykkäsi, kun kerrankin kyydissä oli joku seurana.

Yleensä hän joutui ajamaan yksin.

Nainen esitteli itsensä Sirpaksi. Sirpa kertoi, että oli asunut vuosikaudet Helsingissä. Mutta nyt hän oli muuttamassa takaisin vanhalle kotipaikkakunnalle.

— Tahtookos mieskin muuttaa? Asko uteli.

— No. Se on sellainen juttu, Sirpa sanoi ja meni miettivän näköiseksi.

Askoa kadutti: mitäs hän kaikkea kyseli.

Sirpa yskäisi. Hän oli hetken hiljaa ja kertoi sitten totisen näköisenä:

— Oltiin kihloissa. Naimisiin piti mennä. Sitten sain yllättäen tietää, että se hunsvotti petti minua toisen naisen kanssa. Vaikka odotin jo vauvaa.

Rekan edessä mateli tien tukkona joku pappa vanhalla Opelillaan.

Asko jarrutti vähän. Hän katsoi silmä tarkkana, koska saisi pyyhkäistä ohi. Kun suora aukeni edessä, rekan moottori ärjäisi ja ohi mentiin!

Asko sai siinä pikkuisen aikaa miettiä Sirpan sanomisia. Ei hän semmoista hunsvottia ymmärtänyt. Itse kun oli aina perhettä toivonut.

Tunnin ajomatkan päästä edessä näkyi Shellin keltainen kyltti. Asko sanoi:

— Nyt on tauon paikka.

Hän kurvasi huoltoaseman pihaan.

Ennen asemilla tankattiin bensaa ja moottoriöljyä. Nyt oli heti oviaukossa myytävänä isot pinot keskikaljaa, vaikkei autoa humalassa saa ajaa. Asemilla tankataankin nykyään enemmän ihmisiä kuin autoja, ajatteli Asko.

No, sama se. Huoltoasemilta sai vieläkin ison kahvin ja voisilmäpullan. Tai tuplahampurilaisen. Niistä Asko piti.

Kahvion tiskillä Sirpa otti maitoa ja kinkkusämpylän. Asko otti kahvin ja pullan. Sirpa halusi maksaa, mutta Asko torjui.

— Minä maksan. Tuntuu mukavalta, kun olette kyydissä, sanoi Asko.
Toiset baarissa katselivat heitä. Jotkut hymyilivät. Asko oli ylpeä.
Luulevat perheeksi, hän ajatteli.

— Vauva potkii kovasti, Sirpa sanoi. Hän taputti vatsaansa ja näytti mieltiväلتä.

— Kun päästään Raumalle, synnytys voi olla lähellä. Pitäisi jatkaa matkantekoa, hän arveli.

— Lähdetään vaan, Asko myönteli. Vaikka mieli olisi tehnyt laittaa vielä pari kolikkoa pajatsoon.

Asko ja Sirpa nousivat rekkaan ja jatkoivat matkaa.

Vähän ajan päästä Sirpa sanoi:

— Ei ehditä sairaalaan. Vauva tulee ihan kohta!

Siinä kohtaa tie kulki asumaton seutua pitkin. Asko tiesi, että lähellä ei ollut terveyskeskusta.

Edessä näkyi levähdyspaikan liittymä. Asko kaarsi sinne. Oli pakko pysähtyä. Hän otti kännykän ja soitti hätänumeroon.

— Äkkiä ambulanssi! Vauva syntyy, ja ollaan tien päällä! Asko karjui puhelimeen naama punaisena.

— Nyt kännykkä pois. Sinun pitää ruveta kätilöksi, Sirpa komensi.

Onneksi rekassa oli isot penkit. Asko laittoi ne makuuasentoon. Hyvin kaikki sujui, vaikka kyllä Askoa kovasti hirvitti. Silti kunnon rekkamies hallitsee hermot. Hän on aina tilanteen tasalla.

Vauva syntyi rekan penkille. Se parkaisi kovaa, kun tuli maailmaan.

— Poika! Asko sanoi. Sitten hänen piti istua, kun huimasi ilosta. Ambulanssi tuli jonkin ajan päästä, mutta ei siinä enää hätää ollut. Vauva oli terve. Äidin posket hehkuivat onnesta.

Sirpa ja vauva menivät varmuuden vuoksi ambulanssilla terveysasemalle. Ennen lähtöä Sirpa sanoi Askolle:

— Kiitos. Olet aika hyvä kätilökin. Tulethan kummiksi, kun poika kastetaan?

Sirpa ojensi kättään. Asko tarttui siihen ja lupasi mielellään tulla kummiksi.

Ambulanssi lähti ja Asko nousi rekkaan. Hän painoi kaasua ja lisäsi kierroksia moottoriin. Lähtiessä hän vasta muisti, että Sirpan Fiat oli rekan lavalla.

Muurari Maikku

Leevi oli talonrakentaja, kirvesmies viimeisen päälle. Pitkä, laihausuonikas mies. Silloinkin, kun hän oli juuri tullut saunasta, sormet olivat naulannoesta mustat. Hiuksetkin olivat mustat, paksut ja laineilla, kuin tangolaulajalla.

Leeviltä kävi homma kuin homma. Hän löi vasaralla naulan puuhun kahdella iskulla. Hän veisti kirveellä metrin mittaisia lastuja. Hän oli vieläpä sellainen, että samalla kun painoi urakalla hommia, hän lauloi kaiholla Satumaa-tangoa, Jätjän humppaa tai Rentun ruusua.

Leevi oli myös tulinen luonnoltaan. Hän sanoi mitä meinasi, eikä tasoitellut sanomisiaan.

Hän ei pyydellyt anteeksi, vaikka pahoitti toisen mielen.

Leevi teki muun porukan kanssa kerrostaloa. Sokkelit oli jo valettu, ja osa seinäelementeistä oli nostettu nosturilla kohdalleen.

Työmaan mestari sanoi yhtenä aamuna:

— Muurari on tulossa.

Teetkös Leevi häntä varten ohjauspuut ja myöhemmin katsot tarpeelliset telineet.

Leevi sanoi jämttisti joskus:

— Yhteen asiaan olen aina elämässä luottanut. Kun paukauttaa telineeseen kaksi nelituuinaista naulaa lisää, niin kyllä niillä pärjää. Jos telineet pettävät ja niiltä putoaa monta metriä alas, niin niska napsahtaa poikki. Siihen napsahdukseen elämä loppuu. Sitten tulee monenlaista harmia, työmaalla on miesvajausta ja sukulaiset alkavat riidellä perinnöstä.

Näin reteesti Leevi jutteli.

Aamulla työmaalle kurvasi valkoinen pakettiauto, Hiace. Autosta nousi ulos muurari. Mutta millainen muurari?

Nainen!

Naiset voivat yhtä lailla olla muurareita. Taitavat vaan harvemmin olla tämän sorttisia. Kun muurari otti autosta työkaluja, hän heilautti topakasti päätänsä. Vaaleat saparot hulmahtivat melkein pepun päälle. Ja millaisen pepun!

Paljut ja kauhatkin roikkuivat muurarin käsissä kuin tyhjää vaan. Ote oli ronski.

Mestari tuli kopista ja sanoi muurarille:

— Huomenta. Sitä tultiin tänne kättelemään.

Muurari henkäisi syvään. Paita ritisi, kun rinnus kasvoi vieläkin ylemmäs.

— Ei kattlemaan, vaan töihin. Mistäs urakkaa aletaan painaa?

Eikä se nainen aikaillut. Meinas, että turhat höpinät pois. Ei muuta kuin laastia roiskimaan.

Muut siinä vieressä ihmettelivät. Oliko muurarilla muutakin katetta kuin rehvakas meininki?

Leevi tuli siihen myös ja vilkaisi muuraria kulmien alta. Leevi kumartui laastipaljun puoleen. Hän sanoi:

— Autan neitiä niitten työkalujen kanssa.

Mutta muurari tarrasi kiinni paljun sankaan.

— Ei tartte! Ja antaa olla ne neidittelyt kanssa.

Leevi irrotti näppinsä. Muurari nosti nokkaansa ja kääntyi kannoillaan. Hän lähti saman tien kauhat paljussa kilisten. Työmaan mestari nauraa hörähti:

— Menepäs Leevi kiiruusti perässä! Siinä onkin sulle työmaata edessä.

Leevi laittoi ohjauspuita. Tiilet piti muurata puita vasten, jotta seinästä tulisi suora. Leevi laittoi puita niin kuin aina. Nainen pudisti päätään ja käänsi puun eri malliin.

— Ohjurin kuuluu olla tällä lailla, muurari neuvoi Leeviä.

Leevi käänsi puun takaisin.

— Aina ennen on tavattu tehdä näin.

Muurari pudisti taas päätään.

— Ai ai. Ei se ymmärrä, että noin on väärinpäin. Nyt tehdään minun lailla, hän sanoi.

Hetken Leevi ja muurari katsoivat tiukasti toisiaan. Muurari sanoi:

— No, menikö liian vaikeaksi? Luulin herraa ammattimieheksi.

Leevin posket punertuivat. Hän nielaisi kiukkunsa. Aataminomena kurkussa heilahti ja kädet puristuivat nyrkkiin. Häntäkö alettiin neuvoa! Joku likka tirriäinen, joka kuvitteli itsensä muurariksi. Leevin huulet menivät viivaksi, kun hän tuijotti naista suutuksissaan.

Muurari katsoi tiukasti takaisin. Siinä käytiin puhumatta kamppailu. Ei ollut enää kysymys mistään puun asennosta. Nyt otettiin jo tosissaan mittaa toinen toisesta.

— No, pitääkö itse laittaa ohjuripuut? Vai joko se herra kirvesmies tajusi? muurarineitonen patisti. Muut seurasivat tilannetta ja pysäyttivät työnsä. Sirkkeli lakkasi ulvomasta. Sahuri nojasi pöytään. Sähkömies napsutti tonkejaan. Nosturikuski höristi korviaan ylhäällä nosturin hytin

ikkunassa. Leevi mietti: Jos tytöntirrille antaa periksi, nauraako koko porukka?

Samassa kilahti pimpparauta. Oli kahvitaun paikka. Porukka liikahti, kahvitauko oli vartin vain. Leevi rykäisi:

— Jos tuota. Otetaanko aikalisä?

Kahville teki hänenkin mieli, ja saisi loppua tämä venkoilu. Muurarineito hymyili ja sanoi:

— Kai täälläkin on semmoinen tapa, että tulokas tarjoaa kahvit?

Pakko Leevin oli lauhtua. Hymy tuli silmännurkkiin.

Muurari ojensi kätensä.

— Olen Maikku vaan. Mennään kahville ja possumunkille. Minä tarjoan, hän sanoi.

Siihen laukesi pattitilanne, ja koko porukka painui kahville. Kun oltiin palaamassa työhön, Leevi sanoi:

— Jos sitten kokeillaan, kuinkas Maikun tavalla muurataan.

Leevi oli taas entisensä. Vetäisi jopa pätkän Satumaatakin vasaralla paukuttaessaan.

Siltä Maikulta kävikin muuraushomma! Apumiehillä piti kiirettä, kun he kantoivat muurarille laastia ja tiiltä.

Illalla oli pitkä pätkä seinää valmiina.

Kotiin lähtiessään Leevi pyysi vähän niin kuin anteeksi:

— Se aamuinen. Se on semmoista. Kun olen tämmöinen vanha jökö.

Maikku hymyili. Hän sanoi:

Ei tarte murehtia. Mutta tarttee muistaa, että tosissaan me nuoremmat ja naisetkin hommia tehdään.

Joulukuusta hakemassa

Matikaisen punainen talo seisoj mäennyppylällä koivikon keskellä. Nyt oli talvi, ja koivujen oksat harottivat paljaina.

Lumituisku oli tasoittanut Matikaisen pellot ja muotoillut ojanreunat somasti pyöreiksi.

Talo oli kivenheiton päässä maantieltä Isäntä ei vielä ollut lapioinut pihatietä puhtaaksi. Lunta oli kinoksena melkein napaan asti.

Matikaisen emäntä hääri tuvassa liina päässä, kaulin kädessä. Uuni hehkui lämmintä. Emännän posket punoittivat touhusta. Matikaisen isäntä torkkui tuvan penkillä. Aina välillä krohautti nokkaansa mutta heräsi, kun emäntä kolautti lujaa kaulinta leivinpöytää vasten.

— Huomenna on jouluaatto. Kuusi on vielä hakematta, emäntä sanoi ja katsoa muljautti isäntää.

— Yhym, isäntä mutisi vielä unenpöppörössä.

— Nyt se ruokalepo riittää. Kaksi tuntia olet jo siinä krohissut, emäntä sanoi topakasti.

— Hoh-hoijaa... vieläkin vaan väsyttää, isäntä haukotteli ja väänsi itsensä penkille istumaan.

— Ei ihme että väsyttää. Pistelit suuhusi lihasoppaa kolme lautasellista, emäntä sanoi ja patisti ukkoansa ulos joulukuusen hakuun.

— Kun olet hakenut kuusen, lapioit tien puhtaaksi. Aamulla kun hain lehteä, sain kahlata polvia myöten lumessa, emäntä komensi. Ei isäntä laiska ollut. Semmoinen vaan, joka mielellään sanoi, että jaaha, pitäisi mennä — mutta istui vain penkillä.

Matikaisen isännällä oli omaa metsää sen verran, että sieltä sai polttopuut. Joskus hän kaatoi muutaman männynkin ja sahautti niistä lautoja. Sieltä metsästä hän aikoi nyt hakea kuusen.

Isäntä kulki metsässä nokka kenossa, huopikkaat jalassa ja karvahattu päässä. Toisessa kädessä oli kirves, toisessa pokasaha.

Isäntä mutisi kävellessään:

— Ei joulukuusen haku helppoa ole. Joskus on vaikea valita. Kuuset ovat joko liian harvoja tai liian tuuheita. Tai sitten kuusi on vinoon kasvanut.

Päivä alkoi hämärtyä. Isännälle rupesi tulemaan jo kylmäkin.

— Ilman kuusta ei passaa mennä kotiin, hän mutisi ja katseli harmissaan ympärilleen.

Joku tykkää, että kuusi saa olla lyhyt ja tuuhea. Toinen taas tykkää pitkästä ja kapeasta.

Sama se. Kaikki ne ovat kauniita koristeltuina. Ja kaikista tulee jouluinen tuoksu huoneeseen.

Metsässä alkoi olla jo aika pimeää. Tuulikin yltyi ja tohisi puiden oksilla, joista tippui lunta.

Isäntä lähti kulkemaan kotiin päin. Hän tuli metsäladon luo. Siellä odottikin yllätys.

Ladon vieressä oli auto. Auton takana oli peräkärry, jossa näkyi pari kuusta. Auton vieressä seisoivat kaksi miestä.

Toinen miehistä oli tumma ja tanakka. Toinen oli nuorempi, luihu partasuu. Molemmat näyttivät pelästyneiltä, kun isäntä yllätti heidät. Eikä

ihme. He olivat kuusivarkaita!

Isäntä suuttui kovasti. Varkaat katsoivat toisiaan puhumatta.

Sitten isäntä sanoi tiukasti:

— Olette kaataneet puita ilman lupaa minun metsästäni!

Vanhempi miehistä nyökkäsi nolon näköisenä.

— Hyvitämme asian, jos vaan jollain lailla voimme, hän sanoi nöyrästi.

Matikaisen isäntä mietti, mitä varkaille tekisi. Soittaisiko poliisin? Ei sentään. Vaivaa siitä tulisi hänellekin.

Kului vähän aikaa. Sitten isäntä oivalsi:

— Minäpä tiedän, millä hyvitätte varkauden. Istutaan autoon ja ajetaan meidän pihatielle.

Isäntä laittoi kirveen sekä sahasa peräkärriin. Hän meni takapenkille, ja nuorempi partasuu istui ratin taakse. Miehet katsoivat ymmällään toisiaan. Mitä isäntä aikoi tehdä heille?

Se selvisi kohta, kun he pysähtyivät Matikaisen pihatielle.

Isäntä sanoi:

— Minä haen teille lumilapiot, ja te puhdistatte tien ja pihan lumesta. Toisen varastetuista kuusista otan minä. Toisen voitte pitää.

Miehet tekivät työn joutuisasti. He olivat hyvillään, kun eivät saaneet pahempaa rangaistusta ja saivat pitää toisen kuusistakin.

Isäntä ei puhunut varkaista mitään emännälle. Illalla emäntä kehuu:

— Löysitpä kauniin kuusen. Ja niin hyvin olet lumityötkin tehnyt.

Jouluna pitää olla hyväntahtoinen, niin kuin isäntä oli varkaille. Hän myhäili tyytyväisenä oivalluksestaan ja emännän kehuista.

Terve mies

Sairaalan käytävä oli kiiltävä pitkä suora. Pauli kulki sen toista reunaa. Keskellä meni valkotakkisia. Heillä oli kiire.

Lääkärit kävelivät takki auki reuhottaen. Hoitajat kävelivät perässä, mapit kädessä ja sandaalit napsuen. Puhuivat mennessään keskenään, eivätkä sanoneet päivää. Pauli seinän vieressä oli pelkkää ilmaa.

Pauli meni ensiavun ohi. Hän vilkaisi uteliaana, millaisia vaivaisia penkillä istui. Eivät ne erikoisen sairailta näyttäneet. Yksi mies istui ja vippasi toista jalkaa, jossa roikkui laudanpätkä. Mies oli vissiin astunut lautaan, jossa oli pystyssä naula. Nyt oli varmasti paha kävellä, kun lauta lonksui jalkapohjassa.

Pauli oli menossa laboratorioon verikokeeseen, kun lääkäri oli määrännyt. Kuka semmoiseen muuten menisikään.

Hoitajat olivat kyllä nättejä. Kiva niiden kanssa olisi höpöttää. Piikit vain pelottivat Paulia.

Pauli tuli ovelle, joka oli paksua lasia. Siinä oli kyltti: *Kaikki kovapintaiset lattiat ovat liukkaita kastuessaan.*

Pauli painoi nappulaa oven vieressä. Ovi huokaisi ja suhahti auki. Vähän nolotti painella nappeja, kun oli sentään terve mies. Pauli meinasi vahingossa sanoa aukeavalle ovelle kiitoksen. Ei sentään sanonut. Muuten joku valkotakkinen olisi kuullut sen ja sanonut:

— Jaaha, mennäänpä tuonne sitä pääkoppaa tutkimaan.

Oven jälkeen oli portaat ja viivoja lattiassa. Pauli lähti menemään punaista viivaa pitkin. Suoraan. Oikealle. Vasemmalle. Sitten tuli laboratorion kyltti ja vuoronumeroautomaatti.

Pauli aikoi juuri ottaa automaatista lipukkeen. Sitten hän huomasi vanhan naisen lähestyvän.

— Ottakaa te vaan ensin, sanoi Pauli.

— En minä. Teidän vuoro, sanoi nainen.

— Ottakaa vaan, Pauli vaati ja astui sivummalle.

— Ei tässä iässä enää ole kiirettä, vanha nainen vastasi.

Samassa jostakin välistä ilmestyi miehen käsi, joka tarttui lipukkeen kulmaan. Mustareunaiset kynnet. Tupakan kellastamat sormet. Paulin nenään tuoksahti tunkkainen haju.

— Jos mä sitten otan, sanoi käden omistaja, mustatakinen mies. Mies oli Paulia ja naista nuorempi. Vanhalta viinalta haiseva. Kiire sillä varmaan oli, mutta ei käytöstapoja.

Odotusaulassa istui kymmenkunta ihmistä. Vanhoja, joiden päällysvaatteet olivat naulakossa, ja nuoria, joiden takit olivat levällään pitkin tuoleja. Pauli meni istumaan perälle seinän viereen, niin että näki numerotaulun. Hän puristi vuorolappua sormissaan, niin kuin hukkuva puristaa oljenkortta.

Seinällä oli sähköinen taulu, johon kilahti välillä uusi vuoronumero. Aina silloin joku nousi ja käveli huoneeseen, jossa hoitaja odotti.

Ne jotka jäivät istumaan, selasivat repaleista lehteä. Jotkut katsoivat telkkarin aamulähetystä, josta tuli uutisia, säätä ja urheilua.

Ja taas hetken päästä uutisia, säätä ja urheilua. Aina välillä kello kilahti ja numerotaulu vilkkui. Se oli tärkein katsottava. Pauli istui ja odotti,

milloin taulussa vilkkui hänen numeronsa. Tuttu pappi ilman valkoisia kauluksia saapui aulaan. Hän ei ottanut numerolappua. Meni vain neuvontaluukun eteen.

Pappi katsoi muita odottajia. Nyökkäili ja tervehti, kuin olisi tullut virkansa puolesta. Samanlaiselta se näytti kuin muutkin odottajat. Kun ei ollut valkoisia kaulassa.

Pauli istui ja odotti. Voi voi. Kylläpä se nyt kesti. Siinä sivussa Pauli kuunteli muiden odottajien keskinäisiä puheita.

Hän ihmetteli, kuinka muut olivat voineet tänne asti edes kävellä. Kyllä ihmisillä oli kamalia sairauksia, vaikka ei päältä uskoisi.

Yhdeltä mieheltä oli leikattu sydän kaksi kertaa ja selkä monta kertaa. Polviin oli laitettu tekonivelet. Nyt leikattaisiin vatsaa. Ja Pauli oli tullut vain pienen veritipan ottoon, kun flunssa oli jo jonkin aikaa vaivannut.

Taas kello kilahti. Numero vilkkui. Se oli sama numero kuin Paulin lappusessa. Pauli otti takkinsa ja käveli laboratoriohuoneeseen.

Hoitaja oli napakka lyhyttukkainen nainen.

— Huomenta. Sosiaaliturvatunnus ja lähete. Jaaha. Olkavarsi paljaaksi, hoitaja lateli.

Pauli istui ja puristi tuolin käsinojaa. Hoitaja tökkäsi yhtäkkiä neulan Paulin käsivarteen.

Sitten hän laittoi pistokohdan päälle laastarin.

— Kiitos. Siinä se sitten oli, sanoi hoitaja.

Tämmöistä mokoman pientä varten Pauli oli jännittänyt, ollut syömättä aamulla ja kävellyt pitkän matkan sateessa. Istunut ja odottanut. Ja sitten lääkäri varmaan sanoisi:

— Veriarvot ovat kohdallaan.

Pauli käveli ulos sairaalan ovesta.

Ulkoilma voitti sairaalan hajun. Sellutehdas tuoksui makealta ja autot kaasuttivat kadulla. Varikset rääkyivät puistossa.

Ääni sivulta yllätti Paulin.

— Morjens! ääni sanoi.

Kukas siinä tervehti? Pauli ei heti tuntenut, kun toisella oli pitkä, roikkuva sairaalan takki ja jalassa valkoiset sukat. Ja housut, joiden lahkeet liehuivat tohvelien päällä.

Vihdoin Pauli tunsu toisen, vaikka tutulla oli jo harmaa pää, posket kuopalla ja lysähtäneet hartiat. Siinähan oli vanha luokkakaveri Matti samasta kylästä kuin Pauli.

Pauli ja Matti olivat käyneet yhdessä koulua ja vetäneet yhdessä ensimmäiset tupakansavut. Pauli ei ollut nähnyt Mattia yli kymmeneen vuoteen.

Pauli ei ollut sen enempää tuprutellut, mutta Matilla kärysi sormissa vieläkin tupakka. Välillä Mattia yskitti niin, että puhe katkesi.

— Piti tulla osastolle, 71 kun niin vietävästi ahdisti.

Keuhkot, sydän tai joku muu, Matti kertoi. Pauli ei siihen osannut muuta kuin nyökytellä.

— Kyllä ne lääkärit sitten selvittävät, arveli Pauli.

Voisi helpottaa, jos heittäisi tupakan pois ja menisi sisälle lämpimään, Pauli mietti. Oven eteen pysähtyi ambulanssi. Pilli vaimeni. Ovet kolisivat. Valkotakkiset juoksivat. Nyt oli hätätapaus ja kiire. Huomasivat sentään ottaa parit ja potilaan mukaan, kun juoksivat sisään.

Paulin maha alkoi murista. Eikä ihme. Oli aamukahvi juomatta sekä lehti lukematta. Eihän lehteä voi lukea ilman kahvikuppia.

Matti alkoi sytyttää jo kolmatta tupakkaa. Hän yski ja ryki niin että vedet tulivat silmiin. Matti sai tupakan palamaan ja sanoi:

— Kyllä se tästä helpottaa. Kun saa lääkäriltä kunnon troppia.

Pauli sanoi:

— Joopa joo. Nyt täytyy lähteä.

Matti puristi Paulin kättä.

— Nähdään, Matti sanoi. Tule joskus minua katsomaan. Pidetään lippu korkealla.

Pauli käveli sairaalan mäkeä alas. Hän ajatteli, että on hyvä olla terveiden kirjoissa. Kyllä sen pienen piikin kestää, jos vain lääkäri sanoo:

— Veriarvot ovat kohdallaan.

Pauli tuli kotiin ja keitti hyvät kahvit. Hän teki kaksi sämpylää ja avasi lehden. Lehden etusivulla luki:

Sairaalan toimintoja vähennetään. On niin paljon turhia potilaskäyntejä.

Anna ja Marko

Anna ja Marko olivat nuoripari. Annan tummat hiukset olivat poninhännällä. Silmissä ja suupielissä näkyi usein hymy. Kun hymy syveni, poskiin ilmestyivät somat kuopat.

Marko oli pitkänhuiskea, aika totisen oloinen. Oli jossain omissa ajatuksissaan. Anna kiusoitteli välillä:

— Mitäs mörö? Huhuu. Missä Marko on? Vaikka toinen seisoi vieressä.

He asuivat vuokralla isossa lähiössä. Asunnossa oli kaksi huonetta ja keittiö. Olohuoneen ikkunasta näkyi mäntyjä ja lisää samanlaisia kerrostaloja.

Keittiön ikkunasta näkyi ostarin takapiha. Kylpyhuoneessa oli hammasharjat vierekkäin. Keittiön pöydällä oli molempien sydämkuvioiset teemukit.

He istuivat usein iltaisin sohvalla, lähekkäin ja käsi kädessä.

Marko oli mustasukkainen. Hän ei tykännyt, jos Anna hymyili jollekin toiselle miehelle. Vaikka Anna sanoi:

— Sinua minä rakastan. Kuvittelet vaan kaikkea turhaa. Voin kai jutella muidenkin ihmisten kanssa.

Anna oli töissä ostarin kassalla. Asiakkaat menivät usein hänen kassalleen. Anna kun oli nopsa ja aina hyväntuulinen.

Marko oli rakennustöissä. Hän teki raskasta työtä, ja työmatka oli pitkä. Marko oli iltaisin väsynyt.

Eräänä iltana he riitelivät.

Se alkoi vain jostakin. Kotitöistä tai jostakin pienestä asiasta, niin kuin yleensä sellaiset riidat alkavat.

He sanoivat toisilleen:

— Voisit auttaa kotona enemmän.

— Raksalla on niin raskasta.

— On sekin raskasta, kun palvelee ihmisiä joka päivä.

Molemmat olivat väsyneitä päivän työstä.

Myöhemmin Anna oli kylppärissä valkoisessa kylpytakissaan. Hän kuivasi hiuksiaan. Tuoksui shampoo ja kuuma ilmavirta. Marko meni ovensuuhun. Hän nojasi ovipieleen ja katsoi Annaa. Marko kysyi kovalla äänellä kuivaajan äänen yli:

— Oletko lähdössä jonnekin?

Anna sammutti kuivaajan. Hän taputti Markon kättä.

— Menen Nupun kanssa ulos, Anna sanoi.

Marko sanoi:

— Vielä näin myöhään? Onko siinä järkeä? Olisit kotona.

Anna katsoi peiliin. Hän suipisti huuliaan silmät viiruina ja sanoi:

— Nupulla on syntymäpäivä.

Markolle kihatui veri poskiin. Hänen mieleensä pulpahti paha olo.

— En pidä Nupusta, sanoi Marko. Anna totesi:

— Ei sinun tarvitse hänestä välittää.

Anna meni makuuhuoneeseen. Marko meni perässä. Anna puki ylleen uudet alusvaatteet ja valitsi huolella hametta.

Markon kurkkua kuivasi. Mustasukkaisuus sumensi ajatukset, ja olo tuli levottomaksi.

— En pidä ystävästäsi. Hän ei ole sinulle hyvää seuraa, Marko sanoi.

Anna viittasi kädellä.

— Höpö höpö. Sinä vaan ajattelet turhia. Anna alkoi olla valmis lähtemään.

Marko tuli vieläkin levottomammaksi.

— Nuppu on lehmän nimi. Ystäväsi on sellainen. Hän haluaa rikkoa meidän välimme, Marko sanoi.

Annakin suuttui. He huusivat toisilleen ilkeyksiä. He sanoivat asioita, joita eivät olisi tahtoneet. Sitten Anna lähti, ja oven paukahdus kumisi rappukäytävässä.

Marko makasi valveilla. Uni ei tullut. Mustasukkaiset ajatukset myllersivät mielessä.

Vihdoin yöllä Anna tuli. Hän liikkui ja riisuutui hiljaa. Marko kääntyi seinään päin. Anna pujahti viereen, mutta Marko oli nukkuvinaan. Kello yöpöydällä näytti jo kolme.

Anna nukkui aamulla, kun Marko lähti. Yleensä Marko antoi poskipusun lähtiessään, mutta tänään ei kehdannut, kun hävetti.

Illalla Marko tuli töistä. Hän katsoi tieltä heidän kotinsa ikkunaa. Ikkuna oli pimeä. Siinä kiilsivät vain katulampun valo ja räntäinen sade.

Eteinen oli pimeä ja hiljainen.

Annan takki ei ollut naulakossa eivätkä hansikkaat ja pipo hyllyllä. Keittiön pöydällä ei ollut viestilappua, jossa lukisi «Moi!», o-kirjain piirrettynä sydämeksi.

Anna oli lähtenyt. Hän oli varmaan mennyt äitinsä luokse, sen joutavan riitelyn takia.

Kaksiossa tuntui kylmältä, yksinäiseltä ja vieraalta. Marko vain istui koko illan. Hän tuijotti telkkarin pimeää ruutua. Keittiössä hurisi jääkaappi ja seinällä raksutti kello.

Marko meni vuoteeseen. Kun rappukäytävästä kuului kolinaa ja hissiniä, hän jännittyi. Marko odotti, rapsahtaisiko heidän ulko-ovensä lukko. Ei rapsahtanut.

Marko valvoi aamuun asti. Anna ei tullut kotiin eikä soittanut. Kului pari päivää ja iltaa, jotka olivat yksinäisiä Markolle.

Hänen teki mieli mennä ostarille. Siellä hän näkisi Annan. Mutta Marko ei uskaltanut. Jos toinen vaikka torjuisi hänet.

Markon työ alkoi mennä huonosti. Toiset ihmettelivät, mikä miehen mieltä painoi.

Työmaan mestarikin huomasi sen. Pomon täytyy pitää alaisistaan huolta, muutenhan kärsii koko työmaa. Niinpä hän kerran kysyi Markolta:

— Mikä on? Työ ei suju. Katselet vaan ja mietit jotakin.

Marko punastui, mutta sanoi sitten asian:

— Tyttöystävä lähti. Vähän riideltiin. Taisi olla minun vikani.

Mestari oli iso rämäkkä mies ja suoraluontoinen.

— Ei sen kummempaa, se asia selvitetään! Istupa tähän autooni, hän komensi.

Marko meni käskystä viereen. Mestari kysyi, missä Anna oli töissä. Marko neuvoi, ja he ajoivat ostarin parkkipaikalle.

Mestari jäi odottamaan, kun Marko käveli autojen ja ostoskärryjen ohi ovelle. Markon sydän pamppaili.

Asfaltilla oli maahan pudonnut jogurttipurkki. Varis kierteli harmaata läikkää. Oviaukossa puhalsi lämmin viima. Lattialla oli hiekkaa ja loskaa. Käytävällä oli pelastusarmeijan naissotilas ja joulupata.

Aula oli täynnä kiireisiä ääniä. Ihmisten puheensorinan yli kaikuivat joululaulut.

Marko näki Annan kolmoskassalla. Hän meni lähemmäs. Kassalla oli pitkä jono. Marko katsoi Annaa ja sydämessä jysähti.

Anna käänsi päätään ja vilkaisi Markoa. Hänen poskensa punehtuivat.

Edessä ostoksia tulvi kassalle niin, ettei Anna oikein muuta voinut kuin nostella hiljaa omenapusseja, jauhelihapaketteja ja maitoja ja antaa kassakoneen raksuttaa.

Marko rohkaisi itsensä. Hän meni Annan taakse ja otti kassan vierestä lapun, jossa luki «Suljettu». Hän laittoi lapun liukuhihnalle. Marko sanoi ihmisille:

— Menkää toiselle kassalle.

Anna katsoi huulet pyöreinä Markoa. Silmät välähtivät, ja sitten niihin syttyi hymy. Anna nousi seisomaan.

Marko rutisti rakastaan itseään vasten.

— Anna anteeksi. Tule kotiin, Marko sanoi Annan korvaan.

— Asiakkaat ihmettelevät. Nauravat vielä meille, Anna sanoi hiljaa Markolle.

Marko haistoi Annan hiuksien raikkaan tuoksun.

— Naurakoot.

Tämä on meidän kahden rakkautta, Marko sanoi niin, että muutkin kuulivat.

Reissumies Jussi

Jussi oli kyllästynyt kaikkeen: aamutelkkarin pirteisiin juontajiin, sanomalehtien uutisiin ja torilla miesporukassa seisoskeluun. Aina samat naamat ja jutut.

Päivät olivat toistensa kaltaisia. Mikään ei tuntunut miltään.

Jussi ajatteli, että nyt olisi aika tehdä pikkuinen reissu. Mutta minne?

Ulkomailleko? Lentomatkat olivat pitkiä ja rasittavia. Ei ollut kielitaitoa. Ulkomailla voi tulla yksinäinen olo. Kotimaan matka olisi parempi.

Ei muuta kuin reissuun, Jussi päätti.

Hän pakkasi laukkuun vähän parempia vaatteita sekä hammasharjan ja partakoneen. Hän pani lompakon povitaskuun ja oli valmis lähtemään.

Yksinäisen miehen oli helppo lähteä. Ennen lähtöä Jussi katsoi, että hellanlevy oli nollilla. Hän otti töpselit seinästä, jos ukkonen kolistelisi. Hän kasteli reilusti pelargonioita ja käveli sitten ulos.

Hän käveli bussiasemalle. Ei ollut väliä, mihin menisi, joten Jussi päätti vain katsoa, minne lähtee bussi puolen tunnin sisällä. Sen ajan vielä kohtuudella odottaa.

Hän huomasi, että Tampereelle lähtisi pikavuoro hetken päästä. Mikäs siinä, Jussi päätti.

— Mennääs kattoo Suomen Mansee, hän ajatteli. Jussi käveli laiturille ja kiipesi autoon.

Kuski oli nuorenpuoleinen mies. Tukka oli sipaistu siististi korvien taakse. Se oli hyvä merkki. Semmoinen mies ajaakin siististi.

Jussi sanoi kuskille:

— Olen lomareissulle lähdössä. Kuski antoi lipun ja sanoi:

— Matkailu avartaa. Ja aina reissussa jotakin oppii.

Matka meni hyvin. Kun Jussi pääsi Tampereelle, hän käveli Tammer-hotelliin.

Vastaanottoaulassa tiskin takana seisoi punatukkainen nainen. Jussi sanoi hänelle:

— Päivää. Onko huonetta vapaana?

Nainen pahoitteli:

— Valitettavasti ei, kun on juuri konferenssi menossa ja on täyttä. Yksi sviitti on vapaa, mutta siinä on kolme huonetta.

Jussi sanoi:

— Minä menen sinne sitten. On ainakin tilaa olla.

Punatukkainen hymyili niin kuin hyvälle asiakkaalle hymyillään. Hän sanoi kohteliaasti:

— Kannamme kyllä matkatavarat. Jussi sanoi:

— Kiitos vaan. Kyllä minä itse kassini vien. Ei siellä ole kuin varakalsarit ja sukat sekä prässihousut ja kauluspaita.

Punatukkainen kysyi, kauanko Jussi aikoi viipyä hotellissa. Jussi vastasi:

— Ei sitä etukäteen tiedä. Sitten lähdän, kun iskee koti-ikävä.

Jussi kävi katsomassa sviitin. Sitten hän lähti kaupungille. Hän ajatteli, ettei lomalla passaa maata paikallaan.

Jussi käveli Laukontorille ja söi siellä mustaamakkaraa, se kun kuului Tampereen herkkuihin. Oli kaunis kesäpäivä. Siinä oli mukavaa istua ja katsella ympärilleen.

Torilla oli jos jonkinlaista vihannesmyyjää. Siellä myytiin tietysti myös pölynimuripusseja. Ja mattoja. Helppoheikki nauratti ihmisiä. Ihmiset istuivat lörpöttelelässä kahvimuki tai jäätelö kädessään.

Jussi ajatteli, että kotipuolella hänen lapsensa hermoilevat nyt ja ihmettelevät, mihin pappa on häipynyt.

Katsovat varmaan vaatenaulakkoon ja miettivät, mitä Jussi on ottanut mukaansa. Sitten joku heistä ehkä huomaa:

— Hammasharja ja partakonekin ovat poissa.

Lapset kyselisivät:

— Mihin se on lähtenyt? Miksi se ei vastaa kännykkään? Pitäisikö katoamisesta tehdä poliisille ilmoitus?

Sitten he ajattelisivat:

— Jussista on tullut äksy, kun se on jäänyt leskeksi.

Torin reunassa kanavassa kellui vesibusseja. Yksi niistä oli juuri lähdössä, ja miehet irrottivat vesibussin köysiä.

Jussi päätti tehdä järvimatkan. Hän meni miesten luo ja sanoi:

— Odottakaa hetki. Haen lipun kojusta ja tulen kyytiin.

Jussi istui ulkona laivan yläkannella. Laiva meni kanavaa siltojen ali ja jyskytti sitten järvenselälle. Maisemat olivat komeita! Tampere näytti erilaiselta, kun sitä katsoi kauempaa.

Yläkannella oli muitakin ihmisiä. Sinihameinen nainen istui pikkuinen koira sylissään. Koira räksytti ja yritti päästä katsomaan vettä. Jussi käveli välillä katsomaan laivan perävanaa. Vesi sihisi ja kuohui mukavasti potkurin virrasta.

Äkkiä kuului huuto:

— Lulu putosi veteen!

Jussi kääntyi katsomaan. Sinihameinen nainen nojasi kaiteeseen. Nainen huusi ja itki hysteerisenä:

— Nyt Lulu hukkuu!

Jussi tempaisi nopeasti paidan ja päällyshousut pois. Hän hyppäsi veteen. Vesi tuntui kylmältä. Potkurin virta painoi Jussia sivuun, mutta Jussi ui koiran luo. Hän sai koirasta kiinni ja piti sitä sylissään vedessä. Koira uikutti märkänä ja peloissaan.

Joku heitti vesibussista Jussille pelastusrenkaan. Siinä hän kellui koiran kanssa pelastusrenkaan varassa. Laiva kääntyi ja tuli hetken päästä heidän viereensä. Laivamiehet auttoivat vettä valuvan Jussin ja koiran kannelle.

Sinihameinen nainen otti koiran syliinsä.

— Voi Lulu rakas. Sinä olet hengissä, hän sanoi ääni väristen.

Ihmiset laivan kannella taputtivat. Joku otti kuvankin Jussista, joka oli pelastanut koiran. Laivamiehet antoivat Jussille pyyhkeen ja tarjosivat kahvin lämmikkeeksi yhtiön laskuun.

Matka jatkui. Jussi meni takaisin yläkannelle istumaan, kun oli pukeutunut. Sinihameinen nainen tuli Lulunsa kanssa Jussin viereen.

— Kiitos kovasti kun pelastit Lulun hengen! Olen Liisa, nainen sanoi.

-Jussi, sanoi Jussi ja puristi naisen kättä.

— Kuinka korvaisin tämän hengenpelastuksen? Liisa kysyi. Jussi katsoi naista tarkemmin. Tämä olikin söötin sorttinen. Vaaleat hiukset kihartuivat somasti otsalla. Silmät olivat lemmikinsiniset. Kroppa oli mukavasti pehmoisen pyöreä.

Jussi sanoi:

— No tuota. Olen lomareissulla. Kaupunki on vähän vieras. Tarvitsisin oppaan. Mutta mitäs sinun miehesi sanoisi, jos yhdessä kuljetaan?

Liisa katsoi kainosti laivan kantta. Hän silitti Lulua ja sanoi punastuen:

— Ei Jaakko siihen mitään sano. Hän on levännyt jo neljä vuotta Kalevankankaan hautuumaalla.

Jussi rykäisi:

— Jaaha. No minäkin olen jo viisi vuotta ollut leskenä.

Lulu oli pieni, hentoinen sylikoira. Pään päällä sillä oli punainen rusetti. Lulu oli tiukasti Liisan sylissä. Jussi hymyili Liisalle. Lulu irvisti ja näytti hampaitaan Jussille.

Liisa hätäntyi:

— Älä nyt Lulu rakas pelastajaasi säiky.

— Mielelläni minä oppaana olen, hän lisäsi Jussille.

Lulu ei tainnut tykätä siitä, koska se yritti näykätä Jussin kättä.

— Kyllä teistä vielä kaverit tulee. Lulu taitaa nyt vaan olla vähän mustasukkainen, Liisa sanoi ja paijasi koiraa.

Laiva kaarsi erään saaren laituriin. Rannassa näkyi ravintola. Siellä oli myös tanssilava, minigolf-kenttä ja kaunis polku, joka kiemurteli metsään.

— Jos katsastetaan ensin tämä paikka, Jussi sanoi. Hän otti kiinni Liisan käsivarresta ja herrasmiehenä tuki naista, kun he kävelivät laskusiltaa pitkin laiturille.

Siitä tulikin mukava päivä. Ei tarvinnut olla yksin.

Minigolfissa Jussi löi pallon kuppiin aina toisella lyönnillä. Liisa ei saanut lainkaan palloa kuppiin. Viimeisellä radalla ei Jussikaan saanut, kun Lulu kävi tekemässä kupin eteen ison pötkön. Se ei tainnut tykätä, kun emäntä ei pärjännyt golfissa.

Liisa oli iloisen sorttinen ihminen.

Jussi sanoi:

— Minun lapset kotona ihmettelevät, mihin pappa on häipynyt.

Liisa sanoi:

— Eivätkä ne tiedä, että pappa vokottelee naisia Tampereella. Hän nauroi helakasti päälle.

Liisa sanoi:

— Minun lapseni on Lulu. Mutta on minulla Hämeenkadulla neljän huoneen asunto. Ja oma auto ja pankkikirja.

Jussi otti Liisaa kädestä kiinni.

— Kyllä sinua kannattaakin vokotella. Nätti nainen ja rikaskin vielä.

Jussi tarjosi ravintolassa pihvin ja jälkiruoaksi konjakin. Orkesteri alkoi soittaa tanssilavalla.

He tanssivat valssin ja tangon. Hiukan se oli vaikeaa, kun Lulu oli koko ajan Liisan sylissä. Ei se suostunut jäämään yksin tuolille. Räksytti niin kimeästi, että muut ravintolassa häiriintyivät.

Jussi ja Liisa palasivat kaupunkiin päivän viimeisellä laivavuorolla.

Kaupungissa Jussi kysyi Liisalta:

— Tuletkos vielä konjakille hotelliin?

Liisa mietti vähän.

— Mieli tekisi. Mutta en minä voi sinne Lulua tuoda, hän sanoi. Jussi katsoi Liisaa. Liisa pudisti päätään.

— Ei sitä yksin voi kotiinkaan jättää, Liisa sanoi.

Jussi ymmärsi. Hankala tilanne. Hän sanoi:

— Halataan vain ja sanotaan hyvää yötä.

Liisa sanoi lähtiessään:

— Ei ensimmäisillä tärskeydellä voi kotiinkaan kutsua. Se olisi vähän sopimatonta. Soita sitten huomenna.

Hotellin aamiaisella syödään aina tuhdisti. On puuroa, kanamunia, leikkeleitä ja tuoreita sämpylöitä. On myös nakkeja ja lihapyöryköitä. Ja kaikki valmiina pöydässä! Kotona ei syödäkään aamiaisella lihapullia.

Kun Jussi oli syönyt aamupuuron, hän haki vielä kahvia ja pullansiivun. Nyt oli jo aika aukaista sanomalehti.

Lehdessä olikin yllätys! Pieni uutinen, mutta iso selvä kuva. Kuvassa näkyi Jussi laivan kannella, pelkät kalsarit jalassa ja tukka märkänä. Vieressä oli sinihameinen nainen, jolla oli sylissään pieni märkä koira. Kuvan alla luki:

Mies toimi ripeästi ja pelasti koiran hukkumasta. Lehtikuvaajamme sattui olemaan eilen laivalla ja näki tapauksen.

Jussista tuli julkkis hotellissa. Kyllä hänet kuvasta tunnistettiin.

Mutta lehtipä oli luettu Jussin kotipuolessakin. Ja nyt siellä tiedettiin, miltä paikkakunnalta Jussia haettaisiin.

Lapset soittivat Tampereen hotellit läpi. Viimein he löysivät Jussin ja saivat hänet Tammer-hotellista puhelimeen.

Lapset käskivät Jussin lähteä heti kotiin. Vanha mies tuolla tavalla maailmalla hummailemassa. Ei se sellainen passaa. Oli tietysti polskittu Näsijärven aikalaisissa. Sydänvikainen pappa! Ja kukas naikkonenkin siinä kuvassa oli?

Jussi soitti Liisalle.

— Minun täytyy lähteä bisneksiä hoitamaan. Pidetään yhteyttä, sanoi Jussi.

Liisa pahoitteli:

— Oi voi. Ensi kerralla, kun tulet Tampereelle, olet yötä minun luonani.

Jussi vietti vielä sen päivän Tampereella. Hän kävi Särkänniemen akvaariossa. Jussi ja kalat toljottivat lasin läpi toisiaan. Kalat varmaan ajattelivat: Mitäs merkillistä meissä on?

Näsinneulan näkötornissa Jussia huippasi korkeus, mutta kauas sieltä näki. Jussi kysyi tornissa tarjoilijalta:

— Huojuuko torni, kun vähän siltä tuntuu?

Tarjoilija vastasi:

— Huojuu ja pyörii. Mutta pystyssä pysyy.

Kotimatalla bussia ajoi sama kuski kuin menomatalla.

— Opitkos reissussa mitään? kuski kysyi.

— No jaa. Maailmalla on oltava tarkkana lehtijuttujen ja kuvien kanssa. Julkisuus voi rasittaa, Jussi vastasi.

Johannes Linnankoski - Laulu tulipunaisesta kukasta

Johannes Linnankoski

1869 — 1913

Kirjailija, lehtimies, aatteellinen vaikuttaja. Näytelmiä, kertomuksia, romaaneja. Linnankoskelle tärkeitä olivat moraaliset kysymykset, pahan ja hyvän taistelu ihmisessä, itsensä voittaminen. Tämä näkyi jo esikoisromaanissa, huippuromanttisessa Laulussa tulipunaisesta kukasta (1905).

Sisälllys:

1. Metsänneito
2. Gaselli
3. Äidin katse
4. Isä ja poika
5. Tumma tyttö
6. Pihlajanterttu
7. Annansilmä
8. Koskenlaskija
9. Laulu tulipunaisesta kukasta
10. Tuhlaajapoika
11. Oma tupa
12. Yhtyviä polkuja
13. Kosinta
14. Katkennut kieli
15. Morsiuskamari
1. Metsänneito [1]

Iltapäivän aurinko paistoi metsään. Lämmin kesätuuli puhalsi etelästä. Käki istui punakukkaisen kuusen oksalla.

Metsän keskellä näkyi pieni aukeama, jossa makasi vaaleita kuusen runkoja.

Yhdellä rungolla istui nuorukainen.

Hän oli pitkä ja solakka kuin kuuset, joita kaatoi. Hän istui ja katseli oikeata käsivarttaan, tarkasteli [2] sen voimakkaita lihaksia ja hymyili.

Hän tarttui kirveeseensä ja nosti sen korkealle ilmaan. Hän hymyili uudelleen:

»Kaksikymmentäviisi niitä makaa jo tuossa, eikä kirves paina vielä vähääkään!»

Käki kukahti [3]. Nuorukainen katseli ympärilleen.

»Kummallinen kevät!» hän ajatteli. »Eivät ikinä ole kuuset kukkineet näin tulipunaisina eikä käki kukkunut niin kuin nyt. Koko luonto on kuin lumottu.»

»*Tprui [4] Mansikki,
tprui Mustikki,
tprui lehmäni,
ilta jo ois [5]!*»

Se tuli jostakin mäen takaa ja soi kuin hopeakello. Nuorukaisen sydän hypähti. Hän kuunteli hetken: tuleekohan se tänne, vai — ?

»*Tprui Tähdikki,
tprui Tiistikki,
tprui tyttöni,
tulkaa jo pois!*»

Se kuului aivan läheltä, mäen toiselta puolelta.

»Hän tulee! Hän tulee tänne!»

Vaalea pusero näkyi jo puiden välistä ja hetken kuluttua sininen hame.

»Metsänneito!»

Tyttö seiso i mäellä, kutsui taas lehmiään ja aikoi lähteä astumaan pois päin. Mutta kääntyessään hän huomasi nuorukaisen, punastui ja jäi seisomaan paikalleen.

»Olavi!»

»Annikki!»

Hän riensi tyttöä kohti. Tyttökin lähestyi.

»Sinäkö täällä? Etkä sanonut mitään, minä aivan pelästyin!»

»Aioinhan minä sanoa, mutta en ehtinyt.»

He käittelivät — lämpimästi, toverillisesti.

»Katsopas!» alkoi nuorukainen puhella. »Eikös tämä ole niin kuin linna — Tapion [6] linna, ja minä olen sen isäntä. Ja sinä olet Metsänneito, joka tulet vieraisille! Katsopas, täällä on linnan perä. Ja tämä tässä on peräpenkki — eikös se ole komea? Ja tämä on sivupenkki. Vieras istuu aina peräpenkille.»

»Ja isäntä?» nauroi tyttö.

»Sivupenkille tietysti!»

He katsoivat toisiinsa hymyillen.

»Siitä onkin jo kaksi vuotta, kun me olemme viimeksi jutelleet -me, jotka ennen olimme kaikki kesät yhdessä.»

»Ja sinusta on sen jälkeen tullut tuommoinen suuri tyttö! Tuntuu niin omituiselta, kuin olisit sama etkä kuitenkaan sama.»

Tytön huivi oli pudonnut maahan. Nuorukainen otti sen ja ojensi hänelle. Heidän sormensa koskettivat toisiaan, ja kuuma aalto kulki nuorukaisen päästä jalkoihin. Hän tarttui tytön molempiin käsiin ja katsoi häntä tulisesti silmiin.

»Annikki!» hän kuiskasi. Ja uudelleen, kysyvästi: »Annikki?»

Tytön poskille oli kohonnut puna, mutta hän katsoi nuorukaiseen avoimesti ja puristi vastaukseksi lämpimästi hänen kättään.

»Enemmän kuin kenestäkään muusta?» jatkoi nuorukainen kiihkeästi.

Uusi kädenpuristus, entistä lämpimämpi.

Nuorukainen iloitsi, mutta tunsu itsensä edelleen rauhattomaksi. Hän olisi halunnut sanoa jotakin... tai tehdä jotakin... mitä tahansa. Mutta hän ei uskaltanut.

Mutta sitten hän huomasi vieressä olevan kuusenlatvan ja taittoi siitä tulipunaisen kukan.

»Etkö ottaisi tätä — muistoksi, että olet käynyt Tapion linnassa?»

Hän alkoi kiinnittää kukkaa tytön rintaan. Mutta kun hänen hiuksensa koskettivat tytön hiuksia, kuuma ilmavirta meni hänen ruumiinsa läpi, hän kiersi äkkiä molemmat kätensä tytön ympärille ja veti hänet syliinsä.

Tyttö ei vastustanut, vaan painoi punastuvat kasvonsa pojan olkapäätä vasten.

»Annikki!» kuiskasi nuorukainen. »Yksi ainoa...?»

Tyttö kohotti päätään.

»Kuinka voit tahtoa minulta semmoista? Tiedäthän, ettei se ole oikein.»

»Sinä et pidä minusta niin paljon kuin olet sanonut!» syytti nuorukainen.

Tyttö purskahti itkuun. Kukka putosi maahan. Nuorukainen katseli tyttöä tietämättä mitä tehdä.

»Annikki!» hän sanoi rukoilevalla äänellä. »Anna minulle anteeksi, Annikki! En tiedä itsekään, mikä minulle tuli.»

Tyttö kohotti päänsä ja hymyili:

»Tiesinhän minä, ettet sinä voi olla minulle paha.»

»Ja oletko taas niin kuin ennenkin, niin kuin ei mitään semmoista olisi koskaan ollut — oletko?»

Hän etsi tytön kättä ja katsetta. Ja löysi molemmat.

»Nyt minun täytyykin lähteä — äiti odottaa lehmiä.»

»Nytkö jo?»

He nousivat ja nuorukainen kiinnitti kukan uudelleen tytön rintaan.

»Hyvästi [7], Olavi!»

»Hyvästi, Metsänneito!»

Nuorukainen seisoj ja katseli niin kauan, kuin tyttöä vähääkään näkyi.

»Tänään minä en kaada enää yhtään puuta», hän sanoi itsekseen.

1 *metsänneito* metsän haltijatar

2 *tarkastella* katsoa, tutkia

3 *kukahtaa kukkua* (kerran, äkkiä)

4 *tprui* lehmien kutsumasana

5 *ois* olisi

6 *Tapio* metsän kuningas

7 hyvästi näkemiin (aik. hyvin tavallinen tässä merkityksessä)

2 Gaselli

Heilani [1] on kuin mansikka, mansikka, mansikka.

Häntä nyt tahdon tanssittaa [2], tanssittaa!

Laulu kaikui Olavia vastaan kylän yhteiseltä kisa [3] kentältä ja kohotti jo jalkaa tanssiin.

»Piiriin, Olavi, piiriin!»

Heilani on kuin mustikka, mustikka, mustikka.

Eikä hän muita muistakaan, muistakaan!

»Eikä hän paljon painakaan, painakaan!»

jatkoi piirin keskellä tytön kanssa pyörivä poika omin sanoin, tarttui äkkiä tyttöön ja nosti hänet korkealle ilmaan. Tyttö kirkaisi [4] ja muut nauroivat.

Ilmassa oli aivan erikoinen sunnuntai-ilo, kaikki olivat kuin juopuneet keväästä.

»Eikö jo vaihdeta leikkiä?» ehdotti joku. »Ruvetaan leskisille [5] !»

»Hyvä on, hyvä on! Tässä on minun parini.»

Piiri muuttui hetkessä pitkäksi parijonoksi. Paikka olikin erittäin sopiva leskenjuoksuun. Ja tunnelma oli semmoinen, että kaikki tuntui hauskalta.

Nyt oli Olavin vuoro olla leskenä.

»Viimeinen pari ulos!»

Se oli epätasainen pari, poika paksu, tyttö hoikka, tuskin seitsemäätoista.

Tyttö juoksi ensin vähän aikaa suoraan eteenpäin, eikä Olavi päässyt paljonkaan lähemmäksi. Mutta sitten tyttö alkoi kaartaa kentän poikki kohti pariaan. Olavi lisäsi vauhtia ja pääsi jo aivan lähelle.

»Nyt, nyt!» huudettiin joukosta.

Tyttö katsahti taakseen, näki Olavin ojentavan jo kättään ja kääntyi äkkiä — ja hetkessä Olavi makasi suullaan maassa.

Tytön silmät välähtivät, kisakentältä kuului nauraa.

Se nauru olisi harmittanut Olavia, mutta hän oli tytön kääntyessä nähnyt jotakin:

»Jumala, sellaiset silmät! Kuinka minä en ole niitä ennen huomannut?»

Hän nousi kuin raketti ja nyt alkoi uusi juoksu kentän poikki. Olavi lähestyi tyttöä koko ajan ja päätti itsekseen: nyt minä sinut otan!

Tyttö huomasi vaaran ja kääntyi. Mutta kääntyessä irtautui toisen jalan kenkä ja lensi korkealle ilmaan.

Kisakentältä kuului riemuhuuto.

Tyttö pysähtyi. Olavikin pysähtyi ja katsoi vain kenkään, juoksi äkkiä muutamia askeleita ja otti putoavan kengän ilmasta kiinni.

Uusi, entistä kovempi riemuhuuto kisapaikalta.

Tyttö lähti uudelleen juoksuun ja Olavi jäljessä, kenkä kädessä. Se ei ollut enää tavallista leskenjuoksua, nyt oli kysymys voitosta tai tappiosta.

Vihdoinkin! luuli jo Olavi. Mutta tyttöpä kääntyi taaskin odottamatta. Ja siinä käänteessä Olavi näki semmoista, jota hän ei ollut koskaan ennen nähnyt: tytön vartalon kaaren, pään kauniin liikkeen ja silmien kutsuvan loisteen.

Gaselli! tuli Olavin mieleen — kuva jostakin hänen lukemastaan kirjasta. Gasellin silmät, gasellin juoksu!

Tyttö alkoi väsyä. Hän katsoi taakseen, väisti kerran vielä, mutta tunsu samassa Olavin molempien käsien tarttuvan ympärilleen.

»Gaselli!» huusi nuorukainen voitonriemuisesti. Mutta vauhti oli liian kova, he kaatuivat molemmat yhdessä ja vierivät vielä kerran nurmella ympäri.

Se oli Olavista kuin unta, hän ei tiennyt miten kaikki oli tapahtunut. Hän vain katsoi ja katsoi noihin ihmeellisiin gasellinsilmiin, käsivarret yhä tytön ympärillä. Hän olisi tahtonut sulkea silmänsä ja uneksia — kaatumisesta ja gasellinsilmistä...

»Mutta... muut odottavat!«

He irtautuivat toisistaan. Olavi haki kaatuessa kauas lentäneen kengän ja ojensi sen tytölle:

»Pane pian jalkaasi, sitten lähdetään.»

Heidät otettiin vastaan hurraahuudoin, kun he juoksivat käsi kädessä toisten luokse.

»Hyvin juostu!« huudettiin joka puolelta.

»Ohoh, Olavi! Kengän sait ja tytönkin, mutta kylläpä punoitatkin [6]!»

»Vähemmästäkin [7] !« sai Olavi sanotuksi [8].

»Viimeinen pari ulos!«

»Ei, ei! Ei enää tätä leikkiä sellaisen juoksun jälkeen. Ei semmoista saa nähdä joka päivä!«

»Oikein! Jo tämä riittääkin tällä kertaa.»

»Mutta me tahdomme vielä hiukan pyöriä ennen kuin erotaan!« sanoivat tytöt.

»Pyöritään vain!«

*Mitä nuo tähdet merkitsee,
joita meidän kohdall' [9] on kaksi?
Että tyttö ja poika toisilleen
on tulleet jo rakkahaksi [10]*

*Mitä nuo tähdet merkitsee,
joita meidän kohdall on neljä?
Omalle tytölle kättä annan
ja muille käännän seljän [11] !*

»Enpä minä ole noitakaan sanoja ennen huomannut«, ajatteli Olavi, ojentaen Gasellille kätensä.

*Enkä mä sinusta eroais [12],
en eroais...*

»Mutta erota sitä nyt pitää! Hyvästi, hyvästi!« Olavi aikoi juuri lähestyä tyttöjoukkoa, mutta samalla hänen edessään oli avoin, sininen

katse — Metsänneito! Olavi tunsu itsensä syylliseksi ja kalpeni [13], ei voinut astua askelta eteen eikä taakse.

Mutta siihenkään ei voinut jäädä seisomaan. Hän nosti katseensa Metsänneitoa kohti, mutta sattuihin tapaamaan erään toisen silmäparin. Sekin katsoi häneen — ja silloin kaikki hänen ympärillään unohtui ja veri nousi jälleen kuumana poskiin.

»Hyvästi!» Hän kohotti koko tyttöjoukolle yhteisesti hattuaan ja kääntyi pois päin.

En minä sinusta eroais, en eroais!

kuului kotiin menevien poikien laulu joen toiselta puolelta, kun Olavi astui ylös kotimäkeä.

»En eroais!» toisti Olavi — uusi, riemukas ilme kasvoillaan.

1 *heila* tyttö- tai poikaystävä

2 *häntä nyt tahdon tanssittaa* hänet tahdon nyt viedä tanssiin

3 *kisa* leikki; tanssi

4 *kirkaista* huudahtaa kimeästi

5 *olla leskisillä, juosta leskeä*: leikkijät seisovat parittain jonossa. Pariton leikkijä, «leski», seisoo heidän edessään ja huutaa: «Viimeinen pari ulos!» Viimeinen poika ja tyttö lähtevät juoksemaan, leski koettaa saada tytön kiinni. Jos hän onnistuu, työstä tulee hänen parinsa ja pojasta tulee uusi leski. Jos hän ei onnistu, hän joutuu yrittämään uudelleen.

6 punoittaa olla punainen

7 vähemmästäkin vähemmästäkin juoksusta punoittaisi

8 sai sanotuksi onnistui, kykeni sanomaan

9 *meidän kohdalla* siinä missä me olemme, meidän yläpuolellamme

10 *rakkahaksi* rakkaaksi

11 *seljän* selän (nom. selkä)

12 *eroais* eroaisi (inf. erota)

13 *kalpeni* inf. kalveta

3 Äidin katse

Kevätyön hämärä oli hiipinyt huoneeseen.

»Voi kuinka minä sinua odotin!» kuiskasi tyttö kiertäen käsivartensa nuorukaisen kaulaan. »Pelkäsin, että sinä et tulekaan.»

»Kuinka se olisi mahdollista? Minä en vain päässyt aikaisemmin — äiti oli tänä iltana niin kauan ylhäällä.»

»Entä jos...» aloitti tyttö, mutta kiihkeä suudelma sulki hänen huulensa.

»Jos tietäisit», jatkoi nuorukainen hetken kuluttua, »kuinka minä olen kaivannut [1] sinua ja koko päivän vain odottanut, että ilta tulisi. Siitä asti kun minä näin sinun gasellinsilmäsi, en ole voinut ajatella muuta.»

»Niinkö, Olavi?»

»Ja tiedätkö, mitä minä tänään ajattelin, kun olin pellolla kyntämässä? Minä ajattelin, että kun sinä olisit kukka, niin minä kiinnittäisin sinut rintaani, että voisin aina sinua katsella. Tai kun sinä olisit pieni omena, niin minä kantaisin sinua taskussani, ottaisin sinut aina salaa esiin ja puhelisin sinulle, eikä kukaan tietäisi mitään.»

»Kuinka kauniisti sinä puhut, Olavi!»

»En minä olisi voinut uskoa, että rakkaus on tällaista. Se on niin kummallista — tiedätkö, mitä minä tahtoisin...»

»Mitä sinä tahtoisit? Sano!»

»Puristaa sinut kuoliaaksi — tällä lailla!»

»Kunpa [2] minä saisinkin sillä lailla kuolla — nyt, tähän paikkaan!»

Niin kuin joku olisi koskettanut eteisen ovea, niin kuin se olisi liikahtanut.

Ja taas uudelleen, selvemmin — niin kuin ovi olisi työnnetty auki.

Nuorukainen nousi istualleen, tyttö tarttui hänen käteensä.

Ja nyt jo aivan selvästi — askeleita, jotka lähestyivät. Hitaita askeleita, niin kuin tulija ei olisi tiennyt, astuako eteenpäin vai palata.

Nuorukainen kalpeni. Hän tunsu nuo askeleet — olisi tuntenut tuhansien joukosta.

»Minun täytyy nyt lähteä!»

Hän puristi lujasti tytön kättä ja meni ovelle. Mutta hänellä ei ollut voimaa avata ovea.

Sitten tuntui kuitenkin, että hänen täytyi mennä — hänen tähtensä, joka makasi tuolla vuoteessa, ja vielä enemmän hänen tähtensä, joka seisoi eteisessä. Ovi avautui ja painui jälleen kiinni.

Hämärässä eteisessä seisoi vanha nainen. Sanaa sanomatta hän kääntyi ja astui raskaasti portaita alas. Nuorukainen seurasi jäljessä.

Nainen nousi kotiportaasta, meni eteisen läpi perähuoneeseen ja vaipui tuolille. Nuorukainen jäi seisomaan hänen eteensä.

»Enpä minä luullut, että minun tarvitsisi koskaan ottaa näitä askeleita», sanoi vanha nainen huokaisten.[3]

Kului pitkä, äänetön hetki.

»Minä häpesin, kun sinä synnyit, sillä minä synnytin sinut vanhalla iälläni. [4] Merkitsikö se, että minun täytyy hävetä sinun tähtesi nytkin, kun olet tullut suureksi?»

Nuorukainen painui polvilleen.

»Äiti!» hän kuiskasi. »Äiti! Minä lupaan, ettei sinun tarvitse enää toista kertaa ottaa minun tähteni sellaisia askeleita. Ja...»

»Ja?» äiti kysyi lempeästi.

»Ja minä tahdon mennä naimisiin hänen kanssaan... Minä rakastan häntä!»

Äiti ei puhunut pitkään aikaan mitään.

»Niin se on», hän sanoi vihdoin, »että se on otettava, jota rakastaa, se eikä kukaan muu. Sinä tiedät kuitenkin, ettei tähän sukuun ole vielä koskaan tuotu piikatyttöä... [5] ja rakkaudesta sinä et vielä tiedä yhtään mitään. Mene nyt nukkumaan», äiti sanoi lempeästi. »Puhumme näistä asioista myöhemmin enemmän.»

1 kaivata ikävöidä

2 kunpa jospa

3 huokaista huoata (: huokaan, vrt. huokaus)

4 iälläni nom. ikä

5 piikatyttö vanh. palvelustyttö

4. Isä ja poika

Aamiainen oli syöty ja väki oli menossa ovesta ulos.

»Jää sinä, Olavi!» sanoi Koskelan isäntä peräpenkiltä. »Olisi hiukan puhumista.»

Olavi tiesi, mistä isä tahtoi puhua — oli vain odottanut, milloin se tapahtuisi.

He olivat nyt kolmisin, äiti uunin luona seisoen.

»Istu!» kuului peräpenkiltä kylmästi.

Olavi istuutui.

»Minä tiedän, missä äitisi kävi yöllä. Ettet häpeä [1]!»

Olavin pää painui alas.

»Mitä sinä oikein aiot? Ruveta laittamaan lapsia piioille — vai?»

»Isä!» Äidin ääni oli tuskainen. Peräpenkiltä lensi vihainen silmäys uunia kohti.

»Ja tuoda ne tänne vanhempiesi ruokittavaksi!»

Outo, raivoisa [2] tunne täytti nuorukaisen mielen. Vielä hetki sitten hän oli tuntenut olevansa valmis sovintoon. Mutta nyt tuntui kuin kaikki

olisi muuttunut, kuin hänen täytyisi taistella sen puolesta, mikä viime päivinä oli kuohunut hänen veressään. Hän vastasi pää pystyssä, ylpeästi ja varmasti:

»En! Minä aion naimisiin hänen kanssaan!»

»Naimisiin?»

»Niin! Ja minä menenkin!»

»Nulikka!» Ukko syöksyi paikaltaan keppi kädessä ja painoi nuorukaisen lattiaan niin että tömähti [3]. »Nulikka!» kuului vielä kerran, ja keppi kohosi.

Mutta se lensi samassa ukon kädestä — ja ukko itse lensi keskilattialta tuvan perälle niin että seinä jysähti3.

»Jos sinä olet minun poikani», puhui isä hetken kuluttua, »niin tiedät myös, mitä tämä merkitsee.»

»Tiedän», kuului oven luota. »Minä lähden heti paikalla.»

Äiti astui tuskaisena askeleen eteenpäin ja avasi suunsa sanoakseen jotakin, mutta katsoi samalla molempia silmiin ja vaikenä [4].

»Minä tarkoitin, että sinusta tulisi jotakin», puhui kylmä ääni huoneen perältä. »Mutta sinusta ei tullut oppinutta miestä, vaikka sinulla oli hyvä pää. Sinä halusit olla talonpoika, ja niin heitit kirjasi nurkkaan. Mutta talonpojallakin on kirjansa, ja ne kirjat sinä heität — piikatyön sänkyyn!»

Nuorukaisen silmät iskivät tulta [5].

»Jätä sanomatta!» huusi isä. »Se on parasta.»

Hän avasi kaapin oven ja otti sieltä jotakin.

»Ei Koskelan poikaa ajeta tyhjin käsin maantielle!» hän sanoi ylpeästi, ojentaen pojalle, mitä oli kaapista ottanut.

»Pankaa ne vain takaisin!» kuului yhtä ylpeä vastaus. »Eivät ne paljoa auta, jos en itse pysty auttamaan itseäni.»

Isä katsoi häneen.

»Hyvä on, jos itse pystyt auttamaan itseäsi», hän sanoi painokkaasti, ikään kuin tyytyväisenä.

»Hyvästi, isä!»

Isä ei vastannut.

Nuorukainen lähestyi äitiään, kuin kysyen. Äiti kääntyi häntä kohti, ja molemmat astuivat peräkkäin ulos.

Eteisessä äiti tarttui nuorukaisen käteen: »Olavi!»

»Äiti!» poika vastasi liikuttuneena. »Minä ymmärrän, äiti... Älä sano enempää.»

Mutta äiti tarttui hänen molempiin käsiinsä.

»Minun täytyy sanoa — siitä, mikä silloin jäi kesken, Olavi. Sinä olet isäsi poika, ja te ette paljon välitä, rakennatteko vai hajotatte. Olavi... Älä petä ketään, ja mitä lupaat, se pidä, olipa ihminen kuka tahansa!»

Nuorukainen ei voinut vastata sanaakaan.

»Jumalan haltuun [6]», sanoi äiti. »Älä unohda kotiasi. Palaa, kun...»

Nuorukainen puristi vielä kerran hänen kättään ja kääntyi nopeasti lähtöön. Hän tunsu, että ellei hän nyt lähde kiireesti, niin hän ei voi lähteä lainkaan.

1 *ettet häpeä* sinun pitäisi hävetä

2 *raivoisa* raivokas

3 *tömähtää*, jysähtää ääntä kuvaavia sanoja

4 *vaikenä* inf. vaieta

5 iskeä tulta salamoida

6 Jumalan haltuun jää Jumalan suojelukseseen, Jumala olkoon

5 Tumma tyttö

Yötaivas katseli tummaa jokea ja tukkeja, jotka hiljaa uivat sitä pitkin koskea kohti.

Äkkiä kuului kosken alapäästä huuto: »Ruuhka Pyörrekivellä!»

Pyörrekivi kohosi vedestä aivan kosken loppupäässä. Se oli keskivirrasta hiukan oikealle, niin että tukit kulkivat tavallisesti sen vasemmalta puolelta, eikä kivistä ollut mitään haittaa. Mutta jos jokin pitkä puu sattui jäämään poikittain kiveä vasten, niin se ei päässyt millään [1] eteenpäin. Seuraavat tukit tarttuivat siihen ja muodostivat vähitellen ruuhkan, joka ulottui rannalta toiselle. Sellainen ruuhka oli hyvin vaikea laukaista [2], koska se oli laukaistava kiven luota, eikä sitten kukaan enää ehtinyt juosta rantaan tukkeja pitkin, ennen kuin ne lähtivät ryskyen [3] liikkeelle.

»Ja ensi kesänä minä räjäytän tuon kiven ilmaan!» kuului tukkipäällikön ääni rannalta. »Tästä tulee taas parin tunnin työnseisaus puolelle sadalle miehelle!»

»Jospa minä kävisin katsomassa sitä — ehkä sen voisi laukaista?» sanoi nuori, reipas ääni.

»Sitä minä en usko», sanoi tukkipäällikkö. »Mutta voihan sitä katsoa.»

»Sitten minä laukaisen sen. Missä on kirves?»

»Ei pidä leikkiä kuoleman kanssa!» huudettiin joukosta. »Älkää antako hänen mennä, päällikkö.»

»Miten sinä olet ajatellut tulla takaisin?» kysyi päällikkö.

»Lasken tukkien kanssa alas [4].»

»En kiellä enkä käske», sanoi päällikkö. »Enkä ketään muuta päästäisikään. Mutta tiedän, että kun Olavi ryhtyy työhön, siitä ei muiden tarvitse huolehtia. Oletko varma asiastasi?»

»Varma! Kirves tänne!»

Olavi otti kirveen ja keksin [5] ja alkoi juosta tukkeja pitkin kiveä kohti.

»On se rohkea poika», sanoivat jotkut.

»Hullu!» huudahtivat toiset.

Olavi oli ehtinyt kivelle saakka. Hän laski keksin viereensä ja kohotti kirveen. Ensimmäinen isku, sitten toinen ja kolmas -.

Kirves kohosi jälleen ilmaan — ja laskeutui alas. Kuului rysähdys, niin kuin raketti olisi räjähtänyt. Tukit rytisivät [6], koko ruuhka oli jo liikkeellä. Nuorukainen juoksi tukkeja pitkin, nyt hän oli keskellä virtaa, nyt hän kääntyi, keksi heilahti ilmassa, ja samassa hän jo laski tukkien kanssa huimaa vauhtia [7] koskea alaspäin.

»On siinä poika!»

»On, on! Paremmat silmät jaloissa kuin monella päässä.»

Miehet riensivät nuorukaisen ympärille hänen noustessaan rantaan.

»Miehen työ!» sanoi päällikkö. »Voit nyt mennä loppuyöksi lepäämään — ja vaikka päiväksikin päälle [8].»

Pienessä saunakamarissa [9] makasi nuori tyttö valkoisten ikkunaverhojen takana.

Oli jo puoliyö, eikä tyttö ollut vielääkään saanut unta. Sillä illalla oli tapahtunut sellaista, joka oli vienyt häneltä unen.

Se oli kuin satua. Hänen tarvitsi vain painaa silmänsä kiinni, niin hän näki kaiken uudelleen elävänä edessään.

Tyttö seisoo eteisessä. Tuvan ovi avautuu jajoukko tukkilaisia [10] rientää yötyöhönsä.

Mutta se, joka tulee viimeisenä, ei menekään, vaan jää katselemaan tyttöä. Hän hymyilee, hiipii tytön taakse ja painaa kätensä varovasti tytön silmille.

»Hui!» kirkaisee tyttö, kääntyy äkkiä ja näkee nuorukaisen edessään.

»Iltaa», sanoo nuorukainen ja nostaa hymyillen hattuaan.

Tyttö punastuu eikä osaa vastata mitään.

»Kylläpä minä taisin tehdä tyhmästi!» virkkaa [11] nuorukainen.
»Ethän ole minulle vihainen?»

»En suinkaan, sehän oli leikkiä.»

»Sitähän minäkin [12]. Minusta tuntui heti, kun sinut näin, kuin olisimme olleet vanhat tuttavat — en vain muistanut nimeäsi ja pysähdyin kysymään sitä.»

»Tummaksi tytöksi minua sanotaan», vastaa tyttö ujosti, »mutta...»

»Älä sano muuta!» sanoo nuorukainen kiireesti. »Tumma tyttö sinä olet, en halua kuulla muuta! Minun nimeni on Olavi.»

Sitten hän näyttää kuin ajattelevan jotakin ja kysyy äkkiä: »Pidätkö sinä kukista, Tumma tyttö?»

»Tietysti. Minulla on jo kaksi omaakin, verenpisara [13] ja palsami [14]», vastaa tyttö.

»Punaista, punaista vain!» nauraa nuorukainen. »Ikkunallasiko sinä niitä pidät?»

»Kuinkas muuten.»

»Näkyvätkö ne pihallekin?»

»Näkyvät, varsinkin nyt kun kukkivat.»

»Mutta missäs se sinun ikkunasi on...?» sanoo nuorukainen hymy silmässä, »että minäkin voisin joskus katsella niitä sinun kukkiasi ohi kulkiessani.»

Tyttö avaa jo suunsa vastatakseen, mutta virkkaakin sitten äkkiä: »En sanokaan!»

»Tuvassako [15]?» nauraa nuorukainen.

»Ei!»

»Aitassa 16]?»

»Ei sielläkään!»

»Saunakamarissa sitten?»

»Ei, ei!» hätäntyy tyttö. »Siellä kaikkein vähimmän.»

Nuorukainen hymyilee. »Nyt minä en osaa enää arvata — kylläpäs sinä olet kovasydäminen! Eikös me olla nyt ystäviä?»

»Tuskin — mitä sitten?»

»Minä vain ajattelin, että jos me olisimme oikein hyviä ystäviä, niin minä kysyisin — ei, en minä sentään kysykään!»

»Kysy, kysy vain!» pyytää tyttö uteliaana.

»Minä vain kysyisin että... onko kukaan saanut puristaa sinua kädestä?»

»Ei!» tyttö vastaa punastuen. »En minä anna kenenkään ottaa kädestäni!»

»Voinkos minä luottaa siihen?» nuorukainen sanoo. »Mutta pian minä sen näen — annapas kätesi tänne.»

»Mitä varten?»

»Minä osaan katsoa kädestä [17].»

»Sinä?» »Minä juuri. — Etpäs uskallakaan!»

»Kyllä vain!» Ja tyttö ojentaa kätensä.

»Totta sinä puhuit», sanoo nuorukainen vakavasti. »Ei ole kukaan saanut ottaa sinua kädestä. Mutta kylläpäs monen on tehnyt mieli [18] tulla sinun kukkiasi katsomaan!»

»Mistäs sinä sen tie... Ei, et sinä mitään tiedä, puhut vain!»

»Hiljaa, tyttö, nyt minä ennustan sinulle tulevaisuutesi. — Mitä minä näenkään! Enpä olisi uskonut...»

»Mitä, mitä sinä näet?» tyttö kysyy hätäisesti.

»En minä uskalla sanoa, sanon vain että enpä olisi uskonut!«

»Sanot, kun ei ole mitään sanomista.«

»Sanonko minä sitten?« kysyy nuorukainen ja katsoo ihan silmäteristä sisään.

»Sano, jos osaat!«

»Mutta sinä et saa suuttua.« Hän kuiskaa: »Katsopas tuota tuossa! Se tulee — ja ensi yönä.«

»Kuka se?«

»Se, joka ottaa sinua kädestä.«

»Valehtelet!« tyttö huudahtaa.

»Hiljaa — en minä voi puhua muuta kuin mitä täältä näkyy«, sanoo nuorukainen. »Kyllä se nyt tulee! Se tulee puolenyön aikaan. Eikä se pyydä eikä rukoile, niin kuin ne muut. Se vain koputtaa kolmesti ikkunaan — siitä sinä tunnet, että se on se oikea eikä kukaan muu... Mutta nyt minun täytyy lähteä. Hyvää yötä, Tumma tyttö!«

Hattu heilahtaa ja nuorukainen rientää portaita alas.

Tyttö jää seisomaan hämmästyneenä, astuu sitten eteisen ovelle ja katselee kauan nuorukaisen jälkeen.

Satu on lopussa — tyttö avaa silmänsä.

»Mitä minä teen, jos hän tulee? Mitä ihmettä minä silloin teen [19]?«

»Mutta jospa hän ei tulekaan? Jos hän teki vain pilaa?« Ja se tuntui vielä tuskallisemmalta. »Kunpa hän kuitenkin tulisi! Vain ikkunan taakse, ja

katselisi kukkiani — eikä särkeisi satua...»

Kolme lyhyttä, hiljaista koputusta.

Verhojen läpi näkyi ikkunan takaa tumma varjo. Hänestä tuntui kuin se olisi katsonut suoraan häneen: »Nyt minä tulin, Tumma tyttö!»

»Eikä hän pyydä eikä rukoile, niin kuin ne muut...» Tyttö nousi hitaasti istumaan vuoteen laidalle.

»Kun hän koputtaisi kerran vielä, niin voisi vielä ajatella...»

Tumma vaijo ei liikahtanutkaan.

Tyttö astui ovea kohti — hitaasti, niin kuin sydän olisi tahtonut, mutta jalat panneet vastaan [20]. Hänen sydämensä löi niin että hän pelkäsi sen halkeavan [21].

Vihdoin hän sai oven auki — ja syöksyi läheiseen nurkkaan ja peitti käsillään silmänsä.

»Missä sinä olet, minun Tumma tyttöni — nurkassa?»

Nuorukainen otti hänen molemmat kätensä.

»Kädet silmillä — ja vapiset...? Minä menen heti takaisin. En minä arvannut, että se koskisi sinuun niin kovasti [22].»

»Ei, ei», sanoi tyttö hätäisesti, »en minä sitäkään tahdo.»

»Miksi sinä peität silmäsi ja olet peloissasi [23], minun Tumma tyttöni? Siksikö, että minä olen luonasi?

Etkö sinä tiennyt, että minun piti tulla? Eikö käki jo kukkunut sitä keväällä? Ja nyt kun minä tulen, sinä katselet minua kuin vierasta.»

Tyttö puristi nuorukaisen kättä:

»Sinä olet niin erilainen kuin kaikki muut!«

»Eikö minun sitten pitäisi olla erilainen? Sinä et ole välittänyt kenestäkään muusta — ketä sinä olet odottanut? Vastaa, minun Tumma tyttöni!«

Tyttö tarttui molemmin käsin hänen ranteeseensa [24].

»Ja ketä minä olen odottanut?« nuorukainen puhui hellästi. »Minä olen nähnyt kymmeniä tyttöjä enkä ole heihin katsonutkaan. Mutta heti kun sinut näin, tiesin, ketä olin etsinyt...

Etkä sinä vielä tiedäkään kaikkea. Annapas kun kerron. Minä en tullutkaan tänne aivan tavallisella tavalla.»

»Mitä, mitä sinä puhut?«

»Meillä oli ruuhka juuri ennen kuin minä lähdin. Kukaan ei uskaltanut mennä laukaisemaan sitä, enkä kai minäkään olisi uskaltanut, ellen olisi muistanut sinua... Mutta minä menin ja laukaisin sen, ja kaikki luulivat minun hukkuvan. Mutta minä selvisin hengissä [25], ja kun tulin rannalle, päällikkö sanoi: hyvin tehty, nyt saat mennä — sen luo, joka sinua odottaa.»

»Älä, älä! Tuo ei ole totta.»

»No, ei hän ihan sitä viimeistä sanonut, sen minä lisäsin itse. Siksi minä pidän sinusta entistä enemmän, sinä minun Tumma tyttöni, kun minun täytyi etsiä sinua vaarojen ja vaikeuksien takaa... Mutta oletko sinä minun — en ole sitä kuullut vielä sinulta itseltäsi?«

»Olenko minä sinun, Olavi — ?« Tyttö kiersi molemmat käsivartensa nuorukaisen kaulaan.

Ikkunaverhojen takana punersi aamurusko.

1 *ei millään* ei mitenkään, ei millään keinolla

2 *laukaista* (tässä:) selvittää, hajottaa

3 *ryskyä* ääntä kuvaava sana

4 *lasken tukkien kanssa alas*: laskea koski mennä alas koskea (veneellä t. tukilla)

5 *keksi* työkalu, jolla tukinuittaja liikuttelee tukkeja

6 *rytistä* ääntä kuvaava sana

7 *huima vauhti* erittäin kova vauhti

8 *vaikka päiväksikin päälle* vaikkapa vielä päiväksikin

9 *saunakamari* saunan pukuhuone, jota vars. kesäaikaan käytetään makuuhuoneenakin

10 *tukkilainen* tukinuittaja, uittomies

11 *virkaa* sanoa, lausua 12 *sitähän*

12 *minäkin* niin minunkin mielestäni

13 *verenpisara* punakukkainen huonekasvi (Fuchsia)

14 *palsami* toinen tav. punakukkainen huonekasvi

15 *tupa* maalaistalon iso olohuone, jossa usein oli myös pari vuodetta esim. palvelusväelle

16 *aitta*: maalaistalossa oli aik. paljon aittoja (varastohuoneita), joista muutamia käytettiin kesäisin makuuhuoneina, koska niissä oli viileämpi nukkua, kuin itse talossa

17 *katsoa kädestä* ennustaa kädestä 18 *monen on tehnyt mieli* moni on halunnut

19 *mitä ihmettä minä teen* en todellakaan tiedä mitä minun pitäisi tehdä (ihmettä vahvistussana)

22 *panna vastaan* vastustaa

21 *halkeavan* inf. haljeta

22 *se koskisi sinuun* tuottaisi sinulle tuskaa

23 *olla peloissaan* pelätä, tuntea pelkoa

24 *ranteeseensa* nom. ranne

25 *hengissä* elossa, elävänä

6. Pihlajanterttu [1]

»Tiedätkö miksi minä kutsun sinua Pihlajantertuksi?» kysyi nuorukainen, pitäen vieressään istuvan tytön kättä omassaan.

»Varmaankin sen vuoksi, kun minä punastuin niin kauheasti silloin kun sinä puhuttelit minua ensi kertaa», tyttö vastasi.

»Ei, ei! Etkö osaa arvata paremmin?»

»En minä osaa. Mutta minusta Pihlajanterttu on niin kaunis nimi, että minä olen ollut siitä iloinen.»

»Rumanko minä olisin voinut sinulle antaa?» hymyili nuorukainen.
»Mutta sen takana on paljon, hyvin paljon, kun sinä vain voisit ymmärtää minua.»

»Ehkä minä ymmärränkin», tyttö sanoi katsoen häntä silmiin.

»Et sinä minua kokonaan ymmärrä — eikä se ole tarpeenkaan. Mutta pääajatuksen sinä kyllä ymmärrät... Katsopas, minusta viime kevät oli niin kaunis, ja minä olin niin onnellinen. Mutta sitten tuli kesä ja syksy, ja lehdet alkoivat kellastua, ja minulle tuli niin ikävä.»

»Sinulla on ollut ikävä kesä?»

»Kovin ikävä — kun minä en voinut unohtaa sitä kaunista kevättäni. Jos minä olisin edes ollut niillä samoilla paikoilla, mutta minähän olen tällainen kulkija...»

»Missä sinä silloin olit?»

»Kaukana, hyvin kaukana, älä kysy enempää — en minä nyt enää muistele kevättä. Ja senhän minä halusinkin sinulle kertoa, kuka minulle näyfti, että syksykin on kaunis.»

»Näyttikö sen joku?»

»Näytti — tai oikeastaan minä näin sen heti, kun hänetkin näin.»

Hän otti tytön molemmat kädet omiinsa ja katsoi häntä silmiin.

»Kun minä näin sinut, sinä olit kuin nuori punamarjainen pihlaja mäen rinteessä [2]. Koivut olivat kellastuneet ja seisoivat niin totisina, mutta sinä loistit niiden keskellä punaisena ja huusit minulle — ei, et sinä mitään

huutanut, minä vain näin sinut. Ja minä pysähdyin katsomaan ja kysyin itseltäni: sanonko minä hänelle jotakin, vai menenkö ohi?»

»Olisitko sinä mennyt ohi...?»

»Kyllä minä niin ajattelin — kun minä olen kuitenkin ohimeni-jä... Minä en tiennyt, oliko oikein jäädä sinua katselemaan.»

»Nyt minä en ymmärrä sinua yhtään.»

»Et sinä ymmärräkään, se oli vain minun omia ajatuksiani... Mutta minä en mennytäkään, ja nyt minulla on ollut näin kaunis syksy.»

»Ja minulla...» kuiskasi tyttö.

»Muistatko sinä sen ajan, kun sinä rupesit pitämään minusta?»

»Sen minä muistan aina, aina!»

»Voi, kuinka kaunis sinä olit silloin — kun sinä vuorotellen punastuit ja vaalenit [3], etkä tiennyt minne katsoisit, ja sydämesi sykki, etkä uskaltanut tunnustaa edes itsellesi minkä vuoksi se sykki. Minä katselin sinua silloin salaa ja toivoin, että olisin voinut katsella sinua sellaisena koko ikäni.»

»Mutta sinä et tiedä, kuinka rauhaton minä olin — en minä olisi voinut kauan kestää sitä.»

»Kyllä minä sen tiedän... Ja vielä kauniimpi sinä olet ollut sitten, kun sinä avauduit minulle ja minä olen voinut lukea kaikki sinun silmistäsi, kuin kirjasta, ja olen voinut kiittää sinua siitä, että teit elämän minulle jälleen kauniiksi.»

Tyttö oli kohonnut hänen syliinsä ja lähensi nyt päätään kysyvin katsein.

»Ei, ei!» sanoi nuorukainen hellästi.

»Miksi ei?» kuiskasi tyttö.

»Siksi, että näin on parempi. Sinulle tulee vain ikävä, kun minä olen tällainen kulkija ja meidän kuitenkin täytyy erota.»

»Siksipä juuri!» huudahti tyttö kiihkeästi.

»Ei, ei, minä rukoilen sinua, Pihlajanterttu!» nuorukainen sanoi ja otti tytön pään molempien käsiensä väliin, suudellen häntä hiljaa otsalle.

Hän tunsi selittämätöntä iloa, aivan kuin hän olisi saanut suuren voiton itsestään. Hän aikoi juuri sanoa: etkö sinä nyt itsekin myönnä, että näin on kaikkein onnellisinta, kun hän äkkiä tunsi kuinka kuumat huulet koskettivat paidan läpi hänen rintaansa, kädet irtautuivat hänen kaulastaan ja kiertyivät lujasti hänen vartalonsa ympärille.

»Herra Jumala, mitä sinä nyt teet, Pihlajanterttu?» huusi nuorukainen tuskaisella äänellä, ottaen tyttöä kädestä ja aikoen irtautua. Mutta samassa hän tunsi kuin tuli olisi äkkiä syttynyt hänen sisäs-sään ja polttanut kaiken, mistä hän oli äsken iloinnut.

»Voi, Pihlajanterttu!» hän sanoi melkein kuin itkien, sulkien tytön rajusti syliinsä.

1 *pihlajanterttu*: pihlajassa, joka on yleinen lehtipuu Suomessa, on syksyllä runsaasti punaisia marjaterttuja

2 *rinteessä* nom. *rinne*

3 *vaalenit* inf. *vaaleta* tulla vaaleaksi

7. Annansilmä [1]

Ikkunalla kukki annansilmä — pienen kamarin pienellä ikkunalla.

Annansilmä kukkii keväällä ja kesällä — tämä kukki jo talvella.

Annansilmä kukkii vain muutamia kuukausia — tämä aloitti jo joululta, kukki koko kevättalven [2] ja vain kaunistui päivä päivältä.

Tyttö kumartui kukan yli.

*Yksi ainoa kukka tytöllä on,
niin kaunis ja vieno.
Yksi ystävä tytöllä on,
niin hellä ja hieno.*

Ikkunan editse hiihti solakka nuorukainen.

»Vihdoinkin!» huudahti tyttö ja juoksi portaille.

»Terve, Annansilmä!» Nuorukainen juoksi reippaasti portaita ylös ja pysähtyi aivan tytön eteen.

»Terve!» hän sanoi uudelleen nauraen ja painoi leikillä kätensä tytön poskille.

»No, no!» nauroi tyttö ja tarttui hänen ranteisiinsa. »Minä olen odottanut sinua niin. Äiti on kylällä ja miehet viipyvät vielä vähän aikaa metsässä.»

»Arvaapas mitä minä olen ajatellut tänään kotiin hiihtäessäni?» kysyi nuorukainen.

»En minä osaa arvata. Mitä sitten?»

»Sitä vain, että sinullakin, Annansilmä, pitäisi olla sukset», vastasi nuorukainen, vetäen tytön viereensä penkille istumaan. »Ja jos minä vain löydän sopivat puut, niin pian minä ne teen.»

»Älä, älä! Enhän minä edes osaa hiihtää.»

»Siksi juuri — että oppisit. Ja sitten sinun pitäisi tulla jonakin päivänä minun kanssani metsään, niin minä näyttäisin sinulle jotakin. Katsos, siellä metsässä on kokonaan toinen maailma kuin täällä kylässä. Siellä eletään, syödään, juodaan ja puhutaankin ihan toisella lailla kuin täällä.»

»Tuo on nyt taas niitä sinun satujasi», tyttö nauroi.

»Eipä olekaan, vaan ihan totta! Lähde katsomaan, niin saat nähdä, puhunko satuja. Meillä onkin nyt hyvää aikaa.»

»Mitä sinä hupsuttelet [3]? Emmehän me nyt voi minnekään lähteä — ja tuskin koskaan.»

»Kyllä me voimme, ja ihan heti paikalla.»

Hän otti naulasta huivin, jonka pani tytön päähän.

»Nyt sinun on vain ajateltava, että on jo kulunut pari viikkoa ja sinun suksesi ovat valmiit. Me olemme hiihtäneet pari kertaa tuolla niityllä, niin että sinun kanssasi voi jo hiihtää ihmisten nähden [4]. Ja sitten me lähdemme. Katsopas tuonne!»

Tyttö yhtyi leikkiin. Hän siirtyi istumaan ikkunan luoja katsoi hymyillen pihalle.

»Juuri tuohon paikkaan minä olen pannut meidän molempien sukset rinnakkain», jatkoi nuorukainen. »Ja nyt me nousemme suksille. Isä ja äiti ja veljet katselevat ikkunasta lähtöä. Mitäs nyt, kun äiti koputtaa ikkunalasiin?

'Älkää vain viekö sitä tyttöä kovin suuriin mäkiin!'varoittaa äiti. 'Ei se kuitenkaan pysy pystyssä.'

'No ihan niihin kaikkein suurimpiin!' nauran minä, ja me lähdemme liikkeelle.

Ja hyvin sinä hiihdätkin, ei puhettakaan kaatumisesta [5]. Ja me jatkamme matkaa ja nousemme ylös Kultasenmäen rinnettä — tunnethan sinä sen, kun olet hakenut sieltä lehmiä. Ja siitä alkaakin jo hakkuualue.

On aamu, aurinko on juuri noussut ja lumi kimaltelee tähtinä.

'Katsopas noita puita', sanon minä. 'Kauniita ja puhtaan valkoisia kuift sinä, ja lumi kimaltelee kuin sinun silmäsi.'

'En minä olisi uskonut, että metsä voi olla näin ihana', vastaat sinä.

'Ei sitä uskokaan, kuka ei ole nähnyt', sanon minä. 'Ja katsopas tuota suurta tietä tuolla alhaalla — sitä pitkin kaikki tukkikuormat lähtevät metsästä. Ne tulevat sinne kymmeniltä pikku teiltä, niin että siellä voi joskus kulkea parikymmentäkin kuormaa peräkkäin. Joku laulaa, joku viheltää, toiset huutelevat tai juttelevat iloisesti, kun tukkikuormat kulkevat kohti jokirantaa.

Ja kuuletko tuolta alhaalta kirveiden kalketta [6]? Siellä näet mie hiä työssään puita kaatamassa. Nyt mennään niiden luo — mutta laskekin mäki hienosti, muista se!

'Päivää!' sanon minä, kun hiihdämme miesten luo.

'Päivää!' Miehet nostavat päätään ja tyhmimmät jäävät tuijottamaan suu auki. 'Mikäs tyttö tuo on?' näkyy kaikkien silmistä.

'Se on vain yksi kaupunkilaisneiti, joka ei ole koskaan ennen nähnyt maalaiselämää. Minä näytän sille näitä metsätöitä', minä selitän miehille.

'Oohoh, vai niin!' kuuluu miesten joukosta. 'Onpas hieno neiti!'

'Ja on ihan ruotsalainen, ei ymmärrä sanaakaan suomea — siksi se seisoo noin kaukana.'

Miehet katsovat sinuun ja tyhmimpien suut ovat entistäkin enemmän auki.

Sitten minä palaan sinun luoksesi. Mutta sinä kysyt jo ihan tosissasi, että miksi minä tein semmoisen kepposen. Sehän on ihan hassua!

Mutta minun on helppo vastata, että etkö itse nähnyt, millaista iloa se tuotti miehille? Ne muistelevat kaiken ikänsä sitä ruotsalaista neitiä, joka kävi heidän luonaan metsässä. Nyt sinun vain täytyy muistaa olla koko päivän ruotsalaisena. Minä puhun sinulle vain ruotsia muiden kuullen [7], ja

kun sinä et ruotsia osaa, niin sinä vain hymyilet ja nyökkäät päätäsi ja puhut silmilläsi, niin kaikki uskovat sinuun. Täällä ei ole ketään tämän kylän miehiä hakkuu-töissä, niin ettei sinua kukaan tunne.

'Nyt miehet rupeavat päivälliselle — ja niin teemme mekin ja istumme heidän nuotionsa ääreen', sanon minä.

Sinä et oikein tahtoisi, mutta minä vakuutan, että kaikki käy hyvin, kun sinä vain pidät suusi kiinni tai sanot vain 'tack, tack', se on kiitoksia, kun minä tarjoan sinulle jotakin.

'Mutta mitäs se neiti täällä syö?' ihmettelevät miehet.

'No sitä samaa kuin muutkin', sanon minä.

Miesten kasvot loistavat punaisina tulen lämmöstä. Kuka paistaa lihaa, kuka kalaa [8]. Minäkin paistan meille lihaa ja panen sen leivän päälle.

'Behagas det, fröken? Se on: saako olla, hyvä neiti?' sanon minä ja tarjoan.

Sinä hymyilet ja nyökkäät kiitokseksi.

Syönnin jälkeen me lepäämme tulen ääressä. Ja sitten me jo lähdemmekin. Kotimatkalla sinä rupeat jo hiihtämään kilpaa minun kanssani.

'Et ole ikinä ollut noin kaunis!' huudahdan minä, kun hiihdät siinä rinnallani ja poskesi hehkuvat kuin punaiset ruusut.

Ja me tulemme onnellisina ja reippaina kotiin — ja nyt me jo olemmekin kotona ja istumme täällä sisällä.»

»Kyllä sinä osaat!» virkkoi tyttö. »Ja kyllä se oli kaunista, kaunista ja hauskaa!»

»Siitä sinä näet miten reipasta tämä talvinen metsäelämä on», sanoi nuorukainen. »Onko ihme, että minä olen aina hyvällä tuulella [9] kotiin

tullessani? Ja sitten täällä kotona — täällä minulla on kuin toinen metsä, yhtä puhdas ja kaunis. Annansilmä — sanonko minä nyt kerran sinulle, mikä sinä minulle olet?»

»Kun vain sanot oikein todesti.»

»Tietysti, kuinkas muuten. Kuulehan kun kerron. Minä olin kerran kaupungissa taidenäyttelyssä, ja siellä oli paljon valkoisia marmorikuvia. Ne olivat niin kauniita, että vaikka ne olivat alastomia, niiden edessä seiso i rauhallisena ja puhtaana kuin Jumalan kasvojen edessä. Tiedätkö, sinä olet ollut minulle kuin tuommoinen valkoinen marmorikuva, jonka kauneutta minä katselen ja kiitän Jumalaa, joka on tehnyt sinut niin kauniiksi.»

»Nyt sinä kuitenkin rupesit tekemään minusta pilaa», tyttö valitti.

»Ei, ei se ole pilaa, anna minun puhua. Minä olen luonteeltani hyvin kiihkeä, mutta kun katson sinua, kiihkeyteni sammuu. Sinä olet ollut minulle kuin rauhoittava lääke kuumetta sairastavalle. Ja minä luulen, että sinä olet parantanut minut kokonaan.»

»Nyt minä en ymmärrä sinua ollenkaan. — Mutta oletko sinä ollut todella onnellinen?»

»Olen... todella onnellinen.»

Hän veti tytön lähemmäksi ja suuteli häntä lempeästi.

»Osaavatko kaikki suudella niin kuin sinä?» kysyi tyttö.

»Kyllä kai — en minä voi tietää.»

»Ei, ei, ei kukaan maailmassa ole niin kuin sinä! Ei kukaan katso, ei kukaan puhu eikä kukaan voi suudellakaan niin kuin sinä.

Tiedätkö mitä minä ajattelen, kun sinä suutelet?»

»En — sano, sano!»

»En minä sittenkään... minua hävettää.»

»Häpeätkö sinä minua — sinä Annansilmä? Kerro nyt sinäkin minulle jotain, kerrothan?»

»Mutta sinä et saa nauraa, se on niin lapsellista. Minä... aina katselen sinun kaulasuontasi, kuinka se sykkii. Ja minusta tuntuu niin kuin sinun sielusi kulkisi sitä suonta pitkin minuun — ja se kulkee, minä tunnen sen!»

»Nyt sinä sanoit niin kauniisti», sanoi nuorukainen, »ettet sinä ole koskaan sanonut niin kaunista! Ei puhuta enää, katsellaan vain toisiamme...»

3 *hupsutella* puhua hupsuja (asioita), hassutella

4 *ihmisten nähden* niin että ihmiset näkevät

5 *ei puhettakaan kaatumisesta* ei tule kysymykseenkään, että kaatuisit

6 *kalke* kirveen ääntä kuvaava sana

8 Koskenlaskija

Kohisevan koski on kuuluisa koski. Se on ylpein ja vihaisin Nuoli-joen monista koskista.

Moision talo on kuuluisa talo. Sen isännät ovat aina olleet rikkaita, jäykkiä ja yhtä ylpeitä kuin Kohiseva itse.

Moision tytär on kuuluisa tyttö. Ei kukaan nuorukainen ole vielä saanut hellää katsetta hänen kauniista silmistään. Kyllikki on Moision tytön nimi.

Kevään viimeinen tukkilaisryhmä oli saapunut Kohisevan kylään. Yöllä he olivat tulleet ja nyt tehneet ensimmäisen työpäivänsä. Oli ilta. Miehet olivat palaamassa asunnoilleen. Moision puutarhassa kasteli nuori tyttö kukkia. Puutarhan ohi kulkevaa tietä astui nuorukainen. Hän huomasi tytön ja katsoi häntä tavallista tarkemmin.

»Se on nyt se», hän ajatteli, »josta on puhuttu niin paljon — se ylpeä!»

»Se on nyt se, josta tytöt ovat puhuneet kaiken päivää», ajatteli tyttö, »se, joka kuulemma [1] ei ole aivan tavallinen!» Hän kumartui ottamaan uutta vettä.

»Puhuttelenkohan minä häntä?» kysyi nuorukainen itseltään. »Onkohan hän niin rohkea, että uskaltaa puhutella?» tyttö ajatteli uteliaana. »Koettakoonpas vain!»

Mutta nuorukainen astui ohi katsoen suoraan eteenpäin. »Vai niin!» Tyttö kaatoi suuren määrän vettä syrjään [2]. »Olipas se!»

Hän katsoi nuorukaisen jälkeen. Tuntui melkein suuremmalta loukkaukselta, että hän meni noin ohi, kuin jos olisi puhutellut. Seuraavana iltana tyttö oli taaskin puutarhassa. Silloin nuorukainen pysähtyi.

»Iltaa!» hän sanoi nostaen hattuaan enemmänkin ylpeästi kuin kohteliaasti. »Iltaa!» Äänettömyys.

»Teillä on kauniita ruusuja», kuului taas maantieltä.

»Onhan niitä», tuli puutarhasta.

»Ajattelin pyytää yhtä niistä muistoksi kulkijalle — ellei se ole liian paljon pyydetty.»

Tytö suoristautui [3].

»Ei ole ollut tapana antaa kenellekään kukkia Moision aidan yli, jos lieneekin sellainen tapa muualla.»

»Ei ole minulla tapana pyytää kukkia joka aidan takaa», nuorukainen vastasi ylpeästi. »Eikä ole minulla tapana kahdesti pyytää — jos lieneekin sellainen tapa muualla. Hyvästi!»

Tytö hämmästy. Tällaista hän ei sentään ollut odottanut!

Nuorukainen astui muutamia askeleita, mutta pysähtyi sitten.

»Sanoisin vielä jotakin», hän sanoi hiljaa. »Jos te, neiti, joskus huomaatte pitäneenne ruusujanne liian suuressa arvossa, niin taittakaa se pyydetty kukka ja pankaa rintaanne — merkiksi siitä että pidätte kulkijaakin ihmisenä.»

»Niin arvokkaita ne aina ovat», tyttö vastasi ja katsoi nuorukaista suoraan silmiin, »että sen, joka toivoo niitä itselleen, täytyy uskaltaa muutakin kuin pyytää kukkia — sillä sellaista uskaltaa kuka kulkija tahansa.»

He katselivat hetkisen toisiinsa silmää räpäyttämättä.

»Pannaan mieleen [4]!» virkkoi nuorukainen sitten. »Hyvästi!»

Tyttö katseli kauan hänen jälkeensä.

»Ei se aivan tavallinen olekaan, siinä ne kyllä puhuivat totta», hän ajatteli kumartuessaan jatkamaan työtään.

Sunnuntain iltapäivällä oli Kohisevan silta täynnä uteliasta väkeä. Kaikki eivät edes mahtuneet sillalle, vaan rannallakin liikkui ihmisjoukkoja. Oli kuultu kumma huhu: sunnuntaina kello neljän aikaan iltapäivällä tapahtuu Kohisevalla koskenlaskukilpailu.

»Mitä?» huudahtivat ihmiset, sillä kukaan ei ollut vielä laskenut Kohisevaa tukilla.

Mutta nyt se lasketaan, vakuutti huhu. Tällä kertaa oli kummassakin tukkilaisryhmässä tavallista paremmat laskijat. Päälliköiden välillä oli lyöty asiasta veto. Se, jonka mies häviää, tarjoaisi kahvit koko tukkilaisjoukolle.

Koko kylä oli liikkeellä, oli väkeä naapurikylistäkin — niin kummana pidettiin Kohisevan laskemista.

Sillalla liikutaan, jutellaan, väitellään.

»Mikä ne sai lyömään semmoista vetoa?»

»Kuuluvat olleen humalassa», joku selittää.

»No, sen saattoi arvata!»

»Entäs laskijat, niistähän tässä on kysymys?»

»Mikä lie [5] hullu se toinen, menee vaikka tuleen, jos joku yllyttää.»

»Hullu sen täytyy ollakin.»

»Mikä hullu se on, se on kuuluisa koskenlaskija!» joku väittää.

»Taitaa sentään Kohiseva olla vielä kuuluisampi! Entäs se toinen?»

»Ettekös te sitä tunne? Se on se Olavi — tuo tuolla.»

»Tuoko, joka näyttää melkein herralta?»

»Se!»

»Mikäs mies se oikein on, eihän sillä ole tukkilaisten vaatteitakaan?»

»Ota selvä jos saat, ei hänestä muutkaan tiedä sen enempää kuin mitä päältä näkyy [6]. Kuuluu käyneen koulua ja osaavan kieliäkin, eikä kuitenkaan ole muuta nimeä kuin Olavi.»

»Onpa aika veijari [7] !»

»Mutta sen minä sanon, että jos joku tuon kosken laskee, niin kyllä se on hän, joka sen laskee!»

Päälliköt, Falkki ja Väntti, seisovat keskellä siltaa. Mutta miksi Moision isäntä nyt astuu heidän luokseen?

»Kuulin, että tämä asia on saanut alkunsa päälliköiden vedonlyönnistä» sanoo Moisio painokkaasti. »Ja neuvoisin, että peruutatte sen. Minun muistini aikana tämä koski on jo tappanut viisi ihmistä, ja minun mielestäni se riittää tämän kylän osalle.»

»Moisio puhuu oikein!» huudetaan joka puolelta.

Päälliköt kääntyvät toisiinsa ja alkavat keskustella hiljaa.

»Olkoon menneeksi!» sanoo Väntti hetkisen kuluttua ja ojentaa Falkille kätensä.

»Me tässä kaikkien nähden peruutamme vetomme», Falkki selittää, »ettei kenenkään tarvitse syyttää meitä. Toinen asia on, peruuttavatko laskijat sen vuoksi kilpailunsa — se on nyt heidän asiansa.»

Kaikkien silmät kääntyivät kilpailijoihin, jotka seisoivat vastakkain, kumpikin omien kannattajiensa keskellä.

»Tämä poika ei pelkää, tämä poika kyllä laskee!» huutaa toinen kilpailijoista, jolla on punainen takki.

»Peruuttakaa te!» sanoo Moisio Olaville. »Tiedättehän itsekkin, ettei tästä koskesta ole kukaan ennen uskaltanut laskea, eikä pidä uskaltaakaan.»

Olavi katselee koskea.

»Te puhutte oikein», hän sanoo vihdoin. »Mutta asia on nyt niin, että tänään uskalletaan sellaista, jota ei kuka tahansa uskalla. Siksi tätä ei voi peruuttaa», hän jatkaa niin selvällä ja korkealla äänellä, että sen kuulee jokainen, joka seisoo sillalla.

Moisio ei puhu enempää.

»Kumpi laskee ensiksi?» kysyy Falkki.

»Kyllä minä olen ajatellut, että minä laskisin», sanoo punatak-kinen.

»Sopii hyvin minun puolestani!» virkkaa Olavi.

»Pankaa edes muutamia miehiä rannalle vahtiin varmuuden vuoksi!» sanoo Moisio päällikölle.

»Ei minun takiani!» huutaa punatakkinen ylpeästi. »Ellei tämä kaveri tarvitse onkimiehiä [8]?»

»No minun takiani sitten!» sanoo Olavi lyhyesti. »Hyvä se on joka tapauksessa.»

Vahtimiehet seisovat jo rannalla, kilpailijat menevät lähtöpaikalle sillan yläpuolelle. Olavi katsoo ohi mennessään sillalla seisoviin tyttöihin. Eräs heistä on aivan kalpea ja painaa katseensa alas.

»Lasketaan pari tukkia, niin nähdään, missä on salakiviä», Olavi ehdottaa.

»Tai hankitaan kartta, jossa kivet ovat merkittyinä — laskemme sitten oikein kartan mukaan!» pilkkaa punatakkinen.

Punatakkisen kannattajat nauravat, kaikki katsovat Olaviin. Hän ei sano mitään, puree vain huultaan ja kääntyy katselemaan koskea.

Punatakkinen ottaa keksinsä ja valitsee laskupuun — paksuhkon [9], lyhyehkön, kevyesti uivan tukin.

»Hei vain!» Punatakkinen hyppää tukilleen.

»On siinä poika!» huudetaan sillalta.

Vihainen virta vetää jo tukkia ja vesi kastelee miehen saappaat. Mutta hän seisoo reippaana tukillaan.

Vauhti kiihtyy — sillalla kukaan tuskin hengittää.

Voimakas aalto lyö tukin takapäähän, kevyt tukki heilahtaa sivulle, laskijakin heilahtaa, mutta seisoo pian taas varmana paikallaan.

»Tral-lala-lalla!» Punatakkinen ottaa tukillaan pari tanssiaskelta.

»Ei se poika pelkää!» huudetaan sillalta.

Samassa tukki törmää salakiveen. Kiireisiä juoksuaskeleita... Keksi lyö veteen... Mies kohoaa jälleen suoraksi, tukki kiittää jo eteenpäin kiven ohi.

»Se ei enää ollut leikkiä!»

»Siinä oli kaatuminen lähellä!»

Uusi törmäys, tukin etupää heilahtaa oikealle. »Perkele!» kuuluu koskesta — punainen takki katoaa kuohuihin.

Sillalla ihmiset liikkuvat hätäntyneinä, rannalla istujat nousevat.

Punainen takki nousee kuohuista esiin. Voimakkaasti uiden laskija pääsee rantaan.

Kiroten mies istahtaa rannalle ja kaataa veden saappaistaan, rientää sitten juoksujalkaa rantaa ylöspäin. Hattu on jäänyt koskeen.

»Eikö nyt olisi aika lopettaa?» ehdotetaan sillalta.

»Taitaisi jo karttakin olla tarpeen», joku virkkaa puoliääneen.

»Kun ei ole hattua, niin ei tarvita takkiakaan!» Punainen takki lentää rannalle, sininen paita yllään laskija lähtee uudella tukilla kohti koskea.

Tukki kiittää eteenpäin, ohittaa onnellisesti ensimmäisen salaki-ven, vaikka laskija horjuukin hetkisen.

»Ahaa, ahaa! Katsopas vain! Se taitaa lopultakin laskea!»

Tukki kiittää... Toinen kivi lähenee, mies kyykistyy. Ankara törmäys, räjähdys [10], keksi poikki — sininen paita katoaa kuohuihin.

»Niin siinä kävi! Pääseeköhän se nytkin rantaan?»

»Ei pääse, on aivan keskellä virtaa!»

Mutta nyt sininen paita kiittää suoraan kohti sitä paikkaa, jossa miehet ovat rannalla vahdissa... Toinen saa hänestä kiinni keksillään, toinen tarttuu äkkiä häntä niskaan, ja he vetävät hänet maihin. Miehen polvesta juoksee punainen veri.

»Ei laske, ei laske ihminen sitä koskea!» mies huutaa särkyneellä äänellä.

Sillalla puhellaan, odotetaan. Kalpea tyttö puhuu jotakin vanhahkolle miehelle — hiljaa, mutta kiihkeästi.

»Minä vielä kerran pyytäisin, että se lopetettaisiin tähän», sanoo Moisio Olaviin kääntyen. »Näittehän, miten toverillenne kävi.»

»Kyllä minä sen näin, mutta minun täytyy nyt laskea!» vastaa nuorukainen äänellä, joka on luja kuin teräs ja saa kummallisella tavalla ihmiset luottamaan häneen.

Olavi lähtee. Hän valitsee laskupuun — pitkähkön, keskipaksun ja syvällä uivan.

»Ihan erilaisen hevosen se valitsi!»

»Erilainen taitaa ajajakin olla!»

Nuorukainen lähenee jo siltaa — sanaa sanomatta, suoraan koskeen katsellen. Sillan luona hän kohottaa silmänsä ja näkee kalpean tytön.

Silmät hymyilevät ja pää nyökkää hiukan kuin tervehdykseksi.

»Onneksi olkoon!» huutavat katsojat.

Tukki kiittää syvällä uiden — laskija seisoo sillä kuin lattialla.

»Näettekö? Kyllä se tiesi, millainen puu kestää koskessa!»

»Mutta mitä se meinaa [11], kun ei aio kiertää kiveä?»

Laskijan vartalo jännittyy, silmä etsii salakiveä, polvet notkistuvat.

Törmäys, hyppy ilmaan — ja nuorukainen putoaa takaisin raskaalle tukilleen — kuin lattialle, ja seisoo kuin lattialla.

»Sillä lailla! Ei ole sellaista nähty!»

Taas eteenpäin. Nuorukainen käyttää voimakkaasti keksiään — ja tukki ohittaa koskematta saman kiven, joka kaatoi sinipaitaisen.

»Laskee kuin poika!»

Vauhti kiihtyy. Taas ylävartalo jännittyy, polvet notkistuvat syvään.

Törmäys kuuluu sillalle saakka, laskija hyppää vielä korkeammalle kuin äsken. Juoksuaskeleita eteenpäin... tanssiaskeleita taaksepäin — taas tukki kiittää keskellä kuohuja.

»Eipä ole ennen nähty sellaista tanssimestaria!»

»Mutta Mällinkallio! Saa nähdä kuinka siinä käy!»

Mällinkallio odottaa siinä, missä koski alkaa kaartua.

Tukki kiittää suoraan kallioseinää kohti. Hyppy oikealle, suoraan kuohuihin. Tukki törmää kallioon, kääntyy törmäyksen vaikutuksesta ulospäin, laskija putoaa suoraan sen selkään ja kiittää eteenpäin.

»On siinä mies!»

»Jo nyt Kohiseva laskettiin!»

Sillalla aletaan hurrata.

Olavi astuu reippain askelin rannalle, mutta kasvot ovat aivan verettömät. Ensimmäinen, minkä hän näkee, on kalpea, alas katsova tyttö.

Nuorukainen lähestyy. Tytön katse kohoo ja poskille nousee puna.

Nuorukainen hymyilee ja kohottaa ohi mennessään iloisesti hattuaan.

Sitten joukko jo tervehtii häntä riemuiten.

»Kohisevan laskija! Terve, terve! Kaikkien laskijoiden kuningas!»

»Taisit jo saada uuden nimenkin», sanoo Falkki. »Koskenlaskijaksi sinut nyt on nimitetty. Ja nyt mennään juomaan ne kahvit. Kyllä ne nyt kannattaa juoda vaikka kahdesti [12]!»

Kun Olavi palasi asunnolleen sinä iltana, häntä odotti Moision aidalle jätetty punainen ruusu.

9. Laulu tulipunaisesta kukasta

»Miksi sinä olet niin surullinen tänä iltana, Olavi?» kysyi tyttö katsellen häntä lämpimästi silmiin.

»Miksi minä olen surullinen?» sanoi nuorukainen kuin itsekseen. »En tiedä sitä oikein itsekään!»

»Jos minulla olisi suruja ja minulla olisi ystävä, niin minä kertoisin hänelle.»

»Ja tekisit sen ystävänsäkin surulliseksi — koska hän ei kuitenkaan ymmärrä.»

»Ehkä hän ainakin koettaisi ymmärtää.»

Mutta nuorukainen tuskin kuuli, mitä tyttö sanoi. Hän katseli ajatuksissaan eteensä.

»Elämä on niin kummallista», hän sanoi. »Ensin pitää jostakin, ja sitten tuntuu yhtäkkiä kuin se ei olisikaan mitään.»

Tyttö katsoi häneen kysyvästi.

»Esimerkiksi tämä minun elämäni! Se on ollut minusta tähän saakka kuin kaunista satua, mutta nyt...»

»Mutta nyt...?»

»Nyt minä en tiedä, onko se oikeastaan mitään. Kylästä kylään, koskelta koskelle, sadusta satuun...»

»Mutta miksi sinä kuljet sillä lailla?» kysyi tyttö hiljaa, vähän arasti. »Sitä minä olen usein ihmetellyt.»

»Ja minä itse ihmettelen miksi minun täytyy kulkea, ja kuitenkin minun täytyy!»

»Täytyykö sinun? Etkö sinä voisi olla kotonasi? Elävätkö vanhempasi vielä — sinä et ole puhunut heistä mitään?»

»Kyllä, kyllä he elävät.»

»Jos olisit heidän luonaan...?»

»Minä en voi, he eivät voi kiinnittää [1]minua.»

»Etkö sinä pidä vanhemmistasi -?»

Nuorukainen oli hetken vaiti.

»Kyllä minä pidän, niin kuin paljosta muustakin. Mutta minua ei kiinnitä mikään!»

Hän tunsi, että hänen sisässään alkoi kuohua jokin, jota hän oli siellä kauan pidättänyt.

»Ja minä toivoisin...» hän jatkoi kiivaasti, mutta keskeytti.

»Mitä sinä toivoisit...?»

»Se koskee sinua, Kyllikki!»

»Sano vain, kyllä minä voin sen kuulla.»

»Minä toivoisin, että me eroaisimme vihamiehinä!»

»Vihamiehinä -?»

»Niin. Me tapasimmekin miltei vihamiehinä, ja jos ero olisi samanlainen, niin se olisi parempi.»

»Miksi?»

»Siksi — sanonko minä suoraan?»

»Sitä minä toivoisin.»

»Siksi», sanoi nuorukainen katsoen häntä kylmästi silmiin, »että sinä et ole ollut sellainen, kuin minä odotin ja toivoin! Minä olin ylpeä ja onnellinen, kun voitin sinun ystävyytesi. Mutta minä luulin samalla voittavani jotakin muutakin — ja että se muu olisi lämmintä, suurta ja kokonaista.»

Tyttö ei vastannut heti.

»Oletko sinä itse ollut lämmin ja kokonainen?» hän kysyi vihdoin.

»En! Minä olisin voinut ja tahtonut olla, mutta sinä olet estänyt. Me olemme nyt olleet toisillemme jotakin emmekä kuitenkaan mitään — minä

olen tuskin uskaltanut ottaa sinua kädestä.»

»Mitä muuta sinun sitten olisi pitänyt -?»

»Mitä olisi pitänyt? Omistaa sinut kokonaan! Kaikki, tai ei mitään!»

Tyttö oli vaiti.

»Saanko minäkin sanoa sinulle jotakin?» hän kysyi sitten hiljaa.

»Sano vain!»

»Omistaa minut kokonaan...? Tänään omistaa ja huomenna lähteä — ja ehkä sitten joskus muistella, että olet kerran minutkin omistanut!»

Nuorukainen ei sanonut mitään.

»Ehkä sinäkään et ole ollut sellainen kuin minä odotin», jatkoi tyttö tyynesti. »Jos sinä olisit ollut sellainen, niin sinä...»

»Mitä sitten?» huusi nuorukainen.

»Niin sinä et... puhuisi minulle niin kuin sinä nyt puhut», vastasi tyttö. »Ja ehkä sinä olet minulle vihainen vain siksi... että sinä et voi saada enempää kuin mitä sinä voit itse ottaa!»

Nuorukainen katsoi häntä hämmästyneenä.

»Ja ehkä sinä», tyttö jatkoi hyvin hiljaa, »et voi ottaa enempää kuin mitä voit — pitää?»

Nuorukainen katsoi häntä kuin olisi kuullut jotakin uutta, jota täytyi miettiä.

»Sinun pitäisi tietää, minkä vuoksi minä en voi», hän sanoi vihdoin.

»Kyllä minä sen tiedänkin», tyttö vastasi. »Sinä et tahdo!»

He katsoivat toisiaan silmää räpäyttämättä.

»Ja jos minä tahtoisin», sanoi nuorukainen kiivaasti, tarttuen hänen käteensä, »uskaltaisinko minä...?»

»Jokaisen täytyy itse tietää, mitä uskaltaa... Mutta jos sinä olet varma itsestäsi, niin minä olen kyllä myös varma itsestäni.»

Nuorukainen katsoi tyttöä ihmetellen ja ihaillen.

»Kuinka kummallinen tyttö sinä olet, Kyllikki! Nyt vasta minä alan ymmärtää sinua. Sinä et ole ollut semmoinen kuin minä toivoin, mutta sinä olet enemmän kuin minä toivoin... Minä tiedän mitä tämä on sinulle maksanut, enkä minä sitä koskaan unohda.»

Mutta sitten hän tuli taas surulliseksi.

»Niin, kyllä minä nyt tiedän sinut», hän sanoi. »Mutta kun minä en tiedä itseäni!»

»Kyllä sinä sen tiedon vielä saat», sanoi tyttö hellästi.

»Kun olisi edes muutamia päiviä enemmän aikaa...»

Hän mietti hetkisen.

»Me lähdemme huomenna iltapäivällä. Jos minä sitä ennen saan sen tiedon, niin minä käyn ennen lähtöäni tapaamassa isääsi. Mutta minä käyn aivan viime hetkellä, sillä jos minulle käy siellä niin kuin minä pelkään, niin minä en voi viipyä täällä enää hetkeäkään kauemmin.»

Oli sunnuntai-iltapäivä. Tukkilaiset tekivät lähtöä [2].

Kylän nuoriso ja joukko vanhempiakin ihmisiä oli kerääntynyt rannalle kosken alapuolelle katsomaan lähtijöitä.

Rannassa, katselijoiden kohdalla, oli yksinäinen tukkija sen vieressä keksi.

»Se on Koskenlaskijan», selitti joku. »Hänellä oli vielä asiaa kylään.»

»No sitten saamme nähdä hänet vielä kerran!» »Niinpä niin... Tuolta hän jo tulee!» Nuorukainen tuli kuin myrskytuuli rinnettä alas. Eräs tyttö kalpeni. Hän näki askelista, miten asia oli päättynyt. Nuorukainen lähestyi. Hänen kasvonsa olivat lumivalkoiset. Hän astui joukon ohi hattuaan nostaen, mutta ihmisiin katsomatta.

Nuorukainen tarttui keksiinsä, työnsi tukin veteen ja hyppäsi sen selkään. Sitten hän kääntyi ympäri, katsoen rannalla seisovaan joukkoon, etsi ja tapasi kalpeat kasvot. »Hyvästi!» hän huusi hattuaan heilauttaen. »Hyvästi, hyvästi! Tervetuloa takaisin, Koskenlaskija!» Nuorukainen seiso yhä rantaan päin kääntyneenä ja meloi hiljaa kauemmas, kasvot yhä valkoisina kuin lumi.

»Ne rahat, jotka vaskesta [3] valetaan [4],
ne annetaan vaivaisille [5].
Tytölleni olisin kelvannut,
vaan en kelvannut vanhemmille!»

»Mitä sille on tapahtunut — ei se ole ikinä tuolla lailla laulanut!» »Ole vaiti ja kuuntele!»

Nuorukainen jatkoi taas, mutta toisella sävelellä:

»Kosken rannalla kotini seisoo
ja vaahto se seinään lyöpi [6].
Maailman koskissa jalkani kastuu,
sen tyrskyt ne kasvoille lyöpi.»

Kuulijat katsoivat hämmästyneinä toisiaan: se laulaa itsestään!

»Eikä se ollut kevätpäivä,

*kun minä tänne synnyin,
vaan se oli synkeä syksypäivä,
kun minä kulkija synnyin.*

*Äitini itki ja kukkia katsoi,
kun mua kuopusta [7]kantoi.
Tulipunakukkaa äitini katsoi,
kun mulle rintaa antoi [8].»*

Nuorukainen oli nyt keskellä lahtea ja meloi yhä hiljalleen. Rannalla kaikki odottivat liikahdamatta.

*»Se kukka mun tielläni punotti [9],
se oli niin kaunis ja suuri.
Sen riemuin rintaani painalsin¹
vaan siin' oli murheen juuri.*

*Sen kukan tähden kotoa läksin [11]
ja isä se polki jalkaa,
ja äiti itki ikkunan luona:
nyt sinun surusi alkaa!»*

Joku tyttö kuivasi kyyneleen silmästään. Kukaan kuulijoista ei jäänyt kylmäksi.

*»Se on se tulipunakukka,
tulipuna-, tulipunakukka!
Sinä sen kukan kyllä tunnet,
sinä tyttö, tyttö-rukka!»*

Hän heilautti hattuaan ja kääntyi joelle päin, alkaen nopeasti soutaa Rannalla hatut heiluivat vielä kauan, mutta nuorukainen ei enää katsonut taakseen.

- 1 vkiinnittää pitää paikallaan
- 2 tehdä lähtöä olla lähdössä, valmistautua lähtemään
- 3 vaski kupari
- 4 valetaan inf. valaa

5 *vaivainen* vanh. köyhä
6 *lyöpi* vanh. lyö
7 *kuopus* nuorin lapsi
8 *antaa lapselle rintaa* imettää lasta
9 *punotti* punoitti
10 *senriemuin rintaani painalsin* painoin sen riemuiten rintaani vasten
11 *läksin* lähdin
10. Tuhlaajapoika [1]
Matkamies kulki maantietä pitkin.

Matkamies saapui mäelle, josta tie laskeutui laaksoon. Siinä hän pysähtyi.

Hänen edessään oli pieni laaksomaisema. Ympärillä vihreät metsät, keskellä peltoja, niittyjä ja taloja, pieni joki ja silta, koski ja sen molemmilla rannoilla mylly. Kaikki toi mieleen muistoja ja tapahtumia, jotka olivat unohtuneet aikoja sitten.

Kaikki näytti olevan niin kuin ennenkin. Myllyt katselivat toisiaan kumpikin rannaltaan, kuten ne aina olivat katselleet.

Mutta ne eivät olleetkaan entiset puusta rakennetut myllyt, vaan uudet, komeat, kiviseinäiset.

Oliko mikään muukaan enää samoin kuin ennen, vaikka se ulospäin näytti samalta? Mitä kaikkea olikaan voinut tapahtua tuossa pienessä kylässä näiden vuosien aikana?

Matkamies kävi levottomaksi. Hitaasti hän lähti laskeutumaan laaksoon, ja mitä lähemmäs kylää hän tuli, sitä levottomammaksi hän tunsu itsensä.

Tie kaartui. Mutkan takaa kilisi kello ja näkyi joukko ruohoa syöviä lampaita, ja niiden kohdalla istui aidalla lammaspoika [2].

Matkamiehen mieli ilostui — ainakin lampaat ja lammaspoika olivat kuten ennenkin.

»No päivää!» hän tervehti poikaa kuin vanhaa tuttavaa. »Kenenkäs poikia sinä olet?»

»Minä olen sen Tiinan poika», kuului aidalta reipas vastaus.

»Vai niin, vai niin. No, mitäs tänne teidän kylään kuuluu? Katsos, minäkin olen liikkunut täällä joskus ennen ja tunnen näitä paikkoja», puheli matkamies, istuutuen tienvierelle.

»Jaa mitäkö kuuluu?» sanoi lammaspoika ja laskeutui aidalta alas. »Jokos olette kuullut että Mattilan hevonen sai näyttelyssä ensimmäisen palkinnon?»

»En ole!» vastasi vieras hymyillen. »Vai ihan ensimmäisen? Entäs muuta?»

»Niin, mitäs sitä onkaan... Niin, Tiensuun Maija on mennyt naimisiin, ja niille laitetaan nyt taloa — tuonne kalliolle, näettekö?»

»Kyllähän minä näen. Kaunis talo näyttää tulevankin...»

»Niin, ja Niemelläkin oli häät, sen Annikin. Se meni nyt vasta naimisiin — vaikka kyllä siellä on käynyt paljon kosijoita, joka vuosi...»

»Vai niin.» Matkamiehestä tuntui kuin joku olisi iskenyt häntä rintaan, ja hänelle tuli kiire ja hätä tietää jotain muutakin.

»Entäs Koskelassa?» hän kysyi.

»Koskelassako? Siellä kuoli vanha isäntä jo keväällä, ja...»

»Kuoli -'?» Niin kuin olisi vielä kovemmin isketty rintaan.

»Niin, ja vietiin hautaan kahdella hevosella, ja arkku oli ihan täynnä hopeatähtiä — niin kuin taivas... Olikos se tuttu?» kysyi poika, katsellen ihmeissään [3] matkamiehen kasvoja.

»Oli...»

»Ja emännänkin asiat ovat huonosti», innostui poika jatkamaan. »Kuolemantaudissa sekin makaa. Niin ettei siellä nyt ole isäntää eikä emäntää. ..»

Matkamies halusi nousta, mutta ei voinut.

»Sanovat että Koskelan poika on jossain poissa, se josta olisi pitänyt tulla isäntä... eikä ole tullut kotiin.»

Matkamies nousija lähti eteenpäin.

»Hyvästi nyt vain, poika!»

»Hyvästi!» Ja hämmästynyt lammaspoika jäi katselemaan miten vieras hitaasti ja raskain askelin jatkoi kulkuaan.

Vanhan naisen silmät alkoivat loistaa kuin hän olisi nähnyt ihmeen. Hän kohotti päätään, suu avautui ja huulet liikkuivat, mutta ääntä ei kuulunut — vain laiha, vapiseva käsi ojentui sitä kohti, joka seisoj ovella.

Ja se, joka seisoj, lähti liikkeelle ja saapui vuoteen viereen. Ja vanha nainen ja väsynyt mies tarttuivat toistensa käsiin ja katsoivat toisiaan silmiin, voimatta sanoa sanaakaan.

»Sinä tulit», sanoi vihdojn vanha nainen. »Minä tiesin, että sinä kerran tulisit...»

Sitten hänen silmiinsä kohosi kysymys.

»No, poikani...?» hän sanoi hiljaa.

Mutta poika ei voinut vastata.

»Katsotko minua silmiin, Olavi?»

Ja se, joka istui vuoteen vieressä, nosti suuret, tummat silmänsä, joissa kuvastui väsymys ja tuska — nosti, mutta laski ne taas pian.

Hymy katosi vanhuksen kasvoilta. Hän katseli pitkään ja tutki-vasti — terävää leukaa, laihoja poskia, väsyneitä silmänaluksia [4].. kaikkea.

»Ehkä se kaikki on ollut tarpeen», hän sanoi hetken kuluttua — ei niin kuin pojalle, vaan niin kuin keskustellen jonkun kolmannen kanssa. »Ja kun hän oli tuhlannut kaiken tavaransa, niin hän sanoi: minä nousen ja...[5]»

Ääni katkesi.

Silloin Olavin sisässä tuntui sulavan se jäinen kylmyys, joka siihen saakka oli pitänyt häntä pystyssä. Hän putosi polvilleen vuoteen viereen ja painoi itkien kasvonsa sairaan peitteeseen.

1 *tuhlaajapoika* Uudessa testamentissa poika, joka tuhlassi kaiken omaisuutensa ja palasi kotiin pyytämään isältään anteeksi (Luukkaan evankeliumi 15:11-32)

2 *lammaspoika* lammaspaimen

3 *ihmeissään* ihmetellen

4 *silmänalus* silmän alla oleva alue

5 *minä nousen ja...* tuhlaajapojan sanat raamatusta («minä nousen ja menen isäni luo»)

11. Oma tupa

Hautajaiset olivat ohitse.

Veljekset istuivat vakavina ja vähäpuheisina kamarin ikkunan luona.

»Ja sinä otat nyt talon ja rupeat isännäksi, ja hankit tietysti emännänkin, ja alat hoitaa taloa, niin kuin sitä on meidän suvussamme hoidettu polvesta polveen», sanoi Olavi.

»Mitä sinä tarkoitat?» kysyi vanhempi veli.

»Sitä mitä sanoinkin, että sinusta tulee nyt Koskelan isäntä.»

»Mutta sinuahan siihen on aina ajateltu. Kyllähän minä osaan tehdä työtä, mutta johtaminen...»

»Siihen sinä pian totut», sanoi Olavi vakuuttavasti.

»Hm» sanoi vanhempi veli ja jäi hetkeksi miettimään. »Mitäs sinä sitten itsestäsi meinaat?»

»Jäädä tänne itsekin ja ruveta rakentamaan omaa mökkiä — ja ehkä raivaamaan omia peltojakin.»

»Mökkiä...?» ihmetteli vanhempi veli.

»Niin. Katsopas veljeni... Jokaisella on oma tiensä elämässä, ja minusta on nyt tullut sellainen, että minä en osaa elää ennen rakennetussa paikassa. Minun täytyy aloittaa kaikki alusta ja rakentaa itse — ja jos minä pystyn aloittamaan ja rakentamaan, niin minä pystyn elämäänkin.»

Veli katseli häntä hämmästynein silmin, niin kuin olisi kuullut vierasta kieltä.

»Hm. — En minä sinun asioitasi tiedä, enkä tahdo tietääkään», hän sanoi hetken kuluttua. »Tiedän vain, että on tehtävä niin kuin sinä sanot. Jos sinä uskot, että minä pystyn hoitamaan Koskelaa... Mutta minkä hinnan talosta sovimme?»

»Ei mitään hintaa! Minä pyydän itselleni vain Isonsuon ja sen viereisen metsän.»

»Vai niin sinä olet ajatellut! Isostasuoista tulee hyvää peltoa, olen minä sitä katsellut, mutta kyllä siihen tarvitaan paljon työtä. Talon hevosia saat tietysti avuksi.»

»Sovitaan sitten sillä lailla.»

Olavi kääntyi maantieltä pienelle metsätielle, kirves olallaan [1].

Oli syysaamu. Yö oli ollut kylmä, ja aamu oli niin raikas ja kevyt, että se ikään kuin kohotti ihmisen ilmaan.

»Tästä päivästä se kaikki riippuu», Olavi ajatteli. »Se on kuin koe. Jos sen kestan, niin tieni on selvä. Mutta jos minun vaellus-vuoteni ovat vieneet minulta voiman ja tarmon, niin silloin minä en todellakaan tiedä, minne mennä.»

Hänen määräpaikkansa oli mäenrinne, jossa kasvoi pitkiä, komeita kuusia ja mäntyjä. Hän heitti takkinsa maahan, katsomatta mihin, ja hatun samaa tietä. Vilkaisi kerran ylös puuhun, kirves kohosi ja iski puun kylkeen — hänen ensimmäisen tervehdyksensä tutulle kotimetsälle kuuden vuoden kuluttua.

Ja kaiku vastasi — kolminkertainen kaiku.

Olavista tuntui kuin hän olisi ollut tulta täynnä, tulta, joka vain kiihtyi siirtyessään hänestä ulos kirveeniskuina. Hän päätti katkaista oksan aina yhdellä lyönnillä, olipa se suuri tai pieni. Ja katkaisi, ja innostui yhä enemmän, iski kaikkien niiden vuosien edestä [2], joina ei ollut kirvestä heiluttanut.

Kun päivällisaika tuli, oli hänen ympärillään jo kokonainen pieni aukeama täynnä hirssiä.

»Tuota minä ajattelen talon alushirreksi... Pitäisi siitä tulla! Tuo lyhyt puu kelpaa [3] ikkunoiden väliin... Kaksi huonetta vain, tupa ja kamari, mutta suuria molemmat...»

Taas alkoi kirves heilua. Ja siinä päivä kului iltaan niin nopeasti, että Olavi aivan hämmästy, kun huomasi, että alkoi tulla hämärä.

Hän laski kaatamansa puut — niitä oli nelisenkymmentä [4] — ja hymyili.

»Kyllä minä ainakin huomenna tulen», ajatteli Olavi reippain mielin.

»Ja jos sinä tulet huomenna, niin sinä tulet aina», vastasi metsä.

1 *olallaan* nom. *olka* olkapää

2 (*kaikkien niiden vuosien*) *edestä* asemesta, sijasta; korvaukseksi
kaikista niistä vuosista

3 *kelpaa* inf. *kelvata*

4 *nelisenkymmentä* noin 40

12. Yhtyviä polkuja

Kyllikki!

Sinä varmaan hämmästyit saadessasi minulta kirjeen näin monen vuoden kuluttua. En edes tiedä, oletko vielä entinen Kyllikki vai mahdollisesti jo joku Se-ja-Se, jota en tunne. Olen ollut liian ylpeä tiedustellakseni Sinusta keneltäkään muulta kuin itseltäsi.

Ja sitten asiaan! En ole päässyt Sinusta koskaan aivan irti, en vaikka olisin kuinka tahtonut. Olen koettanut unohtaa Sinut, mutta Sinä olet kulkenut mukanani kylästä kylään ja vuodesta vuoteen, ja nyt viime aikoina kuvasi on ollut lakkaamatta silmieni edessä.

Minä olen nyt laskenut koskeni ja kulkenut kulkuni [1] ja asettunut asumaan kotikylääni. Olin väsynyt ja rikkinäinen, kun palasin kotiin — nähdäkseni viimeisen kerran äitini ja saattaakseni hänet hautaan. En ole paljoa parempi nytkään, mutta jonkin verran sentään. Tunnen toivoa sisässäni, ja se on jotain sekin!

Rakennan parhaillaan itselleni mökkiä, ja minulla on muitakin suunnitelmia. Yhtä kuitenkin kaipaen [2], päivä päivältä yhä enemmän — ystävää ja toveria, jota voisin kunnioittaa, johon voisin täydellisesti luottaa, ei toveria jakamaan onnea, vaan kärsimään ja tekemään työtä kanssani.

Siksi kysyn: jos kätesi on vapaa, uskaltaisitko vielä ojentaa sen minulle? Uskaltaisiko Moision tytär lähteä mökkiläisen vaimoksi? Muuta en voi enkä tahdo Sinulle tarjota. Jos sen uskallat, silloin minäkin luulisin uskaltavani mitä tahansa.

Vieläkö isäsi elää? Ja onko hän yhä samaa mieltä kuin ennenkin? Mutta sehän ei merkitse mitään tässä asiassa. Jos me olemme yksimielisiä, niin Sinulla saa olla vaikka kymmenen isää!

Kuulemiin, Kyllikki! Tiedät että odotan kirjettäsi jännittyneenä — sehän voi tuoda mitä tahansa. Mutta tiedän, että miten asiat muuten ovatkin, se tuo suoran ja vilpittömän vastauksen.

Olavi.

Olavi!

Sinun kirjeesi on tavannut entisen Kyllikin, ja minä olen tavannut Sinut kirjeessäsi jokseenkin sellaisena kuin saatoinkin odottaa.

Olet ylpeä kuten ennenkin, vaikkakin vähän toisella tavalla.

Kyllä minä uskallan! Minun ei ole edes tarvinnut sitä enää ajatella, sillä minä olen kerran ajatellut tänään asian ja cehnyt päätökseni ja minä pysyn sille uskollisena. En häpeä kertoa Sinulle, etten ole Sinusta aivan niin tietämätön kuin luulet. Olen seurannut askeleitasi siihen saakka kunnes lähdit kotiisi. Sanon tämän Sinulle siksi, että tietäisit, että olen täysin selvillä siitä, mikä minua Sinun kanssasi odottaa.

Olen näinä vuosina usein ajatellut, onko minun elämälläni mitään tarkoitusta ja miksi kohtalo kerran niin kummallisesti toi meidät yhteen. Ja olen tullut siihen tulokseen, että jos minun elämälläni on jokin tarkoitus, sen täytyy liittyä Sinuun ja että Sinä tulet vielä luokseni vaikka vuorien takaa. Ja Sinä tulit, ja tulit huulillasi juuri se sana, jota minä olen monta vuotta odottanut: että minä olisin Sinulle tarpeellinen! Sen kuullessani en enää epäile, vaan vastaan: olen valmis!

Sinun

Kyllikkisi.

Jk. [3] Isä on entisellään, mutta siitä asiasta Sinä olet sanonut minunkin ajatukseni.

1 olen kulkenut kulkuni olen kulkenut kylliksi, olen lopettanut kulkemisen

2 kaipaani inf. kaivata olla vailla, tarvita

3 Jk. (= jälkikirjoitus} P.S.

13. Kosinta

Olavi astui Moision portaita ylös.

Hän tunsi itsensä jännittyneeksi, mutta samalla niin voimakkaaksi, että voisi ottaa vastaan mitä tahansa.

Hän avasi oven ja astui sisään.

Huoneessa oli kaksi ihmistä, ankaran näköinen vanha mies ja nuori nainen.

»Päivää!» tervehti Olavi kunnioittavasti.

Kukaan ei vastannut.

»Päivää!» kuului vihdoinkin lyhyesti ja kuivasti. Ja sitten tuli kuin kirveellä iskien:

»Kun me erosimme, niin minä pyysin, ettette enää ikinä ilmestyisi minun silmiäni eteen — onko teillä jotakin asiaa?»

»On», vastasi Olavi tynesti. »Meidän ensi tapaamisemme ei ollut sellainen, kuin sen olisi pitänyt olla. Minä pyydän sitä anteeksi ja pyydän nyt uudelleen tyttärenne kättä.»

»Tukkijätkä [1] !» Ukon ääni vapisi vihasta. »Ulos!»

Olavi puri huultaan, katsoi ukkoon ja puhui:

»Te ajoitte minut kerran ulos ja minä menin, mutta nyt en astu askeltakaan, ennen kuin asiamme on selvä! Ja kun minä menen, minä en mene yksin, vaan vaadin mukaani, mitä minulle kuuluu!»

Ukon kädet olivat puristuneet nyrkkiin, hän lähti kiivain askelin Olavia kohti.

»Isä!» Kalpea tyttö astui nopeasti eteenpäin, rientääkseen noiden kahden väliin. »Isä... minä — minä kuulun hänelle!»

Isä pysähtyi, kääntyi ja katsoi tyttärensä.

»Sinä -?» hän huudahti hämmästyneenä ja ivallisesti. »Vai kuulut sinä hänelle? Ehkä olet juuri häntä odottanut nämä vuodet, jolloin minä en ole saanut sinua ottamaan ketään toista?»

»Niin olen», kuului rauhallinen vastaus. »Ja minä olen päättänyt ruveta hänen vaimokseen.»

Ukko astui pari kiivasta askelta tyttöön päin:

»Vai olet sinä päättänyt -?»

»Niin minä olen ajatellut — ja toivoisin, että isä ei olisi sitä vastaan.»

»Vaan jospa minäkin olisin jotakin päättänyt!» Ukko seisoj suorana kuin vanha kuusi keskellä lattiaa. »Ja nyt voitte kuulla minun päätökseni: Moision tytärtä ei anneta tukkijätkälle!»

Kyllikin pää painui alas kuin raskaasta iskusta. Mutta sitten se nousi jälleen, hitaasti ja ylpeästi, ja Olavi huomasi että noilla kahdella oli sinä hetkenä sama asento, sama suora, ylpeä ryhti ja kasvoilla sama päättäväisyys.

»Vaan jospa Moision tytär siitä huolimatta menee tukkijätkälle!»

Ukon pää kohosi vieläkin ylemmäs.

»Niin hän menee tukkijätkän lutkana [2], mutta ei minun tyttärenäni! Valitse siis! Ja jos sinä päätät mennä, niin sinä lähdet tällä minuutilla, ja lähdet juuri samassa puvussa kuin aikoinasi tähän taloon tulitkin — ymmärrätkö? Tee päätöksesi!»

Se tuli niin äkkiä, että molemmat nuoret seisoivat paikallaan hämmästyneinä ja neuvottomina.

»Täytyykö minun näin valita?» tyttö kysyi kalpeana, rukoilevalla äänellä.

»Täytyy!»

Tyttyö punastui ja kalpeni taas ja seiso i liikkumattomana, kuin hengittämättä.

»Kyllikki!» sanoi Olavi. »Minä en haluaisi isän ja tyttären eroavan vihassa, mutta jos päätät tulla minun mukaani, niin» — hän riisui takin yltään — »niin tässä on aluksi sen verran vaatetta, ettei sinun tarvitse alasti lähteä maantielle.»

Tyttyö tuijotti yhä lattiaan. Ukko katseli heitä ivan ilme kasvoillaan.

Sitten tytön pää kohosi hiljaa ja hän ikään kuin kasvoi ympäristöään korkeammaksi. Kädet nousivat rauhallisesti, puseron napit avautuivat — ennen kuin katsojat ymmärsivät mitä tapahtui, pusero oli heitetty sängylle.

Ivahymy kuoli ukon kasvoilla.

Tyttyö seiso i rauhallisesti paikallaan — ja hame meni samaa tietä kuin puserokin.

Ukon kasvot kävivät harmaiksi.

»Lopeta jo!» hänen äänensä kuului kuin maan alta.

Tyttyö katsoi isäänsä kysyvin silmin.

»Menkää! Olkaa! Ota! Vie!» huusi ukko niin kuin se joka ei tiedä mitä sanoo. »Kai sinä pystyt vaimosi elättämään, kun pystyt hänet väkisin [3] ottamaan!»

Nuoret seisoivat yhä paikallaan hämmästyneinä, liikkumattomina.

»Pane jo päällesi!» sanoi ukko tuskaisella äänellä. »Ja sinä siellä, käy istumaan!»

Kyllikki tunsu itsensä äkkiä niin ujoksi kuin hän olisi seisonut alasti suuren miesjoukon edessä. Hän otti hameensa ja puseronsa ja juoksi kiireesti kamariin.

Vanha Moisio vaipui peräpenkille ja tuijotti ulos.

Pitkä hiljaisuus. Vihdoin ukko kääntyi. Hänen kasvonsa olivat vakavat, miltei juhlalliset, kun hän katsoi suoraan Olaviin.

»Kun meistä nyt näyttää tulevan sukulaisia», hän aloitti, »niin minä toivoisin, että meidän välimme [4] olisivat selvät. Minun suvussani on tapana sanoa sana tai antaa isku ajallaan, mutta sitten ei vanhoja asioita enää muistella.»

»Se on hyvä tapa», sanoi Olavi.

Taas oltiin vähän aikaa puhumatta.

»Ja kun minusta nyt tulee appi ja sinusta vävy, niin meillä olisi kai yhtä ja toista puhuttavaa», jatkoi ukko. »Haluaisin tietää, miten olet aikonut järjestää elämäsi. Aiotko kiertää maailmaa vielä naimisiin mentyäsikin?»

»En, olen jo jättänyt sen ja jäänyt asumaan kotikylääni, jossa rakennan itselleni mökkiä», vastasi Olavi.

»Hm, vai niin. — Muuten, kun asiat nyt ovat niin kuin ovat, niin olisihan tässä teille talo. Sillä niin kuin kai tiedät, minulla ei ole poikaa, ja itse alan käydä jo vanhaksi.»

Olavi katsoi vanhaa Moisiota silmiin.

»Nyt minä ymmärrän mitä te tarkoittitte sillä ettei teidän suvussanne ole tapana muistella vanhoja», hän sanoi. »Ja minä kiitän teitä hyvyydestänne. Mutta asia on niin, että minä en voi asua toisten taloissa,

minun täytyy itse rakentaa mökkini ja itse raivata peltoni. Minulla olisi ollut talo siellä kotonakin, mutta en minä voinut siihen ruveta.»

»Talo...?» huudahti ukko. »Mistäs sinä sitten olet oikein kotoisin?»

»Hirvijoen Kylänpäästä — jos olette kuullut puhuttavan?» vastasi Olavi.

»Olen nuorempana käynytkin siellä päin», puheli ukko. »Ja mistä sieltä?»

»Koskelasta.»

»Koskelasta! Isosta-Koskelastako -?»

»Onhan se aika iso.»

Ukko katsoi häntä pitkään:

»Ja miksi sinä et voinut kertoa tätä jo silloin, kun kävit meillä ensi kertaa? Se olisi ollut parempi sekä sinulle että minulle.»

»Siksi», vastasi Olavi ja puna nousi hänen poskilleen, »etten minä ole koskaan aikonut ottaa vaimoa Koskelan nimellä ja Koskelan taloon, vaan omalla nimelläni ja itselleni!»

»Vai niin, vai niin», sanoi ukko ja katseli häntä pitkän aikaa. »Vai sillä tavalla.»

1 *tukkijätkä* tukkilainen

2 *lutka* huora, portto

3 *väkisin* vastoin tahtoa

4 (*ihmisten*) *välit* (ihmisten väliset) suhteet

14. Katkennut kieli

Moision talo loisti mustaan syysiltaan. Jokaisesta ikkunasta tuli voimakas punakeltainen valo, niin kuin rakennuksen sisus olisi ollut tulella, ja ulkona keinuivat punaiset, keltaiset, siniset ja vihreät valot pihatien molemmin puolin.

Vihkiminen oli suoritettu ennen hämärän tuloa. Sitten oli syöty ja juotu ja tanssittu — ja yhä tanssittiin, puoliyön jo lähestyessä.

Sulhanen oli komea, morsian kaunis — ei ollut ennen nähty niin komeaa paria, sen tiesi jokainen.

Sulhanen oli onnellinen — tietystikin, sellaisen tytön rinnalla! Ja morsian oli onnellinen — kuinkas muuten, niin monen vuoden uskollisen odotuksen jälkeen! Sillä jokainen tiesi, että hän oli odottanut, tunsii tarinan kummallisesta kosinnasta, koskenlaskusta ja punaisesta laulusta joen rannalla. Nämä kertomukset kiersivät miehestä mieheen ulkona pihalla ja itse häähuoneessakin, tuoden kaikkialle seikkailun ja sadun kimmellystä.

Tanssi taukosi [1] hetkeksi. Tarjoilijat kulkivat edestakaisin, lasit ja posliinit kilisivät, iloinen puheen sorina täytti huoneet ja hääilo ihmisten silmät.

Taas kuului viulun ääni, ja ihmiset alkoivat palata tanssimaan. Viimeisenä kulki sulhanen. Ja silloin hänen edessään seiso i äkkiä nuorehko, hyvin pukeutunut mies, joka puhutteli häntä juopuneen paksulla äänellä:

»Olisi pari sanaa sulhaselle — jos olisi aikaa kuulla?»

»Miksikäs ei... en edes tunnekaan?» vastasi Olavi.

»Kyllähän me tuttuja ollaan» — paksussa äänessä oli jotakin myrkyllistä — »enemmänkin kuin tuttuja, vaikkei meitä ole esitelty toisillemme.»

Mies astui askeleen Olavia kohti:

»Sinä vietät tänä iltana häitäsi — minä tul in onnittelemaan. Kun sinä olet vienyt niin monen tytön sydämen ja muuttanut mustaksi niin monen pojan mielen, niin sinun olisi ehkä hyvä tietää...»

»Mitä -?» huusi Olavi.

»Kun sinä olet vienyt niin monelta köyhältä mieheltä ainoan karitsan, sinun olisi ehkä tänä iltana hyvä tietää, että... että luulet ko sinä itse saaneesi valkoisen karitsan?»

Mies näki kuinka Olavin kasvot tummenivat, kuinka hän vapisi kuin kirveellä isketty puu. Ja mies iski lisää:

»No, miltäs tuntuu? Onnittelen!» hän kumarsi ivallisesti. »Minulla onkin suurempi syy kuin muilla, koska me taidamme olla osallisia samassa...»

Perkele!» Olavi syöksyi raivokkaasti eteenpäin, tarttui mieheen kaksin käsin ja nosti tämän suorana ilmaan. »Siunaa itsesi [2], mies!»

Mies meni aivan kalpeaksi. »Minä taidan olla ju-juovuksissa.. enkä tiedä mi-mi-mi...» kuului valkoisten huulien välistä.

»Kiitä onneasi, että niin on — muuten...!» Olavi pudotti miehen lattiaan. »Ulos!»

Kalpea mies, joka tuskin pysyi jaloillaan, horjui sanaakaan sanomatta ulos.

Olavi seisoి keskellä huonetta. Hänen korvansa humisivat ja kynttilöiden valot tanssivat hänen silmissään.

Totta! Kukaan ei uskaltaisi, ellei se olisi totta! Se oli niin selvää, ettei hän hetkeäkään epäillyt miehen puhetta. Kohtalo, jota hän oli pelännyt, oli iskenyt ja tuhonnut kaiken yhdessä hetkessä.

Viulu alkoi soida tavallista äänekkäämmin — tuvassa aloitettiin uutta tanssia. Olavista tuntui kuin viulu olisi nauranut pilkkanau-rua, niin kuin kaikki nuo ihmiset olisivat hyppineet nauraen hänen häpeäänsä.

»Ei, tästä helvetistä pitää tulla loppu, ja heti!» hän huudahti, syöksyen ulos kamarista.

Hymyilevät silmät olivat Olavia vastassa, kun hän astui tupaan. Sulhaselle tehtiin tilaa, kun hän riensi huoneen perälle — viulunsoittajan luo.

»Myytkö viulusi?» hän kuiskasi soittajan korvaan.

»Enpä tiedä — en haluaisi», vastasi soittaja.

»Myytkö viulusi? Sitä tarvittaisiin!»

»Olkoon menneeksi kolmestakymmenestä markasta!»

»Hyvä! Ostaja tulee pian. — Mutta muuta nyt polkaksi ja soita niin kuin se, joka hyväilee rakastettuaan viimeisen kerran!»

Soittaja nyökkäsi.

Olavi astui suoraan erään nuoren tytön luo ja kumarsi. Viulu hiljeni ja aloitti samalla niin villin polkan, että tanssijat jäivät hämmästyneinä katsomaan.

Mutta Olavi kiisi lattialla tyttönsä kanssa — sellaista tanssia ei ollut koskaan nähty. Olavi otti toisen tytön, ja kolmannen, vei kutakin vain pari kierrosta ympäri ja vaihtoi taas. Ei saattanut heitä paikoilleen, vaan heitti kevyesti luotaan ja kumarsi uudelle, samassa hurjassa vauhdissa tanssia jatkaen.

»Mitähän se tarkoittaa?» kuiskailtiin väkijoukossa.

»Se tanssittaa nyt kaikki tytöt — viimeisen kerran poikamiehenä!»

»Tosiaankin!» Ja ihmiset hymyilivät ja katselivat ihailleen hurjaa tanssia. Olisihan ollut ihme, ellei häissä olisi ollut jotain kummallista, kuten kaikessa muussakin.

Olavi heitti taaskin toverinsa syrjään ja kumarsi sitten syvään ja kohteliaasti Kyllikille, joka seisoi hämmästyneenä ja levottomana, tietämättä mitä ajatella.

Soittaja, joka näki kenet Olavi nyt otti, soitti tulisemmin kuin koskaan, ja morsiuspari kiisi kuin ilmassa. Kiisi kerran, kaksi, kolme, neljä kertaa tuvan ympäri.

Silloin, viidennellä kierroksella, viulu äkkiä vaiken, välähti ohi tanssivan Olavin toisessa kädessä ja iskeytyi kappaleiksi [3] pöydän kulmaan.

Hääväki katsoi pelästyneenä morsiuspariin. Mutta he seisoivat rinnakkain huoneen perällä, ikään kuin tuo kaikki olisi kuulunut tanssin loppuaskeliin.

»Anteeksi, jos tuntuu oudolta!» virkkoi sulhanen hymyillen.
»Ymmärrättehän, ettei sillä viululla, jolla minut on soitettu ukkomieheksi [4], enää koskaan soiteta. Hyvää yötä!»

Joukosta kuului ihastuksen huudahduksia. Sellainen lopputanssi! Sellainen sulhanen! Kukaan muu ei olisi sellaista keksinytkään!

Väki hymyili, sulhanen hymyili ja Moision ukko hymyili pöydän takana: niin sen pitää ollakin! On minun tyttäreni yhden viulun arvoinen!

Morsian yksin seiso kalpeana — niin kuin taas olisi ollut kesäinen sunnuntai-ilta ja hän olisi seisonut joen rannalla ja nähnyt kuinka rinnettä alas riensi mies, jonka kasvoilla paloi vihan tuli.

1 *taukosi* inf. *tauota* lakata

2 *siunaa itsesi* rukoile (viimeinen rukouksesi)

3 *iskeytyi kappaleiksi* särkyi iskusta kappaleiksi

4 *ukkomies* naimisissa oleva mies

15. Morsiuskamari

Olavi astui edestakaisin morsiuskamarissa kiivain askelin.

Kyllikki oli seisonut paikallaan hiljaa ja kalpeana. Nyt hän lähestyi hitaasti.

»Olavi», hän sanoi äänessään tuskaa ja hellyyttä. »Mitä tämä oikein merkitsee, rakas...?»

»Rakas!» Olavin äänessä oli katkeraa ivaa. »Pysy kauempana!» Hän työnsi tytön kiivaasti luotaan.

Kyllikki astui uudelleen pari askelta Olavia kohti, pää pystyssä.

»Mitä tämä merkitsee, Olavi?» hän kysyi toisen kerran.

Olavin veri kuohui: että syyllinen uskalsi seisoa tuolla lailla ja katsoa häntä suoraan silmiin! Samassa hänen katseensa osui mor-siuskruunuun, tuohon puhtauden vertauskuvaan [1].

»Sitä», hän huusi raivokkaasti, »että sinä kannat vääriä koristeita!»

Hän tarttui kruunuun ja heitti sen lattialle: »Valehtelija, valehtelija!»

»Tahtoisitko nyt viimeinkin sanoa mitä tämä kaikki merkitsee?» kysyi Kyllikki taas, niin muuttuneella äänellä, että hän pelästyi sitä itsekin.

»Kyllä, jumalauta [2]! Jos minulla olisi revolveri, niin vastaisin sinulle niin ettet enää ikinä kyselisi!»

Kyllikistä tuntui kuin kaikki veri olisi paennut hänen suonistaan. Hän tunsu seisovansa jonkin suuren ja hirveän edessä, josta riippui koko heidän tulevaisuutensa — yhdestä ainoasta sanasta ja liikkeestä, johon hän ensiksi ryhtyisi. Hän muisti äkkiä jotakin ja veri nousi hänen päähänsä...

Uskaltaisiko tuo mies? Oliko hänen vihansa suurempi kuin hänen rakkautensa?

Hän teki nopeasti päätöksensä: nyt tai ei koskaan! Hän astui pöydän luo, avasi laatikon, otti sieltä jotakin ja laski sen pöydälle, tyynesti, vaikka sydän löi niin että jyskytti.

Pöydällä oli vanhanaikainen, iso revolveri.

»Siinä on se jota halusit — ja minä odotan vastausta.»

Ratkaiseva hetki oli tullut.

Olavi seiso i liikkuuattomana, tuijottaen tyttöön. Hän oli näh nyt hänet kerran ennenkin samanlaisena — silloin vanhan Moision edessä. Tuo muisto iski häneen kuin kauhea tuska. Epätoivoisena hän syöksyi Kyllikin eteen:

»Mitä sinä tarkoitat — tahdotko tehdä minut hulluksi? Sinä pyydät vastausta. Minä annan sen sinulle. Sinä olet pettänyt minut! Sinä olet turmellut minun hääiltani — sinä et ole puhdas, vaan sinä... Tunnetko sinä sen miehen, jolla oli tänä iltana punainen nauha kaulassaan?

Valehtelee nytkin, jos uskallat!»

»Tunnen — hyvinkin.»

»Tietysti, kuinkas muuten...!» Olavi nauroi kamalaa naurua. »Se mies tuli eteeni minun hääiltanani ja sanoi...»

»Mitä hän sanoi?»

»Sitä minkä sinä itsekin tiedät — että sinä olet ollut hänen vaimonsa, vaikka vihkimättä!»

Kyllikki tuns i joka jäsenensä vapisevan. Hän tuns i vihaavansa Olavia — koko miessukua [3], jotka puhuivat omasta hääillastaan ja omasta onnestaan ja vaativat puhtautta — muilta, mutta ei itseltään! Hän tuns i, että heidän kahden täytyi nyt iskeä yhteen — rikkoa kaikki, jos he halusivat jotakin rakentaa.

»Entä sitten?» hän kysyi kylmällä ja kirkkaalla äänellä.

»Entä sitten -?» huusi Olavi.

»Niin. Sehän on vain yksi ainoa, vai onko ilmoitettu useampia?»

»Yksi ainoa! Herra Jumala, minä tapan sinut — nyt, tällä hetkellä!»

»Tapa!» Hän katsoi suoraan Olaviin ja jatkoi kylmällä, varmallalla äänellä: »Kuinka monta vihkimätöntä vaimoa sinulla itselläsi on ollut?»

Olavi huusi kuin häntä olisi pistetty puukolla rintaan.

»Minä tapan sinut ja minä tapan itseni... Miksi minun pitää kärsiä tätä helvettiä...!»

Kyllikki seisoj paikallaan, antaen toisen raivota. Vihdoin hän meni hiljaa Olavin luo.

»Pitääkö minun vihata ja halveksia vai rakastaa sinua?» hän kysyi. »Sinä kuuntelet juopuneen valheita sen sijaan että kysyisit minulta itseltäni, tai edes selittäisit, kun sitä pyysin. Minä en ihmettele, että tuo mies antoi sinun hääiltanasi maistaa samaa myrkkyä, jota sinä varmaan olet valmistanut monelle muulle. Hän on nuo-ruudentoverini, erään suuren talon poika, ja minä olin lapsesta saakka ikään kuin luvattu hänelle. Hän piti minua morsiamenaan ja yritti joskus hyväilläkin, kun olin vielä niin nuori, etten ymmärtänyt edes suuttua. Mutta siinä onkin kaikki, vaikka hän on koettanut saada sinua uskomaan muuta.»

»Onko se totta, Kyllikki?» huudahti Olavi.

»On. Minä olen kyllä puhdas, mutta sinä — onko sinulla oikeus vaatia puhtautta?»

»Onko minulla oikeus...?»

»Sinulle olisi ollut oikein», jatkoi Kyllikki, »jos asia olisi ollut niin kuin sinä luulit! Ja sinä tiesit sen itse, siksi sinä raivosit ja uhkasit tappaa. Sinä sanoit että minä olen turmellut sinun hääyösi. Eikö sinulla ole jo ollut hääyösi...? Mutta minun hääyöni — sitä ei ole ollut eikä sitä tule koskaan!»

Hän purskahti epätoivoiseen itkuun.

Olavi vaipui polvilleen hänen eteensä.

»Kyllikki...»

»Kyllikki, mikset sinä vastaa? Jos sinä et voi antaa minulle anteeksi, niin minä tapan itseni!»

Mutta Kyllikki ei vastannut. Hän vain kumartui, tarttui Olavin käsiin kohottaen hänet ylös ja puristi hänet sitten lujasti itseään vasten. Lämmin aalto nousi Olavin rintaan ja hän kiersi käsivartensa lujasti Kyllikin ympärille. He olivat siinä pitkän aikaa liikkumatta, sanomatta sanaakaan, rauhoittuen vähitellen kuin itkusta väsyneet lapset.

»Olavi!» sanoi Kyllikki vihdoin. »Kun sinä pyysit minua vaimoksesi, niin sanoit, ettet pyydä minua jakamaan kanssasi onnea, vaan kärsimään.»

»Mutta minä toivoin kuitenkin onnea!»

»Mutta se tarkoitti juuri tätä iltaa — tämä on meidän ensimmäinen kärsimyksemme.»

»Johon särkyi kaikki... kaikki!»

»Ei kaikki... meidän häyöymme onni vain. Kaikki muu on jäljellä.»

»Onko se totta, Kyllikki? Voitko sinä unohtaa sen mitä...?»

»Ei sanaakaan enää», keskeytti Kyllikki. »Ei nyt eikä koskaan! Minä olen sen jo unohtanut.»

»Kaikkiko?»

»Kaikki — sinun tähtesi kaikki, Olavi!»

Olavi sulki hänet onnellisena ja kiitollisena syliinsä.

1 *vertauskuva* symboli

2 *jumalauta* (melko vahva) voimasana

3 *koko miessuku* kaikki miehet

16. Muuan [1] kotiintulo

Syksyinen iltapäiväaurinko hymyili muuten viileään säähän.

Olavi ei voinut tänään pysyä hetkeäkään paikallaan.

Hän riensi kamariin, loi ympärilleen tutkivan katseen, vilkaisi vielä kerran lämpömittariin seinällä ja hymyili:

»Kyllä täällä nyt alkaa olla sopivan lämmintä!»

Sitten taas tupaan. Hän nosti kahvipannun tulelta, kaatoi kahvia kuppiin ja maistoi:

»Se on hyvää!»

Pisti sitten kätensä taskuihin ja alkoi astua edestakaisin huoneessa:

»Mitähän hän ajattelee, kun minä en olekaan asemalla vastassa? No, kyllä hän arvaa ja ymmärtää... Nyt niiden pitäisi olla Aittamäessä...»

Hän vilkaisi levottomasti kelloon:

»Ei, kyllä ne varmaan ovat jo ainakin Simolan kohdalla... Kunhan vain eivät aja liian kovaa! No, Kyllikki pitää kyllä siitä asiasta huolen...»

Olo alkoi tuntua yhä kummallisemmalta. Hän käveli ja käveli, katsoi ikkunasta ulos eikä tietänyt miten olla.

»Nyt! Kymmenen minuutin päästä he ovat täällä!»

Hän riensi uunin luoja teki tulen takkaan.

Sitten hän meni kamariin ja toi sieltä pienen vuoteen — oman tekemänsä. Kaikki oli kunnossa: valkoinen lakana, punakukkainen peite ja pehmeä lumivalkoinen tyyny.

»Tuohon noin!» puheli Olavi ajatuksissaan, asettaen vuoteen tulen eteen. »Siihen minä hänet heti kannan, ja me itse istumme tässä vieressä.»

Tien käänteestä, puiden takaa, ilmestyi vihdoinkin esiin ruskea hevosen pää. Olavi riensi kuin tuuli portaita alas.

»Tervetuloa!» hän huusi jo kaukaa.

Ja katseli Kyllikkiä — ja sitä, mitä hän piti sylissään.

»Anna minulle, anna minulle!»

Kyllikki ojensi hänelle hymyillen villapeitteisiin kiedotun käärön.

Olavin kädet vapisivat, kun hän tunsikin käsivarsillaan.

Ajomies hymyili, Kyllikki hymyili, mutta Olavi ei huomannut heidän hymyään, hän riensi jo kääreineen rakennusta kohti. Muutaman askeleen päässä hän kuitenkin pysähtyi ja veti toisella kädellään syrjään päällimmäistä peitettä. Sieltä katsoivat pienet punertavat kasvot ja niiden keskeltä kaksi kirkasta silmää.

Olavin täytti sellainen ilo, että hänen täytyi puristaa kääre rintaansa vasten, muuten se olisi pudonnut.

Kyllikki katseli hänen puuhiaan säteilevin silmin.

Kun hän sitten astui jäljessä sisään, hän jäi iloisesti yllättyneenä ovelle seisomaan. Takkatuli, pieni vuode, pöydässä oleva kahvi — hän näki ne kaikki yhdellä silmäyksellä.

Mutta Olavi seisoikin kumartuneena vuoteen yli:

»Saahan näitä avata?»

»Saa, saa!» nauroi Kyllikki ruveten riisumaan päällysvaatteitaan.

Olavi oli saanut pienokaisen ulos peitteistään. Hän kohotti sen pieniä käsivarsia, käänsi sitä, katseli kauan sen kasvoja, nosti ilmaan, suuteli kevyesti otsalle.

»Sellainen poika — sellainen poika, Kyllikki!»

Hän kääntyi ympäri.

»Hyvänen aika [2], Kyllikki, sielläkö sinä seisot...? Millainen hupsu minä olen, kun olen sinut sillä lailla unohtanut! Tervetuloa, Kyllikki, tuhannesti tervetuloa!»

Hän sulki Kyllikin syliinsä:

»Kuinka reipas ja kaunis sinä olet — olet vain nuortunut! Kiitos sinulle kaikesta... äiti!»

»Kiitos itsellesi!» Kyllikki vastasi liikuttuneena.

»Minä olen keittänyt sinulle kahvia, ja nyt minä aivan unohdan sen...» muisti Olavi äkkiä.

»Oletko sinä keittänyt kahvia?» ihmetteli Kyllikki iloisin silmin.

»Kuka sitten, ei kukaan muu olisi saanut keittää sitä tällä kertaa. Tule, Kyllikki!»

He istuutuivat pöydän ääreen ja joivat — mitään sanomatta, toisiaan katsellen. Ja molempien lämpimät ajatukset kiersivät kuin vartioiden pientä valkoista vuodetta.

»Tulehan katsomaan!»

Olavi veti Kyllikkiä takaikkunan luo ja osoitti kädellään ulos.

Alhaalla lepäsi Isosuo laajana heidän edessään. Suon reunasta lähti kaksi isoa viemäriojaa [3], joiden edeltä miehet parhaillaan kaatoivat

metsää. Ne olivat kuin kaksi mahtavaa tietä, jotka johtivat eteenpäin, tulevaisuuteen. Ilta-aurinko paistoi suolla työskenteleviin miehiin, siellä täällä välähti kirveen metalli ja vesi välkkyi ojissa kuin hopea.

»Se on siis alkanut!» huudahti Kyllikki ihastuneena.

Olavi käänsi hänet ikkunasta itseensä päin ja katsoi hänen silmiinsä, ikään kuin hän olisi sulkenut siihen katseeseen kaikki, mitä he olivat eläneet ja nähneet, surreet ja toivoneet.

»Nyt se on vihdoinkin alkanut!» hän sanoi hiljaa, puristaen Kyllikin lujasti rintaansa vasten.

1 *muuan* eräs

2 *hyvänen aika* voi hyvät ihmiset, voi taivas, voi voi

3 *viemärioja* pääoja, suuri oja, joka vie pois vettä alueelta, joka halutaan kuivattaa

Henning Mankell, Johan Werkmäster - Mies rannalla

Mies nousee taksiin. Perillä taksikuski huomaa, että mies istuu takapenkillä kuolleenä. Onko hän saanut sairaskohtauksen, vai onko hän tehnyt itsemurhan?

Komisario Kurt Vallander saa pian tietää, että mies on murhattu.

Mutta kuka on murhannut hänet ja miksi?

Henning Mankeli on ruotsalainen kirjailija, joka on kirjoittanut useita suosittuja rikosromaneja.

Oli iltapäivä huhtikuun lopulla. Komisario Kurt Wallander istui työhuoneessaan Ystadin poliisitalossa. Kello oli vähän yli viisi.

Wallander nousi, asteli ikkunan ääreen ja katseli ulos. Ulkona puut heiluivat kovassa tuulessa.

Satoi. Lämpömittari näytti neljää astetta. Kevät ei ollut päässyt vielä kunnolla vauhtiin.

Wallander puki takin päälleen.

Hän käveli ulos poliisitalon ovesta ja meni autonsa luo.

Hän ajoi kohti kaupungin keskustaa, kääntyi Malmövägenille ja pysähtyi marketin pihaan.

Kännykkä soi juuri, kun Wallander oli astumassa ulos autosta.

Soittaja oli Hansson, toinen poliisi.

— Missä olet? Hansson kysyi.

— Olin menossa ostamaan ruokaa, Wallander vastasi.

— Se saa odottaa, Hansson jatkoi. Sinun pitää tulla tänne. Olen sairaalassa. Tapaamme pihalla.

— Mitä on tapahtunut? Wallander kysyi.

— Sitä on vähän vaikea selittää. Parasta että tulet tänne, Hansson vastasi.

Wallander ajoi sairaalaan.

Matka kesti vain muutaman minuutin. Hansson odotti sairaalan pääoven luona. Hän näytti palelevan kylmässä sateessa.

— Sinun pitää puhua erään taksinkuljettajan kanssa, Hansson selitti. — Hän on tuolla sisällä kahvilla. Hän on hyvin järkyttynyt.

Wallander seurasi Hanssonia sairaalan kahvilaan.

Taksinkuljettaja istui siellä.

Hän oli noin 50-vuotias, lihava mies. Miehen nimi oli Stenberg. Hän näytti säikähtäneeltä.

— Mitä on tapahtunut? Wallander kysyi.

Taksimies kertoi.

Hän oli saanut tilauksen Svartesta, pieneltä asuinalueelta Ystadin läheltä. Tilaajan nimi oli ollut Alexandersson. Mies oli sanonut, että hän odottaa taksia päätien varressa.

— Kun tulin Svarteen, mies seiso siellä odottamassa kuten oli luvannut, Stenberg kertoi. — Hän istui takapenkille ja pyysi ajamaan keskustaan. Näin peilistä, että mies laittoi silmät kiinni. Luulin, että hän nukahti. Kaupungissa pysäytin auton torin laitaan. Mies ei liikahtanut. Yritin herättää häntä, mutta en saanut häntä hereille. Ajoin suoraan sairaalaan. Täällä lääkärit kertoivat, että mies oli kuollut.

— Oliko hän kuollut? Wallander varmisti ja rypisti otsaansa.

Stenberg ja Hansson nyökkäsivät molemmat.

— Näyttikö mies sairaalta tai oliko hän loukannut itsensä? Wallander kysyi.

— Ei, sellaista en huomannut, Stenberg sanoi.

— Tiedämmekö, kuka kuollut mies on? Wallander kysyi.

Hansson otti esiin muistikirjansa ja luki:

— Göran Alexandersson, 49 vuotta. Yksityisyrittäjä, toimii tietokonealalla. Asuu Tukholmassa. Hänellä oli lompakossa aika paljon rahaa ja useita luottokortteja.

— Merkillinen tapaus, mutta oletan, että mies sai sydänkohtauksen. Mitä lääkärit sanovat? Wallander kysyi.

— He eivät tiedä, mihin mies kuoli.

— He tutkivat miehen ruumiin tarkemmin ja selvittävät kuolinsyyn, Hansson selitti.

◆◆◆

Tuntia myöhemmin Wallander tiesi vähän enemmän kuolleesta miehestä. Hansson oli soittanut Tukholmaan ja puhunut Alexanderssonin sihteerin kanssa. Alexandersson oli ollut naimisissa, mutta eronnut kymmenen vuotta sitten. Hänellä oli ollut myös yksi lapsi, poika. Poika oli kuollut seitsemän vuotta sitten.

— Kysytkö, mitä mies teki Ystadissa? Wallander kysyi.

— Kyllä, Hansson vastasi. Hän oli sanonut sihteerille, että hän on viikon lomalla. Hänellä oli huone Ystadissa, hotelli Kung Karlissa.

— Lähdetäänpä käymään siellä, Wallander sanoi.

◆◆◆

Wallander ja Hansson tutkivat Alexanderssonin hotellihuoneen.

He kävivät huoneen tarkasti läpi, mutta eivät löytäneet mitään mielenkiintoista. Sen jälkeen he kyselivät hotellin työntekijöiltä, oliko heillä jotain tietoa miehestä, mutta mitään ei selvinnyt.

Kukaan ei ollut soittanut Alexanderssonin huoneeseen tai käynyt hänen luonaan.

— Mies asui täällä Ystadissa, mutta oli Svartessa kun tilasi taksin. Miten hän sinne pääsi? Wallander mietti.

— Kyselen taksiyhtiöstä, onko joku kuljettanut hänet sinne, Hansson sanoi.

He ajoivat takaisin poliisiasemalle.

Wallander meni työhuoneeseensa.

Kello oli melkein kahdeksan, kun Hansson koputti ovelle.

— Oletko saanut jotain selville? Wallander kysyi.

— Kyllä, tarkistin taksit, Hansson kertoi. Alexandersson on ajanut taksilla Svarteen kolme kertaa neljän päivän aikana. Joka kerta hän on jäänyt pois Svarten laitamalla. Hän on ajanut sinne päin aikaisin aamulla ja soittanut iltopäivällä taksin hakemaan pois.

Wallander nyökkäsi.

— Ehkä hänellä oli rakastajatar Svartessa, Wallander sanoi.

Hän nousi ja asteli ikkunan ääreen.

Puista näki, että tuuli oli yltenyt.

Pian tulisi myrsky.

◆◆◆

Kaksi päivää myöhemmin aamulla Wallanderin puhelin soi. Soittaja oli lääkäri, jolla oli tietoja Alexanderssonista. Lääkäri oli tutkinut miehen ruumiin.

— Mihin hän kuoli? Wallander kysyi. Oliko se sydänkohtaus vai aivoverenvuoto?

— Ei kumpikaan, lääkäri vastasi.

— Näyttää siltä, että hän joko teki itsemurhan tai sitten joku murhasi hänet.

— Murhasi? Tarkoitatko, että Alexandersson murhattiin taksin takapenkillä? Wallander ihmetteli.

Lääkäri sanoi:

— En tiedä, miten murha on tapahtunut. Tiedän vain, että hän kuoli myrkkyyn. Myrkky on ollut sekoitettuna johonkin juomaan tai ruokaan, jota Alexandersson on syönyt.

Se oli yllättävä tieto.

Wallander ei olisi ikinä uskonut, että joku olisi murhannut miehen.

Wallander istui työpöytänsä ääressä.

Huoneessa oli myös kaksi muuta poliisia: Hansson ja Ann-Britt Höglund.

— Näyttää siis siltä, että Alexandersson on murhattu, Wallander sanoi. — Hänen kuolemansa ei ollut luonnollinen, vaan hänet myrkytettiin. Emme vielä tiedä, milloin hän sai myrkkyä ja miten kauan kesti ennen kuin myrkky alkoi vaikuttaa.

— Onko mahdollista, että hän teki itsemurhan? Ann-Britt Höglund kysyi.

— Ei, Wallander vastasi.

— En usko, että kuolettavaa myrkkyä ottanut henkilö soittaisi taksin. Olen melko varma siitä, että Alexandersson murhattiin.

He päättivät, että Ann-Britt Höglund yrittää saada yhteyttä Alexanderssonin entiseen puolisoon.

Nainen asui tietävästi Ranskassa.

Hansson puolestaan pyytäisi Tukholman poliisia tutkimaan Alexanderssonin kodin.

Hansson ja Ann-Britt Höglund lähtivät huoneesta.

Wallander kaatoi itselleen kupin kahvia.

Hän asteli ikkunan ääreen ja pohti, mistä aloittaisi.

Puoli tuntia myöhemmin hän istui autossaan ja ajoi kohti Svartea.

Aurinko paistoi ja tuuli oli tyyntynyt.

Wallander ajatteli, että ehkä kevät sittenkin tulisi pian.

Hän pysäytti auton ja astui ulos.

Tänne Alexandersson oli siis tullut, Wallander ajatteli. Mies oli tullut tänne aamulla ja palannut takaisin Ystadiin iltapäivällä.

Hän oli tehnyt saman monena päivänä peräkkäin.

Neljäntenä päivänä hänet oli myrkytetty, ja hän oli kuollut taksin takapenkille.

Wallander lähti kävelemään ja tutki aluetta. Rannalla oli useita kesähuviloita, jotka olivat tyhjillään tähän aikaan vuodesta. Wallander kohtasi kävelyllään vain pari ihmistä. Alue tuntui melkein autiolta.

Hän kääntyi ja palasi autolle.

Hän aikoi juuri lähteä ajamaan, kun hän näki vanhan naisen eräässä puutarhassa.

Hän asteli aidan luo.

— Anteeksi, Wallander huusi naiselle.

Nainen kääntyi ympäri ja katsoi uteliaana Wallanderia.

— Minun nimeni on Kurt Wallander. Olen Ystadin poliisista, Wallander sanoi.

Nainen tuli aidan luo ja ojensi kätensä.

— Minä olen Agnes Ehn, nainen esitteli itsensä.

— Täällä on kaunista, Wallander sanoi.

— Asutteko täällä ympäri vuoden? hän kysyi naiselta.

— Ei, vain puoli vuotta kesäaikaan, nainen vastasi. — Tulen yleensä huhtikuun alussa ja viivyn lokakuuhun. Talvella asun Halmstadissa. Olen eläkkeellä oleva opettaja. Mieheni kuoli joitakin vuosia sitten.

— Satuitteko näkemään viime viikolla miestä, joka tuli tänne muutaman kerran yksin taksilla? Wallander kysyi.

Naisen vastaus yllätti hänet.

— Kyllä minä näin. Hän halusi tilata taksin ja lainasi minulta puhelinta sitä varten. Jos se nyt oli se mies, jota tarkoitat. Hän oli hyvin kohtelias. Hänen nimensä taisi olla Alexandersson.

— Juuri häntä minä tarkoitan, Wallander sanoi.

— Onko jotain tapahtunut? Agnes Ehn kysyi.

— Valitettavasti Alexandersson on kuollut, Wallander sanoi.

Nainen näytti pelästyneeltä.

— Kamalaa. Mitä tapahtui? hän kysyi.

— Emme tiedä vielä, Wallander vastasi. Toistaiseksi tiedämme vain, että hän on kuollut. Onko teillä mitään tietoa, mitä hän teki täällä Svartessa? Hän on kai käynyt tapaamassa jotakuta.

Nainen mietti.

Hän ei osannut kertoa paljon.

— Mies meni tästä rantaan päin. Toiselta puolelta taloa menee polku rantaan. Alexandersson käveli polkua ja jatkoi eteenpäin rantaa pitkin. Hän tuli takaisin vasta iltapäivällä, nainen kertoi.

— Oliko hän yksin? Wallander kysyi.

— Kyllä, mutta hän on tietenkin voinut tavata jonkun rannalla, Agnes Ehn vastasi.

— Ranta tekee mutkan, joten näen siitä vain pienen osan.

Wallander jatkoi kyselemistä, ja Agnes Ehn vastasi sen verran kuin pystyi.

Alexandersson ei ollut näyttänyt levottomalta tai käyttäytynyt millään tavalla oudosti. Hän oli ollut kiltti, kohtelias ja ystävällinen.

— Hän halusi ehdottomasti maksaa puhelunsa, Agnes Ehn kertoi. — Surullista, että hän on kuollut. Hän oli oikein mukava mies.

Wallander nyökkäsi.

Hän antoi puhelinnumeronsa Agnes Ehnille ja pyysi soittamaan, jos tämä muistaisi vielä jotain.

Sitten hän ojensi kätensä ja kiitti avusta.

Hän kiersi talon ja käveli polkua pitkin rantaan.

Hän asteli vesirajaan asti.

Ranta oli autio.

Ketään muita ei näkynyt, mutta kun Wallander kääntyi, hän näki, että Agnes Ehn katseli häntä.

Alexanderssonin on täytynyt tavata joku täällä rannalla tai jossakin muualla Svartessa, Wallander ajatteli.

Kysymys kuului, kuka se on ollut.

Wallander käveli rantaa pitkin vähän matkaa. Sitten hän kääntyi takaisin autolleen ja ajoi poliisitalolle.

Hän meni työhuoneeseensa ja sulki oven.

Yhden aikaan hänellä alkoi olla nälkä.

Juuri kun hän oli lähdössä lounaalle, oveen koputettiin.

Hansson astui sisään.

Hän näytti siltä kuin hänellä olisi jotain tärkeää kerrottavaa.

— Kuten muistat, Alexanderssonin poika kuoli seitsemän vuotta sitten, Hansson aloitti. — Hänet surmattiin. Ketään ei kuitenkaan saatu kiinni tai tuomittu teosta.

Wallander tuijotti Hanssonia pitkään.

— Hyvä, hän sanoi sitten. — Nyt meillä on jotain, mistä voimme jatkaa. Tosin en oikein tiedä, mitä.

Nälkä oli poissa.

Wallanderilla oli nyt muuta ajateltavaa.

Kello neljä iltapäivällä Ann-Britt Höglund koputti Wallanderin oveen.

— Sain kiinni Alexanderssonin entisen puolison, hän sanoi ja astui huoneeseen. — He ovat olleet erossa useita vuosia eivätkä ole tavanneet tai puhuneet keskenään. Mutta nainen tietysti järkyttyi, kun kerroin, että Alexandersson on kuollut.

— Oliko hänellä mitään tietoa siitä, miksi mies oli tullut tänne? Wallander kysyi.

Ann-Britt Höglund vastasi:

— Ei. Hän ei tiennyt myöskään ketään, jolla olisi jokin syy murhata Alexandersson.

— Kysytkö jotain heidän pojastaan ja pojan kuolemasta? Wallander tiedusteli.

— Ei, en kysynyt, Ann-Britt Höglund sanoi.

— Se pitäisi tehdä. Sinun pitää soittaa naiselle uudestaan, Wallander sanoi.

Ann-Britt Höglund nyökkäsi ja lähti huoneesta.

◆◆◆

Wallander lähti poliisitalolta vähän yli viisi.

Hän istui autoon ja lähti ajamaan Svarteen päin. Tällä kertaa hän jätti auton vähän kauemmas taloista.

Hän avasi takaluukun ja otti esiin kumisaappaat.

Hän pani saappaat jalkaan ja käveli alas rantaan.

Alexanderssonin on täytynyt tavata joku täällä rannassa, Wallander ajatteli.

Tarkemmin sanottuna hänen on täytynyt sopia tapaamisesta jonkun kanssa. Myrkkymurhaajaa ei kohdata sattumalta.

Wallander käveli rantaa pitkin ja tarkasteli kesähuviloita.

Ehkä joka kolmannessa talossa näytti olevan asukkaita.

Seuraavana päivänä Wallander ja Ann-Britt Höglund tulisivat takaisin.

He koputtelisivat huviloiden oville ja kyselisivät Alexanderssonista.

Jonkun on täytynyt nähdä hänet rannalla. Jonkun on täytynyt nähdä, kenet hän on tavannut.

Äkkiä Wallander näki, että hän ei ollut rannalla yksin.

Häntä vastaan asteli vanha mies.

Miehen vierellä kulki iso musta koira.

Mies nosti hattua ja tervehti Wallanderia.

— Kevät on myöhässä tänä vuonna, mies sanoi.

— Niin on, mutta kyllä se pian tulee, Wallander vastasi.

Hän kumartui taputtamaan koiraa.

— Te varmaan käytte rannalla joka päivä, Wallander sanoi.

— Kyllä. Olen asunut täällä siitä asti, kun jäin eläkkeelle. — Asun tuossa talossa vähän matkan päässä, mies sanoi ja osoitti rannan taloja.

Wallander nyökkäsi. Hän sanoi:

— Olen Ystadin poliisista. Oletteko nähnyt täällä viime päivinä miestä, joka on kuljeskellut yksin rannalla?

— En, kuka se olisi mahtanut olla? mies sanoi ja hymyili.

— Tähän aikaan vuodesta täällä ei ole muita kulkijoita kuin minä.

— Oletteko aivan varma? Wallander kysyi. Mies sanoi:

— Kyllä, käyn koiran kanssa ulkona kolme kertaa päivässä. En ole nähnyt täällä kulkemassa ketään, ennen kuin nyt tapasin teidät.

Wallander nyökkäsi.

— Sitten en häiritse teitä enempää, hän sanoi.

Wallander jatkoi eteenpäin.

Vähän ajan päästä hän pysähtyi ja kääntyi. Koiraa taluttavaa miestä ei enää näkynyt.

Mies tietää jotain, Wallander ajatteli. Hän oli nähnyt miehen silmistä, että tämä tiesi jotain, mitä ei halunnut kertoa.

Wallander mietti, mitä se voisi olla.

Wallander katseli ympärilleen.

Ranta oli tyhjä.

Hän seisoa aivan hiljaa useita minuutteja. Sitten hän käveli takaisin autolleen ja ajoi kotiin.

Seuraavana aamuna Wallander heräsi aikaisin ja hikisenä.

Hän oli nähnyt painajaisunta, mutta hän ei muistanut, mitä unessa oli ollut.

Hän kävi suihkussa, joi aamukahvin ja luki lehden.

Kun hän ajoi kohti poliisitaloa, aurinko paistoi siniseltä taivaalta.

Päivästä voisi tulla lämmin.

Kevät oli vihdoon tullut.

Kahdeksalta Wallanderilla oli kokous Hanssonin ja Ann-Britt Höglundin kanssa.

— Puhuin uudelleen Alexanderssonin entisen puolison kanssa, Ann-Britt Höglund sanoi. — Kysyin heidän pojastaan. Hän ei halunnut puhua siitä. Hän kertoi, että pojan kimppuun oli käyty kadulla

Tukholmassa. Vaikutti siltä, että hyökkäyksellä ei ollut mitään tarkoitusta. Poikaa ei edes ryöstetty.

— Uskon edelleen, että Alexanderssonin kuolema liittyy jollain tavalla hänen poikansa kuolemaan, Wallander sanoi.

Hän kääntyi Hanssonia kohti.

— Sinä saat selvittää pojan kuolemaa tarkemmin. Minä ja Ann-Britt lähemme Svarteen kyselemään tietoja asukkailta.

◆◆◆

Kurt Wallander ja Ann-Britt Höglund ajoivat kohti Svartea.

— Täällä on kaunista, Ann-Britt Höglund sanoi.

— Kyllä, ainakin silloin kun aurinko paistaa, Wallander vahvisti.

He pysäköivät alueen keskelle.

He olivat suurentaneet Alexanderssonin valokuvan tämän ajokortista ja ottaneet siitä kopioita.

He aikoivat näyttää valokuvaa ihmisille ja kysellä, olivatko nämä nähneet Alexanderssonia.

Wallander sanoi:

— Aloitetaan rannalla olevista huviloista. Aloita sinä toisesta päästä rantaa, niin minä aloitan toisesta päästä. Tapaamme puolivälissä. Yritä myös selvittää, keitä asuu tyhjiissä huviloissa.

— Mitä oikeastaan haluat saada selville? Ann-Britt Höglund kysyi.

— Totuuden, Wallander vastasi. — Joku on varmasti nähnyt Alexanderssonin rannalla. Jonkun on täytynyt nähdä, kenet hän on tavannut.

◆◆◆

Ann-Britt Höglund meni ensin Agnes Ehnin taloon.

Wallander aloitti toisesta päästä talorivistöä.

Ensimmäisessä talossa oven avasi 30-vuotias nainen.

Hänellä oli päällään tahrainen haalari.

— En halua, että minua häiritään, nainen sanoi ärtyneenä.

— Olen poliisista, Wallander sanoi.

— Oletko ehkä nähnyt viime päivinä miestä kulkemassa yksin rannalla? hän kysyi naiselta.

— Kun maalaan, minulla on verhot alhaalla. En ole nähnyt ketään, nainen vastasi.

— Oletko taiteilija? Wallander kysyi.

— Kyllä. Se ei kai ole rikos, nainen sanoi.

— Etkä ole nähnyt mitään? Wallander varmisti.

Nainen puisti päättään.

— Sitten en häiritse enempää, Wallander sanoi.

Nainen sulki oven ja pani sen lukkoon. Wallander asteli seuraavaan taloon.

Talo oli melko uusi, ja siinä oli kaksi kerrosta.

Kun hän soitti ovikelloa, sisältä kuului koiran haukuntaa.

Wallander odotti.

Koira lopetti haukkumisen.

Oven avasi sama vanha mies, jonka Wallander oli aiemmin tavannut rannalla.

— Jaha, te taas, mies sanoi, eikä näyttänyt yllättyneeltä.

— Olen täällä kyselemässä rannan taloissa asuvilta ihmisiltä, ovatko he nähneet jotain, Wallander sanoi.

— Kerroin jo, että en ole nähnyt ketään, mies sanoi.

— Joskus voi muistaa jotain jälkeinpäin, Wallander sanoi.

Mies astui sivuun ja päästi Wallanderin sisään.

Koira nuuhki tulijaa uteliaana.

— Asutteko täällä ympäri vuoden? Wallander kysyi.

— Kyllä, mies vastasi. — Olin yli 20 vuotta lääkärinä Nynäshamnissa.

Kun jäin eläkkeelle, muutin vaimoni kanssa tänne.

— Ehkä puolisonne on nähnyt jotain. Onko hän paikalla? Wallander kysyi.

— Hän on sairas. Hän ei ole nähnyt mitään, mies vastasi.

Wallander otti esiin muistikirjansa.

— Mikä teidän nimenne on? Wallander kysyi.

— Ture Stenholm, mies vastasi. Vaimoni nimi on Kajsa.

Wallander sanoi:

— En häiritse tämän enempää. Mutta tulen ehkä takaisin muutaman päivän päästä puhumaan rouvan kanssa.

— Se ei kannata, Ture Stenholm sanoi. — Hän on hyvin sairas. Hänellä on syöpä ja hän kuolee pian.

— Ymmärrän, Wallander sanoi ja jatkoi:

— En häiritse teitä enempää.

Ture Stenholm avasi oven Wallanderille.

— Oliko myös puolisonne lääkäri? Wallander kysyi.

— Ei. Hän oli juristi, hän toimi syyttäjänä, mies vastasi.

Wallander kävi vielä kolmessa talossa, mutta mitään uutta ei selvinnyt.
Hän käveli autolle odottamaan Ann-Britt Höglundia.

Tälläkään ei ollut mitään kerrottavaa.

Vain Agnes Ehn oli nähnyt Alexanderssonin, ei kukaan muu.

He ajoivat takaisin Ystadiin.

◆◆◆

Kun Wallander astui työhuoneeseensa, puhelin soi. Soittaja oli lääkäri, joka oli tutkinut Alexanderssonin ruumiin. Hänellä oli lisää tietoa myrkystä.

Lääkäri kertoi:

— Alexandersson on voinut saada myrkyn siten, että hän ei ole huomannut sitä. En osaa sanoa, miten nopeasti myrkky on alkanut vaikuttaa, mutta siihen on kulunut ainakin puoli tuntia. Sen jälkeen kuolema on seurannut nopeasti.

Wallander kiitti lääkäriä ja lopetti puhelun.

Hän kutsui paikalle Hanssonin ja Ann-Britt Höglundin ja kertoi heille lääkärin puhelusta.

Sen jälkeen hän kertoi toisesta lääkäristä, Ture Stenholmista, joka asui rantahuvilassa Svartessa.

— Minulla on sellainen tunne, että ratkaisu löytyy Stenholmin talosta, Wallander sanoi.

— Lääkäri tuntee myrkyt, Ann-Britt Höglund sanoi.

— Kyllä, mutta en minä sitä ajattele, Wallander sanoi. — Se on jotain muuta. En vain keksi, mitä se on.

Hän pyysi Hanssonia selvittämään kaiken mahdollisen Ture Stenholmista ja hänen puolisostaan.

Wallander, Hansson ja Ann-Britt Höglund eivät tapaisi muutamaan päivään.

Huomenna olisi vappuaatto.

Heillä kaikilla olisi vappuna vapaata.

Vapunpäivänä Wallander kävi tapaamassa vanhaa isäänsä.

Hän myös käytti tilaisuutta hyväkseen ja maalasi keittiön.

Vapaapäivät kuluivat nopeasti.

Pian hän oli jälleen työn ääressä poliisitalolla.

Hansson tuli Wallanderin työhuoneeseen.

Hän oli ottanut selvää Ture Stenholmista ja tämän vaimosta.

— En löytänyt mitään epäilyttävää, Hansson sanoi. Kumpikaan ei ole tehnyt mitään laitonta tai rikokseen viittaavaa. Kajsa Stenholm oli

juristi. Hän toimi syyttäjänä Nynäshamnissa monta vuotta.

— Tiedän, Wallander sanoi.

Hansson laski Wallanderin pöydälle kansion.

— Tässä ovat kaikki tiedot Stenholmin pariskunnasta, Hansson sanoi.

Wallander kiitti Hanssonia.

Kun hän oli jälleen yksin huoneessaan, hän alkoi tutkia kansiossa olevia papereita. Tunnin päästä hän oli lukenut paperit huolellisesti läpi.

Hän ei ollut löytänyt mitään epäilyttävää. Silti hän oli varma, että Stenholmilla oli jotain tekemistä Alexanderssonin kuoleman kanssa.

Wallander meni Ann-Britt Höglundin luo ja antoi kansion hänelle.

— Haluan, että käyt läpi nämä paperit, Wallander sanoi. — Minä ja Hansson olemme lukeneet ne, mutta emme ole löytäneet mitään. Ehkä sinä löydät jotain.

Myöhemmin iltapäivällä Ann-Britt Höglund palautti kansion ja ravisti päätään.

Hänekään ei ollut löytänyt papereista mitään outoa.

Wallander sanoi:

— Meidän pitää varmaan aloittaa alusta. Nähdään aamulla. Päätetään silloin, miten jatketaan.

◆◆◆

Wallander lähti poliisitalosta ja ajoi Svarteen.

Hän teki kävelyretken rannalla, mutta ei tavannut ketään.

Mikä on se asia, mitä minä en huomaa? Vanhan lääkäri Stenholmin ja Alexanderssonin välillä on jokin yhteys. En vain keksi, mikä se on, hän mietti.

Wallander ajoi takaisin Ystadiin.

Hän otti Stenholmin tiedot sisältävän kansion mukaan kotiinsa.

Hän istui myöhään iltaan keittiön pöydän ääressä ja tutki kansiossa olevia papereita yhä uudelleen.

Äkkiä hän pani merkille asian, jota hän ei ollut ajatellut aikaisemmin.

Se oli vain pieni yksityiskohta, joka ei luultavasti merkinnyt mitään.

Hän päätti kuitenkin tutkia asiaa seuraavana päivänä.

Sinä yönä Wallander nukkui huonosti.

◆◆◆

Seuraavana päivänä Ystadissa satoi. Wallander saapui poliisitalolle jo seitsemältä. Hän joi ensin kupin kahvia.

Sen jälkeen hän käveli toiselle puolelle poliisitaloa, jossa syyttäjä Per Akessonilla oli huone.

Wallander tiesi, että Akessonilla oli tapana tulla aikaisin töihin.

Hän koputti oveen.

Akesson kutsui hänet sisään.

— Jaha, sinäkin olet täällä aikaisin, Akesson sanoi. — Sinulla on varmaan tärkeää asiaa.

— En tiedä, onko se tärkeää, mutta tarvitsen apuasi, Wallander sanoi.

Hän kertoi lyhyesti Alexanderssonin kuolemasta ja Ture Stenholmista.

Wallander selitti Akessonille:

— Tarvitsen apua asiassa, joka koskee rouva Stenholmia. Kajsa Stenholm on toiminut syyttäjänä, niin kuin sinäkin. Hän on toiminut Nynäshamnissa, mutta hän on ollut myös joitakin lyhyitä jaksoja syyttäjänä Tukholmassa.

Wallander selasi papereitaan.

Hän jatkoi:

— Seitsemän vuotta sitten Kajsa Stenholm oli joitakin kuukausia syyttäjänä Tukholmassa. Samaan aikaan Alexanderssonin pojan kimppuun hyökättiin kadulla ja hän kuoli. Tarvitsen apua selvittääkseni, onko näillä tapahtumilla jokin yhteys.

— Kuinka vanha poika oli?

Akesson kysyi.

— Hän oli täyttänyt 18, vastasi Wallander. — Hänen nimensä oli Bengt Alexandersson. Ehkä Kajsa Stenholmilla oli jotain tekemistä tapauksen tutkimusten kanssa. Voitko selvittää asiaa?

Akesson nyökkäsi.

— Teen mitä voin. Mutta älä odota liikoja, hän sanoi.

◆◆◆

Kolme tuntia myöhemmin Akesson soitti Wallanderille.

— Asia selvisi nopeammin kuin luulin, Akesson sanoi.

— No, mitä sait selville? Wallander kysyi. Akesson kertoi:

— Sain selville, että olit tosiaan oikeassa. Kajsa Stenholm oli syyttäjänä Tukholmassa, kun Alexanderssonin poika kuoli. Hän johti tapauksen tutkimuksia. Hän myös päätti lopettaa tutkimukset, kun ketään epäiltyä ei löydetty. Kajsa Stenholmin mielestä pojan tappajan etsimistä ei kannattanut jatkaa. Syyllistä ei koskaan saatu kiinni.

— Kiitos avusta, Wallander sanoi.

— Palaan asiaan.

Wallander laski puhelimen kuulokkeen.

Sitten hän nousi ja meni ikkunan luo.

Ikkunalasi oli huurussa.

Ulkona satoi rankasti.

Hän seiso i hetken ikkunan ääressä ja mietti.

Sen jälkeen hän soitti Hanssonille ja Ann-Britt Höglundille ja pyysi heitä tulemaan huoneeseensa.

Parin minuutin päästä molemmat olivat paikalla.

Wallander kertoi, mitä hän oli saanut tietää. Kajsa Stenholm oli hoitanut tutkimukset, jotka koskivat Alexanderssonin pojan kuolemaa.

— Mutta se ei välttämättä tarkoita, että naisella olisi jotain tekemistä pojan isän kuoleman kanssa. Sinähän kerroit, että nainen on kuolemansairas, Ann-Britt Höglund sanoi.

— Hänen miehensä väitti niin, Wallander sanoi. — En ole itse tavannut naista.

— En tiedä, mitä uskoa. En ymmärrä, miten asiat liittyvät yhteen, Hansson sanoi.

Wallander totesi:

— Se selviää vain yhdellä tavalla. Minä ja Ann-Britt lähdemme Svarteen Stenholmien luo ja selvitämme, mitä oikeastaan tapahtui.

Kurt Wallander ja Ann-Britt Höglund ajoivat Svarteen.

Wallander pysäköi Stenholmien huvilan eteen. Hän avasi portin, ja he kävelivät pihan yli talolle. Wallander soitti ovikelloa.

Vanha lääkäri Stenholm avasi oven heti.

Kumma kyllä, koiraa ei näkynyt.

— Toivottavasti emme häiritse, Wallander sanoi. — Meidän pitää esittää joitakin kysymyksiä.

— Mistä asiasta? Ture Stenholm kysyi äkäisenä. Hän näytti ärtyneeltä ja pelokkaalta.

— Kysyisin vielä rannalla kävelleestä miehestä, Wallander sanoi.

— Olen jo sanonut, että en ole nähnyt häntä, Stenholm sanoi.

— Haluaisin puhua vaimonne kanssa, Wallander sanoi.

— Se ei käy, Stenholm vastasi. Hän on vakavasti sairas. Hän makaa sängyssä. Mitä hän olisi nähnyt? Miksi te ette jätä meitä rauhaan!

Wallander nyökkäsi ja sanoi:

— Emme häiritse enempää. Emme ainakaan nyt. Mutta me tulemme takaisin ja silloin teidän pitää päästää meidät sisään.

Wallander nykäisi Ann-Britt Höglundia käsivarresta ja he alkoivat kävellä porttia kohti.

Ovi heidän takanaan pamahti kiinni.

— Miksi annoit periksi niin nopeasti? Ann-Britt Höglund kysyi.

— Joskus kannattaa antaa ihmisille aikaa ajatella, Wallander sanoi. — Sitä paitsi tarvitsen kotietsintäluvan syyttäjä Akessonilta, että voimme tutkia talon.

— Uskotko, että Ture Stenholm on tappanut Alexanderssonin, Ann-Britt Höglund kysyi.

— Kyllä, Wallander vastasi. — Olen varma siitä. Mutta en vieläkään tiedä, miten kaikki liittyy toisiinsa.

He ajoivat takaisin Ystadiin.

Samana päivänä Wallander sai Akessonilta kotietsintäluvan Stenholmin huvilaan. Wallander päätti kuitenkin, että he menisivät Svarteen vasta seuraavana päivänä.

Wallander heräsi aikaisin seuraavana aamuna. Hän veti ikkunaverhon ylös.

Ystadin kaupungin yllä lepäsi sankka sumu.

Hän otti esiin puhelinluettelon ja etsi Stenholmin numeroa.

Se ei ollut luettelossa.

Hän soitti numerotiedusteluun, josta kerrottiin, että numero oli salainen.

Wallander nyökkäsi itsekseen.

Hän oli arvannut oikein.

Wallander päätti lähteä Svarteen yksin.

Tällä kertaa hän ei ottaisi mukaan Ann-Britt Höglundia.

Sumu oli kuin paksu ja pehmeä seinä.

Wallander ajoi hitaasti.

Kello näytti muutaman minuutin yli kahdeksan, kun hän pysäköi Stenholmin huvilan luo.

Hän käveli portista ja soitti ovikelloa.

Vasta kolmannen soiton jälkeen Ture Stenholm avasi oven.

Kun hän näki, kuka ovella oli, hän yritti vetää oven kiinni.

Wallander sai kuitenkin jalan oven väliin ja veti oven auki.

— Teillä ei ole oikeutta tunkeutua sisään! vanha mies huusi.

— Minä en tunkeudu, Wallander sanoi. — Minulla on syyttäjän lupa tutkia talonne.

Ture Stenholm näytti äkkiä hyvin väsyneeltä.

— Tulkaa sitten sisään, hän sanoi hiljaa.

Wallander seurasi häntä huoneeseen, jossa oli useita kirjahyllyjä täynnä kirjoja. Koiraa ei näkynyt.

Wallander ja Stenholm istuivat nojatuoleihin.

— Eikö teillä ole todellakaan mitään kerrottavaa minulle? Wallander kysyi.

— En ole nähnyt mitään miestä rannalla, Stenholm sanoi.

— Vaimoni ei ole myöskään nähnyt ketään. Hän makaa yläkerrassa. Hän on hyvin sairas.

Wallander huokaisi.

Hän päätti mennä suoraan asiaan.

-Teidän puolisonne on toiminut syyttäjänä, hän aloitti. — Seitsemän vuotta sitten puolisonne toimi jonkin aikaa syyttäjän virassa Tukholmassa. Hän hoiti 18-vuotiaan pojan, Bengt Alexanderssonin, kuolemaan liittyneet tutkimukset. Koska ketään epäiltyä ei löydetty, vaimonne päätti lopettaa tutkimukset. Muistatteko tapauksen?

— En tietenkään muista, Stenholm sanoi. — Minulla ja vaimollani ei ollut tapana puhua työasioista.

Wallander sanoi:

— Mies, joka on kuljeskellut täällä rannalla, on kuolleen pojan isä. Hänet myrkytettiin ja hän kuoli taksin takapenkille. Onko teillä jotain sanomista siihen?

Vanha mies istui hiljaa.

Hänellä ei ilmeisesti ollut mitään sanottavaa.

— Kun jäitte eläkkeelle, muutitte Svarteen, Wallander sanoi.

Hän jatkoi:

— Svarte on pieni paikka, jota juuri kukaan ei tiedä. Teidän nimeänne ei ole puhelinluettelossa ja numeronne on salainen. Voi olla, että haluatte olla vain rauhassa, mutta siihen voi olla jokin muukin syy. Luulen, että muutitte tänne salaa. Halusitte paeta jotakin, mitä oli tapahtunut. Halusitte paeta jotakuta henkilöä, jota ette halua kohdata. Onko näin?

Wallander katsoi Stenholmia, mutta vanha mies ei edelleenkään sanonut mitään.

Wallander jatkoi:

— Te ja vaimonne muutitte tänne pakoon Alexanderssonia. Alexandersson vihasi vaimoanne. Hänen mielestään vaimonne ei ollut tehnyt tarpeeksi, jotta hänen poikansa kuolema olisi selvinnyt. Hän vainosi teitä. Te muutitte tänne, mutta hän löysi teidät.

Ture Stenholm huokaisi raskaasti, mutta oli edelleen hiljaa.

— Te luulitte, että olitte päässeet pakoon Alexanderssonilta, Wallander sanoi. — Mutta eräänä päivänä näitte hänet. Hän käveli teitä vastaan rannalla, kun olitte kävelemässä koiran kanssa. Hän syytti vaimoanne siitä, että pojan kuolema oli ratkaisematta. Hänen mielestään se oli vaimonne syy. Mies käyttäytyi uhkaavasti. Hän palasi takaisin joka päivä. Te ette tienneet, miten pääsisitte eroon hänestä. Lopulta kutsuitte hänet sisään taloon. Niinkö siinä kävi?

Ture Stenholm voihkaisi.

Sitten hän nyökkäsi.

Wallander sanoi:

— Te kutsuitte Alexanderssonin sisään. Lupasitte ensin, että hän saisi puhua sairaan vaimonne kanssa. Tarjositte hänelle kahvia, jossa oli myrkkyä. Sitten sanoittekin, että hän voisi palata seuraavana päivänä. Ehkä sanoitte, että vaimonne nukkui tai voi huonosti. Ongelma oli ratkaistu. Alexandersson oli saanut myrkyä. Tiesitte, että hän kuolisi pian. Kuolema näyttäisi sydänkohtaukselta. Niinkö kaikki kävi?

Vanha mies istui liikkumatta paikallaan. Wallander odotti.

Hän näki ikkunasta, että ulkona oli edelleen sateen sumu.

— Vaimoni ei tehnyt koskaan mitään virhettä, Ture Stenholm sanoi äkkiä. — Ajat muuttuivat. Rikoksia tehtiin enemmän ja ne olivat entistä raaempia. Poliisi ja syyttäjät eivät voineet mitään sille asialle. Se ei ollut heidän syynsä. Ymmärrätte varmaan, kun olette itse poliisi?

Wallander nyökkäsi.

— Mutta Alexandersson syytti vaimoani, vanha mies jatkoi. — Hänen mielestään oli vaimoni vika, että hänen poikansa kuolemaa ei selvitetty. Hän vainosi ja uhkaili meitä monta vuotta. Luulimme, että pääsimme hänestä eroon, kun muutimme tänne. Mutta eräänä päivänä hän löysi meidät.

Ture Stenholm vaiken.

Sitten hän nousi nojatuolista.

— Mennään vaimoni luo. Hän voi kertoa itse, hän sanoi.

Kurt Wallander ja Ture Stenholm nousivat portaat yläkertaan.
Yläkerrassa oli iso ja valoisa huone.
Kajsa Stenholm makasi sängyssä.
Koira makasi lattialla.
— Vaimoni ei nuku. Voitte mennä hänen luokseen ja puhua hänelle,
Ture Stenholm sanoi.
Wallander astui naisen luo.
Nainen oli hyvin laiha.
Kasvojen luut näkyivät selvästi ihon alta. Naisen pää näytti aivan
pääkallolta.
Äkkiä Wallander ymmärsi, että nainen oli kuollut.
Hän kääntyi nopeasti ympäri.
Ture Stenholm seisoj oviaukossa.
Hänellä oli toisessa kädessään pistooli. Hän nosti pistoolin Wallanderia
kohti.
— Tiesin, että tulette takaisin, Stenholm sanoi. — Siksi oli hyvä, että
vaimoni sai kuolla.
— Pankaa pistooli pois, Wallander käski.
Vanha mies puisti päätään.
Wallander oli lamaantunut pelosta.
Sitten kaikki tapahtui nopeasti.
Mies suuntasi pistoolin kohti omaa päätään ja painoi liipaisinta.
Laukauksen kaiku jylisi huoneessa.
Stenholmin ruumis kaatui laukauksen voimasta puolittain ovesta ulos.
Seinille roiskui verta.
Vanha mies oli kuollut.
Wallanderia huimasi ja hän luuli pyörtyvänsä.
Hän kompuroi ulos ovesta ja alas portaita.
Hän kaivoi esiin kännykkänsä ja soitti poliisitalolle.
— Yhdistäkää Hanssonille tai Höglundille! Heti! Wallander sanoi
puhelimien.
Vähän ajan päästä Ann-Britt Höglund vastasi.
Wallander huokaisi.
— Kaikki on ohi.
— Olen Stenholmin luona Svartessa. Täällä on kaksi ruumista.
— Mitä on tapahtunut? Oletko loukkaantunut? Ann-Britt Höglund
kysyi.

— En ole. Tulkaa vain tänne nopeasti, Wallander vastasi.

Wallander meni ulos.

Ranta oli kietoutunut sumuun.

Hän seiso i sumun keskellä ja odotti poliiseja. Hän tuns i itsensä surulliseksi ja alakuloiseksi. Jälleen kerran hän oli ollut mukana todistamassa murheellista tapahtumaa.

Joskus hän mietti, olisiko hänen sittenkin pitänyt valita jokin toinen ammatti.

Vähän ajan päästä poliisiautot ja ambulanssit tulivat Stenholmin talolle. Ann-Britt Höglund nousi autosta.

Hän näki Wallanderin, joka näytti mustalta varjolta valkoisen sumun keskellä.

— Mitä on tapahtunut? hän kysyi.

— Olemme ratkaisseet taksin takapenkille kuolleen miehen murhan, Wallander sanoi.

Ann-Britt Höglund katsoi häntä.

Hän odotti, että Wallander olisi sanonut vielä jotain, kertonut lisää.

— Ei muuta, Wallander sanoi.

— Se on ainoa asia, jonka olemme tehneet.

Wallander alkoi kävellä hitaasti poispäin rantaa pitkin.

Pian hän oli kadonnut sumuun.

Natalia Kisnanen - Missä olet, suomalainen

Ensimmäinen luku, jossa Kerttu ihmettelee, miten ihmeessä suomalaiset ovat itse oppineet oman kielensä

Kerttu katseli yksinäisiä jalanjälkiä lumessa.

Lunta oli satanut koko perjantai-illan. Tuon kauhean perjantai-illan, jona Henkan ja Kertun asunto oli kiehunut kuin tulinen keitto. Sellainen, joka saa nenän kutiamaan ja silmät vuotamaan vettä, jos erehtyy työntämään päänsä padasta kohoaviin huuruihin.

Henkka ja Kerttu olivat erehtyneet.

Maailma ikkunan takana oli kuitenkin kylmä ja rauhallinen. Siitä Kerttu oli kiitollinen, että lumisade oli lakannut Henkan lähtiessä.

— Johtolanka, Kerttu sanoi katsellessaan jälkiä, joita tutut miesten talvikengät olivat painaneet hankeen.

Jäljet veivät ja päättyivät bussipysäkille. Edellinen bussi oli kaartanut ohi kauan sitten, päätteli Kerttu, sillä pysäkillä hytisi ja värjötteli nainen. Hän oli keski-ikäinen ja pyylevä, ja halusi jostakin syystä pukeutua asialliseen hameeseen pakkasella. Sukkahousuihin verhotut sääret palelivat taatusti! Palella taisi naisen naamakin, niin punaiset hänen poskensa olivat. Tavallisesti suomalaisposket olivat Kertusta melkein yhtä kalpeita kuin lumi.

Kertusta tuntui hölmöltä, aivan epäkohteliaalta seistä naisen vieressä mitään sanomatta valkeassa maailmassa, joka oli heitä kahta lukuun ottamatta autio.

Monta piinaavaa minuuttia Kerttu mietti, ettei hän oppisi ikimaailmassa kunnolla suomea, jos hän seisoisi hiljaa niin kuin suomalaiset! Miten ihmeessä vaitonaiset suomalaiset olivat itse oppineet oman kielensä?

Ai niin. Tietenkin puhelimeen puhumalla. Punaposkisen naisen puhelin alkoi soida. Se oli käsilaukun pohjalla, ja ennen kuin nainen sai sen käsiinsä, Kerttu oli ehtinyt kuulla soittoääntä hyvän matkaa. Se oli pätkä Kertulle radiosta tuttua iskelmää.

Hei, onko muita meitä maailmaan eksyneitä täällä päällä kylmän maan, siipirikkoina?

— No hei! Mä oon kuule täällä bussipysäkillä vieläkin. Joo-o, sanopa muuta! Suututtaa! Ja täällä on kauheen kylmä! No mä tuun niin pian ku mä pääsen...

Kyllä suomalaiset puhua osasivat. He kuitenkin ryhtyivät puhumaan vasta, kun he tunsivat puhekumppaninsa. Eli kuinka kukaan saattoi tutustua uusiin ihmisiin, jos uusien ihmisten kanssa ei voinut puhua? Ainakaan Kerttuun kukaan ei tällä menolla ikinä saisi tilaisuutta tutustua!

Kun nainen oli lakannut puhumasta puhelimesta, sanat tekivät kapinan Kertun kielellä ja karkasivat ulos:

— Hei, mulla ei oo kelloa mukana, mä unohdin sen. Koska tulee seuraava bussi? Nainen ilahtui, joko siitä, että tumma vierustoveri puhuikin suomea, tai siitä, että pääsi valittamaan. Hän olikin jo puhelunsa aikana päässyt vauhtiin valittamisen kanssa.

— Sen piti tullajo kauan sitten! Taas on yksi bussi jääny välistä. Nää on nää lumikelit semmosia, ettei yhtään voi luottaa aikatauluihin!

Kerttukiin ilahtui. Jotkut suomalaiset vaivaantuivat, kun heidän kanssaan yritti puhua, mutta onneksi tämä nainen ei kuulunut heihin. Hän silmäili Kerttua uteliaasti, mutta ystävällisesti, kunnes lopulta uteliaisuus tiivistyi kysymykseksi.

— Mitä sä muuten tykkäät lumesta?

Kerttu huomasi, että hänen jalkansa olivat asettuneet ihan itsestään Henkan jättämien jalanjalkien sisään.

— Lumi on kaunis... mutta joskus se on niin kylmä.

— Kylmää, niin, lumi on kylmää, eihän se lämmintä voisi ollakaan, pullea nainen naurahti.

— Mä tarkotan... Mä tarkotan, että lumi ei välitä. Se vaan on kaunis ja hiljaa. Vaikka mitä tapahtuis.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Ai niin. Kun muistetaan jotakin, mikä olisi pitänyt muistaa jo aiemmin. «Ai niin, unohdin ostaa maitoa kun kävin kaupassa.» «Ai niin, en vielä ole kertonut siitä.»

Asettuneen, perusmuoto asettua. Mennä paikalleen, pysähtyä olemaan jossakin. Huomasi jalkojensa asettuneen, huomasi, että jalat olivat asettuneet.

Huuruihin, perusmuoto huuru. Höyry, kaasua.

Hytisi, perusmuoto hytistä. Täristä, koska on liian kylmä. Palella.

Hyvän matkaa. Kauan.

Ihan itsestään. Ilman apua. Omin päin. Itsekseen.

Ikimaailmassa. Koskaan, milloinkaan, ikinä.

Johtolanka. Vinkki, merkki, vihje siitä, mitä on tapahtunut, kuka on tehnyt. Taustalla verbi johtaa; tie voi johtaa eli viedä kotiin. Opettaja voi johtaa oppilaat oikeaan suuntaan, kun oppilaat kävelevät opettajan perässä.

Jäänyt välistä, perusmuoto jäädä välistä. Olla tulematta, tapahtumatta, vaikka sen piti tulla tai tapahtua. Jos odotat joka viikko kirjettä, mutta yhtenä viikkona kirjettä ei tule, silloin yksi kirje on jäänyt välistä.

Kaartanut, perusmuoto kaartaa. Kulkea mutkaa pitkin. Mennä eteenpäin ympyrän tai puoliympyrän muodossa.

Kapina. Vastustus, yritys muuttaa asiat toisenlaisiksi.

Kehumaan, perusmuoto kehua. Sanoa kauniita asioita, ylistää.

Kunnolla. Hyvin, hienosti, täysin. Kun työn tekee kunnolla, sen tekee hyvin. Taustalla substantiivi kunto; se, jolla on hyvä kunto, jaksaa liikkua ja tehdä raskasta työtä. Se, jolla on huono kunto, ei jaksakaan väsyä nopeasti.

Kutiamaan, perusmuoto kutista. Iho kutisee, kun sitä pitää raapia. Nenä kutisee, kun se pitää niistää, vaikkapa nenäliinaan.

Kuulunut heihin, perusmuoto kuulua johonkin. Olla osa jotakin. Suomi on osa Eurooppaa, joten Suomi kuuluu Eurooppaan. Banaani kuuluu hedelmiin, mansikka kuuluu marjoihin.

Lakannut, perusmuoto lakata. Loppua, päättyä.

Lukuun ottamatta. Jos näitä ei lasketa eli oteta lukuun; ilman näitä. Heitä kahta lukuun ottamatta, ilman heitä kahta.

Lumikeli. Luminen sää.

Piinaavaa. Liian ikävää, tylsää tai jännittävää.

Puhekumppaninsa, perusmuoto puhekumppani. Henkilö, jonka kanssa puhutaan, keskustellaan, jutellaan.

Punaposkisen, perusmuoto punaposkinen. Sellainen, jolla on punaiset posket.

Pyylevä. Pullea, lihava.

Päästä vauhtiin. Innostua. Tehdä jotakin keskittyneesti, haluamatta lopettaa.

Runollisesti. Runollinen kieli on kaunista kieltä, kielellistä taidetta. Runollinen puhe on kuin runokirjasta.

Saattoi tutustua, perusmuoto saattaa tutustua. Voida tutustua, pystyä tutustumaan.

Siipirikkoina, perusmuoto siipirikko. Joku joka voisi lentää jos häntä ei olisi satutettu. Lintu, jolla on vain yksi siipi, on siipirikko.

Silmäili, perusmuoto silmäillä. Käyttää silmiään tarkempaan katsomiseen. Katsella.

Tiivistyi, perusmuoto tiivistyä. Muuttua ajatuksesta toiminnaksi, teoiksi. Muuttua kaasusta nesteeksi, vaikkapa vesihöyrystä pisaraksi. Muuttua monesta yhdeksi, jossa kaikki monen osat näkyvät.

Tuskaa, perusmuoto tuska. Suuri kipu. Hyvin epämiellyttävä olo.

Tällä menolla. Jos asiat tapahtuvat samalla tavalla. Niin kuin tähän asti.

Vaitonaiset, perusmuoto vaitonainen. Hiljainen, vähän tai harvoin puhuva.

Vaivaantuivat, perusmuoto vaivaantua. Tuntea olonsa epämiellyttäväksi, ikäväksi, kiusaantuneeksi. Taustalla verbi vaivata; taikinaa voi vaivata eli leipoa, ja vaivauksen jälkeen taikina voisi tuntea olonsa vaivaantuneeksi.

Vei tämän mennessään, perusmuoto viedä mennessään. Ottaa mukaansa. Napata jokin ja mennä pois sen kanssa.

Verhotut, perusmuoto verhota. Peittää, piilottaa, kätkeä kauniiseen kankaaseen. Taustalla verhot, kankaat, jotka roikkuvat ikkunoita koristamassa.

Vierustoveri. Henkilö, joka on vieressä. Lähimpänä seisova, istuva tai makaava ihminen.

Vuotamaan, perusmuoto vuotaa. Valua tai päästää valumaan ulos. Veri voi vuotaa sormesta. Vesijohto vuotaa, kun siitä tippuu vettä.

Välinpitämätön. Sellainen, joka ei piittaa, ei välitä toisesta. Sellainen, jota ei kiinnosta, miltä toisesta tuntuu.

Värjötteli, perusmuoto värjötellä. Yrittää pysyä lämpimänä, kun on liian kylmä.

Toinen luku, jossa Eija ajattelee: «Mitä minä sanoin!»

Kerttu ei ollut soittanut ja varoittanut tulostaan. Niinpä nainen, jonka luokse Kerttu oli bussilla menossa, ei tiennyt tämän seisovan oven takana.

Kerttu ei pitänyt kiirettä ovikellon soittamisen kanssa. Hän seisoi rapussa ja piti villatumput päällä, vaikka hänen olisi oikeastaan pitänyt vetää ainakin toinen niistä kädestään ja painaa ovikelloa.

Totuuden nimissä on sanottava, ettei Eija olisi ihmetellyt, jos olisi tiennyt, kuinka kauan hänen veljensä vaimo jahkaili oven takana.

Eija tiesi, että hänen naamastaan näki, mitä mieltä hän oli kaukorakastumisesta, Mariquitasta ja pikkuveljen koko avioliitosta. Pessimismi ja suurkatastrofin odotus olivat kaivertaneet lisää ryppyjä ikääntyville kasvoille aina, kun Eija oli katsahtanut Mariquitaan (se oli Kertun alkuperäinen nimi).

Ei Eija mikään rasisti ollut, vaikka niin Mariquita varmastikin asian tulkitsi. Eikä häntä siitäkään voinut moittia. Tyttöparka oli varmastikin synnyinmaassaan tottunut ihonväriin perustuvaan ylenkatseeseen. Monet häntä vaaleammat ihmiset pitivät itseään häntä parempana vain, koska olivat vaaleita.

Henkka oli kerran Eijan kuullen vakuuttanut Mariquitalle, että Helsingin seudulla oli ylipäättäänkin vain vähän rasisteja. Kunhan Mariquita vain oppisi suomea, ihmiset pitäisivät hänestä yhtä paljon kuin Henkka piti. Paitsi ettei Mariquita tietenkään saisi antaa kenenkään muun pitää hänestä yhtä paljon kuin Henkka piti. Niin Henkka oli sanonut ja rutistanut Kerttua omistavasti.

Eija ei voinut olla irvistelemättä ajatellessaan, miten nuo kyyhkyläiset eivät malttaneet pitää näppejään erossa toisistaan. Huulista puhumattakaan! Mokomakin lii— mapari! Millään eivät nuo kaksi malttaneet istua siivosti vierekkäin. Aina heidän piti vähintäänkin nojailla toisiinsa kuin kaksi selkärangatonta. Eija oli paheksuvalla katseellaan sentään saanut Mariquitan tajuamaan, ettei ollut sopivaa röhnöttää Henkan sylissä Eijan pienen pojan nähden.

Henkka oli niin ajattelematon, mutta se nyt oli miehille tyypillistä! Pikkuveli oli kiskonut tytön kaukaiseen peräpohjolaan ymmärtämättä, ettei salamarakastuminen voinut johtaa kuin suurkatastrofiin. Vaikka eihän sitä tyttöä kiskoa tarvinnut. Hyvinvointi-Suomi houkutti taatusti ketä tahansa köyhää piikaa kehitysmaasta, sen Eija ymmärsi hyvin.

Pikkuveli-höppänä varmaan kuvitteli Eijan olevan vain katkera vanha akka. Se olikin helpompaa kuin kuunnella, mitä sanottavaa isosiskolla oikeasti olisi ollut.

Kuinka ironista elämässä olikaan se, ettei kukaan halunnut oppia toisten virheistä. Jokaisen piti tehdä omansa. Pikkuveli ei suostunut tajuamaan, ettei kukaan mitenkään voinut tuntea vierasmaalaista morsiantaan vuoden tuttavuuden perusteella!

Mariquita ei ollut sen halukkaampi näkemään vaaraa kuin Henkkakaan, saati sitten kuulemaan siitä Eijalta. Vaan kenenpä muunkaan kuin Eijan kelloa hän olisi nyt ringutellut. Henkalla ei ollut muita omaisia kuin tämä yksi epäluuloinen isosisko -ja viisivuotias siskonpoika, Jevgeni.

— Pling plong, äiti, ovikello soi! poika kiljui.

— Kuka siellä voi olla? En odota ketään, Eija vastasi vastahakoisena nousemaan laiskanlinnastaan, sillä hän olisi halunnut katsoa rauhassa lauantaiaamupäivän sisustusohjelmaa.

Eijan jalkojakin pakotti. Onneksi hänen ei tarvinnut kiiruhtaa, sillä reipas poika riensi yökylässä olleen ystävänsä kanssa ovelle. Eija hymyili lapsensa kiltteydelle.

Petyttyään miehiin Eija oli yksinään adoptoinut itselleen pellavapäisen pojanvesselin Venäjältä. Helpolla pääsivät ne, joiden odotusaika kesti vain yhdeksän kuukautta! Byrokraattinen raskaus oli raastavan paljon pitempi. Jevgeni ehti kasvaa kolmivuotiaaksi orpokodissa, ennen kuin Eija sai luvan tuoda hänet Suomeen.

Nyt Jevgeni oli viiden vanha ja puhui täydellistä suomea. Hänen puheestaan ei kukaan voinut kuulla, ettei hän ollut syntynyt Suomessa. Mariquita oli sanonut olevansa siitä vähän kateellinen Jevgenille — ja kaikille maailman lapsille! He oppivat kieliä niin kamalan nopeasti, ja ilman aksenttia.

Eijaa säälisti tyttöparka. Mariquita oli käyttänyt suomen oppimiseen niin paljon aikaa ja energiaa — sinisilmäisesti, Eija olisi halunnut ajatella, mutta Mariquitin silmät olivat kyllä ruskeat.

Niin. Anteliaan Henkan silmät ne tässä sittenkin kaikkein sinisimmät taisivat olla.

Ken on kummin kaima

Suomalaisissa romaaneissa vilisee joskus sanoja, jotka viittaavat sukulaisuuteen. Tai ainakin sinne päin. Helpoimmat sukulaissanat osaatkin varmasti jo:

Eno on äitisi veli.

Setä on isäsi veli. Lapset tosin usein kutsuvat kaikkia aikuisia miehiä sediksi.

Täti on äitisi tai isäsi sisko. Lapset saattavat sanoa kaikkia aikuisia naisia tädeiksi.

Serkku on tätisi tai setäsi lapsi.

Anoppi on vaimosi tai aviomiehesi äiti.

Appi tai tuttavallisemmin appiukko on puolisosi isä.

Vävy on tyttäresi aviomies. Nykyaikana vävyksi voi kutsua pojankin aviomiestä. Miniä on oman pojan vaimo, tai miksei nykyään tyttärenkin vaimo.

Anoppi, appi, vävy ja miniä ovat yleisesti käytössä jo ennen avioliittoa. Eli vaikka et esimerkiksi olisikaan naimisissa tyttö- tai poikaystäväsi kanssa, hänen vanhempansa voivat kutsua sinua miniäksi tai vävyksi.

Mummi, mummo tai mummu on isoäitisi. Mummoiksi kutsutaan kaikkia iäkkäitä naisia, ainakin silloin kun he eivät kuule. Vaari tai ukki on isoisäsi.

Nämäkin sukulaiset on hyvä tuntea:

Mamma voi suomessa olla yhtä hyvin äiti kuin isoäiti.

Pappa voi suomessa tarkoittaa sekä isää että isoisää — tai ketä tahansa vanhempaa miestä.

Pikkuserkku on serkun lapsi.

Lanko on vaimon veli — tai siskon aviomies.

Käly on aviomiehen sisko — tai veljen vaimo.

Nato on monen mielestä sama kuin käly, mutta virallisesti vain aviomiehen sisko. Eli jos luet romaania jossa nato hyökkää sankarin kimppuun, sankari-poloinen ei onneksi ole sotilasliiton tähtäimessä. Tosin perheriita voi tuntua hänestä yhtä kamalalta kuin pommi-isku.

Kyty on aviomiehen veli. Taata on isoisä.

Nämä eivät ehkä varsinaisesti ole sukua, mutta törmäävät varmasti heihinkin:

Kummitäti tai kummisetä tai ihan vaan pelkkä kummi astuu esiin, kun joku saa lapsen.

Silloin lapsen äiti ja isä valitsevat hänelle kummit ystävien ja sukulaisten joukosta. Kummin tulisi olla mukana lapsen elämässä. Hän voi hoitaa tätä ja viedä tätä esimerkiksi elokuviin tai matkoille. Laiskakin kummi muistaa lasta lahjoilla silloin kun lapsella on merkkipäivä. Ennen vanhaan kummin tuli opettaa lapselle kristinuskoa ja huolehtia tästä, jos lapsen vanhemmat eivät enää pystyisi tästä huolehtimaan. Nyky-Suomessa nekin, jotka eivät kuulu kirkkoon, nimeävät lapsilleen kummeja.

Leski on menettänyt puolisonsa. Hänen aviomiehensä tai vaimonsa on kuollut. Orpo on menettänyt vanhempansa. Orvon isä ja äiti ovat kuolleet.

Kaima on henkilö jolla on sama nimi kuin sinulla. Kun suomalainen kertoo juhlista, joihin oli kutsuttu kummit ja kaimat, hän tarkoittaa, että

vieraita oli epätavallisen paljon. Jätkä on mies tai poika. Ennen vanhaan jätkiä olivat vain metsätoita tekevät miehet. Muija on nainen tai vähintään teini-ikäinen tyttö. Ennen vanhaan muijia olivat vain köyhät, vanhemmat naiset. Tantha on vanhempi naishenkilö.

Kaaso tulee vastaan häissä. Hän auttaa morsianta ja on yleensä tämän paras ystäväntär tai sisar.

...ja jossa suku on pahin

— Hei, se on Kerttu! Jevgeni hihkaisi iloisesti saatuaan oven auki.

Jevgenin vieressä seisoj toinen poika, jonka iho oli ruskea niin kuin Kertunkin. Kerttu astui sisään hymyillen kummallekin söpöläiselle. Samalla hän huomasi silittävänsä vaivihkaa mahaansa.

— Tää on mun kaveri Asad, se asuu tässä samassa rapussa ja se oli meillä yötä, Jevgeni selitti Kertulle, ja sitten hän selitti toiselle pojalle: — Kerttu on mun enon kanssa naimisissa.

Poikien äänet saivat Kertun tuntemaan omantunnon pistoksen. Jospa hän sittenkin oli ajatellut liian synkästi Eijasta. Eihän sellainen ihminen voinut olla kovin paha, joka oli ottanut äidittömän pojan omakseen! Ja Jevgenin yövieras oli kävelevä todiste siitä, ettei Eijalla voinut olla liiemmin ennakkoluuloja tummaihoisia ihmisiä kohtaan. Hetken Kerttu toivoi kuvitelleensa koko jutun, sen, että Eijalla oli jotakin häntä vastaan.

Siis hetken.

— Sä! Eija huudahti. — Missä Henkka on?

— Etkö säkään tiiä? Kerttu vastasi vastakysymyksellä. — Henkka on kadonnu!

Henkka ei ollut uskoutunut huolistaan edes omalle siskolleen! Se huolestutti Kerttua, mutta samalla hänen lävitseen kulki pieni voitonriemun purkaus. Eipä epäilevä Eija ollutkaan läheisempi Henkalle kuin Kerttu!

— Miten sun nimi voi olla Kerttu vaikka se on suomalainen nimi ja sä et näytä suomalaiselta? Asad kysyi.

— Sen nimi on Mariquita. Se on espanjaa ja tarkoittaa leppäkerttua, Eija ilmoitti.

— Niin, Kerttu naurahti. — Mun nimi on oikeasti Maria, niin kuin mun mummonkin oli. Mun veljet aina sano mua Mariquitaksi, ja sitten Henkka anto mulle suomalaisen lempinimen. Siksi mun nimi on nyt Kerttu.

— Kuinka söpöä. Ja nytkö sä et tiedä missä Henkka on? Eija tivasi.

Eijan vaativa äänensävy toi itkun takaisin Kertun kurkkuun. Johan nyt olivatkin tunteet pinnassa! Mutta sitä iloa Kerttu ei Eijalle antaisi, että itkisi

tämän edessä! Kerttu keskittyi kuulostamaan yhtä kovalta kuin Eija:

— Henkka lähti yöllä ulos, eikä se vastaa puhelimeen. Sen känny on kiinni. — Jos joku rosvo on hyökännyt sen kimppuun! Asad huudahti.

— Niin, tai jos se on jäänyt auton alle! Jevgeni ehdotti.

Pojat näyttivät olevan pikemminkin täpinöissään kuin peloissaan. Lapset innostuivat niin helposti, kun tapahtui jotakin erilaista ja jännittävää. Eija loi kuitenkin Kerttuun syyttävän katseen ja sanoi:

— Pojat, rauhoittukaa. Kerttu voisi kertoa, miksi Henkka lähti yöllä ulos. Tappelitteko te kenties?

Kerttu ei vastannut mitään. Hänellä oli täysi työ katsoa Eijaa takaisin yhtä äkäisesti kuin Eija katsoi häntä.

— Eihän yöllä saa lähteä ulos vaikka oiskin vihanen, Jevgeni sanoi.

— Tarvitaankin aikamoinen vihastuminen, että aikuinen mies karkaa omasta kodistaan, Eija sanoi.

— Henkka ei oo ikinä ollu poissa mun luota näin kauan. Jo kakstoista tuntia se on ollu kadonnu! Kerttu vastasi, ja nyt hänen äänestään särähti jo itku.

— Onko se pysynyt susta irti ennätyselliset kaksitoista tuntia, Eija päivitteli. Eija olisi sanonut enemmänkin, mutta jokin sai hänet pysähtymään. Ehkäpä se, että Jevgeni oli rientänyt halaamaan enonsa nuorikkoa. Eija väänsi ilmettään vähän pehmeämmäksi ja tarttui puhelimeen.

— Tällaisissa tapauksissa pitää varmuuden vuoksi soittaa terveyskeskukseen ja kysyä sieltä. Ei Henkalle kyllä varmaan mitään ole sattunut. Yleensä sairaaloista soitetaan potilaan kotiin, jos on tapahtunut onnettomuus, Eija rauhoitteli poikia. — Haloo, Eija Kettunen täällä. Haluaisin varmistaa, ettei yön aikana kadonnut veljeni Henri Kettunen ole joutunut potilaaksi... Kyllä, odotan... Mariquita, voisitko viedä pojat Jevgenin huoneeseen?

Kerttu katsoi parhaaksi totella Eijan huitovaa kättä, sillä Jevgeni ja Asad eivät malttaneet pysyä aloillaan, saati sitten vaiti. Pian pojat ja Kerttu istuivat lattialla rakentamassa linnaa lego-palikoista. Tai oikeastaan vain Kerttu rakensi, sillä rakentaminen sai hänet tuntemaan olonsa hieman paremmaksi. Jevgeni sen sijaan kiipeili levottomana vuoteellaan, kävi avaamassa ikkunan, kulki ympyrää lelujaan näpräten, kunnes istahti lopulta Kertun viereen irrottelemaan linnasta palasia. Asad keskittyi katselemaan Kerttua ja kuiskimaan Jevgenille kysymyksiä.

— Mistä se tulee? Miks se meni sun enos kaa naimisiin?
— Voit sä mullekin puhua, Kerttu rohkaisi Asadia, ja niin poika tekikin.

— Kuinka monta veljeä sulia on? Mulla on viis siskoa!
— lla on kolme veljeä. Ne asuu Kolumbiassa. Sieltä Kolumbiasta mäkin tulen.

— Mun siskot asuu täällä Suomessa niin kuin mäkin, mutta meidän äiti ja isä tuli Somaliasta, Asad kertoi.

— Niitten piti karata sieltä kun siellä Somaliassa oli niin vaarallista, Jevgeni tiedotti.

— Kolumbiassakin voi olla vaarallista, Kerttu mutisi.

Hän oli vaipua mietteisiinsä. Mitä hänen veljilleen mahtoi kuulua? Leandron oli ollut tarkoitus tulla käymään Suomessa, mutta se oli liian ihana unelma tullakseen todeksi. Leandro-veli ei ollut vastannut sähköpostiviesteihin moneen päivään. Veljeksistä keskimmäinen, Camilo, taas roikkui nettikahvilassa ihan liikaa, ihan kuin hänellä ei olisi parempaa tekemistä ollutkaan. Eikä sitä Camilon mukaan kyllä ollutkaan. Siellä, mistä Kerttu tuli, oli liian vähän töitä. Nuorin veli Santiago olikin löytänyt niitä isommasta kaupungista.

— Onks Kolumbia lähellä Somaliaa, Asad kysyi, ja Kerttu havahtui. Ei nyt saanut murehtia menneitä, nyt piti keskittyä lapsiin!

— Ei oo lähellä. Somalia on Afrikassa, mutta Kolumbia on Etelä-Amerikassa.

— Miks sä sitte näytät afrikkalaiselta? Jevgeni kysyi.

Kerttu päätti, että hänen oli päästävä lasten seuraan useammin. Heillä oli kiinnostavia kysymyksiä ja puheenaiheita! Eija astui kuitenkin huoneeseen, ennen kuin Kerttu ehti keksiä, kuinka vastata suomeksi hyvään kysymykseen ja vielä niin, että leikki-ikäiset pojat ymmärtäisivät vastauksen.

— Ikkuna kiinni, lämpöhän karkaa harakoille! Eija kivahti.

Hän syöksyi sulkemaan ikkunan ja siivosi mennessään muutaman lelun lattialta. Kerttu pani merkille, että Eija oli katsonut tarpeelliseksi siistiä kampauksensakin vieraskuntoon. Eija sanoi:

— Ei ollut Henkka-eno sairaalassa. Eikä sen kännykkä ole vielääkään päällä. Heidin kännykkä oli sen sijaan päällä ja Heidi tulee tänne ihan kohta, Ainin kanssa.

— Jee! pojat huusivat. — Aino on meidän kaveri, Asad selvensi.

— Heidi osaa varmaan kertoa meille, mitä seuraavaksi. Se on poliisi, Eija selvensi lisää.

— Mutta sä et vielä kertonu miksi eteläamerikkalaiset näyttää afrikkalaisilta, Jevgeni muistutti.

Eija keskeytti poikansa.

— Mariquitalla on varmaan nälkä. Annetaanpas, pojat, tädin nyt syödä.

— Kiitos, mutta ei mulla kyllä oo nälkä, Kerttu vastusteli.

Huoli Henkasta sai ajatuksen syömisestä tuntumaan kurjalta. Oikeastaan ihan kaikki tuntui äkkiä Kertusta kurjalta. Pitikö tähän nyt poliisikin vetää mukaan? Tärkeintä oli, ettei Henkalle ollut sattunut mitään. Eivätkö he nyt voisi vain odottaa, että mies soittaisi, tai laittaisi edes puhelimensa päälle? Kerttu oli koko bussimatkan lähetellyt Henkalle tekstiviestejä, mies saisi ne kun vain avaisi puhelimensa!

Eija mulkaisi Kerttua hyvin merkitsevästi.

— Jospa mä kuitenkin ottasin kahvia, Kerttu kakaisi ja seurasi Eijaa keittiöön.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Ennakkoluuloja, perusmuoto ennakkoluulo. Se, jolla on ennakkoluulo toista kohtaan, ajattelee toisesta pahaa, ennen kuin tuntee tämän, tutustuu tähän.

Epäluuloinen. Sellainen, joka suhtautuu toiseen varovasti, epäilee jotain pahaa hänestä.

Hetken. Vähän aikaa.

Hihkaisi, perusmuoto hihkaista. Sanoa asia hyvin innostuneesti. Huudahtaa.

Huolestutti, perusmuoto huolestuttaa. Tehdä huolestuneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi.

Ikääntyville, perusmuoto ikääntyvä. Vanhaksi tuleva, vanheneva. Ikääntyvät kasvot alkavat tulla ryppyisiksi, iho ei enää ole sileä.

Kaiversi, perusmuoto kaivertaa. Tehdä kuvio, uurre, jälki kaivamalla, raaputtamalla. Kihlasormukseen voi kaivertaa kihlatun nimen.

Kakaisi. Sanoi nopeasti, kuin yskien. Päästi sanat ulos kurkustaan.

Kamalan nopeasti. Tosi nopeasti. Se ei oikeasti ole kamalaa, vaan hienoa.

Karkaa, perusmuoto karata. Paeta. Mennä pakoon, karkuun, pois toisen luota. Piiloutua.

Kaukorakastumisesta, perusmuoto kaukorakastuminen. Rakastuminen kaukana asuvaan ihmiseen, jonka tapaaminen on välimatkan vuoksi hyvin vaikeaa.

Kunhan vain. Sitten kun, heti kun.

Kuulostaakseen. Että kuulostaisi. Haluaa kuulostaa joltakin, joten toimii sen mukaisesti

Läheisempi, perusmuoto läheinen. Lähellä henkisesti, tunteissa, sydämen lähellä. Läheinen on se, jolle haluat kertoa ilosi ja surusi, johon voit luottaa, jota rakastat.

Lävitseen. Läpi. Neula kulki kankaan lävitse eli kankaan läpi.

Morsiantaan, perusmuoto morsian. Nainen, joka on menossa naimisiin, tai juuri mennyt. Henkan morsian on nainen, jonka kanssa Henkka on menossa naimisiin — tai jonka kanssa hän on aika äsken mennyt naimisiin.

Nuorikkoa, perusmuoto nuorikko. Nuori vaimo.

Nyyhkäisi, perusmuoto nyyhkäistä. Hengittää itkuisesti. Tehdä itkevää ääni nenällä.

Olivat olleet kotoisin, perusmuoto olla kotoisin. Tulla alun perin jostakin. Olla syntynyt jossakin. Henkka on kotoisin Suomesta tarkoittaa, että Henkka syntyi Suomessa.

Oli vastaan, perusmuoto olla vastaan. Vastustaa, olla ennakkoluuloinen, epäluuloinen. Eijalla oli jotakin häntä vastaan, Eija ei pitänyt hänestä.

Oli yötä, perusmuoto olla yötä. Olla toisen kotona kylässä, vieraana koko yön.

Omaisista, perusmuoto omainen. Lähisukulainen. Miehen omaisia ovat vaimo, lapset, sisarukset ja vanhemmat.

Omistavasti. Niin kuin toinen olisi omaisuutta. Omana pitäen.

Orpokodissa, perusmuoto orpokoti. Talo lapsille, joiden äidit ja isät ovat kuolleet tai kadonneet kokonaan.

Pahemman kerran. Todella pahasti.

Pellavapäisen, perusmuoto pellavapäinen. Vaaleatukkainen. Taustalla substantiivi pellava, kasvi, josta Suomessa ennen vanhaan valmistettiin valkoista kangasta.

Perusteella. Kun syyn voi nähdä, tietää, päätellä jostakin. Eija ajattelee, ettei Henkka voi tuntea Kerttua vuoden tuttavuuden perusteella,

Eija ajattelee, että Henkka ei voi tietää, millainen Kerttu on, koska he ovat tunteneet toisensa vain vuoden.

Petyttyään miehiin. Sen jälkeen, kun hän pettyi miehiin.

Pikemminkin innoissaan kuin peloissaan. Enemmän innoissaan, vähemmän peloissaan, vaikka voisi luulla, että asia on toisin päin.

Pitivät parempana, perusmuoto pitää parempana. Ajatella, että on parempi ja tärkeämpi kuin joku toinen. Asettaa itsensä toista korkeammalle. Pitivät itseään häntä parempana, he ajattelivat, että he olivat parempia kuin hän.

Plingplong. Ovikellon ääni.

Potilaaksi, perusmuoto potilas. Sairas, jota hoidetaan.

Purkaus. Irtoaminen kovalla vauhdilla, rajusti. Taustalla verbi purkautua. Lanka voi purkautua, irrota kankaasta. Tulivuori voi purkautua, jolloin siitä syöksyy laavaa.

Ringute/lut, perusmuoto ringutella. Soittaa monta kertaa ovikellolla tai puhelimella.

Rutistanut, perusmuoto rutistaa. Halata lujaa. Puristaa itseään vasten.

Salamarakastuminen. Rakastuminen todella nopeasti. Naimisiin tai kihloihin meneminen, tai samaan asuntoon muuttaminen epätavallisen pian.

Suhtautui, perusmuoto suhtautua. Kohdella. Asennoitua. Käyttäytyä. Se joka suhtautuu työntekoon positiivisesti menee mielellään töihin. Suhtautui happamasti, kohteli huonosti.

Suurkatastrofin, perusmuoto suurkatastrofi. Suuri katastrofi, todella hirveä tapahtuma. Maanjäristys ja tsunami ovat suurkatastrofeja.

Synnyinmaassaan, perusmuoto synnyinmaa. Sinun synnyinmaasi on maa, jossa olet syntynyt.

Särähti, perusmuoto särähtää. Päästää ikävältä kuulostava ääni. Epämiellyttävä ääni särähtää korvaan.

Söpöläiselle. Söpölle ihmiselle tai eläimelle. Söpö on sellainen joka muistuttaa vauvaa, näyttää vauvalta.

Tuttavuuden, perusmuoto tuttavuus. Toisen ihmisen tunteminen.

Uskoutunut, perusmuoto uskoutua. Paljastaa, tunnustaa, kertoa salaisuus.

Vaivihkaa. Huomiota herättämättä. Toivoen että muut eivät huomaa.

Vakuuttanut, perusmuoto vakuuttaa. Painottaa. Luvata, vanna, että asia on näin.

Vastakysymyksellä. Kysymykseen voi joskus vastata toisella kysymyksellä.

Viiden vanha. Viisi vuotta vanha, viisivuotias.

Villahansikas. Villainen hansikas, käsine, joka on tehty villasta.

Voitonriemun, perusmuoto voitonriemu. Ilo siitä että voitti, onnistui.

Väänsi, perusmuoto vääntää. Taivuttaa, pakottaa toiseen muotoon, epäluonnolliseen asentoon.

Ylipäättäänkin. Myös yleisesti. Se mitä sanottiin yhdestä ihmisestä päti kaikkiin, ylipäättäänkin.

Äkäisesti. Kiukkuisesti. Vihaisesti. Suuttuneesti.

Aidittömän, perusmuoto äiditön. Henkilö, jolla ei ole äitiä.

Äänensävy. Tapa, tyyli sanoa asia. Äänensävy voi olla vaikkapa iloinen, surullinen, vihainen tai innostunut.

Kolmas luku: Henkan tuntomerkit jakoon!

Missä Henri «Henkka» Kettunen piileskelee?

Haluat varmasti auttaa Kerttua. Ties vaikka Henkka olisi juuri tuo mies, joka tuolla kulkee pihan poikki, kun vilkaiset varmuuden vuoksi ulos ikkunasta. Ties vaikka, sillä ethän sinä sitä vielä voi tietää. Aivan totta, sinulle on toki kerrottava, miltä etsimämme suomalaismies näyttää!

Tehtävämme kannalta on valitettavaa, ettei Henkalla ole mitään silmiinpistäviä tuntomerkkejä. Jossain muussa ympäristössä (kuten Kolumbiassa) hän kyllä pistäisi silmään, sillä kyllähän vaaleat suomalaiset ulkomailla joukosta erottuvat. Henkka on kuitenkin piiloutunut Suomeen — sen verran Kerttukiin tietää, sillä Henkka jätti passinsa kotiin.

Henkka on yhtä pitkä kuin suomalaismiehet keskimäärin ovat, noin 180 senttimetriä. Hänellä on siniharmaat silmät ja lyhyt vaalea tukka, ja pieni parta ja viikset, koska parturin mielestä ne sopivat hänelle. Henkka antaa samalle parturille vuodesta toiseen vapaat kädet, ja siksi hänellä on jatkuvasti samanlainen kampausta kuin joka toisella vastaantulijalla.

Henkka on hieman ylipainoinen, mutta ei niin pahasti, että häntä voisi pitää lihavana. Hänen pukeutumistyyliään voisi kuvailla huomiota herättämättömäksi. Hän käyttää juuri sellaisia farkkuja ja paitoja, joita kauppakeskuksista mahdollisimman vähällä etsimisellä löytyy (shoppailu on hänestä naisten harrastus).

Kaiken kaikkiaan Henkka on taustaansa sulautuva mies, jota tuskin kukaan vilkaisee kahta kertaa. (Suomessa.) Ei mikään ihme, jos sellainen on päässyt katoamaan!

Entä missä Henkka yleensä pyörii?

Päivisin Henkka koodaa toimistossa tietokoneohjelmia. Iltaisin hän halailee Kerttua... ai niin, juuri nythän ongelman nimi on se, että ei halua. Eikä häntä tällä viikolla odoteta toimistossakaan, sillä on talviloma. Mies on vaihtanut vapaalle.

Palatkaamme aikaan ennen Kerttua, päiviin, joina Henkka oli vapaa siviilisäätynsäkin puolesta. Tarttukaamme kampeen ja pyörittäkäämme ajan rattaita taaksepäin.

Sinkku-Henkka pelaa tietokonepelejä ja katselee televisiota. Pari kolme kertaa viikossa Henkka käy ulkoilemassa, usein sisarenpoikansa kanssa. Henkka haluaa toisaalta olla miehen mallina isättömälle pojalle, toisaalta pitää yllä jonkinlaista peruskuntoa. Hän on piinaavan tietoinen siitä, miten epäterveellistä on istua niin paljon tietokoneella.

Koska mikään urheilulaji ei ole onnistunut koukuttamaan Henkkaa, laji vaihtuu alituisen. Välillä hän ja Jevgeni hiihtävät, välillä luistelevat. Vuoden lämpimämmän puoliskon aikana he pyöräilevät ja rullaluistelevat ja pelaavat jalkapalloa ja koripalloa. Metsässä he ovat monesti käyneet vaeltelemassa. Kaikkein useimmin he käyvät uimassa, joko uimahallissa tai järvessä, sillä uimisesta Jevgeni pitää eniten.

Jos kysyisit Eijalta, millainen Henkka on, hän vastaisi näin:

— Mun pikkuveli on loistoen Jevgenille, ei paremmasta väliä! Aina se jaksaa lähteä pojan kanssa jonnekin. Kuitenkin Henkka on aina ollut rauhallinen ja kiltti pikkuveli.

Sitten Eijan äänenävy muuttuisi punnitummaksi.

— Oikeastaan liiankin kiltti. Pelkään, että sitä on liian helppo käyttää hyväksi. Henkka jakelee rahojaan ihan liian avokätisesti ja uskoo ihmisistä hyvää silloinkin, kun ne ei sitä ansaitse!

Todennäköisesti hän haluaisi sanoa enemmänkin, tarkentaa sanojaan. Niin hän ei kuitenkaan tekisi, koska Kerttu olisi kuulolla. No, Kerttu voisikin sitten itse kertoa, millainen hänen miehensä on.

— Henkka on huomaavainen, komea, ahkera, antelias — tosi hyvä mies! Kerttu vakuuttaisi.

— Mistä teille tuli riitaa? Anteliaisuudestako? Joko niillä sun veljillä on työpaikat? Eija letkauttaisi.

— Sä varmaan ottaisit ne ilomielin töihin sun luokse. Yövirtijoiksi makuuhuoneeseen, Kerttu sähköttäisi.

Nyt kannattaisi kumpaisenkin pitää suunsa kiinni. Ei pidä leikkiä tulella metsäpalovaroituksen aikaan!

— Ei Henkassa mitään kilometrin pituisia miinuksia ole... mutta eipä ole isoja plussiakaan. Henkka on yksinkertaisesti tylsä!

Hei, tuohan oli Päivin ääni! Mistä hän tänne luikki? Päivi on Henkan eksä. Hän tä meidän ei ehkä pitäisi kuunnella laisinkaan. Vai pitäisikö sittenkin?

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Ajan rattaita, perusmuoto ajan rattaat. Koneisto, joka kuljettaa aikaa, saa ajan kulumaan eteenpäin.

Antaa vapaat kädet. Antaa toisen päättää itse.

Avokätisesti. Anteliaasti. Avoimilla käsillä, jotka eivät ole puristuneet nyrkkiin.

Ei paremmasta väliä. Riittävä. Niin hyvä, että ei haittaa, jos vielä parempaa ei tule.

Eksä. Entinen rakastettu. Eksäsi on joku, joka oli tyttö- tai poikaystäväsi, mutta ei ole sitä enää. Hän jätti sinut, tai ehkä sinä jätit hänet.

Erottuvat. Ovat erilaisia kuin muut.

Etsimämme suomalaismies. Suomalaismies, jota me etsimme.

Ilomielin. Oikein mielellään. Iloisia ajatuksia mielessä.

Isättömälle, perusmuoto isätön. Sellainen, jolla ei ole isää.

Huomiota herättämättömäksi, perusmuoto huomiota herättämätön. Sellainen, joka ei herätä huomiota, ei erotu joukosta. Näky, joka ei kiinnosta ketään.

Jakelee. Jakaa monelle, antaa sinne ja tänne.

Joka toisella. Ei jokaisella, ei kaikilla, vaan kahdella neljästä, tai neljällä kahdeksasta.

Kampeen, perusmuoto kampi. Kädensija, josta vääntämällä jokin liikkuu tai aukeaa.

Keskimäärin. Matemaattinen tapa ilmaista, että tämä on tavallista ja yleistä, että ei olla ääripäissä vaan keskellä. Jos yksi lapsi on neljävuotias, toinen viisivuotias ja kolmas kuusivuotias, voidaan sanoa, että nämä lapset ovat keskimäärin viisi vuotta.

Koukuttamaan, perusmuoto koukuttaa. Panna koukkuun kiinni, pyydystää koukulla. Hyvin kiinnostava harrastus tai herkullinen ruokalaji voi myös koukuttaa — niitä haluaa aina lisää.

Kumpaisenkin. Kummankin. Molempien.

Kuvailla. Kertoa, millainen joku on.

Kuulolla. Kuulemassa, kuuloetäisyydellä.

Loistoeno. Tosi hyvä eli loistava eno.

Luikki. Liikkui niin, että häntä oli vaikea huomata, nopeasti ja piilossa.

Miinuksia, perusmuoto miinus. Huono puoli, pahe, ikävä luonteenpiirre. Kirjaimellisesti matematiikkaa: neljä miinus kolme on yksi eli $4 - 3 = 1$.

Palatkaamme, tarttukaamme, pyörittäkäämme. Me pyydämme itseämme ja lukijaa palaamaan, tarttumaan, pyörittämään.

Peruskuntoa, perusmuoto peruskunto. Sellainen fyysinen eli ruumiillinen kunto, jossa jaksaa liikkua ja pysyy aika hyvin terveenä.

Pihan poikki. Pihan toiselta puolelta toiselle puolelle. Piha menee siinä tavallaan katki, halki.

Piileskelee. On ja pysyy piilossa.

Piinaavan tietoinen. Sellainen, joka tietää jotakin häiritsevää ja kiusaavaa.

Plussiakaan, perusmuoto plussa. Hyvä puoli, hyve, hieno luonteenpiirre. Kirjaimellisesti matematiikkaa, kaksi plus kaksi on neljä eli $2 + 2 = 4$.

Pukeutumistyyliään, perusmuoto pukeutumistyyli. Tapa, jolla ihminen pukeutuu. Vaatteet, jotka hän yleensä valitsee.

Punnitummaksi, perusmuoto punnittu. Harkittu, hyvin mietitty. Kirjaimellisesti vaa'alla käynyt, eli paino on tarkistettu.

Puoliskon. Kun jonkun jakaa kahteen osaan, syntyy kaksi puoliskoa.

Pyörii. Menee ympäri. Maapallo pyörii, ja pyörä, mutta kun ihminen käy samoissa paikoissa yhä uudelleen, voidaan sanoa, että hän pyörii näissä paikoissa.

Siviilisäätynsäkinpuolesta. Puolesta-sana tarkoittaa usein ansiosta, johdosta, syystä. Henkka oli vapaa siviilisäätynsäkin puolesta, Henkka sai sanoa vapaaksi myös siitä syystä että hän oli naimaton.

Silmiinpistäviä. Näkyviä, hyvin erottuvia, erikoisia. Niin poikkeavia, että pistävät silmään.

Siviilisäätynsäkin, perusmuoto siviilisäätty. Se kertoo, oletko naimisissa, naimaton, eronnut vaiko leski.

Tarkentaa. Kertoa yksityiskohtaisemmin. Syventää. Tarkka ampuja osuu maaliin, tarkka siivooja huomaa kaikki roskat. Se, joka tarkentaa, tekee työnsä vielä tarkemmin.

Taustaansa sulautuva. Maisemaan sopiva, sellainen, joka ei herätä huomiota.

Ties vaikka. Ehkä, kenties.

Tuntomerkkejä, perusmuoto tuntomerkki. Asia, josta ihmisen tunnistaa. Jotakin, minkä takia hän on eri näköinen kuin muut.

Ulkoilemassa, perusmuoto ulkoilla. Urheilla, harrastaa liikuntaa ulkona.

Vaeltelemassa, perusmuoto vaeltaa. Kävellä pitkä matka.

Vaihtanut vapaalle. Lähtenyt lomalle, pois töistä.

Valitettavaa. Harmillista, valituksen aihe.

Varmuuden vuoksi. Kaiken varalta. Siksi että tätä kannattaa kokeilla.

Ylipainoinen. Liian painava, mikä ei ole terveellistä.

Neljäs luku, jossa juodaan kahvia...

Kertulle valkeni nopeasti, miksi Eija oli kutsunut naapurissa asuvan poliisin kylään. Tämä poliisi olisi joka tapauksessa saanut ennen pitkää kuulla kaiken, sillä hän oli Eijan ystävä!

— No, sen jo tarkistin, että ainakaan putkassa Henkka ei oo! Heidi sanoi, kun Kerttu oli kertonut hänelle saman verran kuin Eijallekin.

Tai no, vähän enemmän. Poliisille Kerttu oli tunnustanut, että he olivat tapelleet.

— Me ei koskaan ennen olla riideltty, hän painotti.

— Mistä te riitelitte? Eija kysyi, mutta Kerttu ei vastannut.

Eija kaatoi kupilliset kahvia kummallekin vieraalleen. Kerttu pakotti itsensä juomaan. Hän ihmetteli ties kuinka monetta kertaa, miten suomalaiset saattoivat juoda eniten kahvia maailmassa. Suomalainen peruskahvi oli Kertun mielestä yksinkertaisesti kamalaa. Joka siemauksella tunsu, ettei kahvipapuja ollut paahdettu tarpeeksi pitkään!

Heidi hörppäsi kuitenkin tyytyväisenä kahvia kupistaan, ja sanoi sitten:

— Yleensä kun joku tekee katoamisilmoituksen poliisille, kadonnut löytyy joko kesämökiltä tai sitten sille on jäänyt ryyppyputki päälle. Lähdetään siitä, voisiko Henkka olla teidän mökillä?

— Se on kesämökki. Eihän sinne pääse autolla talvella, ei me olla edes aurattu tietä auki, Eija vastasi.

— Mäkin mietin samaa. Mökille on liian paljon lunta edessä. Eikä Henkka otta- nu autoa, se lähti bussilla, Kerttu sanoi.

— Epätodennäköinen vaihtoehto, siis, Heidi tuumi. — No, mitenkäs on juomisen laita, onko Henkalla tapana ottaa?

Minkä juomisen? Ottaa mitä? Kerttu arvasi, mitä sanaa ei sanottu ääneen.

— Henkka juo vain joskus vähän olutta! hän sanoi.

— Sinähän Henkan tunnet, Eija hymähti, ja Kertulle tuli kummallinen olo, että hän tarkoitti aivan päinvastaista kuin mitä sanoi.

Jatkoa seurasikin.

— Kun Henkka viimeksi erosi, se joi enemmän kuin vähän! Mä ihan järkytyin kun mä kävin sen kotona silloin. Mä keräsin pullot ja sanoin että nyt ryhdistäydyt ja menet tekemään jotain Jevgenin kanssa sillävälän kun mä siivoan!

— Miksi sä sanot «viimeksi erosi»? Ei Henkka ja mä olla erottu, Kerttu muistutti äkäisenä.

— .. ja se muuten auttoi. Liika juominen loppui siihen, Eija sanoi itsettyytyväisen isosiskon äänellä, Kertusta piittaamatta.

— Kun suomalainen mies masentuu, se aika todennäköisesti juo enemmän ku vähän, Heidi pisti väliin. — Mun puolesta ne sais juoda vähemmän. Arvatkaa, kuinka suuri osa kaikista rikoksista tehdään kännissä? Arvatkaa paljonko mä saan kuulla humalaisten selityksiä siitä miten kurjasti kaikki asiat on... ja miten niitten oli sen takia muka pakko juoda niin paljon että järki lähtee.

Heidi kuulosti äkkiä hyvin vihaiselta. Hän joi vimmaisesti kahvikuppinsa tyhjäksi ja riensi ottamaan lisää.

— Alkoholi on kyllä Suomessa se kolmas pyörä joka vie miehen vielä useammin kuin mikään toinen nainen!

— Taas sä väität että alkoholi on kaiken pahan alku ja juuri. Kyllä ne miehet kuule osaa ihan selvin päinkin lähteä toisen naisen matkaan! Vika ei ole Alkon hyllyjen vaan miesten korvien välissä. Tai jalkojen, Eija sähähti.

— Mutta juomista ne kehtaa pitää lieventävänä asianhaarana! Heidi huudahti.

Kertun katse liikkui Heidistä Eijaan ja Eijasta Heidiin. He keskustelivat kiivaasti, vaikka olivat kohtalaisen samaa mieltä, eikä kukaan huoneessa esittänyt vastaväitteitä. Kertusta tuntui äkkiä siltä, etteivät he puhuneet toisilleen eivätkä hänelle, vaan itselleen. Kumpikin vanhempi nainen oli syvällä omissa ajatuksissaan ja tunteissaan.

— Kuulkaas, Heidi sanoi lopulta. — Jos Henkka ei oo ilmotellu ittestään iltaan mennessä niin me tytöt lähetään Iltatöihin.

...ja vähän alkoholiakin

«Iltatöi» oli vekkulilla nimellä varustettu baari. Heidi oli valinnut sen siksi, että tiesi Henkan käyneen joskus siellä kavereittensa kutsusta katsomassa urheilumatse-ja. Siellä hän oli Anssinkin kanssa tehnyt kohtalokkaan päätöksensä lähteä Etelä-Amerikkaan.

— Siinä ne olla röhnöttää tuoppeineen. Jättää ipanat vaimoille päästäkseen tänne, sanoi Heidi.

Kertun kriittinen ilme sai Heidin muistamaan, että sekä hän että Eija olivat jättäneet lapsensa hänen miehelleen päästäkseen tänne. Hän punastui. Kerttu katsoi parhaaksi puolustaa Henkan maanmiehiä.

— Suomalaiset miehet on onneksi kuitenkin yleensä tosi kilttejä ja hyviä. Vaikka ne joskus juo.

— Niin, kyllä ne osaa olla niin kilttiä ja hyvää kun pitää nuori tyttö hurmata. Mutta annas olla kun ne kohtaa suomalaisen naisen! Eija sanoi väittelynhaluisena.

Hänen piti puhua aika kovaa, koska kovaa puhuivat kaikki muutkin Iltatöissä. Mutta Kerttu ei ollut ihan kokonaan paikalla. Heidi katseli hoikkaa, tummaa kaunotarta, jolla oli näyttävät rastaletit. Miittiköhän nuori nainen niitä iltoja synnyinmaassa, kun koti oli täynnä niitä Eijan mainitsemia isoveljiä ja heidän heilojaan, ja iloinen musiikki soi.

Tai no, Heidin täytyi kyllä myöntää, ettei hän tiennyt, millaista musiikkia kolumbialaiset kuuntelivat. Se nyt kuitenkin oli totta, että suomalaiseen musiikkiin verrattuna melkein mikä hyvänsä muu musiikki oli iloista.

Heidin poika Jesse tykkäsi kuunnella maailmanmusiikkia. Kerran Heidi innostui ihan jammailemaan pojan huoneesta kantautuneen latinobiisin mukana — ja Jesse oli nauranut ja kertonut äidin tanssineen hautajaismusiikin tahdissa!

Eija ei kuitenkaan antanut Heidin ja Kertun velloa muistoissaan. Hän letkautti:

— Suomalaisen naisen pitäisi olla yhtä aikaa loistoäiti, uranainen, piika ja seksipommi, ja sitten naisen pitäisi vielä ymmärtää, ettei mies kestä selvin päin.

— Kuka sanoo, että pitää? kysyi miesääni. Se kuului viereisen pöydän miehelle.

— Itte te naiset kuulkaa ihmeitä itteänne vaaditte. Tehän ootte siis aivan ihania ja kauniita ja osaatte vaikka mitä, mutta aina te vaan haukutte itteänne ja stressaatte. Ottakaa arvon naiset, upeet naiset rennosti! mies komensi ja käänsi tuoliaan voidakseen paremmin osallistua naisten keskusteluun.

Kerttu riemastui ja hymyili niin, että valkeat hampaat tulivat näkyviin. Eija mulkaisi häntä paheksuvasti.

— Siksi mä hymyilen kun harvoin Suomessa tullaan mukaan juttelemaan noin. Musta se on kivaa. Suomalaiset puhuu niin vähän toisilleen, jos ei tunneta jo, Kerttu puolustautui.

— Tää on kuule baari, Eija vastasi.

— Niin, kyllä suomalaisetkin suut sitten osaa puhua kun niitä on vähän voideltu oluella, Heidikin varoitti.

— Siinä sä oot kuules aivan oikeassa, mies tunnusti ja otti pitkän siemauksen oluttuopistaan.

— Muissa maissa ihmiset oppii sosiaalisia taitoja pienestä pitäen ihan ilman voiteluaineitakin, Heidi motkotti.

— Sä et näytä voiteluaineita tarvitsevan, mies huomioi, sillä Heidi ei ollut ottanut vielä kulaustakaan siiderilasistaan. — Mutta annas kun mä tarjoan nätille tytölle kun ei sillä raukalla oo vielä mitään.

— Ei kiitos, vastasi Kerttu.

— No mutta miksi ei? Eihän noin nätti tyttö saa kuivin suin olla, mies intti ja suuntasi anovan katseen Kerttuun.

Kerttu näytti hämmentyvän, ja syystäkin. Eijaa alkoi naurattaa. Hänestä tilanne oli huvittava. Heidi potkaisi Eijaa pöydän alla ja pelasti Kertun sanomalla:

— Tämmöistä Suomessa on. Aina on syy juoda, sitä ei kukaan kyseenalaista, mutta auta armias jos joku ei haluakaan juoda, sitä sitten saakin perustella!

— No lähteehän etelän neiti sentään tanssimaan? mies jatkoi sitkeästi. Kerttu pudisti hämmennyksen päältään.

— Mä en oo neiti vaan rouva, tän tässä käly! hän sanoi ja taputti Eijan olkapäätä. Hyvä veto, ajatteli Heidi.

— Ahaa, ymmärrän, ymmärrän... eihän se käly sua renttu-Timpan kanssa tanssimaan päästä, mies vastasi.

Hän väänsi naamalleen pettymystä liioittelevan ilmeen.

— Ja tää on niin surullista musiikkiakin. En mä tämmöstä osaa tanssia, Kerttu lisäsi. — Miksi suomalaiset tykkää niin kovasti itkemismusiikista?

— Itkemismusiikista? Eija toisti Heidin alkaessa hihittää. — Jääkää te tänne pillittämään, mä meen pissalle.

— Pitääkö Suomessa aina kertoa, miksi menee vessaan? Kerttu kysyi, kun Eija raivasi itselleen tietä mahtuakseen naistenhuoneeseen.

Nyt sekä Heidi että Timppa purskahtivat äänekkääseen nauruun.

— Te vaan nauratte, vaikka baari itkee. Siis kuunnelkaa nyt tätäkin laulua, Kerttu pyysi Heidiltä ja Timpalta, ja kolmikko hiljeni jukeboksista kantautuvan kappaleen kertosaäkeeseen:

Niin pienen hetken rakkaus on lumivalkoinen, on puhdas niin kuin hanki helmikuisten aamujen, voi kunpa joskus kauemmin sen loisto kestää vois, vaan illan tullen katoaa ja tummuu aina pois.

Jukeboksi hiljeni tyystin. Eijakin näytti juuttuneen vessaan. Kertun nuorilla kasvoilla loisti nyt pidättelemätön tiedonhalu, ja Heidin mielestä hän oli huolestuttavan kaunis. Ei ihme, että tuo Timppa tuossa kärkkyi tyttöä. Puoliksi laulaen Kerttu ihmetteli:

— Miksi aina lauletaan, että oltiin rakkaudessa suuria eikä olla rakkaudessa suuria? Onko aina totta että täällä Pohjantähden alla hiipii sieluun asti halla ja tunteet tappamalla rikki repii sydämen? Mä tulen niin surulliseksi kun mies laulaa että mä olin ennenkin ollut niin yksin, en muusta tiennytkään, hetken soihtuna loistit mulle valon pimeään... Sen kunpa joskus ymmärtää vain vois, miksi kaikki kaunis aina häipyy pois, nyt vain toivon mielenrauhaa päivään nousevaan.

— Tarkkakorvainen tyttö! Taidat kuunnella paljon suomalaista musaa, Timppa ihaili.

— Se on hyvä tapa oppia kieltä. Että kuuntelee musaa, Kerttu sanoi.

— Kerttu onkin oppinut hämmästyttävän nopeesti suomea. Se on sentään ollut täällä vasta, mitä, kaheksan kuukautta, Heidi kehui.

— Vai että Kerttu? Timppa sanoi, ja livahti jonnekin.

— Pitäskö meidän valita tosta jukeboksista jotain ilosempaa musaa, Heidi ehdotti, mutta juuri silloin naisääni kuulutti mikrofoniiin:

— Ja nyt jatkamme karaokea... Seuraavaksi meille tulee laulamaan Kerttu. Aplodit Kertulle!

Seuraavassa hetkessä Kerttu oli noussut televisioruudun eteen laulamaan mikrofoniiin:

— Täällä Pohjantähden alla, korkeimmalla kukkulalla, katson kauas kaukaisuuteen, tulet uniin uudestaan...

Vaan mikäs siinä! Kuka tahansa saattoi kuulla, että laulu oli tullut Kertulle Suomessa vietettyjen kuukausien mittaan tutuksi. Ja tyttö lauloi hyvin ja tunteella! Heidi olisi voinut lyödä vetoa, että juuri sinä iltana Kertun oli helppo eläytyä kappaleen sanoihin koko sydäimestään.

Kun Kerttu pääsi kertosaäkeeseen, Heidi, Timppa ja jopa Eija olivat tulleet seisomaan hänen lähelleen, ja he lauloivat mukana (Timppa tuoppi

kädessään ja olut loiskuen):

— Ja alla Pohjantähden minä tulen, minä lähden, ja vain Pohjantähden nähden itken vuokses kyyneleen.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Annas olla. Odota, niin asiat muuttuvat vielä erilaisiksi kun luulet.

Anovan. Pyytävän. Kerjäävän.

Arvon naiset. Hyvät, hienot, arvokkaat naiset.

Aurattu, perusmuoto aurata. Poistaa lumet auralla.

Ei puoliakaan. Ei edes puoliksi.

Eläytyä. Kuvitella tarkasti. Näytellä.

Ennenpitkää. Jossain vaiheessa. Ennemmin tai myöhemmin.

Epätodennäköinen. Jotakin mitä ei luultavasti tapahdu. Niin tuskin käy.

Halla. Lämpimään aikaan iskevä yllättävä pakkanen. Halla voi ruhota sadon, tappaa kasvit, joita ihmiset viljelevät. Halla on siis ikävä asia, se kun haave menee pilalle, kun toive ei toteudu.

Haukutte, perusmuoto haukkua. Moittia. Puhua ilkeästi tai kriittisesti. Syyttää. Myös koirat haukkuvat.

Hautajaismusiikin. Hautajaisissa soitettavan musiikin.

Heilojaan, perusmuoto heila. Rakas. Tyttö- tai poikaystävä.

Hymähti, perusmuoto hymähtää. Kertoa asia, josta ei pidä, lyhyesti ja pahantuulisesti. Tuhauttaa.

Hyvä veto. Taitavasti tehty. Hyvin keksitty.

Hämmentyvän, perusmuoto hämmentyä. Mennä hämilleen. Ihminen, joka ei enää tiedä, mitä hänen pitäisi tehdä, on hämmentynyt, hämillään, hämmennyksen vallassa.

Ihmeitä, perusmuoto ihme. Uskomaton tapahtuma tai teko.

Intti, perusmuoto inttää. Sanoa tai pyytää jotakin uudestaan, vaikka toinen on sanonut olevansa eri mieltä.

Itsetyytyväisen, perusmuoto itsetyytyväinen. Itseensä, omiin tekoihinsa tyytyväinen.

Jammailemaan. Heilumaan tai tanssimaan, ehkä myös soittamaan musiikin mukana.

Joka tapauksessa. Kuitenkin. Vaikka asiat olisivat toisin, näin tapahtuisi silti. Tämä poliisi olisi joka tapauksessa saanut kuulla kaiken tarkoittaa, että Eija olisi kertonut tälle poliisille kaiken vaikka tämä ei olisikaan ollut poliisi.

Jos ei tunneta. Jos ei olla jo tuttuja, jos ei jo tiedetä, kuka toinen on.

Juomisen laita. Juomiseen liittyvät asiat.

Järki. Äly, kyky ajatella.

Kantautuneen, perusmuoto kantautua. Kuulua kauempaa. Ääni voi kantautua vaikkapa huoneesta toiseen, tai sisältä ulos.

Katoamisilmoituksen, perusmuoto katoamisilmoitus. Kun huolestunut perhe ilmoittaa, että joku sen jäsen on kadonnut.

Katsoi parhaaksi, perusmuoto katsoa parhaaksi. Miettiä, että mikä on paras tapa toimia, mitä nyt pitäisi tehdä.

Kertosäkeeseen, perusmuoto kertosaä. Laulun se osa, jota toistetaan eniten.

Kohtalokkaan, perusmuoto kohtalokas. Koko elämän muuttava.

Kolmas pyörä. Ylimääräinen ihminen tilanteessa, jossa ihmisiä tarvitaan vain kaksi.

Kriittinen. Arvosteleva. Kriittinen ilme on kuin kysymys: miksi näin?

Kuivin suin. Kuivalla suulla, ilman juotavaa. Ilman alkoholia.

Kyseenalaista, perusmuoto kyseenalaistaa. Kysyä, onko jokin oikein, tarvitaanko jotakin todella vai luulevatko ihmiset vain niin.

Kärkkyi, perusmuoto kärkkyä. Haluta päästä eteenpäin, liikkua kärsimättömästi, malttamattomasti paikoillaan.

Käyneen. Tiesi Henkan käyneen, tiesi, että Henkka oli käynyt.

Latinobiisin. Latinalaisesta Amerikasta tulevan laulun.

Letkautti, perusmuoto letkauttaa. Sanoa jotakin nokkelaa, hassua, vähän ilkeääkin.

Lieventävänä asianhaarana, perusmuoto lieventävä asianhaara. Ymmärrettävä syy, miksi joku teki väärin.

Liioittelevan, perusmuoto liioitella. Huijata, että on enemmän kuin onkaan. Teeskennellä. Lapsi, jolla on vain ihan pieni naarmu, voi liioitella kipua ja huutaa oikein kovaa, koska hän haluaa äidin syliin.

Loiskuen, perusmuoto loiskua. Kun vesi tai muu neste liikkuu ja osuu johonkin, tai lentää pois jostakin, se loiskuu.

Loistoäiti. Tosi hyvä eli loistava äiti.

Lyödä vetoa. Se, joka lyö vetoa, on vedonlyöjä. Hän on mielestään oikeassa jostakin epävarmasta asiasta niin varmasti, että pelaa rahasta. Jos vedonlyöjä on oikeassa, hän ansaitsee näin enemmän rahaa, jos väärässä, hän menettää rahaa.

Maailmanmusiikkia. Sellaista musiikkia, jota radioasemat eivät yleensä soita ja jossa on mukana jonkun kansan ikivanhoja musiikkiperinteitä.

Maailman ääriin. Todella kauas. Kirjaimellisesti maailman toiselle puolelle, mantereen viimeiselle rannalle.

Maanmiehiä. Samasta maasta tulevia ihmisiä. Saman valtion kansalaisia.

Mahtuakseen. Että mahtuisi.

Motkotti. Arvosteli, moitti, haukkui.

*Mulkaisi. Katsoi nopeasti ja vihaisesti, silmät suurina.
Naistenhuoneeseen. Naisten vessaan.*

*Nähdén, perusmuoto nähdä. Lapsen nähden, niin että lapsi näkee.
Pohjantähden nähden, niin että Pohjantähti näkee.*

Näyttävät. Komeat. Huomiota herättävät.

*Oluttuopistaan, perusmuoto oluttuoppi. Suuri lasi tai muki, josta
juodaan olutta.*

*Paahdettu, perusmuoto paahtaa. Lämmittää ruokaa ilman vettä
esimerkiksi paistinpannulla, tulella tai leivänpaahtimessa.*

*Paheksuvasti. Arvostelevasti, kiukkuisesti. Paheksuva ihminen haluaa
sanoa toiselle «et saa tehdä noin».*

*Painotti, perusmuoto painottaa. Sanoa jotakin tärkeää niin, että toinen
ymmärtää sen olevan tärkeää.*

Peruskahvi. Tavallinen, arkinen kahvi.

Pidättelemätön. Sellainen, mitä ei voi pidätellä, ei estää.

Pienestä pitäen. Lapsesta asti.

*Piika. Palvelija, joka esimerkiksi siivoaa ja tekee ruokaa toisen
kotona.*

Pillittämään. Itkemään.

*Piittaamatta. Välittämättä, huolimatta. Eija sanoi Kertusta
piittaamatta, Eija ei välittänyt siitä että Kerttu kuuli.*

*Pohjantähden alla. Pohjoisessa maassa, missä ei sään takia ole aina
niin helppoa. Esimerkiksi Suomessa. Kaikkien suomalaisten tuntema
kirjasarja on nimeltään Täällä Pohjantähden alla ja siinä kerrotaan miten
vaikeaa Suomessa oli elää ennen kuin Suomesta tuli rikas maa.*

*Punastui, perusmuoto punastua. Kun oikein nolottaa, vaaleaihoisen
ihmisen kasvot muuttuvat punaisiksi. Hän punastuu.*

*Purskahtivat. Päästivät nopeasti, räjähtävästi ulos jotakin. Juoma voi
purskahtaa ulos pullosta, jos pullo hajoaa.*

Päivään nousevaan. Alkavaan päivään. Ajatus on, että päivä nousee esiin auringon mukana.

Päästäkseen tänne. Että he pääsisivät tänne.

Raivasi. Teki tilaa.

Rastaletit. Jos sinulla on sukujuuret Afrikassa ja kiharat hiukset, etkä leikkaa niitä, ne kasvavat itsestään rastaletiksi.

Rennosti. Vapautuneesti, mukavasti, rauhallisesti.

Renttu. Mies, johon ei kannata luottaa. Rentut pitävät usein paljon alkoholista eivätkä käy töissä. Heillä ei aina ole asuntoa.

Riemastui. Tuli iloiseksi.

Riensi, perusmuoto rientää. Tehdä nopeasti ja halukkaasti. Kiiruhtaa.

Ryhdistäydyt, perusmuoto ryhdistäytyä. Luopua pahoista tavoista, alkaa elää parempaa, hyveellisempää elämää. Kirjaimellisesti tämä tarkoittaa ryhdikkään asennon ottamista eli selkä suorana olemista.

Ryyppyputki. Kun ihminen juo päivästä toiseen aina vain lisää alkoholia, eikä halua, että humala katkeaa.

Röhnöttää. Olla tosi rennossa asennossa. Puoliksi maata, puoliksi istua.

Seksimoppi. Viehättävä nainen, jonka koskettamisesta monet miehet haaveilevat.

Selvinpäin. Ilman alkoholia. Raittiisti.

Siemauksella, perusmuoto siemaus. Sen verran juotavaa kun kerralla otetaan suuhun.

Sosiaalisia taitoja, perusmuoto sosiaaliset taidot. Sosiaalisia taitoja tarvitaan ystävystymiseen, keskustelemiseen, toisten ihmisten kanssa

pärjäämiseen.

Stressaatte, perusmuoto stressata. Olla huolissaan, hermostunut. Murehtia.

Suomalaiseen musiikkiin verrattuna. Kun ajatellaan suomalaista musiikkia ja mietitään, miten se eroaa muusta musiikista.

Syystäkin. Sille oli hyvä syy.

Sähähti, perusmuoto sähähtää. Sylkeä sanat vihaisesti suustaan.

Tai no. Kun on tunnustettava eli myönnettävä, ettei asia nyt ihan tarkalleen ole niin kuin juuri sanottiin.

Tarkkakorvainen. Sellainen, jolla on tarkat korvat.

Tiedonhalu. Halu saada tietää.

Ties kuinka monetta kertaa. Sama on tapahtunut jo niin monta kertaa, ettei enää tiedetä, kuinka monta.

Tyystin. Kokonaan.

Uranainen. Nainen, joka tekee paljon töitä, ansaitsee luultavasti paljon rahaa ja ylenee korkeaan asemaan, vaikkapa pomoksi. Uranaisen vastakohtana pidetään kotiäitiä, joka ei ansaitse rahaa vaan hoitaa lapsiaan kotona.

Urheilumatseja, perusmuoto urheilumatsi. Ottelu, kilpailu.

Valkeni, perusmuoto valjeta. Muuttua valoisemmaksi, kirkkaammaksi. Myös ajatukset voivat valjeta, kun ymmärtää ja oppii uusia asioita.

Kertulle valkeni, Kerttu ymmärsi. Päivä valkenee, kun aurinko nousee.

Vastaväitteitä, perusmuoto vastaväite. Väite, jonka mukaan viimeksi sanottu asia ei ollut totta. Eri mielipide.

Vekkulilla. Hassulla. Hullunkurisella. Söpöllä.

Velloa. Kirjaimellisesti kellua, uida, sukeltaa. Velloa muistoissaan, muistella jotakin yhä uudelleen ja uudelleen.

Vika ei ole Alkon hyllyjen vaan miesten korvien välissä. Ei saa syyttää Alko-nimisiä kauppvoja, joista vahvaa alkoholia voi Suomessa ostaa, vaan sitä miten miehet ajattelevat.

Vimmaisesti. Voimakkaasti, päättäväisesti, aggressiivisesti.

Voideltu. Liukkaaksi, helpommaksi tehty. Kirjaimellisesti rasvattu.

Voiteluaineitakin, perusmuoto voiteluaine. Aine, jolla voi voidella.

Väittelynhaluinen, perusmuoto väittelynhaluinen. Sellainen, joka haluaa väitellä, kinastella, olla eri mieltä ja sanoa sen.

Viides luku, jossa selviää, miten Henkka tuli lähteneeksi Kolumbiaan

Kukaan ei osannut odottaa, että Henkka lähtisi rinkkamatkalle Etelä-Amerikkaan. Ruotsinlaivalle, ehkä, tai jos joku hänet saisi urheilullisemmalle lomalle potkittua, niin Henkan kaltaiselle miehelle riittäisi varmasti Lappi. Villeimmilläänkin Henkan saattoi kuvitella tarttuvan korkeintaan äkkilähtötarjoukseenjoka koski pitkää viikonloppua jossakin vanhassa keskieuropalaisessa kaupungissa.

Anssi ei ollut uskoa korviaan, kun Henkka oli vastannut hänen heittoonsa myöntävästi.

Anssi oli patikoinut melkein joka mantereellapa viime talvena oli vuorossa Etelä-Amerikka. Aiemmin Anssi oli matkustanut tyttöystävänsä kanssa, mutta se ei enää tuntunut hyvältä ajatukselta, kun heille tuli ero. Leikillään Anssi oli kysynyt vanhalta koulukaveriltaan, lähtisikö tämä rinka selässä niin kauas turistiryysistä kuin mahdollista.

Anssi ei tiennyt, että Henkka oli vuoden sisällä tehnyt töitä niin paljon, että ne olisi oikeastaan voinut jakaa kahdelle vuodelle. Työ oli pitänyt järjen päässä ja Henkan elämässä kiinni sen jälkeen kun Päivi oli hänet jättänyt. Päivi ja Henkka olivat asuneet pitkään yhdessä, kunnes eräänä päivänä Päivi olikin ilmoittanut haluavansa elämältä enemmän. Enemmän kuin Henkan.

Ajatus loman pitämisestä oli saanut Henkan levottomaksi. Jo ihan tavallisina vapaapäivinäkin sai pelata aika paljon tietokonepelejä ennen kuin unohiti, miten orvolta olo tuntui tyhjässä, yksinäisessä asunnossa. Kaikki, mitä Henkka olisi voinut tehdä, muistutti tavalla tai toisella Päivistä. Niinpä Henkka oli suostunut kuukaudesta toiseen tekemään ylitöitä ja varastoimaan lomapäiviä. Sydämessä ammottavaan tyhjyyteen työt eivät tuoneet täytettä, mutta elämä ja pankkitili saivat niistä sentään sisältöä.

Anssi Etelä-Amerikkoineen osui juuri oikeaan saumaan Henkan elämässä. Myös Henkka osui oikeaan saumaan Mariquitin elämässä. Tai ehkä Mariquitin elämä olikin ollut riittämätön leninkikangas, joka odotti jostakin jatketta hihoikseen. Kangas, jonka reunat kaipasivat kuollakseen saada muuttua saumoiksi.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Ammottavaan, perusmuoto ammottaa. Näyttää tyhjältä.

Ei ollut uskoa korviaan. Kuuli jotakin niin uskomatonta, että alkoi miettiä, kuuliko oikein vai väärin.

Elämässä kiinni. Jos ei ole kiinni elämässä, on kiinni kuolemassa eli vaarallisen surullinen, masentunut.

Heittoonsa, perusmuoto heitto. Ehdotus. Kirjaimellisesti jonkin esineen heittäminen, mutta myös ehdotuksen voi puhumalla heittää ilmaan.

Jatketta, perusmuoto jatke. Jotakin millä voi jatkaa, pidentää, suurentaa.

Kaltaiselle. Sellaiselle kuin. Samanlaiselle kuin. Henkan kaltaiselle, sellaiselle kuin Henkka.

Koulukaveriltaan, perusmuoto koulukaveri. Kaveri, joka on tai oli samaan aikaan koulussa kuin sinä.

Kuollakseen. Tosi paljon. Kirjaimellisesti jos haluaa jotakin kuollakseen, niin haluaa niin paljon että on valmis kuolemaan, jos ei saa, mitä haluaa.

Leikillään. Ei tosissaan. Vitsi, huumoria.

Leninkikangas. Kangas, josta tehdään leninki eli naisten mekko.

Loman pitämisestä, perusmuoto loman pitäminen. Vapaapäivien ottaminen. Oleminen poissa töistä tai koulusta.

Myöntävästi. Kyllä.

Osui juuri oikeaan saumaan. Tapahtui sopivalla hetkellä. Kirjaimellisesti sauma on se kohta, mistä kaksi kankaanpalaa on ommeltu kiinni toisiinsa.

Patikoinut, perusmuoto patikoida. Kävellä pitkiä matkoja.

Pitkää viikonloppua. Viikonloppu tarkoittaa lauantaita ja sunnuntaita, jotka ovat yleensä vapaapäiviä. Jos työntekijällä on niiden lisäksi myös esimerkiksi perjantai tai maanantai vapaata, viikonloppu on pitkä.

Potkittua, perusmuoto potkia. Henkkaa ei satutettu potkimalla, vaan potkiminen tarkoittaa nyt kannustamista. Saisi urheilullisemmalle lomalle potkittua, saisi houkuteltua urheilullisemmalle lomalle.

Rinkkamatkalle, perusmuoto rinkkamatka. Rinkka on suuri reppu, johon mahtuvat monen päivän vaatteet. Sitä on helppo kantaa. Rinkkamatka on lomamatka, jonka aikana kävellään paljon rinkka selässä.

Riittämätön. Liian pieni, liian vähän.

Ruotsinlaivalle, perusmuoto ruotsinlaiva. Iso risteilijä, joka kulkee Itämerellä Suomen ja Ruotsin väliä.

Tarttuvan, perusmuoto tarttua. Ottaa kiinni. Myös ehdotukseen, pyyntöön, tarjoukseen voi tarttua.

Turistirysistä, perusmuoto turistirysä. Rysä on ansa veden alla, kalat uivat sen sisään mutta eivät pääse ulos. Turistirysä on paikka, johon matkustaa tosi paljon turisteja, monen mielestä liian paljon.

Täytettä, perusmuoto täyte. Se, mitä on jonkin sisällä. Sisältö. Kakulla on täyte. Kirjan

täytettä ovat sivut, lauseet ja sanat.

Urheilullisemmalle, perusmuoto urheilullinen. Liikunnallinen. Urheilua sisältävä.

Varastoimaan, perusmuoto varastoida. Panna varastoon. Säilöä. Orava varastoi ruokaa ennen kuin talvi tulee, koska talvella ruokaa ei enää voi kerätä.

Villeimmilläänkin, perusmuoto villi. Raju. Rohkea. Sääntöjä rikkova. Hauskaa pitävä. Kun Henkka on villeimmilläänkin, hän on niin villi kuin hän vain osaa olla.

Vuoden sisällä. Vuoden aikana, viimeisten 12 kuukauden kuluessa.

Akkilähtötarjoukseen, perusmuoto äkkilähtötarjous. Äkkilähtö tarkoittaa, että pitää lähteä jonnekin tosi nopeasti, ilman, että ehtii suunnitella ja varautua. Äkkilähtötarjous tarkoittaa, että voi matkustaa jonnekin halvalla, jos vain on valmis matkustamaan hyvin pian.

Kuudes luku, jossa Kerttu saa ihailijan, itkukohtauksen ja yövieraita

Kun Jesse tuli hakemaan äitiään Heidiä, Eijaa ja Kerttua kotiin, oltiin jo pikkutunneilla.

Jesse oli juuri täyttänyt 18 vuotta ja saanut ajokortin. Hänellä oli niin suuri halu ajaa, että hän tarttui mihin tahansa syyhyn tai tekosyyhyn autoilla. Niin kuin vaikkapa siihen, että äiti ja tämän kaverit piti hakea baarista. Sillä verukkeella Jesse oli ajellut koko illan pitkin kaupunkia ja käynyt moikkaamassa kavereitaan.

Äiti hihitti vähän kaikelle. Joku Timppa oli saanut hänet juomaan pari siideriä lisää, kun yleensä tämä oli juonut vain yhden siiderin koko illan aikana. Itse asiassa Jesse ei ollut vielä ikinä nähnyt äitiään hiprakassa. Näky, tai ehkä pikemminkin haju sai hänet muistamaan toisen ihmisen, jota hän ei ollut nähnyt kuin viimeksi aivan pienenä poikana.

Jessen isä oli pitänyt alkoholista aivan liikaa. Eräänä iltana, jota Jesse ei voinut unohtaa, äiti oli kiskonut pienen pojan vuoteesta ja juossut tämä sylissään ulos. Silloinkin oli ollut luminen talviyö. Sen jälkeen he eivät olleet enää asuneet isän kanssa.

Siksi äiti olikin niin varovainen alkoholin suhteen. Ja siksi Jesse taisi pitää äidistään huolta vähän enemmän kuin muut 18-vuotiaat pojat. He olivat olleet kahden ja olleet toinen toiselleen kaikki kaikessa niin kauan. Nykyään Jessellä oli jo isäpuoli, Juha, ja pikkusiskokin. Mutta edelleenkin Jessestä tuntui, että hänen ja äidin välillä oli ainutlaatuinen sidos.

Muisto sai Jessen vaitonaiseksi, vaikka yleensä hän yritti olla kohtelias äidin ystävättärillem. Naapurin Eija tosin tuskin juttuseuraa kaipasikaan. Hän oli juonut enemmän kuin pari siideriä. Hän lojui väsyneenä taksin takapenkillä ja nojasi välillä vahingossa Kerttuun.

Vaan kylläpä Kerttu olikin hyvännäköinen! Kaikki muu karkasi Jessen mielestä. Hänen oli pakko vilkuilla Eijan veljen vaimoa peilistä yhä uudelleen, ja jokainen vilkaisu sai hänet väkisinkin hymyilemään.

Äkkiä äiti älähti:

— Henkka on löytynyt! Juha on yrittänyt soittaa kuus kertaa, ja se on lähettänyt tekstarin!

Kerttu syöksähti Eijaa kohden niin, että sattui, sillä turvavyö hoiti velvollisuutensa. Eija lennähti omalle puolelleen takapenkkiä.

— Mutta... täällä on toinenkin tekstari. Henkka otti Jevgenin. Nyt Aino on ihan vihanen kun ei Jevgeni jäänykään meille yöksi.

— Taksikuski, hei, taksikuski! Me ajetaankin näille eikä meille, Eija komensi.

— Mikä taksikuski? Eija hei, se on meidän Jesse! Heidi ärähti.

Jesse käänsi kuitenkin kuuliaisena auton nokan kohti sitä lähiötä, jossa Henkan ja Kertun koti sijaitsi. Pihaan kaartaessaan hän kokosi rohkeutensa ja huudahti:

— Kerttu hei, milloin vaan tarttet autokuskia niin mä voin...

Mutta Kerttu ei kuullut Jessen sanoja. Kaunotar jätti auton oven sulkemisen Heidin tehtäväksi, eikä jäänyt odottamaan horjuvaa Eijaakaan.

Kerttu malttoi juuri ja juuri virittää rapun oven auki (muuten perässä tulleet eivät olisi päässeet sisään), ja kipitti sitten niin kovaa kuin uskalsi portaat ylös kotiovelleen. Puolimatassa hän kompastui ja löi polvensa, mutta jatkoi sitkeästi juoksuaan kivistävin polvin. Vapisevin sormin hän sovitti avaimen lukkoon ja naksautti oven auki.

Koti oli kuitenkin autio ja pimeä.

Kun Eija pääsi käsi Heidin kädessä portaat ylös, Kerttu oli polvillaan eteisensä lattialla ja itki.

— Minne se miehenkuvatus on vienyt mun pojan? Eija kiljaisi.

— Eija! Jos sä nyt vähän lohduttaisit tätä Kerttua, niin mä käyn sanomassa Jesselle, että me jäädään tänne yöksi, Heidi ehdotti. — Ja sitten mä keitän meille teetä. Kerttu ei varmaan ihan heti saa unta.

— Kyllä säkin tossa tilassa itkeskelit joka asiasta. Älä tee karpäsestä härkästä, Eija sanoi potkaistessaan kengät jaloistaan.

— Missä tilassa? Heidi kysyi Eijalta, ja heti perään Kertulta: — Ootko sä raskaana?

— Mistä sä tiesit? En mä oo kertonu kellekään, Kerttu nyyhkäisi. Heidi katsoi Kerttua tyrmistyneenä.

— Siitäkö te tappelitte?

— Mä haluun kouluun, Kerttu sopersi. — Mä oon 22-vuotias, enkä mä oo ikinä saanu opiskella! Kaikki täällä Suomessa on ollu vaikka missä koulussa, paitsi mä.

Lipaston laatikko oli raollaan. Heidi bongasi nenäliinapaketin sen sisällä. Hän ojensi murtuneelle Kertulle nenäliinan, ja tämä niisti pariin kertaan kuuluvasti, ennen kuin jatkoi:

— Henkka haluaa monta lasta. Mutta mä haluaisin muutakin, mä tajusin, että mä oon aina halunnu. Mä haluaisin ylioppilaaksi ja yliopistoon! Ja mä tajusin sen vasta nyt kun lapsi on tulossa.

— Mä ymmärrän, Eija sanoi.

Äkkiä Eija näytti vesiselvältä. Hän veti Kertun ylös lattialta ja johdatti tämän sohvalle istumaan. Heidn juostessa alakertaan Eija asettui kälynsä viereen ja kietoi käsivarrenkin tämän ympärille. Kerttu aivan pelästyi. Mistä päin nyt tuuli?

— Tätä mä olen pelännytkin, Eija alkoi pauhata. — Säkin Mariquita luulit tunteneesi Henkan, mutta ei toista ihmistä voi niin nopeasti oppia tosissaan tuntemaan. Ei varsinkaan nainen miestä!

Siinä istuessa ja kuunnellessa Kertulle valkeni, että Eijallakin oli ollut mies. Monta monituista vuotta. He olivat olleet kotoisin samoista maalaismaisemista, saman kylän nuoria. Eija oli hyvällä syyllä luullut tuntevansa miehensä.

— Kuinka väärässä mä olinkaan! Mä vaan haaveilin hölmönä yhteisistä lapsista, ja sitten se mies paljastuikin petturiksi! Sillä oli toinen nainen! Ja kun mä sain sen selville, niin sehän pakkasi laukkunsa ja lähti sen toisen luo, tietenkin, se toinenhan oli nuorempi. Mähän olin vaan antanut parhaat vuoteni sille lierolle!

Eijan käsivarsi puristi Kerttua aika kovaa.

— Mä oon pahoillani. Miehet osaa olla inhottavia, Kerttu pihisi. — Mutta eihän Henkka... En mä voi uskoa, että Henkka olis uskoton!

— Mistäs sitä koskaan tietää, Eija hymähti. — Mutta suoraan sanottuna, en makaan usko. Sen sijaan mä uskon, että sä et nyt ihan ole ymmärtänyt, mitä Henkka susta haluaa.

Heidi palasi sisään juuri parahiksi kuulemaan, kuinka Eija alkoi puhua Päivistä, Henkan eksästä.

— Päivi ei halunnu lapsia ollenkaan, se halusi että sillä on aikaa uralle ja harrastuksille. Henkka marisi sitä monet kerrat, se kysyi, että miksi

sen pitää elää nykyaikana. Se kuvittelee että asiat oli ennen paremmin. Naiset oli muka naisellisempia, kun niille riitti elämän sisällöksi lasten ja kodin hoitaminen ja kiltti tavallinen mies, joka tuo leivän pöytään.

Kerttu huomasi yllätyksekseen rentoutuvansa. Eija oli kyllä tuohtunut, mutta ei Kertulle! Päinvastoin Kerttu vaistosi Eijan olevan yhtäkkiä hänen puolellaan.

— Henkka selitti mulle, että ulkomailla naiset ei vaadi liikoja vaan ymmärtää perinteisten arvojen päälle! Eija parahti.

— Siis ei jumalauta, Heidi kirosi.

— Älä opeta Mariquitalle kirosanoja. Katsos, Mariquita, sen takia mä olen koko ajan odottanutkin, että milloin räjähtää. Henkalla on liian yksinkertainen ja musta-valkoinen käsitys ulkomaalaisista naisista! Eija syytti.

— Mä luulin että sulia on, Kerttu tunnusti.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Ainutlaatuinen. Ainoa. Toista samanlaista ei ole.

Arvojen, perusmuoto arvot. Hienot, kunnioittavat, hyvät, arvokkaat asiat ja tavat. Kaikki, mikä on oikein. Rehellisyys on suomalainen arvo, eli suomalaisten mielestä on oikein ja hienoa olla rehellinen.

Bongasi, perusmuoto bongata. Huomata. Löytää. Nähdä se, mitä on etsinyt. Erityisesti lintuja bongataan.

Ei jäänytkään yöksi, perusmuoto jäädä yöksi. Olla kylässä, vieraana yli yön, aamuun asti. Ei Jevgeni jäänytkään meille yöksi, ei Jevgeni sittenkään nukkunut meidän kotonamme.

Heti perään. Nopeasti, ilman taukoa, heti edellisen teon jälkeen.

Hihitti, perusmuoto hihittää. Nauraa hiljaa niin että suusta kuuluu pihinää.

Hiprakassa. Vähän alkoholia juoneena, pikkuisen humalassa.

Hoiti velvollisuutensa. Teki mitä piti tehdä.

Horjuvaa, perusmuoto horjua. Kävellä niin, että melkein kaatuu, ei tasapainossa.

Itkeskelisit, perusmuoto itkeskellä. Itkeä vähän väliä. Alkaa itkeä monta kertaa samana päivänä.

Jumalauta. Kirošana. Vihainen, syyttävä huuto: «Jumala, auta!»

Juttuseuraa, perusmuoto juttuseura. Ihmiset, joiden kanssa voi keskustella.

Juuri parahiksi. Oikein sopivalla hetkellä.

Kaikki kaikessa. Kaikkein tärkein.

Kipitti. Otti lyhyitä askeleita.

Kirosi, perusmuoto kirotta. Sanoa kiro sanoja, puhua rumasti ja sopimattomasti.

Kiskonut, perusmuoto kiskoa. Vetää voimakkaasti.

Kivistävin polvin. Polvet kipeinä. Niin että polviin sattui.

Kohtalaisen samaa mieltä. Ajattelivat aika samalla tavalla, olivat melkein kokonaan samalla puolella.

Kokosi, perusmuoto koota. Kerätä yhteen paikkaan. Rakentaa.

Kuuliaisena. Tottelevaisesti, totellen. Se joka tekee mitä käsketään on kuuliainen.

Lierolle, perusmuoto liero. Rumasti käyttäytyvä, paha tehnyt henkilö. Valehteleva ihminen. Kirjaimellisesti pieni mato.

Lipaston, perusmuoto lipasto. Huonekalu, jossa on laatikoita, joissa voi säilyttää tavaroita tai papereita. Myös lipaston päällä voi säilyttää kaikenlaista.

Lohduttaisit, perusmuoto lohduttaa. Ilahduttaa ja rauhoittaa surullista henkilöä niin, että tälle tulee parempi olo.

Lojui. Makasi rentona.

Maalaismaisemista, perusmuoto maalaismaisema. Kaunis maisema maaseudulla, sellainen, jota ei näe kaupungissa.

Miehenkuvatus. Mokoma mies. Mies, joka on tehnyt niin väärin, ettei hän ole kunnon mies.

Mistäpäin nyt tuuli? Mitä oli tapahtumassa? Miksi toinen yhtäkkiä käyttäytyi niin kuin käyttäytyi?

Moikkaamassa. Sanomassa moi.

Monta monituista. Oikein monta.

Murtuneelle. Erittäin surulliselle, järkyttyneelle, masentaneelle. Kirjaimellisesti katkenneelle, rikki menneelle.

Mustavalkoinen. Kun ymmärrys tai ajatukset jostakin ovat liian epätarkat, puutteelliset. Kun voi nähdä vain ääriviivat, mutta ei yksityiskohtia. Kirjaimellisesti väritön, sellainen, jossa ei ole muita värejä kuin mustaa, valkoista ja harmaata.

Naksautti, perusmuoto naksauttaa. Tehdä jotakin mistä lähtee naksahdusääni. Naksautat sormiasi, kun painat peukalolla keskisormea ja vedät sen sitten nopeasti irti.

Niisti, perusmuoto niistää. Tyhjentää räkä nenästä pois, toivottavasti nenäliinaan.

Nokan, perusmuoto nokka. Etupää, nenä, kuono. Kirjaimellisesti linnun kova suuaukko.

Pakkasi, perusmuoto pakata. Mahduttaa asioita pieneen tilaan. Pakkasi laukkunsa, pani tärkeät vaatteensa ja tavaransa laukkuun.

Paljastuikin petturiksi. Selvisi eli kävi ilmi, että hän olikin petturi. Petturi on henkilö joka pettää, valehtelee, tekee salaa väärin.

Pauhata. Pitää kovaa, tasaista ääntä. Saarnata. Sanoa monta vahvaa mielipidetä, tai yksi vahva mielipide monta kertaa. Alun perin pauhasivat

vain kosket eli joet virratessaan alaspäin, kiviä vasten.

Perässä. Takana.

Pikkutunneilla. Kun on yö ja kello on suunnilleen yksi, kaksi tai kolme.

Pitkin kaupunkia. Monessa paikassa samassa kaupungissa, eri puolilla kaupunkia.

Pitää äidistään huolta. Huolehtia äidistään, hoitaa äitiään.

Puolimatkassa. Matkan keskivaiheilla. Kesken kaiken. Puolessa välissä.

Raskaana. Lasta odottava. Nainen, jonka kohdussa on vauva.

Sidos. Tunne tai asia, joka yhdistää kahta ihmistä. Kirjaimellisesti nauha tai solmu, jolla kaksi asiaa on sidottu yhteen.

Sovitti, perusmuoto sovittaa. Kokeilla, mahtuuko.

Syöksähti Eijaa kohden. Syöksyi äkkiä, nopeasti lähemmäksi Eijaa.

Takapenkkiä, perusmuoto takapenkki. Auton takimmaiseta istuimet. Kuljettaja istuu etupenkillä, ei takapenkillä.

Tekstarin. Tekstiviestin matkapuhelimeen.

Tuohtunut. Suuttunut. Kiukkuinen.

Tuo leivän pöytään. Ansaitsee rahaa. Siis, tekee työtä niin että perheellä on rahaa ostaa mitä se tarvitsee, vaikkapa leipää.

Tyrmistyneenä, perusmuoto tyrmistynyt. Todella yllättynyt, epäuskoinen, ihmeissään.

Vesiselvältä, perusmuoto vesiselvä. Sellainen, joka ei ole juonut yhtään alkoholia.

Virittää. Tehdä jotakin hankalaa, epätavallista tai keskittymistä ja harkintaa vaativaa.

Verukkeella, perusmuoto veruke. Tekosyy. Selitys sille, miksi tekee jotakin, vaikka oikea syy on jokin muu.

Väkisinkin, vaikka yrität estää, jotakin tapahtuu silti. Silloin se tapahtuu väkisinkin.

Yllätykseen. Tämä oli hänelle yllätys. Hän ei osannut odottaa tätä.

Ymmärtää päälle. Ymmärtää jonkun arvo. Tajuta, että jokin on hienoa.

Älä tee kärpäsestä härkäästä. Älä ajattele että pieni asia olisikin suuri asia. Kirjaimellisesti älä sekoita kärpästä ja härkää keskenään, kärpänen ja härkä eivät ole sama eläin.

Seitsemäs luku, jossa piipahdamme korvessa

Havupuut humisivat tuulessa. Ellei kirkas lumi olisi valaissut peittämiään kuusenoksia ja männynneulasia, pimeyden harvat värisävyt olisivat kätkeneet ne näkyvistä.

Hakkuuaukiolla suurten puitten välissä loimotti kuitenkin tuli. Nuotion lieskoissa hiiltyi keppi, jonka nokassa tirisi makkara. Kepin toinen pää oli puserruksissa leveän kouran sisällä, ja tuon kouran omistaja hyräili surumielisesti:

— Miksi kaikki rakkaustarinat aina päättyy niin — surun kirvoittamiin kyyneliin? Miksi haipuu rakkaus, sammuu ystävyys ja saapuu sadan vuoden yksinäisyys?

Laulaja istui kannon päällä nuotion ja teltan päälle lumen suojaksi viritetyn pressun välissä. Pressun narut oli sidottu lähimpiin puihin.

— Lopeta jo, mä en jaksu kuunnella, sanoi poika miehen vierellä.

— Myönnän. Jos mä menisin Idolsiin, ne naurais mut ulos, mies vastasi. — Minkähän takia naiset ei koskaan oo tyytyväisiä?

— En mä tiä, poika sanoi.

— Sitä ei taida kukaan tietää, mies jatkoi. — Parempi ois jos me ei sekaannuttas naisten asioihin ollenkaan. Mutta minkäs mahtaa kun on tyhmä pää. Mä oon ha-kannu mun päätä seinään ennenkin, mutta silti en oo oppinu mun läksyä.

— No sä oot kyllä tosi tyhmä. Miksi sä oot hakannu sun päätäs seinään? Sattuiko se kamalasti? lapsi ihmetteli.

— Oikeastaan mä oon hakannu mun sydäntä. Tai antanu muiden hakata. Sydämen pitäis pysyä täällä rinnassa, mies selitti ja iski nyrkillä rintakehäänsä. — Mutta yhä uudelleen mä olen tyhmänä ottanu sen sieltä esiin ja antanu jollekulle raadeltavaksi

— Etkä oo oikeesti ottanu. Sä huijaat! poika epäili.

Nuotion loimussa lapsi tapitti miestä kulmakarvat koholla, ymmyrkäisin silmin. Viaton näky sai miehen naurahtamaan. Hän ojensi makkaran vekaralle ja asteli hakemaan isoja puupölkkyjä ja kirveen.

— Teen meille klapeja, joilla me ruokitaan kamiinaa yöllä. Tai siis, älä oo huolissas, et sä sitä joudu tekemään. Mä oon ihan suosiolla Kipinä-Mikko koko yön. Kun en mä kumminkaan saa unta. vahdin samalla, ettei kipinät sytytä meitä.

Mies laittoi pölkyn kerrallaan kannon päälle ja iski ne kirveellä pienemmiksi.

— Aamulla sitten nuohotaan kamiinan savupiippu. Noki muuttuu muuten kipinäiksi, jotka lentää ens kerralla teltan päälle ja tekee siihen reikiä. Anssi ei tykkäisi siitä.

Lapsen oli vaikea aavistaa, minne puolelle kantoa klapit sinkoilisivat. Hän teki siitä leikin. Hän tuijotti keskittyneesti halonhakkaajaa, ja kirveen iskeytyessä maaliinsa hän hyppeli ja kieri, oli väistelevinään klapeja.

Oikeastaan miehen olisi pitänyt sanoa pojalle, että hän oli tullut jo liian lähelle. Kohta klapi voisi osua poikaan oikeasti. Epäilemättä pojan äiti olisi kiskonut kol-tiaisen takaisin turvallisen etäisyyden päähän ennen kuin tämä olisi edes tajunnut olevansa menossa lähemmäksi. Taikka sitten, luultavammin poika olisi jo pakotettu teltaan nukkumaan!

Mutta kun nämä ajatukset yrittivät tunkeutua miehen tietoisuuteen, miehen mieli läimäytti uhmakkaasti oven kiinni sen edestä. Naisten hössötykset eivät olleet tänään tervetulleita, eikä mikään niistä muistuttava!

Pian klapeja oli kasassa sopiva kekoja mies tunsu miellyttävää lämpöä liikuntaa saaneissa lihaksissaan. Oli aika käydä yöpuulle. Kaksikko kävi lumisessa pusikossa pissalla ja kömpi sitten teltaan. Lapsi mönki makuupussiinsa. Miehenkõriläs alkoi viritellä tulta kamiinaan, jonka savupiippu kurotteli tähtiä teltan katossa olevasta reiästä.

— Ootko sä Jevgeni koskaan tykänny jostain työstä? Siis mä tarkotan jostain sun ikäsestä, mies kysyi.

— En! Yäk! poika huudahti.

— No niin, sä ootkin viisas! Sen takia sä et tiedäkään, mitä sydänsärky on. Tai miten uni ei tuu silmään.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Etäisyyden. Välimatkan, tilan. Turvallisen etäisyyden päähän, niin kauas, että on turvallista.

Iskeytyessä, perusmuoto iskeytyä. Osua kovalla voimalla.

Haipuu, perusmuoto haipua. Loppua hitaasti. Kuihtua.

Hakkuuaukiolla, perusmuoto hakkuuaukio. Paljas alue metsässä, paikka, josta puut on kaadettu.

Halonhakkaajaa. Henkilöä, joka hakkaa halkoja eli tekee puupölkyistä klapeja.

Harvat. Vähäiset.

Hiiltyi, perusmuoto hiiltyä. Muuttua mustemmaksi tullessa.

Huijaat. Valehtelet. Kerrot vitsin.

Humisivat. Pitivät hiljaista, kahisevaa ääntä.

Hössötykset. Kun olet hermostunut ja huolissasi ja teet tai sanot siksi kaikenlaista liian nopeasti, hössötät ja toimintasi on hössötystä.

Kaksikko. He kaksi.

Kamiinaa. Pientä lämmityslaitetta. Kamiinassa poltetaan esimerkiksi puita, niin että se pitää teltan lämpimänä talvellakin.

Kannon, perusmuoto kanto. Kaadetusta puusta jää maahan kanto, rungon alaosa.

Klapeja. Polttopuita. Puunpalasia, joita on helppo polttaa ja lisätä tuleen.

Kieri, perusmuoto kieriä. Pyöriä itsensä ympäri maata tai lattiaa pitkin.

Kipinät. Aivan pienet, palavat, ilmassa lentävät puun tai paperin palaset. Palava noki.

Kipinä-Mikko. Henkilö, joka valvoo yöllä ja katsoo, ettei kamiinan tuli sammu tai karkaa kamiinan ulkopuolelle.

Kirvoittamiin, perusmuoto kirvoittaa. Aiheuttaa, synnyttää.

Kouran. Ison käden.

Kurotteli, perusmuoto kurotella. Yrittää ylettää, saada kiinni ylhäällä oleva tai koskettaa sitä.

Käydä yöpuulle. Mennä makaamaan, nukkumaan yön ajaksi. Ennen vanhaan moni nukkui Suomessa kovan puupenkin päällä.

Kömpi, perusmuoto kömpiä. Mennä eteenpäin hitaasti matalana, kontallaan.

Lieskoissa, perusmuoto lieskat. Tuli. Nuotion liikkuvat liekit.

Loimotti. Paloi, välkkyi pimeässä.

Loimussa. Nuotion valossa.

Läimäytti. Löi nopeasti.

Miehenköriläs. Iso mies.

Männynneulasia. Mäntypuun vihreitä osia.

Mönki, perusmuoto mönkiä. Ryömiä, madella jonkin sisään.

Oli kasassa. Oli valmiina.

Oli väistelevinään. Leikki, että väisteli, että tarvitsi väistellä.

Peittämiään kuusenoksia. Kuusenoksia, jotka se oli peittänyt.

Pressun, perusmuoto pressu. Sateenkestävä, vedenpitävä suuri kangas.

Puserruksissa. Kovasti puristettu. Lujasti kiinni. Jos ihminen on puserruksissa, häntä sattuu.

Pusikossa. Pensaitten keskellä. Paikassa jossa on paljon matalia kasveja.

Puupölkkyjä. Kaadetun puun rungon isoja palasia.

Raadeltavaksi, perusmuoto raadella. Rikkoa raapimalla ja puremalla. Eläin, joka syö lihaa, eli peto voi raadella saaliinsa ennen kuin syö sen. Antanut sydämen jollekulle raadeltavaksi, antanut vapaaehtoisesti jonkun raadella sydäntään.

Savupiippu. Putki, joka vie savun pois huoneesta, saunasta tai teltasta, jota lämmitetään tulella.

Sinkoilisivat, perusmuoto sinkoilla. Lennellä nopeasti eri suuntiin.

Tirisi, perusmuoto tiristä. Hikoilla, melkein haljeta kuumassa.

Uni ei tuu silmään = uni ei tule silmään. Ei pysty nukahtamaan vaikka haluaisi nukkua.

Ymmyrkäisin silmin. Silmät suurina ja pyöreinä.

Yäk. Kamalaa, inhottavaa, jotain mistä tulee huono olo. Pahanmakuista.

Kahdeksas luku, jossa pakanat jäävät nukkumaan

Sunnuntaiaamuna Kerttu heräsi vieressään (Henkan paikalla) nukkuvan Eijan kuorsaukseen. Kerttu nousija hipsi olohuoneeseen. Sen sohvalle veteli sikeitä Heidi, joka ei näyttänyt sen innokkaammalta heräämään kuin Eijakaan. Kerttu pani merkille, että Heidillä oli ristin muotoinen kaulakoru. Se lepäsi Heidin rinnalla, nousija laski hengityksen mukana.

Kerttu vilkaisi puhelintaan, joka oli ollut yön yli laturissa. Ei tekstiviestejä, vieläkään. Tosin Jevgeni oli Henkan mukana, ja se tarkoitti, ettei mies voinut olla tekemässä mitään kovin vaarallista.

Minne he sitten olivatkin menneet, Henkka oli tarvinnut siihen autoa. Kerttu asteli ikkunaan katsomaan tyhjää parkkipaikkaa. Jos hänellä vain olisi ollut ajokortti! Silloin hän olisi voinut liikkua autolla, eikä Henkka olisi päässyt pakenemaan sillä.

Kertun katse lähti harhailemaan, kunnes se pysähtyi torniin, jonka huipulla komeili risti. Kirkko. Kerttu ei vielä kertaakaan ollut käynyt tavallisessa suomalaisessa kirkossa. Ei edes naimisiin mennessään, sillä Henkka oli halunnut maistraattihäät.

Henkka ja Eija eivät olleet uskonnollisia. Kumpikaan ei kuulunut kirkkoon, eikä Jevgeniäkään ollut kastettu, ei ainakaan Suomen puolella Eijan toimesta. Kerttu tiesi kuitenkin, että ainakin 80 prosenttia suomalaisista oli kristittyjä.

Kerttukiin oli kristitty. Hän oli roomalaiskatolinen. Kolumbiassa hän oli käynyt kirkossa kohtalaisen usein. Oli tuntunut hyvältä kävellä kirkolle, lähettää kynttilöiden loisteessa kymmenen pientä unelmaa kohti taivasta rukouksen ja suitsukesavun mukana. Varsinkin Andresin kanssa...

Äkkiä Kerttu tunsu itsensä hyvin ärtyneeksi. Että Henkka saattoikin karata sillä tavalla! Ja että hän itse oli saattanut! Jos Kertun isoäiti olisi elänyt, tämä olisi kyllä sanonut, että Kerttu sai syyttää vain itseään kun pakanan matkaan lähti. Eihän sellainen voisi päätyä kuin kyyneliin!

Ja Kerttu oli kiehnännyt pakanassaan kiinni kaikki ne hetket, joita tämä ei viet

tänyt töissä. Kirjojaankin he lukivat selkää selkää vasten! Oliko mikään ihme, jos Jeesus ei ollut mahtunut mieleen, joka oli Henkkaa täynnä?

Enempiä ajattelematta Kerttu tempaisi muistilapun irti lehtiöstä ja raapusti siihen:

OLEN KIRKOSSA.

Pakkasta oli viisitoista astetta, mutta viima sai sen tuntumaan vielä paljon kyl-memmältä. Lunta tuprutti eikä jalkakäytäviä ollut vielä aurattu. Kahlatessaan lumihangessa vastatuuleen Kerttu tunsu itsensä pyhiinvaeltajaksi.

Kirkon ovi ei ollut lukossa, ja siihen oli kiinnitetty lappu, jossa luki, että meneillään oli jumalanpalvelus. Hieman arkana Kerttu hiipi oven läpi avaraan tilaan, jossa kaikui naisen ääni. Se tuli saarnastuolista, johon oli asennettu mikrofoni.

Kerttu ei muistanut keskittyä naisen sanoihin. Hän yritti astella äänettömästi eteenpäin kirkon käytävällä. Seinät olivat valkeat, melkein tyhjät, ja puupenkit komeat. Nekin melkein tyhjät.

Sitten Kerttu muisti, ettei harakoita saanut lämmittää. Hän kääntyi ympäri ja kävi nolona sulkemassa oven. Ja sillä hetkellä hän oli vähällä

luikkia sen kylmemmälle puolelle. Sillä missä se jumalanpalvelus muka oikein oli? Missä oli seurakunta, entäpä pappi?

Onneksi Kerttu äkkäsi eräällä penkillä vanhuksen, ennen kuin tuli livistäneeksi kirkosta. Hän hiipi istumaan tämän viereen.

— Anteeksi, saako tänne tulla? Kerttu kysyi.

— Kaikin mokomin! Herra siunaa, miun Afrikan lähetyskolehtiin antamat ropokset on auttannu, vanha nainen riemuitsi.

— En mä tuu Afrikasta, Kerttu yritti korjata, mutta vanhus ei tainnut kuulla.

— Ai sie vissii tulit saarnan aihee takkii sit?

— Aiheen? Takki? Kerttu kysyi, mutta sulki heti suunsa ja rupesi keskittymään siihen, mitä saarnastuolin nainen sanoi mikrofoniiin.

Hän luki Raamattua:

— Minä olen valo ja olen tullut maailmaan siksi, ettei yksikään, joka minuun uskoo, jäisi pimeyteen. Jos joku ei noudata minun sanojani, vaikka on ne kuullut, en minä häntä tuomitse. En ole tullut tuomitsemaan maailmaa, vaan pelastamaan sen.

Ne sanat saivat Kertun paremmalle mielelle. Pieneen syyllisyydentuntoonkin. Ei käynyt kieltäminen, että Henkka oli pakana, toisin kuin Kertun entinen kulta

Andres. Kun Kerttu ajatteli sitä, hänen katseensa karkasi kirkon kupolin alleja hän oli näkevinään isoäitinsä kurtistamassa sieltä huolestuneesti kulmiaan.

Sillä tavalla viisas isoäiti oli Kertulle luimistellut, kun tämä oli lapsena tehnyt jotakin tuhmaa, kuten näpistänyt hedelmän naapurin puusta. Silloin Kerttu oli luonut katseensa häpeissään maahan. Nyt hän ei tehnytkään niin. Hän katsoi sinnikkäästi ylöspäin ja lähetti isoäidilleen viestin: kumpikos miehistä oli vienyt hänet vihille ja muutenkin pitänyt lupauksensa? Kristitty Andres vai pakana-Henkka!

— Osoittakaamme kristillisyytemme ystävällisillä ja rakastavilla teoilla, ei vain niille, jotka uskovat kuten me uskomme, vaan myös niille, jotka uskovat toisin, nainen saarnastuolissa sanoi, ja Kerttu nyökkäsi.

— Mie tykkään täst papist, mummo (se suomalainen) kuiskasi.

— Papista? Mutta sehän on nainen, Kerttu kuiskasi takaisin.

Äkkiä Kerttua nolotti. Olihan hän lukenut, montakin kertaa, että Suomessa nainenkin voi olla pappi. Jopa piispa! Jotenkin silti puhuja

muistutti paljon enemmän kahvia keittelevää perheenäitiä kuin niitä naimattomia miehiä, joita Kerttu ajatteli kuullessaan sanan «pappi».

Vaikka olihan suomalaisella naispapilla kuitenkin valkoinen kaapu, liperit, ja pitkä huivi kaulan ympärillä. Kerttu kysyi itseltään, miten hän ei ollut niitä heti huomannut.

— Olihan se miustakii ens kummallist ku tuli naispappiloit siilo 80-luvulla. Mutta sit mie mietin että hyvähä se vaa on. Myö naiset kun osataa luonnostaa ymmärtää toisii immeisii, mummo supisi.

Sitten hän loi Kerttuun velmun salaliittolaiskatseen. Ei ollut kovin kohteliasta, että kirkon ainoat sanankuulijat kuiskivat toisilleen jumalanpalveluksen aikana! He vaikenivat, ja kuuntelivat saarnan loppuun ja sitten ilmoitukset kastetuista, vihityistä ja hautaan siunatuista. Mutta kun urut alkoivat soittaa virttä, mummo ei malttanut enää pysyä vaiti.

— Tykkäät sie urkumussiikista? Miusta se on aika raskassoutusta.

Surullista musiikkia sekin! Kerttu alkoi hihittää. Kolehiti tuli kohdalle, ja syyllisyydentuntainen Kerttu tipautti sinne kaksieurosen.

Pyhä, pyhä, pyhä Herra Jumala kaikkivaltias. Täydet ovat taivaat ja maa sinun kunniaasi. Hoosianna korkeuksissa.

Lopultakin Kerttu alkoi tuntea olevansa messussa. Suomenkieliset rukoukset olivat tuttuja, kun niihin keskittyi.

Mummo nousija käveli alttarille polvistumaan ja ottamaan vastaan ehtoollisen. Kerttu ei halunnut seurata perässä. Hän olisi ensin halunnut tunnustaa syntinsä papille, ripittäytyä. Hyveellinen mallivaimo ei olisi saanut rauhallista Henkkaa suuttumaan ja karkaamaan omasta kodistaan!

— Lähet sie kirkkokahville, vanhus kysyi öylätin muruset suupielissään.

— Tosi mielelläni! Kerttu hihkaisi, niin että kirkko kajahti, vaikka ehdotus sisälsi uhkauksen kupillisesta suomalaista kahvia. — Harvoin suomalaiset pyytää toista minnekään, hän jatkoi hieman hiljempaa, kajahdusta pahoitellakseen.

— No mie oonki karjalaine! mummo nauroi.

Vanhuksen nimi oli Tellervo, ja koska hänen oli vaikea kävellä, Kerttu ja hän kulkivat käsikynkkää seurakuntatalolle. Talo kahvipöytineen ei ollut kovin kaukana, mutta Tellervo ei tuhlannut siitä metriäkään. Hän selitti aikaa hukkaamatta Kertulle, miten oli jäänyt leskeksi ja miten poika oli sitten houkutellut hänet Etelä-Suomeen asumaan palvelutaloon oman kotinsa lähelle. Siinä palvelutalossa oli vaan kovin hidasjärkeistä ja

jähmeäjalkaista porukkaa, kirkkoonkin sai Tellervo astella ylhäisessä yksinäisyydessään. Poika ja lapsenlapsetkaan eivät kovin usein malttaneet harrastuksiltaan tulla käymään, mutta Tellervo ei lannistunut, hän oli aina menossa ja keksi kyllä tekemistä.

— Myö Karjalan tytöt pannaan ilo pintaa vaik' syvän märkänis! Jos mie öisin surevaa sorttii, ni mie öisin voinu yhtä hyvi jäähä suremaa miun kottii, mist mie läksin evakkoon nuorena likkana, ja siilo mie en kyllä enää ois täs näi!

— Mitä evakko tarkoittaa? Kerttu tiedusteli, koska evakko kuulosti oudoista sanoista kaikkein oudoimmalta.

Hän ei ymmärtänyt kaikkea, mitä mummo kertoi, mutta sen hän ymmärsi, että mummo oli kertomapäällä.

— Evakko, se oi sitä ku myö lähettiin venäläistä pakkoo 1939... Voi, ootsie kuullu sen laulun, siin se sanotaa niin kauniist! Tellervo sanoi ja alkoi laulaa värisevällä äänellä: — Laps olen köyhän kauniin Karjalan, vaan perinnön sain kaikkein kalleimman: sain laulun, soiton lahjan sydämeen, en niitä vaihtais onneen maalliseen...

Pappi hölkkäsi kaavunhelmojaan pidellen heidän taakseen ja huohotti:

— Ja Tellervo on heti tutustumassa uusiin seurakuntalaisiin! Tellervo on niin puhelias ja tykkää jutella uusien ihmisten kanssa.

— Tellervo on ihan niin ku mun mummo, Kerttu sanoi.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Aina menossa. Hyvin paljon poissa kotoa.

Ehtoollisen, perusmuoto ehtoollinen. Kristillisessä jumalanpalveluksessa tarjottu leipä ja viini.

Ei käynyt kieltäminen. Ei voinut kiistää. Asia oli juuri niin. Sitä ei pystynyt kieltämään.

Harrastuksiltaan. Harrastukset estävät.

Herra siunaa. Yllättynyt huudahdus. Kirjaimellisesti Jumala antaa hyvän tapahtua.

Hidasjärkistä. Hitaasti ajattelevaa. Ei älykästä. Typerää.

Hipsi. Käveli vaivattomasti, kevyesti.

Hölkkäsi kaavunhelmojaan pidellen. Hölkkäsi samalla kun piti kaapunsa reunoista kiinni.

Ilo pintaa vaik' syvän märkänis. Ilo pintaan vaikka sydän märkänisi. Ollaan iloisia, vaikka sydän olisi kuollut ja mätänisi. Jumalanpalvelus. Uskonnollinen tilaisuus, jossa palvotaan Jumalaa.

Jähmeäjalkaista. Hitaasti kävelevää. Jähmeillä jaloilla ei kävellä nopeasti.

Jäähä suremaan. Jäädä suremaan.

Kaapu. Pitkä vaate, joka ulottuu kaulasta jalkoihin asti.

Kaikkivaltias. Henkilö, joka saa päättää ja määrätä kaikesta.

Kajahti, perusmuoto kajahtaa. Alkaa soida. Kuulua hetken aikaa. Vain ääni voi kajahtaa.

Kastettu. Otettu kirkon ja seurakunnan jäseneksi. Kirjaimellisesti tehty märeksi.

Katse lähti harhailemaan. Katsoi sinne tänne, ilman suuntaa tai selvää päämäärää.

Kertomapäällä. Haluaa kertoa.

Kiehnännyt, perusmuoto kiehnätä. Olla oikein lähellä toista. Liikkua kiinni toisessa. Hieroa itseään toista vasten.

Komeili. Oli komea, hieno.

Kristillisyytemme. Sen, että olemme kristittyjä.

Kuorsaukseen. Meteliin, jota ihmiset pitävät nukkuessaan kun hengittävät ulos. Varsinkin, jos nenä on tukossa tai jos on juonut alkoholia.

Kupolin. Kaartuvan katon. Holvikaton.

Kurtistamassa. Rypistämässä. Kiristämässä. Tekemässä kurttuiseksi.

Käsikynkkää. Käsivarret yhteen kietoutuneina.

Käytävällä, perusmuoto käytävä. Paikasta toiseen vievä, kävelemiseen tarkoitettu tyhjä tila.

Liperit. Kaulus, jota papit käyttävät.

Lähet sie. Lähdetkö sinä.

Lähetyskolehtiin, perusmuoto lähetyskolehti. Kirkossa käyviltä kerättävä vapaaehtoinen raha, joka lähetetään ihmisille, jotka auttavat muita ja yrittävät houkutella lisää ihmisiä samaan uskontoon. Nämä ihmiset ovat lähetystyössä.

Maallinen. Sellainen, joka on maan päällä eikä taivaassa. Kevytmielinen, paheellinen, syntinen. Ei uskonnollinen.

Maistraattihäät. Avioliittoon vihkiminen toimistossa niin ettei uskontoa ole mukana.

Mallivaimo. Niin hyvä vaimo, että muiden vaimojen pitäisi ottaa mallia, matkia häntä.

Meneillään. Menossa. Juuri nyt tapahtuva.

Mie tykkään tästöpapist. Minä tykkään tästä papista.

Myö. Me.

Naispappiloit. Naisia pappeina.

No mie oonkii. No minä olenkin.

Noudata, perusmuoto noudattaa. Totella.

Näpistänyt, perusmuoto näpistää, varastaa jotain halpaa.

Osoittakaamme. Osoitamme, näytämme yhdessä. Kannustava pyyntö.

Pahoitellakseen. Koska oli pahoillaan.

Pakanan. Uskonnottoman. Toista uskontoa tunnustavan.

Palvelutaloon, perusmuoto palvelutalo, vanhuksille tai vaikeasti vammaisille tarkoitettu talo. Sen asukkaita palvellaan, koska he eivät selviä ilman apua.

Pani merkille. Huomasi.

Piispa. Pappien pomo. Hengellinen johtaja. Piispa vihkii papit eli tekee ihmisistä pappeja.

Pyhiinvaeltajaksi, perusmuoto pyhiinvaeltaja. Henkilö, joka matkustaa jonnekin uskonnollisista syistä.

Raskassoutusta. Raskassoutuista. Väsyttävää. Vaikeaa kestää. Kirjaimellisesti tässä soudetaan veneellä, jossa on paljon painoa tai joka kulkee vastatuuleen. Soutaminen on siis raskasta.

Saarnan aihee takkii. Saarnan aiheen takia. Papin uskonnollisen puheen takia.

Saarnastuolista, perusmuoto saarnastuoli. Koroke puhujille kirkossa. Usein hyvin koristeellinen.

Salaliittolaiskatseen. Katseen, joka kertoo, että katsojalla ja sillä jota katsotaan on yhteinen salaisuus.

Sanankuulijat. Papin sanoja kuuntelemaan tulleet.

Se oi sitä ku myö lähettiin venäläistä pakkoon. Se oli sitä kun me lähdimme pakkoon venäläisiä.

Seurakunta. Samalla tavalla uskovien ihmisten joukko, joka osallistuu samoihin jumalanpalveluksiin ja muuhun uskonnolliseen toimintaan. Ainakin periaatteessa osallistuu.

Seurakuntalaisiin, perusmuoto seurakuntalainen. Seurakunnan jäsen.

Sit mie mietin. Sitten minä mietin.

Suitsukesavun. Suitsuke on hyväntuoksuinen tikku, josta tulee tuoksuva savua, kun sitä polttaa.

Supisi, perusmuoto supista. Puhua hiljaa, joskus epäselvästi.

Surevaa sorttii. Surevaa sorttia. Helposti suremaan jäävä. Herkästi masentuva.

Syyllisyydentuntoonkin, perusmuoto syyllisyydentunto. Tunne siitä että on tehnyt jotain väärää, pahaa.

Talo kahvipöytineen. Taloja sen pöytä, jolla oli kahvia tarjolla.

Toissii immeisii. Toisia ihmisiä.

*Torniin, perusmuoto torni. Korkea, kapea rakennuksen osa.
Tuhlannut, perusmuoto tuhlata. Käyttää loppuun turhaan. Kuluttaa ilman syytä. Haaskata.*

Tuomitse, perusmuoto tuomita. Julistaa syylliseksi. Määrätä rangaistus.

*Urut. Soitin, vähän niin kuin piano, jonka koskettimiin on yhdistetty isot pillit, jotka puhaltavat äänen ulos.
Vastatuuleen. Siihen suuntaan, mistä tuuli puhaltaa.*

Velmun, perusmuoto velmu. Ovela. Tietää että on hieman tuhma.

Veteli sikeitä. Nukkui. Vetä monia syviä unia.

Vienyt vihille, perusmuoto viedä vihille. Mennä naimisiin sen kanssa, jota tässä viedään.

Värisävällä. Vapisevalla, tärisevällä.

Viima. Kylmä, kova tuuli.

*Ylhäisessä yksinäisyydessään. Yksin, koska muut eivät ymmärrä, että heidän kannattaisi myös tehdä sitä mitä hän tekee yksin.
Öylätin. Kristillisessä jumalanpalveluksessa tarjotun leivän.*

*Yhdeksäs luku, jossa siivotaan ja sisustetaan elämää paremmaksi
Heidi heräsi Eijan vauhkoamiseen.*

— Jo on siinä mulla pariskunta! Toinen on lähtenyt kirkkoon! Siis kirkkoon! Ois-han se pitänyt arvata että rukoilemaanhan se hupakko livahtaa heti kun Henkan silmä välttää.

— Hyvää se Kertulle tekee. Jospa se siellä vähän rauhottuis, Heidi mumisi toinen silmä auki, toinen kiinni.

— Ja se toinen — se se vasta on ohjelmanumeron keksinyt. Viedä nyt mun lapsi telттаilemaan pimeään, lumiseen metsään! Mikä pähänpisto! Eija päivitteli.

Se sai Heidin havahtumaan ja avaamaan toisenkin silmänsä. Eija roikotti hänen edessään paperilappua, jossa luki Jevgenin raapustamilla harakanvarpailla:

ME LHETIN METSÄN T JEVGENI

— Mistä toi löyty? Heidi kysyi.

— Eteisen lipaston alta. LHETIN. Mä oon sata kertaa selittänyt Jevgenille, mitä eroa on lyhyellä ja pitkällä vokaalilla ja että tällaiseen sanaan tulee kyllä kaksoiskonsonantti!

— Jevgeni on vasta kuus, Heidi muistutti.

— Siinä iässä muissa maissa käydään jo koulua, Eija huomautti. - Tai sitten ei käydä, Heidi mumisi ja ajatteli Kerttua.

— Jos Mariquita olisi eilen pitänyt silmänsä auki eikä vain pillittänyt, kun se konttasi lattialla, niin sekin olisi löytänyt tän viestin, Eija motkotti.

Nyt Heidi huomasi, että Eijan toisessa kädessä oli moppi.

Sellainen oli stressaantunut Eija. Aina siivoamassa. Aivan kuin hän olisi kotiaan kuuraamalla samalla tullut kuuranneeksi elämäänsäkin. Koti hyvin, elämä hyvin!

Heidille ei olisi tullut mieleenkään alkaa siivota jonkun toisen kotia. Hän ei yli-päätäänkään uskonut sähköyvän kodin ihmeitä tekevään voimaan. Päinvastoin Heidi oli sitä mieltä, että mitä enemmän koti kiilsii, sitä väsyneempi oli se, joka kodin oli kiillottanut.

Irvistäen Heidi kampesi itsensä jaloilleen ja laahusti vessaan, missä hän muisti, ettei ollut ottanut hammasharjaa mukaansa.

Eiliset plakit yhä purukalustolla ja paha maku suussa, kuinka inhottavaa! Onneksi baareissa ei enää sentään saanut tupakoida, niin kuin hänen nuoruudessaan. Silloin Heidillä oli ollut tällaisten illanviettojen jälkeen pää kipeä silkasta savusta.

Vessan oven läpi Heidi kuunteli, kuinka Eija selitti Henkan olevan vanha partiopoika.

— Meillähän on melkein viisitoista vuotta ikäeroa. Mä aina vein Henkkaa partioon ja takaisin. Se tykkäsi siitä touhusta, ja teini-ikäisenä se toimi jonkin aikaa par-tionjohtajanakin. Tämä Anssi, jonka kanssa se meni eksymään sinne Kolumbiaan, on alun perin partiosta tuttu kaveri.

— Hyvä ajatus, Ainonkin vois laittaa partioon vähän isompana, Heidi kommentoi, jottei Eija olisi epäillyt hänen nukahtaneen vessanpöntölle.

Henkka ja Jevgeni siis nukkuivat nyt jossakin kuusenkäpyjen alla, männynjuur-ten välissä talvimakuupusseissa. Pieni kamiinakin heillä oli mukanaan. Olihan?

— Kyllä Henkan on täytynyt käydä taas lainaamassa kamiinat ja muut vehkeet Anssilta, Eija päätteli ja lisäsi: — Sillä jätkällä on kaikki mahdolliset ja mahottomat ulkoilukapistukset sukelluspuvusta vuorikiipeilysettiin. Voi taivaan talikynttilät, Heidi, kahvinkeitinissä on edelliset purut suodatinpussissa homeella maustettuna!

— Henkka ja Kerttu ei taida paljon juoda kahvia, Heidi totesi kävellessään Eijan kännykkä kädessään keittiöön.

Heidi etsi Kertun numeron ja soitti.

— Hei Eija, Kerttu vastasi heti. — Mä oon menossa Tellervon luo kylään, ihan lähelle, palvelutaloon. Me tutustuttiin kirkossa, Tellervo on Karjalasta ja oikein eloisa ja puhelias.

Kerttu kuului olevan hermostunut. Mitä Eija mahtoikaan ajatella siitä, että hän oli jättänyt yövieraansa kahden puputtaakseen pullaa ihan toisaalla! Ja Eija olikin kuin myrkyn niellyt. Ei taida tytölle kunnian kukko laulaa, Heidi mietti. Ja päätti olla itse torumatta Kerttua.

— No kiva että sulia on seuraa. En mä oo Eija vaan Heidi, soitan Eijan kännykästä. Jos sä pärjät ilman meitä, niin me voitais Eijan kanssa lähteä takas meiän lasten luo.

Ennen kuin Heidi ehti kertoa Eijalle Kertun uusimmasta siirrosta, Eija oli taas äänessä.

— Siis kato mitä kauheita lehtiä nää lukee! Seiskoja ja Reginoita ja kaiken maailman iltapäivälehtiä täällä kyllä lojuu, mutta noita mun ostamia Suomen kirjallisuuden klassikoita eivät näytä avanneenkaan!

Heidin katse ei kuitenkaan osunut mihinkään lehteen, vaan paperilappuseen kirjahyllyssä esitepinon päällä. Esitteet esittelivät ammattikouluja. Lapussa luki: «Sanotaan, että naiset ovat joko kauniita tai älykkäitä, mutta sinä Rakkaani olet kumpaakin. Tässä ovat pyytämäsi esitteet.»

— Mä heitän nää roskalehdet nyt paperinkeräykseen. Henkka selvästikin haluaa meidän pikku Mariquitan pysyvän tyhmänä! Eija huusi.

— Eija. Ei tää juttu voi olla ihan niin yksinkertainen. Tässä riidassa on nyt kyse muustakin, Heidi totesi lappua heilutellen.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Ei taida tytölle kunnian kukko laulaa. Tyttöä ei kiitetä, päinvastoin häntä moititaan. Kunnian kukko laulaa vain silloin kun joku on tehnyt jotain oikein hyvin, jotain tosi hienoa ja kunnioitettavaa.

Eloisa. Vilkas. Sellainen, joka liikkuu ja elehtii samalla kun puhuu tai tekee muuta.

Harakanvarpailla. Kirjaimilla, joita ei ole helppo lukea. Lasten (ja aikuistenkin) epäselvä käsiala voi tuoda mieleen linnun jalanjäljet.

Havahtumaan. Piristymään, viemään väsymyksen pois.

Homeella. Sieni-eliöllä, joka viihtyy kosteassa ja pilaa tavaroita ja elintarvikkeita. Kun unohdat jonkin ruoan tai juoman pariksi viikoksi yksin, voi tulla ikävä yllätys kun se on homeen peitossa.

Hupakko. Viihteestä pitävä nuori nainen, joka viettää mielellään aika muualla kuin kotona.

Illanviettojen jälkeen. Hauskassa seurassa vietettyjen vapaailtojen jälkeen.

Irvistäen, perusmuoto irvistää. Vääntää kasvot rumaan asentoon. Ihminen voi irvistää kun häntä sattuu, tai kun hän suuttuu.

Kaiken maailman iltapäivälehtiä. Huonoja sanomalehtiä. Kaiken maailman asiat ovat asioita, joita puhuja halveksii; puhuja on sitä mieltä että hän tietää mistä saisi parempaa ja laadukkaampaa. Sanomalehdet, joita mainostetaan ja myydään esimerkiksi kauppojen kassojen luona, ovat joidenkin mielestä huonoa luettavaa.

Kamiinat ja muut vehkeet. Telttaa lämmittävä uuni, joita voi siirtää, ja muut tarpeelliset tavarat.

Kampesi itsensä jaloilleen. Nousi seisomaan, ja se oli hankalaa. Kirjaimellisesti kampi, jolla kammetaan, on kädensija, josta vääntämällä jokin liikkuu tai aukeaa.

Kiillottanut. Tehnyt kiiltäväksi, loistavaksi, hyvin puhtaaksi.

Kiilsi, perusmuoto kiiltää. Olla kirkas, loistaa puhtaudesta.

Kuin myrkyn niellyt. Järkyttynyt. Ihminen ikävän yllätyksen jälkeen. Voisi luulla, että myrkyn niellyt tarkoittaisi kuollutta tai sairasta, mutta mitään näin kamalaa eivät suomalaiset tarkoita näin sanoessaan.

Kun Henkan silmä välttää. Kun Henkka ei katso.

Kuuraamalla. Pesemällä oikein tehokkaasti.

Kylään. Vieraaksi. Jonkun kotiin.

Kyse. Syy, taka-ajatus. Nukkumisessa on kyse väsymyksen poistamisesta, syömisessä nälän poistamisesta.

Mistä on kyse, mitä täällä tapahtuu ja miksi?

Tässä riidassa on nyt kyse muustakin, tämä riita ei johdu siitä mistä olemme luulleet vaan sen taustalla on muitakin syitä.

Laahusti. Käveli niin hitaasti, että jalat laahasivat maata. Meni vaikka ei olisi halunnut kävellä.

Livahtaa. Karkaa.

Moppi. Siivousväline, jolla pestään lattioita. Mopissa on pitkä varsi, joten sillä siivoava henkilö voi seistä.

Mumisi. Sanoi epäselvästi. Sanat tarttuivat kiinni toisiinsa. Yleensä siksi että puhuja on väsynyt.

Ohjelmanumeron. Esityksen.

Paperinkeräykseen. Roskalaatikkoon, johon heitetyistä papereista tehdään uutta paperia.

Partiopoika. Poika, joka kuuluu partioon. Partio on joka puolella maailmaa suosittu harrastus, kerho, jossa opetetaan lapsille ja nuorille vastuun ottamista, käsitöitä ja muita hyödyllisiä asioita. Suomessa partiolaisille opetetaan, miten selviydytään metsän keskellä.

Plakit yhä purukalustolla. Hampaat yhä likaisina. Purukalusto tarkoittaa sitä kaikkea, mitä tarvitaan puremiseen. Plakki on valkoista töhnää hampaiden pinnalla.

Pullaa. Pehmeää, makeaa leivonnaista, jossa on muun muassa vehnäjauhoja ja hiivaa.

Puputtaakseen. Syödäkseen niin kuin pupu. Ajatus on, että puput pysähtyvät usein syömään. Jopa vaikka ne olisivat jo lihavia.

Purut suodatinpussissa. Päähänpisto. Ajatus, idea.

Raapustamalla, perusmuoto raapustaa. Kirjoittaa kynällä sitä painaen, ei kovin kevyesti.

Silkasta savusta. Pelkästä savusta, vain savun takia.

Säihkyvän. Niin puhtaan, että se kiiltää, loistaa, kimaltaa.

Telттаilemaan. Nukkumaan teltassa. Viettämään aikaa luonnossa.

Touhusta. Tekemisestä, harrastuksesta.

Ulkoilukapistikset. Varusteet, joiden avulla on mukava harrastaa ulkona.

Uusimmasta siirrosta. Teosta jonka hän teki viimeksi. Vähän niin kuin elämä olisi peli, jossa ihmiset siirtävät vuorotellen nappuloita.

Vauhkoamiseen. Äänekkääseen valittamiseen, hermoilemiseen, levottomuuteen.

Viistoista vuotta ikäeroa. Jos isosiskolla ja pikkuveljellä on viisitoista vuotta ikäeroa, sisko on viisitoista vuotta vanhempi kuin veli.

Voi taivaan talikynttilät. Huudahdus, kun huomataan että asiat ovat hyvin kummallisesti tai huonosti.

Talikynttilöitä valmistettiin ennen vanhaan sianrasvasta.

Kymmenes luku, jossa kurkistellaan sukupolvien välisen kuiluun

Palvelutalossa haisi pesuaine.

— Katoppas Kerttu, miten tää on laitettu niin ku koton olis. Ryijyi on seinil ja kukkii pöyvil ja kiikkustuolitkin miss myö vaa kiikutaa päivät pitkät ja syyvää pil-lerilöi.

Kerttu näki pari hiljaista vanhusta tappamassa aikaa aulassa, joka oli sisustettu olohuoneeksi. Toinen katseli televisiota, toinen ikkunasta ulos.

— Mitäs sie piät miun matalasta majasta? Tellervo uteli. — Täällä on... mukavan paljon tilaa, Kerttu sanoi.

Jostakin syystä Kertusta tuntui vaikealta vastata Tellervon yksinkertaiseen kysymykseen. Tellervo puhkesi hiljaiseen, kehräävään nauruun ja kysyi:

— Assuuks siunkii mummois näi levveest siel Afrikassa.

— Ei, ei Afrikassa vaan Etelä-Amerikassa... Mun isoäiti eli samassa huoneessa meiän kanssa kunnes se kuoli, Kerttu kertoi.

Tellervo johdatti Kertun sisään yksiöönsä, jonka ulko-ovi oli palvelutalon käytävällä. Nuori nainen mykistyi näkymää. Pitkä, rikas elämä oli pakattu yhteen huoneeseen. Yksiön seinät olivat täynnä valokuvia ja kirjahyllyjä, joilla oli lisää valokuvia ja loputtomasti kirjoja. Kaapit eivät oikein mahtuneet kiinni.

— Se on miun ommaa syytä, mie kun halluun viel näinkii vanhana vaatteilla koreilla. Mie se tykkään käyvä vaatekaupassa ja törsätä kaik miun eläkerahat! Pojanpojat sannoo et mie oon kova tyttö shoppailemmaa, Tellervo naureskeli.

Kerttu oli jälleen näkevinään oman isoäitinsä. Hänellä oli aina sama leninki yllään.

— Hyvä kun sulia on eläke. Mun isoäidillä ei ollu, vaan se teki töitä vielä sinäkin päivänä kun se kuoli. Pesi pyykkiä ja parsi vaatteita. Mun veljet sano sille, että lopeta mummo jo, mutta mummo jatko vaan. Se sano, että mun pitää voida pysyä koulussa.

— Siun mummo oi kunno ihmine. Ja sillä oi kunno lapsenlapset, Tellervo kehui. Mutta sitten mummo kuoli.

Voi ei, taas Kerttua itketti! Hänen mielialansa olivat kuin vuoristorata-ajelulla. Raskaana oleminen ei ollut herkkua.

— Anteeks. Mä muistan mun oman mummon. Ja kun mun piti kuitenkin lopettaa koulu.

«Ja kun mun mies on metsässä teltassa eikä se vastaa puhelimeen», Kerttu olisi halunnut jatkaa, mutta Tellervo puhui jo:

— Voi, mie tiän miltä se tuntuu! Miekää en saanu mennä oppikouluu, vaikka miun opettaja kävi oikeen puhumassa miun isälle ja äitile, että päästäisivät. Ku miul-la oli tuota lukupäätä. Eihä meillä ollu varraa.

— Mä luulin että Suomessa kaikki pääsee kouluun, Kerttu hämmästy.

— Nykysii kaikki pääseekin. Ja siks kaikil minnuu nuoremmil onkii nyt hienot työpaikat ja kommeet talot ja ain johokii kiire.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Assuuks siunkii mummois näin levveest. Asuuko sinunkin isoäitisi näin mukavasti.

Herkkua. Hyvänmakuista; jotakin, mistä itse pitää kovasti. Se mikä on yhdelle herkkua voi olla toisen mielestä inhottavaa.

Hänen mielialansa olivat kuin vuoristorata-ajelulla. Hänen olonsa oli välillä ylhäällä eli hyvä ja välillä alhaalla eli paha, hänen tunteensa menivät nopeasti ylös ja alas. Vuoristorata. Huvipuiston laite, jossa juna vie matkustajia korkealle ja taas matalalle ja saattaa jopa kääntää heidät pää alaspäin.

Mutta ei meillä ollu varraa. Mutta meillä ei ollut varaa. Me emme voineet maksaa, rahaa ei ollut tarpeeksi.

Mykistyi. Hiljeni. Ei keksinyt mitä sanoisi.

Kehräävään. Tyytyväiseen. Kehrääminen tuo mieleen kissan; kissa pitää kehräävää, hurisevaa ääntä kun se on tyytyväinen. Kehrääminen voi olla myös langan tekemistä; esimerkiksi villa kehrätään langaksi.

Kiikkustuolitkin. Kiikkus- eli keinutuolissa ei ole jalkoja vaan kaartuvat jalakset, joiden päällä tuoli ja sen päällä istuva ihminen voivat keinua. Tällaisia tuoleja käyttävät Suomessa eniten vanhat ihmiset.

Kodikkaaks. Huone sisustetaan kodikkaaksi kun halutaan, että se muistuttaisi kotia, saisi ihmiset tuntemaan, että he ovat kotona.

Koreilla. Haluta näyttää toisten silmissä korealta eli hienolta, tyylikkäältä, kauniilta.

Kova tyttö. Innokas tekemään jotakin. Se joka on kova tyttö juoksemaan on innokas juoksija, ja jos joku on kova tappelemaan, hän tappelee usein.

Kerttu olijalleen näkevinään oman isoäitinsä. Kerttu kuvitteli näkevänsä oman isoäitinsä. Vai kuvitteliko...?

Mitä siepiät miun matalasta majasta? Mitä sinä pidät minun matalasta majastani?

Matala maja on koti, joka ei ole kovin hieno ainakaan sen mielestä, joka siellä asuu.

Myö vaa kiikuttaa. Me vain keinumme.

Parsi vaatteita. Korjasi vaatteissa olevia reikiä neulalla ja langalla.

Pöyvil. Pöydillä.

Ryijyi. Ryijyjä. Mattoja, jotka eivät ole lattialla vaan seinillä, koristeina.

Shoppailemmaa. Shoppailemaan. Tekemään ostoksia. Tavallisessa ruokakaupassa ei tosin shoppailla, vaan esimerkiksi vaate- tai kirjakaupassa.

Syyvää pillerilöi. Syödään pillereitä. Siis lääkkeitä.

Tappamassa aikaa. Tekemässä jotakin ei kovin tärkeää tai kiinnostavaa, koska on tylsää. Ne, joilla on liikaa aikaa, tappavat sitä.

Törsätä. Tuhlata. Kuluttaa rahaa turhaan.

Yhdestoista luku, jossa Kerttu tapaa tuttuja neuvolassa

Tämä Kerttu se vasta oli mukava tyttö. Hän ymmärsi hyvän seuran päälle siinä missä Tellervokin! Toisin kuin monet hemmotellut suomalaiskakarat, tämä musta ihminen ei sanonut olevansa liian kiireinen, kun Tellervo pyysi kylään. Eikä hän pitänyt omia kiireitään niin tärkeinä (kuten Tellervon yliaktiiviset pojanpojat), ettei olisi puhelimeen malttanut vastata, kun Tellervo soitti — niin, Tellervo oli sunnuntai-iltana soittanut uudelle ystävättärelleen oikein kahteen kertaan, ja kolmannen kerran varhain maanantaiaamuna. Eikä tumma tyttö keskeyttänyt, kun Tellervo puhui; hänellä oli kärsivällisyyttä ja käytöstapoja!

Mikä parasta, Kerttu ei väittänyt, että Tellervollehan-olisi-siitä-liikaa-vaivaa-joten-kiitos-ei, kun Tellervo ilmaisi halunsa lähteä maanantaiaamuna Kertun mukaan äitiysneuvolaan.

Niinpä he kaksi nyt istuivat vieretysten neuvolan odotushuoneessa.

— Nuo miun pojanpojat ei oo yhtää viksui, hiin ku sie Kerttu. Hyö vaa varttoo ja lykkää sit lapsen tekkoo, vaik mie kui varotan, ettei se ennää nii vaa käy ku morsian on jo yli kolmenkymmenen, mahokshan ne siinä vartoossaan jo tulloo. Just mie luin lehest, mite Helsingiskii enssynnyttäjän keski-ikä on jo 31! Myö suomalaiset loput-tas kesken ilman sinnuu!

Äkkiä pieni naurava musta poika juoksi Kertun luo.

— Onks hää siulle sukkuu? Tellervo uteli ihmeissään, kun Kerttu nosti pojan syliinsä.

— Se on Asad, mun miehen siskon pojan naapuri.

Asadin perässä neuvolaan lipuivat lastenvaunut. Värikkäisiin vaatteisiin pukeutunut nainen työnsi ne nurkkaan, vaunujen parkkipaikkaan, ja sanoi jotakin Asadille.

— Mitä se sannoo, Tellervo kuiskasi Kertulle.

— En mä tiiä. Ei ne puhu espanjaa.

— Eihä se mittää haittaa, mie en puhu ku suomee vaaja hyvi oon tähä ikkää ast pärjänny! Tellervo hihkaisi.

Vauvanvaunuja työntänyt nainen jätti pienokaisensa rattaisiin ja kevensi vaatetustaan. Hiukset edelleen kuitenkin huivin alla hän riensi riisumaan Asadin talvipuvun.

— Mä en jaksa odottaa kevättä. Aamulla mä oon ihan epätoivonen, kun pitää katsoa, että kaikilla lapsilla on tarpeeksi vaatteita päällä! nainen naurahti.

— Sie se oot muuten järkeväst pukeutunnu Suomen säähän! Noilla vaatteilla tarkenee, Tellervo kehui.

— Joo, kaikki suomalaiset ei pukeudu lämpimästi. Mä näin lauantaina bussipysäkillä naisen, jolla oli vaan lyhyt hame ja sukkahousut päällä, Kerttu sanoi.

— Se olikin virhe. Mulla on vieläkin kylmä. Mutta kauneuden eteen on kärsittävä, vastasi odottamaton naisääni.

Se kuului neuvolan terveydenhoitajalle. Kerttu näytti hivenen yllättyneeltä. Hän seurasi hoitajaa huoneeseen jättäen Tellervon tutustumaan afrikkalaiseen perheeseen. Kuinka mielenkiintoista! Tellervoa olivat Afrikan asiat aina kiinnostaneetpa hän olikin aina tukenut aktiivisesti kristillistä lähetystyötä tuolla mantereella.

— Kirkossaha mie tuon Kertun näin! Miu mielest suomalaiset saisi ottaa oppia afrikkalaisista ku siellä nuoretkii käyp kirkossa, mut meil immeiset vaa nukkuu vaik puolee päivää sunnuntaina, ku ei oo lapsiakaan herättämäs, ku ehä nää mei nuoret ennää osaa lapsiikaa tehä, Tellervo avasi keskustelua.

— No, mä en kyllä nuku kun mulla on kuus lasta. Ja uskonto on hyvä juttu, me rukoillaan paljon kun ollaan muslimeita, Asadin äiti vastasi.

Muslimeita?

Tellervo ei ollut koskaan tavannut yhtäkään muslimia. Muslimithan olivat kaukomaiden ihmisiä, ja Tellervo rukoili joka ilta asianmukaisesti, että hekin tajuaisivat kääntyä Kristuksen uskoon. Ei kai tuo muslimi vain ollut tullut Suomeen tekemään sitä, mitä kristityt lähetysseurajat tekivät Afrikassa?! Tellervo päätti selvittää asian, mutta tietenkin oikein kohteliaasti. Ihan ensiksi hän kätteli.

— Mie oon Tellervo.

— Mun nimi on Nadifa, huivipäinen nainen esittäytyi.

— Siulla on niin söötti poika. Miten työ Suomeen jouvuitte? Tellervo kysyi.

— Mä oon pakolainen, Nadifa vastasi. — Mä tuun Somaliasta. Siellä on sota, aina vaan siellä on turvatonta. Me ei uskallettu jäädä meidän kotiin, kun pelättiin, että vihollinen tulee ja tappaa. Tai vieläkin pahempaa.

Nainen rutisti hetken poikaansa niin lujasti, että pikku mies vinkaisi ja rimpuili irti äitinsä syleilystä. Ipana kiiruhti leikkimään neuvolan autoilla ja muovisella parkkihallilla.

Tellervo nieleskeli.

— Kuule, mie tiiän milt se tuntuu. Miekii oon paennu miun kodista, ku mie pelkäsin, et vihollinen tullee ja tappaa vähintää. Jäiks siultakii Somaliaan lehmät ammumaa ja kanat kaakattammaa ja siat röhkimää... Ei ku ei siulta varmaan sikoja jääny kun sie oot muslimi.

— Ei, ei sikoja, Nadifa hymyili.

— Työ somalialaisetha ootte sit ihan niin ku myö karjalaisetkii! Täjät sie, miu äitil oli iha samantapane huivi ku siullakii!

Paitaressu ja muita lapsukaisia

Tenava, ipana ja vekara ovat käteviä sanoja, joita voi käyttää vaihtelun vuoksi, koska se on hauskempaa kuin hokea lapsi, lapsi ja lapsi.

Lapsukainen on hempeä hellittelysana, jota käytetään, kun lapsi on oikein suloinen ja kiltti.

Kakara on lapsi, josta on harmia. Kiukutteleva, metelöivä, tottelematon lapsi on kakara. «Meidän lapset ja naapurin kakarat», sanoo se, joka vierittäisi mielellään syyn naapurin niskoille kun omat lapset ovat tehneet jotakin tuhmaa.

Vintiö ja koltiainen tekevät tuhmia, mutta käyttävät siinä mielikuvitusta, eikä heitä voi olla rakastamatta.

Pentu on eläinlapsi, tai huonosti käyttäytyvä ihmislapsi.

Pienokainen on aivan pieni lapsi, sellainen, joka mahtuu vielä helposti syliin.

Vauva on alle vuoden vanha lapsi, mutta moni vanhempikin lapsi saa kuulla olevansa vauva kunnes oppii puhumaan.

Taapero on noin kaksi- tai kolmevuotias lapsi.

Nassikka, usein nimenomaan pojannassikka, on taaperoa isompi lapsi, joka leikkii ja juoksentelee jo mielellään ilman aikuisia. Viikari ja pojanviikari ovat samanlaisia lapsia kuin nassikat.

Nuori ja murkku ovat murrosikäisiä eli noin 13-19 -vuotiaita lapsia. Älä vain kutsu heitä muilla lasta tarkoittavilla sanoilla. Omasta mielestään he ovat jo jotain muuta.

Jälkeläinen on oma lapsi, lapsenlapsi tai lapsenlapsenlapsi. Jos jälkeläisiä on paljon, heistä kaikista yhdessä voi käyttää sanaa jälkikasvu.

Näillä sanoilla voidaan tosin viitata myös aikuisiksi kasvaneisiin lapsiin.

Paitaressu on hellä, hieman säälivä nimitys lapselle. Se luo mielikuvan entisaikojen pienokaisesta, jolla on paljas pylly ja paremman vaatteen puutteessa likainen paita.

Kersa on lapsi, johon puhuja on väsynyt, ainakin sillä hetkellä, kun nimittää tätä kersaksi.

...ja jossa hän on raskaana kuin mikäkin

Voi ei! Miten kaikista mahdollisista suomalaisista juuri lauantainen bussipysäkituttavuus sattuikin olemaan Kertun terveydenhoitaja äitiysneuvolassa! Kerttua nolotti kamalasti, että hän oli mennyt arvostelemaan tämän pukeutumista neuvolan odotushuoneessa. Senköhän takia hän oli kuulevinaan syytöksiä terveydenhoitajan joka lauseessa.

— Yleensä naiset tulee aikasemmin neuvolaan, sähän olet jo kolmannella kuulla! Jos sä oisit viivytellyt neljännen kuukauden yli, et kuule saisi äitiyspakkausta ollenkaan. Suomessa kaikkien odottavien äitien pitää tulla ajoissa terveystarkastukseen!

— Mä... mä en tiennyt, Kerttu sanoi surkeana.

— No, hätä ei ole tämän näköinen... Mutta viimeistään nyt kyllä pitäisi lopettaa kaikki, mikä voi olla vauvalle vaarallista. Niin kuin juominen ja tupakan polttaminen.

— En mä juo enkä polta! Kerttu vakuutti ja piristyi hieman.

— Hyvä. Juotko kahvia?

Oliko se vaarallista?! Kerttu kauhistui. Hänhän oli juonut vaikka kuinka monta kupillista kahvia suomalaisten mieliksi! Mitä hän oikein olikaan tehnyt lapselleen?

— Yhden kupillisen päivässä voi juoda, mutta enempää en suosittele. Vauvat ei tykkää kahvista niin kuin me aikuiset, terveydenhoitaja virnisti.

Hän kehotti Kerttua riisuuntumaan. Kertun toteltua hoitaja laski Kertun makaamaan hoitopöydälle suorittaakseen ultraäänitutkimuksen. Kerttu oli jäykkä kuin rautakanki. Hänestä ei tuntunut vähääkään mukavalta maata siinä ventovieraan sorkittavana.

Pian Kerttu kuitenkin unohti olevansa keskellä tukalaa tutkimusta. Hän lumoutui näkymästä, jota hän sai katsella pieneltä mustavalkonäytöltä. Hänen ja Henkan pienen pieni vauva siellä heitti kuperkeikkaa!

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Aktiivisesti. Usein, ahkerasti.

Asianmukaisesti. Niin kuin on tapana. Niin kuin odotetaan.

Bussipysäkituttavuus. Henkilö, johon tutustuttiin bussipysäkillä.

En suosittele. Toivon, että et tee niin. Ei ole hyväksi tehdä niin.

Ennää. Enää.

Enssynnyttäjän keski-ikä on jo 31. Ensimmäistä kertaa synnyttävistä puolet synnyttää alle 31-vuotiaina ja puolet yli 31-vuotiaina.

Heitti kuperkeikkaa. Meni itsensä ympäri pää edellä. Kieppui.

Hemmotellut, perusmuoto hemmoteltu. Ihminen, joka on saanut liian paljon, eikä arvosta sitä. Ihminen, joka kiukuttelee helposti, jos asiat eivät mene, kuten hän haluaa.

Hoitopöydälle. Pöydälle, jolla hoidetaan.

Hyvi oon tähä ikkää astpärijänny. Hyvin olen tähän ikään asti pärjännyt.

Hyö vaa varttoo ja lykkää sit lapsen tekkoo. He vain odottavat ja siirtävät tulevaisuuteen lapsen tekemistä.

Hätä ei ole tämän näköinen. Ei tämä kovin vaarallista ole. Tilanteen voi vielä korjata, ongelman voi vielä ratkaista.

Ilmaisi halunsa. Sanoi, että halusi.

just mie luin lehest. Minä luin juuri lehdestä.

Jättäen Tellervon. Jätti samalla Tellervon.

Jäykkä. Kova. Jännittynyt. Huonosti liikkuva.

Kauneuden eteen on kärsittävä. Jos haluaa olla kaunis, pitää kärsiä.

Kertun toteltua. Kun Kerttu oli totellut eli tehnyt niin kuin sanottiin.

Keskeyttänyt, perusmuoto keskeyttää. Puhua, vaikka toinen ei ole vielä lopettanut puhumista, sanonut kaikkea, mitä halusi.

Kevensi vaatetustaan. Riisui osan vaatteistaan.

Kiireitään, perusmuoto kiireet. Työt ja harrastukset, jotka pitävät kiireisenä.

Ku ehä nää mei nuoret ennää osaa lapsiikaa tehä. Kun eiväthän nämä meidän nuoremme enää osaa lapsiakaan tehdä.

Käytöstapoja. Hyviä tapoja. Ystävällisyyttä ja huomaavaisuutta.

Laski makaamaan. Auttoi makaamaan, makuuasentoon.

Lauantainen. Lauantaina tavattu, tapahtunut.

Lehmät amumaa ja kanat kaakattammaa ja siat röhkimää. Lehmät, kanat ja siat jäivät äänteleämään, niin kuin ne yleensä ääntelevät. Lehmät ammuvat, kanat kaakattavat ja siat röhkivät.

Liikaa vaivaa. Rasitusta. Enemmän tekemistä kuin jaksaisi tehdä.

Lipuivat. Liikkuivat eteenpäin sujuvasti, sulavasti. Liikkuivat kuin vene vesillä.

Lumoutui näkymästä. Ihastui siihen mitä näki. Ei malttanut lopettaa katsomista. Näkymä taikoi hänet pitämään itsestään.

Mahokshan ne siinä vartoossaan jo tulloo. Mahoksihan he siinä odottaessaan jo tulevat.

Maho, hedelmätön. Nainen, joka ei voi saada lapsia.

Mie en puhu ku suomee vaa. Minä puhun pelkästään suomea.

Miekii oon paennu miun kodista. Minäkin olen paennut minun kodistani.

Miten työ Suomeen jouvuitte. Miten te Suomeen olette päätyneet. Miksi muutitte Suomeen.

Mustavalkonäytöltä. Television muotoisesta koneesta, joka näyttää liikkuvaa kuvaa ilman värejä.

Myö suomalaiset loputtas kesken ilman sinnuu. Me suomalaiset loppuisimme kesken ilman sinua. Vanhat kuolevat ennen kuin uusia tulee.

Niin ku sie. Niin kuin sinä.

Nuo miun pojanpojat ei ooyhtää viksui. Ne minun pojanpoikani eivät ole yhtään viksuja.

Viksu, älykäs, nokkela.

Nurkkaan. Paikkaan, missä huoneen kaksi seinää kohtaavat.

Odottavien äitien. Naisten, jotka ovat raskaana, joilla on vauva mahassa.

Oli kuulevinaan syytöksiä. Luuli, että kuuli syytöksiä. Ehkä syytöksiä oli, ehkä ei.

Onks hää siulle sukkuu. Onko hän sinulle sukua.

Ottaa oppia afrikkalaisista. Tehdä niin kuin afrikkalaiset.

Rautakanki. Raudasta tehty pitkä kova keppi.

Sorkittavana, perusmuoto sorkkia. Koskettaa monta kertaa niin että se tuntuu epämukavalta, ikävältä.

Suomalaisten mieliksi. Siksi että suomalaiset tulisivat iloisiksi.

Suorittaakseen ultraäänitutkimuksen. Että voisi suorittaa eli tehdä ultraäänitutkimuksen. Ultraäänitutkimus odottaville äideille on tutkimus, jossa katsotaan mahan sisään ultraäänikoneella. Näin nähdään, missä vauva on ja mitä se tekee.

Syleilystä. Tiukasta halauksesta.

Tarkenee. Pysyy lämpimänä.

Terveystarkastukseen. Lääkärin tai sairaanhoitajan luokse katsomaan, onko terve, onko kaikki kunnossa.

Tukalaa. Epämukavaa. Inhottavan tuntuista.

Tiijät sie. Tiedätkö sinä.

Vaik mie kui varotan. Vaikka minä kuinka varoitan.

Varhain. Aikaisin.

Vieretysten. Vierekkäin. Toinen toisensa vieressä.

Viivyteltyt, perusmuoto viivytellä. Päättää tehdä asia myöhemmin, ei nyt, ei vielä. Jahkailla.

Vinkaisi, perusmuoto vinkaista. Huutaa, älähtää kivusta eli koska sattuu.

Yliaktiiviset. Liian vilkkaat. Koko ajan liikkuvat. Tosi villit.

Ymmärsi hyvän seuran päälle. Ymmärsi, että seura on hyvää. Arvosti ihmisiä, joiden seurassa on.

Äitiyspakkausta. Isoa laatikko, jossa on vaatteita, vaippoja ja muuta tärkeää vauvoille ja hänen vanhemmilleen. Äitiyspakkaus yritetään jakaa Suomessa kaikille, jotka saavat vauvan.

Kahdestoista luku, jossa Anssi on pitkästä aikaa salapoliisi

— *No mutta iltaa, Anssi.*

— *Iltaa. Mä tulin hakemaan sitä mun telttaa sun muuta mitä Henkka lainas.*

Anssi näki kuitenkin jo heti ovella, etteivät teltta, kamiina ja muut metsässä hyödylliset kapistukset olleet palanneet. Sen saattoi päätellä Eijan ilmeestä ja siitä, että hän ylipäänsä oli Henkan ja Kertun kotona. Olisi pitänyt jättää tulematta, kun kerran Henkka ei vastannut puhelimeenkaan, Anssi mietti.

Eijan vastauksia vaativa ilme veti Anssin kuitenkin sisään. Nainen näytti siltä, ettei nukkuisi seuraavana yönä.

— Luulin, että Henkka sentään veisi Jevgenin tänään esikouluun, mutta ei! Mä alan olla tosi hermona. Palelluttakoon idiootti itsensä, mutta että se pitää tuolla pakkasella lasta metsässä!

— Rauhoitu, Eija. Se on ihan hyvä kamiina, Anssi sopersi, ja kavahti taaksepäin Eijan kiukkuista vastausta:

— Ei kuusvuotiaan pojan paikka ole missään teltassa näillä säillä!

Anssi oli nukkunut teltassa joka mantereellapa Suomessa kamiina oli ollut usein tuiki tarpeellinen. Hänelle ei kyllä kieltämättä ollut tullut mieleen kokeilla usean päivän metsäleireilyä pakkasella. Pitäisiköhän?

No, lapsen kanssa ei Anssikaan olisi sitä lähtenyt kokeilemaan. Eikä hän uskonut moista Henkastakaan. Jätkän täytyi olla jossain muualla, pikkujätkälle paremmin sopivassa paikassa. Sivumennen sanoen Anssi olisi Henkan saappaissa seikkaillut yksin, ilman mitään pikkujätkää, vaikka olisi löhöillyt viiden tähden hotellissa. Mutta ilmeisesti Henkalla oli nyt oikeasti pasmat sekaisin, ja Anssi tunsu ystävänsä. Kun Henkalla meni huonosti, hänelle ei tehnyt hyvää olla yksin.

— Ei ole kuusvuotiaan pojan paikka teltassa, ei. Mutta eiks kumminki oo ihan hyvä, että Henkka tajuaa itsekin, ettei sen nyt pidä olla yksin. Jevgeni on hyvä seuralainen, sitä voi kantaa kainalossa.

— Jevgeni on panttivanki! kivahti Eija, joka ei ollut huumorimielellä. Jotkut naiset näyttivät parhaimmilla suuttuneina. Eijankin kasvoihin ärtymys toi sävyjä ja sähkökyyttä. Suuttumuksesta kipunoivat silmät nuorensivat Henkan isosiskoa, ja Anssin ajatukset käväisivät useammassakin nuorena naisessa. Katja oli ollut vihasena tosi seksikäs, Tiina peräti heittänyt Anssia maljakolla...

Naiset suuttuivat kumman helposti. He halusivat puhua tulevaisuudesta, kun kaikki oli hyvin nykyisyydessä. Ja kun kaikki oli huonosti, silloinkin he halusivat puhua, erityisesti ja aivan ehdottomasti, kun mies halusi olla rauhassa. Ei, Anssi ei ihmetellyt yhtään, että Henkka oli halunnut muuttaa metsään.

Mutta tenava piti kyllä saada takaisin, ennen kuin Eija päätyisi suljetulle osastolle.

— Ei ne metsässä voi enää olla. Venaas nyt. Jos Henkka vaan saa kännykkänsä auki, niin mä löydän sen kyllä. Mulla on katos käytössä tällanen nykyaikainen paikannuspalvelu, se näyttää kartalta, missä toinen on, Anssi sanoi ja alkoi räplätä m atkapuhelintaan.

Anssi puhui tarkoituksella sillä matalalla ja turvallisella äänensävyllä, josta naiset eniten pitivät. Pitivät ainakin, ennen kuin suhde oli maljakonheittelyvaiheessa. Eijaan äänitemppu ei kuitenkaan tepsinyt.

— Jos kuule Henkka pitäisi kännyään auki, kukaan meistä ei kiertelisi kehää tällä tavalla. Herra salapoliisi saa luvan keksiä jotain muuta, Eija hymähti.

Salapoliisi — sitä sanaa Anssi ei ollut vuosiin käyttänytkään. Viimeksi varmaan silloin kun hän leikki sellaista Henkan kanssa. Eija oli ollut otollinen epäilty, jota oli ollut hauska varjostaa. Varsinkin silloin kun Eija oli yrittänyt pussailla poikakaveriaan, tosin siitä pikkupojat jäivät pari

kertaa kiinni ja silloin kävi kyllä huonosti. Mutta yleensä he olivat vain seuranneet Eijaa, lueskelleet nauraa räkättäen hänen päiväkirjaansa, napanneet hänen lompakkonsa ja kopioineet sen sisällön muistikirjoihinsa, ja sen sellaista.

Lompakko.

Anssilla välähti.

— Eija, missä Henkka säilyttää verkkopankkitunnuksiaan?

Eijallakin välähti. Hän syöksyi Henkan työpöydän luo, avasi lipaston laatikon ja tietokoneen.

— Tää on sitten rikollista, hän totesi.

— Yllytät pikkuveljesi viattoman kaverin rikoksen polulle, Anssi sanoi.

— Mikä voi olla Henkan tietokoneen salasana? Eija huokasi.

— Tadaa! Mulla on mun duunikannettava mukana, Anssi sanoi ja avasi työtietokoneensa.

— No kerro nyt, mitä se Henkka sano kun se kävi sun luona, Eija sanoi.

— Ei se paljon sanonu, me pelattiin jokunen matsi Wiillä ja sitten se lähti.

— Ei kun mitä mieltä sä oot, mikä on tän aviokriisin perimmäinen syy? Mitä Henkka sulle kertoi?

— Aviokriisin? Se vaan sano että tarttee tilaa ku kotona loppuu happi.

— Minkä takia loppuu? Eija tivasi.

— Mistä minä tiedän, tenttamaanko ois pitäny ruveta? Anssi älähti.

Miksi naisten piti tehdä kaikesta ihme draamaa? Henkanhan oli ollut jo korkea aika jättää arvon rouva oman onnensa nojaan ja lähteä tuulettumaan. Mies kuin mies tuli hulluksi jos joutui roikkumaan kuin paita ja peppu jonkun naisen kanssa monta kuukautta putkeen.

— Vähätkö sä että te vaan pelasitte jotain ihme peliä ettekä puhuneet aviokriisistä mitään? Eija kysyi epäuskoisena.

— Mitä siinä nyt on puhumista? Ei Henkan olo jauhamalla parane, sanoi Anssi ja yhdisti koneensa Henkan langattomaan verkkoon.

Pian he olivat verkkopankissa — Henkan pankkitunnuksilla.

— Katohan. Jätkä on tänään vieny Jevgenin syömään kebabia siihen ravintolaan teidän mökin lähelle, Anssi totesi.

— Mutta naapurin Jessehän kävi just autolla kattomassa, että tie mökille on vieläkin lumen alla! Se soitti mulle just ennen kuin sä tulit ja kertoi, Eija huudahti.

— Ei olis ensimmäinen kerta kun Henkka menee mökille jalan metsän läpi.

— Umpihangen läpi? Eija ihmetteli.

Samassa Eijan silmät osuivat mielenkiintoiseen yksityiskohtaan Henkan pankki tilitiedoissa.

— Lentoyhtiö, eteläamerikkalaiselta kalskahtava nimi... Eikös tuolla rahalla saa vain yhden hengen menolipun? Ei kai tilanne sentään voi olla jo niin paha!

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Aviokriisin. Suurten ongelmien avioliitossa.

Duunikannettava. Työsuhdetietokone. Työpaikan mukana tullut kannettava tietokone.

Epäilty. Mahdollinen rikollinen, ehkä syyllinen. Henkilö, jota epäillään, jonka epäillään tehneen paha.

Epäuskoisena. Niin ettei hän melkein uskonut.

Esikouluun. Vuotta ennen oikean koulun alkamista useimmat lapset Suomessa menevät esikouluun harjoittelemaan koulunkäyntiä.

Että se pitää tolia pakkasella lasta metsässä! Paheksuva huudahdus, päivittelyä. Että-sanalla voi aloittaa lauseen, kun haluaa moittia ja paheksua sitä, miten asiat ovat.

Tolia, tuolla.

Henkalla meni huonosti. Henkan asiat olivat huonosti. Henkan elämä oli kurjaa.

Huumorimielellä. Halukas vitsailemaan ja nauramaan. Hauskalla päällä, hupaisalla tuulella.

Ihme draamaa. Kuin olisimme keskellä teatteriesitystä tai elokuvaa, vaikka elämme tavallista elämää.

Ihme peliä. Peliä. Ihmeellinen on puhujan mielestä tilanne, jossa peliä on pelattu.

Kalskahtava. Kuulostava.

Kapistukset. Esineet.

Kavahti. Pelästyi, hypähti kauemmas siitä mikä oli pelottavaa.

Katos. Katsohan.

Kattomassa. Katsomassa.

Kiertelisi kehää. Kävelisi ympyrää. Olisi levoton ja kävelisi hermostuneena, ilman tietoa siitä, minne.

Kipunoivat silmät. Silmät, joista melkein lentää kipinöitä, aivan kuin ne olisivat nuotio. Kipunoivat silmät kuuluvat usein vihaiselle ihmiselle.

Kopioineet. Jäljentäneet. Piirtäneet mallista samanlaisen.

Kuin paita ja peppu. Kaksi henkilöä, jotka ovat koko ajan yhdessä.

Langattomaan verkkoon. Internetiin ilman johtoja.

Löhöillyt. Maannut rentona.

Maljakolla, perusmuoto maljakko. Astia, johon voi laittaa kukan, jolla on pitkä varsi. Vaasi.

Maljakonheittelyvaiheessa. Vaiheessa, jossa heitellään maljakoita. Huonossa tilassa, jossa ollaan vihaisia vaarallisilla tavoilla.

Menolipun. Lipun, jolla pääsee vain yhteen suuntaan, ei takaisin.

Metsäleireilyä. Ajan viettämistä päivällä ja yöllä metsässä, yöllä yleensä teltassa.

Mies kuin mies. Jokainen mies.

Monta kuukautta putkeen. Samaa asiaa monen kuukauden ajan.

Muistikirjoihinsa, perusmuoto muistikirja. Pieni, tyhjä kirja, johon ihminen voi kirjoittaa asioita, jotka eivät saa unohtua. Kirja muistaa kun hän ei enää muista.

Nauraa räkättäen. Nauraa kovalla äänellä, ehkä ilkeästi.

Olla tosi hermona. Olla hyvin hermostunut, hädissään, levoton.

Oman onnensa nojaan. Yksin. Nojaamaan omaan onneensa.

Otollinen. Sopiva. Helposti tehtävään otettava.

Paikannuspalvelu. Palvelu, joka kertoo, missä paikassa joku tai jokin on.

Palelluttakoon. Hän saa palelluttaa itsensä.

Palelluttaa, tehdä kylmäksi, jäädyttää.

Pankkitilitiedoissa. Tiedoissa, jotka pankki antaa pankkitilin tapahtumista: kenelle on maksettu, keneltä on tullut rahaa tilille.

Panttivanki, vangittu ihminen, jota vangitsija ei päästetä vapaaksi ennen kuin saa mitä haluaa.

Pasmat sekaisin. Suunnitelmat sekaisin. Elämän suunta, tulevaisuus kadoksissa. Alunperin pasma tarkoitti lankavyyhden osaa. Lankavyyyhti on pitkä lanka, joka on kiedottu rullalle, kääritytty pieneen tilaan.

Perimmäinen. Syvin, pisimmällä takana oleva.

Perimmäinen syy, todellinen, oikea syy.

Pikkujätkälle, perusmuoto pikkujätkä. Poikalapsi.

Pikkupojat jäivät kiinni. Pikkupojat huomattiin, kun he tekivät pahaa.

Pussailla. Kosketella huulilla.

Päiväkirjaansa, perusmuoto päiväkirja. Kirja, johon ihminen kirjoittaa, mitä on tehnyt, mitä hän ajattelee ja miltä hänestä tuntuu. Paperiset päiväkirjat (toisin kuin Internet-päiväkirjat eli blogit) ovat yleensä salaisia eivätkä muut saa niitä lukea.

Päättyisi suljetulle osastolle. Joutuisi mielisairaalaan. Vietäisiin väkisin hoitolaitokseen. Tämä usein käytetty kielikuva on synkkää huumoria.

Rikollista. Lain vastaista. Laissa kiellettyä.

Räplätä. Kosketella.

Salapoliisi. Etsivä, joka yrittää selvittää, kuka teki väärin, kuka on syyllinen. Salapoliisi voi etsiä vaikkapa murhaajaa.

Sivumennen sanoen. Oikeastaan. Seuraa lisätietoa antava huomautus.

Sun muuta. Ja kaikenlaista muuta.

Sähkökyyttä, perusmuoto sähkökkä. Villi. Sellainen, joka antaa takaisin, vastustaa. Jännittävä.

Sävyjä. Yhdellä värillä on monta sävyä. Vihreällä on esimerkiksi monta sävyä: vaaleanvihreä, tummanvihreä, koivunvihreä, myrkyinvihreä...

Tadaa! Katsohan, kuuntelehan tätä! Huomio, täällä tapahtuu jotakin hienoa! Huudahdus, joka yrittää muistuttaa torven törähdystä.

Tarttee tilaa. Tarvitsee tilaa. Tarvitsee omaa aikaa, yksin olemista.

Tenttaamaanko, perusmuoto tentata. Tarkistaa kokeella tai useilla kysymyksillä, tietääkö, tunteeko, osaako toinen.

Tepsinyt. Toiminut.

Umpihangen läpi. Korkeiden lumikinosten läpi. Lumihankeen ei ole aiemmin koskenut kukaan ja nyt sen läpi kahlaa joku ja tekee samalla polun.

Varjostaa. Seurata salaa. Hiipiä toisen perässä piilossa, vähän niin kuin hänen varjossaan.

Venaas nyt. Odotapas nyt.

Verkkopankkitunnuksiaan. Salaisia numeroita, jotka pitää tietää, jotta voi hoitaa pankkiasiansa Internetissä eli verkossa.

Vissii. Vissiin. Luultavasti. Arvaan että niin.

Wiillä. Pelikonsolilla, jota pelataan liikkumalla. Konsoli liitetään televisioon, joka näyttää pelikuvaa.

Yksityiskohtaan. Pieneen osaan kokonaisuudesta.

Yllytät. Kehotat, houkuttelet tekemään jotakin typerää tai kiellettyä.

Äänitemppu. Yritys tehdä jotakin ovelaa äänen avulla.

Kolmastoista luku, ...jossa Kerttu saa opetuksen

Eija: Sieltähän se Kerttu saapuu kuin päätön kana.

Jesse: Pää kolmantena jalkana. Nyt Kerttu ei pääsekään pälkähästä vaan joutuu meidän silmätikuksi!

Kerttu: Mä en nyt oikein ymmärrä, mitä te puhutte...?

Jesse: Yritätkö sinä lakaista syntisi maton alle, vai? Ei auta, nyt otti ohraleipä ja tuli tupen rapinat.

Eija: Sinulta karkasi mopo käsistä. Oli hiuskarvan varassa, etten minä polttanut hihojani.

Kerttu: Hihojasi?

Jesse: Niin että otahan onkeesi. Ei saa kääntää kelkkaansa ja karata kieli vyön alla kirkkoon.

Eija: Me olemme jahdanneet niska limassa Henkkaa ja Jevgeniä. Minä olen joutunut ottamaan tämän asian ristikseni, koska Henkka ei ole ihmisiksi, vaan raahaa minun poikaani perävaununaan. Mutta nuori rouva se vaan menee sieltä missä aita on matalin ja heittää aikansa Kankkulan kaivoon!

Kerttu: Te puhutte tahallanne liian vaikeesti. Niin kuin olisitte kirjoja.

Anssi: Se otti herneen nenäänsä.

Jesse: Nyt hän juoksee H. Moilasena hippulat vinkuen makuuhuoneeseen. Eija: Ei Kerttu voi juosta hippulat vinkuen. Se on Jesse hyvä nainen. Jesse: Hups. Ei näitä sanontoja aina tuu ajatelleeksi niin tarkkaan. Lopetetaanko jo? Kerttuhan alkaa olla helisemässä.

Eija: Näin ovat näreet. Likka on pudonnut kuin eno veneestä. Jesse: Joten älkäämme kerjätkö verta nenästämme. Kerttu: Joo, lopettakaa! Anssi: Potut pottuina.

Eija: Älähän Kerttu huuda siinä kuin syötävä. Suu messingillä sinun pitäisi olla ja näyttää Hangon keksiltä.

Jesse: No mutta sittenhän Kerttu olisikin syötävä. Hangon keksi. Eija: Jesse, kohta multakin alkaa olla taju kankaalla.

Jesse: No Anssilla ainakin on ihan rinta rottingilla. Henkan piileskely on nyt niin huonossa hapessa.

Anssi: Tosi kuin vesi.

Kerttu: Kertokaa nyt älkääkää kiertäkö kuin kissat kuumaa puuroa! Eija
8c Jesse: Hyvä Kerttu! Nyt me pistetään töpinäksi ja selitetään tää juttu
juurta jaksain.

Oletko äimän käkenä?

*Otsikon kysymys tarkoittaa, että etkö ymmärtänyt mitään? Ei hätää, ei
Kerttukaan ymmärtänyt, ja nyt selvitämmekin juurta jaksain eli aivan
kokonaan, mitä tässä luvussa sanottiin, ennen kuin jatkamme.*

Sieltähän se Kerttu saapuu kuin päätön kana.Sieltähän se Kerttu tulee
nopeasti. Onpa hän ajattelematon.Pää kolmantena jalkana. Nyt Kerttu ei
pääsekään pälkähästä vaan joutuu meidän silmätikuksi!Niin nopeasti, että
siihen melkein tarvitsee jo enemmän kuin kolme jalkaa. Nyt Kertun pitää
pysyä paikallaan ja kestää se että tuijotamme ja syytämme häntä.Yritätkö
sinä lakaista syntisi maton alle, vai? Ei auta, nyt otti ohraleipä ja tuli tupen
rapinat.Yritätkö sinä siis väittää, ettet ole tehnyt mitään pahaa? Ei auta, nyt
joudut nielemään ikävät sanamme, vaikka ne tuntuisivat aseeneen pistoilta.

Sinulta karkasi mopo käsistä. Oli hiuskarvan varassa, etten minä
polttanut hihojani.Sinä et osannut hoitaa asiaa oikein vaikka luulit osaavasi.
Sytyin melkein palamaan, niin vihainen olin.Niin että otahan onkeesi. Ei
saa kääntää kelkkaansa ja karata kieli vyön alla kirkkoon.Joten opi nyt
tämä. Ei saa muuttaa mieltään ja juosta kirkkoon niin vauhdikkaasti että
tarvitsee läähättää.Me olemme jahdanneet niska limassa Henkkaa ja
Jevgeniä. Minä olen joutunut ottamaan tämän asian ristikseni, koska
Henkka ei ole ihmisiksi, vaan raahaa minun poikaani perävaununaan. Mutta
nuori rouva se vaan menee sieltä missä aita on matalin ja heittää aikansa
Kankkulan kaivoon!Me olemme etsineet Henkkaa ja Jevgeniä niin että hiki
on noussut niskaankin. Minun on pitänyt ottaa vastuu tästä asiasta, koska
Henkka ei käyttäydy hyvin, vaan kulkee poikani kanssa. Mutta nuori rouva
se vaan huvittelee, jättää tärkeitä asioita tekemättä ja tuhlaa aikaansa.Se otti
herneen nenäänsä.Hän suuttui siitä mitä sanottiin.Nyt hän juoksee H.
Moilasena hippulat vinkuen makuuhuoneeseen.Nyt hän ei osaa sanoa
mitään vaan juoksee makuuhuoneeseen niin että ruumiinosat osuvat
toisiinsa ja siitä kuuluu vinkuva ääni.Ei Kerttu voi juosta hippulat vinkuen.
Se on Jesse hyvä nainen.Siis sellaiset ruumiinosat, joita on vain miehillä. Ei
Kertulla. Muista se, Jesse.Kerttuhan alkaa olla helisemässä.Kerttu alkaa
hermostua, hän ei oikein enää tiedä, mitä tehdä, mitä ajatella.Näin ovat

näreet. Likka on pudonnut kuin eno veneestä. Sillä tavalla asiat ovat. Tyttö ei enää pysty ymmärtämään, mitä tapahtuu.

Joten älkäämme kerjätkö verta nenästämme. Siksi on parasta että me emme suututa häntä enempää. Potut pottuina. Tehdään hänelle niin kuin hän teki meille. Älähän Kerttu huuda siinä kuin syötävä. Suu messingillä sinun pitäisi olla ja näyttää Hangon keksiltä. Älähän Kerttu huuda kuin joku yrittäisi syödä sinut. Sinunhan pitäisi hymyillä oikein leveästi jotta näyttäisit samalta kuin hymynaamaa muistuttava Hangon keksi. Jesse, kohta multakin alkaa olla taju kankaalla. Jesse, kohta minäkin väsyn enkä enää ymmärrä. No Anssilla ainakin on ihan rinta rottingilla. Henkan piileskely on nyt niin huonossa hapessa. No, Anssi on ylpeä siitä mitä on tehnyt. Henkka ei enää kauan onnistu pysymään piilossa. Tosi kuin vesi. Aivan totta. Kertokaa nyt älkääkään kiertäkö kuin kissat kuumaa puuroa! Sanokaa mitä haluatte sanoa älkääkään enää odotelko. Nyt me pistetään töpinäksi ja selitetään tää juttu juurta jaksain. Nyt me emme enää odota vaan alamme selittää tätä juttua kunnes kaikki on selitetty.

...ja hermoromahduksen

Kerttu ei ilopäivänä olisi alkanut parkua sillä tavalla kahdelle tuntemattomalle miehelle ja Eijalle, jos hän olisi ollut kunnossa ja voimiensa tunnossa. Kerttu oli kuitenkin raskaana, ja aivan rikki puhki hajalla stressistä. Joten Eijan voisi sanoa tehneen emämunauksen, kun hän meni sanomaan:

— Meistä tuntuu, ettet sä Mariquita ole nyt ollut ihan rehellinen. Te ootte tapelleet jostain muustakin kuin siitä, saatko sä opiskella vaiko et.

Eija läimäytti Kertun eteen sen kouluesitepinon, jonka Henkka oli Kerttua varten kerännyt.

Kertun tummat silmät alkoivat salamoida. Hän otti askeleen eteenpäin, ja siinä oli jotakin niin uhkaavaa, että jopa Eija perääntyi.

— Kumpi meistä on muuttanu maailman ääriin ventovieraaseen ympäristöön? Henkka vai mä? Kumpi meistä on opetellu sietämättömän vaikean kielen, Henkka vai mä, Kerttu? Häh?

Kerttu tarttui paperipinoon ja heilautti sen komeassa kaaressa lattialle.

— Kumpi meistä joutuu olemaan raskaana? Sekö jolle kaikki täällä Suomessa on tuttua ja turvallista vaiko mä? Kumpi meistä tulee olemaan yksin kotona vauvan kanssa täällä missä kaikki elää piilossa naapureilta,

kuin vankikopeissa, kaukana vanhemmistaan? HAH? Kerttu huusi ja potkaisi papereita.

— Mariquita... Eija yritti rauhoitella.

— Vai vielä Mariquita! Enhän mä mikään Mariquita enää ole. Musta on tullu Henkan Kerttu, Henkan ikioma kiltti Suomi-vaimo. Mä olen opetellu tykkäämään suomalaisesta musasta vaikka se on itkupillitystä, tekemään suomalaista ruokaa, vaikkei se maistu miltään, ja kävelemään rumissa verkkareissa ja toppatakeissa ja jopa juomaan teidän kamalaa kahvia! Onko mussa mitään Mariquitaa jäljellä?

— Mulla on ikävä mun äitiä! Ja veljiä! Ja Kolumbiaa! Mä oon kurkkuani myöten täynnä tätä Suomen hiljasuutta ja kylmyyttä. Ja mä puhun nyt ihmisistä enkä säästä!

— Ollaanko me niin kamalia? Jesse nielaisi.

— Kerttu on tosiaankin ollut liian reipas, Eija sanoi miettiväisenä.

— Mutta itse sä tänne päätit tulla, ja kyllä kuule mies kuin mies menee piiloon jos sä tolia tavalla raivoat, Anssi sanoi.

— Älä soita Kertulle suutas, Jesse pahastui.

— Kyllä jonkun pitää Henkkaakin puolustaa. Kun Henkka kerran haluaa lapsen, ja olette yksissä tuumin sellasen tehneet, niin on se aika kurjaa, jos sä nyt vasta muutat mieles ja lennät pois, Anssi jatkoi.

— Miten niin lennän pois? Mä en ole mikään pelkuriraukka, en mä peräänny! Kerttu nyyhkytti.

— No minkä lentolipun sä sitten olet ostanut? Eija uteli.

— Mun veli tulee tänne. Eikä Henkka yhtään välitä siitä miten yksinäinen mä täällä oon. Se suuttu kun mä ostin mun veljelle Leandrolle lipun!

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Ei ikipäivänä. Ei milloinkaan, varmasti ei.

Emämunauksen, perusmuoto emämunaus. Suuri virhe, iso moka.

Häh?Mitä? Laiskasti ja epäkohteliaasti.

Mies kuin mies. Jokainen mies.

Muutat mieles, perusmuoto muuttaa mieltään. Perua päätös ja tehdä eri lailla. Ajatella ensin yhdellä tavalla mutta sitten toisella tavalla. Jos Anssi oli menossa nukkumaan mutta avasi sittenkin tietokoneen, hän muutti mieltään.

Pelkuriraukka. Sellainen, joka ei uskalla tehdä oikein, vaan pelkää oikein tekemistä niin paljon että tekeekin mieluummin väärin.

Komeassa kaaressa. Kuin pallon reunaa pitkin, pyöreeä rataa pitkin.

Salamoida. Välkkyä. Muuttaa valaistusta tai värejä. Salama tekee niin kun on ukkonen.

Vankikopeissa. Vangittuina pieneen selliin.

Ventovieraaseen. Aivan vieraaseen, uudenlaiseen.

Verkkareissa. Verryttelyasussa. Löysissä vaatteissa, joissa on pitkät hihat ja lahkeet ja mukava urheilla.

Voimiensa tunnossa. Sellainen joka tuntee itsensä vahvaksi ja uskoo osaavansa ja pystyvänsä on voimiensa tunnossa.

Yksissä tuumin. Yhdessä päätetty. Tuumailtu eli ajateltu yksimielisesti, samalla tavoin.

Älä soita Kertulle suutas. Älä puhu Kertulle rumasti. Soittaa suuta, käyttää suuta soittimena jolla on ikävä ääni.

Neljästoista luku, jossa nuori Jesse saa kuulla toisenlaisesta teini-iästä

Heti kun Henkka oli alkanut puhua yhteisestä tulevaisuudesta Suomessa, Kerttu oli tehnyt kaikkensa oppiakseen suomen kielen. Ensi päivästä Suomessa lähtien hän oli vaatinut, että Henkkakin puhuisi hänelle suomea. Se oli Kertun mielestä hyväksi paitsi sopeutumisen kannalta, myös siksi, ettei Henkka juuri osannut espanjaa. Kertusta oli hieman hölmöä puhua Henkan kanssa englantia, joka oli kummallekin vieras kieli.

Sitä paitsi kielet kiinnostivat Kerttua. Itse asiassa Kerttua kiinnosti lähes kaikki maan ja taivaan välillä. Hän olisi halunnut opiskella enemmän. Siihen ei kuitenkaan ollut varaa. Isoveljien työttömyyden johdosta hänenkin oli mentävä töihin.

Mariquitan äiti ja veljet olivat muuttaneet kaupunkiin maaseudulta, kun Mariquita oli ollut teini-iässä. Isoveljet arvelivat löytävänsä kaupungista töitä, ja ehkä isänkin, joka oli lähtenyt jo aiemmin. Isää ei näkynyt, ja töitä oli silloin kuin oli, mutta joka tapauksessa enemmän kuin maalla — kaupunkiin perhe siis jäi.

Kerttu — tai tuolloin vielä Mariquita — lopetti koulunkäynnin 14-vuotiaana ja ryhtyi äitinsä lailla piiaksi. Hän kävi hyväosaisten ihmisten kotona siivoamassa, tiskaamassa, pyykkiä pesemässä. Mariquita ei pitänyt työstään. Hän kaipasi kouluun. Hän ikävöi sitä, että saisi joka päivä uutta ajateltavaa. Sitä paitsi jotkut ihmiset, joiden sotkuja hän siivosi, eivät

kohdelleet häntä hyvin. Vaikka suurin osa työnantajista olikin mukavia, niiden joidenkin kohtaamista piti pelätä — ja se söi inhottavan paljon energiaa.

Viidentoista vanhana Mariquita sai kuitenkin melkein unelmatyöpaikan, olosuhteisiin nähden. Hän pääsi siivoamaan kotia, jossa asui erittäin mukava yksinäinen, pitkästynyt kotirouva — sekä niin paljon kirjahyllyjä, että Mariquita sekosi laskuissaan. Paola-rouvalle sopi kaikin mokomin, että Mariquita lainaisi kirjoja. Niinpä aina kun Mariquita meni Paolan luo siivoamaan, hän palautti kirjan ja nappasi toisen mukaansa.

— Mun tyttökaverien mielestä mä olin tylsä ja luin liikaa. Ne halus että mä tulen

tanssimaan ja katsomaan söpöjä poikia. Välillä mä sanoin, etten mä uskalla, ku mun isoveljet suuttuisi. Se oli kyllä vaan tekosyy. Oikeasti mä tykkäsin kaikkein eniten lukemisesta. Sitä paitsi oli kivempaa jutella tyttökaverien kanssa rauhassa kun ei ollu kovaa meteliä.

— Eli sulia ei ollu Kolumbiassa poikaystäviä? Jesse kysyi, ja vaihtoi pienemmälle vaihteelle.

Hän nimittäin käänsi auton pois moottoritieltä.

— No... isoveljien kaverit pyysi mua joskus ulos ja kyllä mä lähdinkin, Kerttu naurahti, ja katsahti taakseen.

Takapenkillä Heidi, Eija ja Anssi torkkuivat. Kerttu jatkoi kertomustaan:

— Mutta vaan yhden kanssa lähdin uudestaankin. Sekin luki paljon, meillä oli paljon puhuttavaa.

Sen pojan nimi oli Andres. Mutta Andres tapaili toistakin tyttöä.

— Mä oon musta ja vähän intiaani. Se toinen tyttö oli melkein Valkonen. Totta kai Andres otti sitten sen.

— Katala jätkä! Jesse huudahti.

— Realismia, Kerttu hymähti. — Andresin kannatti tehdä niin. Eikä se nyt tietenkään pelkästä ihonväristä voinu johtua. Varmaan se toinen tyttö oli tosi kiva. Enkä mä sitä enää sure. Mieluummin mä oon täällä Henkan kanssa kuin siellä Andresin kanssa!

— Miten sä ja Henkka tutustuitte? Jesse kysyi.

Kerttu muisteli, kuinka Paola keksi alkaa tarjota bread cc breakfast -palveluita, yösijaa ja aamiaista, turisteille. Paolasta oli mielenkiintoista puhua englantia vieraitten kanssa, ja hän uskoi, että siitä olisi hyötyä hänen yhä isommiksi kasvaville pojilleenkin. Mariquitakin hyötyi, sillä Paola ei

toki ollut se, joka matkailijoille aamiaista laittoi. Hän sai ansaittua hiukan lisää rahaa perheen yhteiseen kassaan. Ei turisteja tosin koko ajan Paolan porteista sisään marssinut. Kolumbia ei ollut mikään turistien ykköslomakohde. Mariquitin kotikaupunkiin matkustikin juuri sellaisia ihmisiä, jotka halusivat matkustella siellä, missä eivät varmasti törmäisi maanmiehiinsä. Ihmisiä, jotka etsivät niin kutsuttua aitoa toiseutta.

Mariquitakin oli mielellään koulussa opiskellut englantia. Nyt hän keittiössä hääriessään kuunteli korvat höröllä ja imi itseensä englannin kieltä.

Joskus kävi niin, että matkailijat vetivät Mariquitin mukaan keskusteluun. Se oli Mariquitasta upeaa. Nuo ihmiset eivät nähneet näkymättömiä rajoja, jotka ko-

lumbialaisessa kaupungissa erottivat mustat valkoisista ja palvelijat palveltavista. Ulkomaalaisten mielestä hänen mielipiteensä olivat aivan yhtä mielenkiintoisia kuin Paolan ja hänen poikiensa.

Kerttu hiljeni. Jesse oli ollut niin kauan hiljaa, että hän oli varmaankin jo pitkästynyt Kertun tarinointiin. Vai oliko? Suomalaisilla oli kumma tapa kuunnella yhtä hiljaa, kiinnostipa asia heitä tai ei.

— Hei, tää on tosi mielenkiintoista. Mä en vaan tiedä mitä mä sanoisin, Jesse reagoi Kertun vaikenemiseen. — Ja musta on aika järkyttävää, ettet sä oo päässy kouluun, tai että joku jätti sut siksi että sä nyt satuit syntymään tummaihoseks! Se on vaan väärin.

— Suomi on hieno maa, Kerttu vastasi. — Täällä kaikki pääsee kouluun ilmaseks. Ja siivooja voi mennä naimisiin rikkaan miehen kanssa, kukaan ei puhu pahaa! Ainakaan päin naamaa.

— Yhtä lailla täällä työtön mies voi mennä naimisiin menestyvän naisen kanssa, Jesse virnisti, ja käänsi ohjauspyörästä.

— Kuka mies nyt naimisiin halua? kysyi Anssi.

Eija tömäytti häntä lumilapiolla. Anssi kolautti takaisin omallansa. Heidän miekkaillessaan auton takapenkillä Jesse pysäköi auton syrjäisen tien varteen. Heidi hyppäsi autosta pois ensimmäisenä ja nappasi takakontista lumiauran.

— Lumenluonti. Paras syy ottaa töistä palkatonta vapaata, hän julisti.

— Mä sentään vaan ihan reilusti lintsaan, sanoi Jesse.

Koko viisihenkinen seurue alkoi vapauttaa lumen alta sivutietä, jota kukaan ei ollut aurannut koko talvena.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Aittoa toiseutta. Erilaista kulttuuria kuin omassa maassa. Kuitenkin sellaista, joka on oikeasti olemassa eikä vain esitys turistien iloksi.

Hyväosaisten. Niitten, joiden asiat ovat paremmin. Yleensä hyväosaiseksi kutsutaan ihmisiä, joilla on paljon rahaa.

Hyötyi. Sai jotakin hyödyllistä. Esimerkiksi tietoa.

Hääriessään. Kun hän hääri.

Hääriä, työskennellä yleensä monen tehtävän parissa. Keittiössä häärivä ihminen voi vaikkapa tiskata, paistaa perunoita ja pilkkoa vihanneksia.

Ihan reilusti. Rehellisesti, avoimesti. Ilman että keksii tekosyitä.

Kaikin mokomin. Kyllä se käy, oikein hyvin. Ei mitään syytä sanoa ei.

Katala. Sellainen, joka käyttää älyään ilkeällä tavalla. Häijy.

Kolautti. Löi tai tönäisi niin että kuului kaikuva ääni.

Korvat höröllä. Kun korvanlehdet kääntyvät kauemmas päästä. Kuvitellaan, että jos joku kuuntelee hyvin tarkasti, hänen korvansa kääntyvät ääntä kohti.

Kumma. Outo. Omituinen.

Lintsaan. Olen koulusta poissa ilman lupaa.

Marssinut. Kävellyt järjestyksessä, tahdissa, usein ryhmässä. Armeijassa sotilaat marssivat.

Menestyvän. Sellaisen, joka onnistuu ja osaa, jonka elämä sujuu hyvin. Usein menestynä ansaitsee paljon rahaa.

Miekkaillessaan, perusmuoto miekkailla. Taistella miekoilla. Tai muilla pitkillä esineillä.

Palkatonta vapaata. Vapaapäivä, jolta ei saa palkkaa, on palkaton.

Palvelijat palveltavista. Palvelijat niistä joita pitää palvella.

Sopeutumisen kannalta. Sen vuoksi että viihtyisi ja haluaisi pysyä siellä missä on.

Sure, perusmuoto surra. Muistella ikävää asiaa. Olla surullinen. Itkeä. Murehtia.

Olosuhteisiin nähden. Paremmin kuin siinä tilanteessa voisi luulla. Asiat voisivat olla huonomminkin.

Pitkästynyt. Sellainen, jolla on tylsää, jolla on liian vähän tekemistä.

Päin naamaa. Kasvokkain, kasvotusten. Puhutaan jostakin ihmisestä tälle ihmiselle itselleen.

Satuit syntymään tummaihoseks. Synnyit sattumalta ihmiseksi, jolla on tumma ihonväri.

Sekosi laskuissaan. Laski väärin. Unohti, mihin asti oli laskenut.

Syrjäisen tien. Tien, joka on kaukana ruuhkista ja sieltä missä ihmisjoukot yleensä ovat.

Tarinointiin. Tarinankerrontaan. Siihen että kerrotaan tarinaa.

Tehnyt kaikkensa. Tehnyt aivan kaiken, jokaisen mahdollisen asian, jotta onnistuisi.

Töitä oli silloin kuin oli. Joskus töitä oli, mutta joskus niitä ei ollut.

Tömäytti. Löi, mutta ei kovin kovaa.

Törmäisi. Osui. Tapaisi sattumalta.

Vaikenemiseen. Siihen että tuli hiljaista, että puhuminen loppui. Vaikeneminen on kultaa, aina ei kannata kertoa kaikkea.

Viisihenkinen seurue. Viisi ihmistä, jotka viettävät aikaa yhdessä.

Ykköslomakohde. Se paikka, jonka valitset ensimmäisenä, jos saat päättää, minne lähdet lomalle. Ensisijainen kohde lomamatkalle. Kohde, määränpää, paikka johon ollaan menossa.

Yösijaa. Paikkaa, jossa voi nukkua yön, kun ei ole kotona.

Viidestoista luku, jossa miehet selviytyvät arktisissa olosuhteissa

Henkka työnsi tulisijan hiillokseen koivuntuolta ja puhalsi.

Kun tuli nuoleskeli jälleen iloisesti halkoja, Henkka palasi pihalle, varhaisesta aamusta alkaen hän oli vapauttanut pihaa lumikinoksen alta. Laajentanut alaa, jolla ei tarvinnut kahlata korkeissa nietoksissa.

Vaikka kyllä sekin tarpeen vaatiessa luonnistui! Henkan rinta röyhistyi, kun hän katseli uraa umpihangessa. Se oli syntynyt, kun hän oli Jevgeni reppuselässään kahlannut metsän halki mökilleen, ja sen lämmitettyään kipaissut omia jälkiään takaisin hakemassa vielä teltan, kamiinan ja rinkankin. Lihaksia kivisti nyt, mutta mitä siitä.

— Niinhän sä vaari aina sanoit, että suomalainen mies menee vaikka läpi harmaan kiven, Henkka myhäili.

Täällä mökillä vaari tuntui yhä olevan läsnä, vaikka vanhus oli kuollut jo kauan sitten. Täällä mökillä Henkka oli pienenä poikana niin monet vapaapäivät vaarin kanssa viettänyt.

Ei kuitenkaan talvella. Henkka värähti, hänelle alkoi tulla kylmä. Hän olisi halunnut kietoa Kertun, ei kun siis ylimääräisen villapaidan

ympärilleen lämmittämään.

Nyt piti ratkaista ulkokuu-ongelma. Jos hän ja siskonpoika aikoivat viipyä mökillä kauankin, heidän jätöksensä jäätyisivät.

Siskonpoika kuitenkin heräsi ja kömpi liian vähissä vaatteissa ulos Henkan luo. Miehen piti johdatella hänet takaisin taloon. Saman tien hän tarttui eristysnauhaan ja kehysti sillä mökin ikkunan reunat lämmönhukkaa torjuakseen. Mökin vanha lattia narahteli jalkojen alla.

— Mennäänkö tänään kotiin?

— Kuka nyt kotiin ämmien luokse haluaa, Henkka murahti ja katui saman tien äksyä vastaustaan.

— No ammutaanko tänään ilmapistoolilla? Jevgeni kysyi toiveikkaasti.

— Ammutaan vaan! Henkka hihkaisi, sillä siitä olikin liian kauan, kun hän oli viimeksi leikkinyt pyssyleikkejä.

Eihän Kerttu oikein ymmärtänyt niitten päälle. Ääh, taas Kerttu...

— Toivottavasti se pistooli toimii vielä, mä sain sen mun vaarilta kun olin sun kokonen. Tai vähän isompi, Henkka pälätti nopeasti.

— Ampuko sun vaari sillä sodassa? Jevgeni kysyi.

— Ei, sodassa on isommat aseet, Henkka vastasi.

Äkkiä hän muisti elävästi vaarinsa loputtomat sotajutut. Niin monesti he olivat saunoneet tällä mökillä, aivan niin kuin hän ja Jevgeni edellisenä iltana. Ja aina vaari oli palannut muistoissaan juoksuhautoihin ja väijytykseen. Neuvostoliiton miehiä oli saatu mottiin — se hetki kummitteli vaarilla unissakin.

— Onks armeijassakin? Jevgeni jatkoi.

— Armeijassa harjotellaan sotaa varten, Henkka vastasi hieman poissaolevana. Hän kaarsi mökin pikku keittokomeroon ja kauhoi kattilaan vettä. Kattilan hän pani puuhellan päälle ja ripautti veden sekaan suolaa. Tosimies ei naista kaivannut keittiössäkään!

Henkasta oli ollut poikana jännittävää kuunnella vaarin sotajuttuja, kuvitella, miltä kuulosti konekivääreiden tulitus ja pommien pauke. Hän oli mielellään leikkinyt sotaa, ryöminyt kavereitten kanssa metsäisessä maastossa ja vaaninut kuvitteellista vihollista.

Henkan mieleen palasivat ajatukset siitä, miten huonosti hän tunsii omat naapurinsa. Hänen vaarinsa nuoruudessa Suomi oli ollut toisenlainen siinäkin suhteessa. Suomalaiset olivat olleet, miten sen nyt sanoisi, yhtenäisempi kansa. Oli vähemmän harrastusmahdollisuuksia, vähemmän

vapaa-aikaa, ja se mitä tehtiin, tehtiin yhdessä, vaikka naapureitten kanssa. Mielipiteitäkin oli vähemmän, tai mahdollisuuksia niitä ilmaista. Ei sota-aikana keneltäkään kysytty mitään, vaan miesten oli pakko vaan taistella ja naisten tehdä miestenkin työt. Koko maa puhalsi yhteen hiileen, tai jos joku ei puhaltanut, niin sille jollekulle kävi köpelösti.

Sota-aika oli myyttistä aikaa suomalaisille, aikaa, johon aina palattiin puheissa, kirjoissa, elokuvissa.

Eija ei silti halunnut, että sotajuttuja kerrottaisiin Jevgenille. Se harmitti Henkkaa. Siinä oli taas esimerkki naisten liiallisesta varovaisuudesta. Oikeastaan Henkka olisi voinut juuri nyt vaikka heittäytyä lumihankeen talvisotaa leikkimään.

Mutta silloin Jevgeni huikkasi kulman takaa:

— Jos tulee uudestaan sota niin mille puolelle mut pannaan?

— Voi jumalauta, Henkka älähti ja tipautti kaurahiutaleet.

Hänestä tuntui kuin hän olisi joutunut itse mottiin. Siinä hän seisoi miettimässä Suomen ja Neuvostoliiton sotaa, kun hänen olisi pitänyt keskittyä pikku Jevgeniin, joka oli adoptoitu Venäjältä. Jevgeni oli hänen veljenpoikansa ja silti hänen isoisänsä oli saattanut olla motittamassa pojan isoisää, tai isoisoisää!

Henkkaa kylmäsi, kun tämä ajatus juolahti hänen mieleensä. Ja kuinka kauhuissansa poika mahtoikaan olla kysymyksensä kanssa!

Kun Henkka harppoi Jevgenin viereen, poika kuitenkin hihitti.

— Sä sanoit jumalauta.

— No niin perkele sanoinakin. Saatana.

Pian he nauraa räkättivät mökin lattialla, ja Henkka päätti, että tätä ei kyllä ikinä Eijalle kerrottaisi.

Myöhemmin, kun he olivat syöneet aamupuuron ja ampuneet vanhoja tölkkejä ilmapistoolilla alas kannonnokalta, Henkka totesi:

— Kuule Jevgeni, ei mitään uutta sotaa tule. Koska nykyään suomalaiset ja venäläiset on kavereita keskenään.

— Eikä pelkästään kavereita vaan sukulaisia. Niin kuin me, poika vastasi. — Jep. Ja sun passissas sitä paitsi lukee että sä oot nykyään suomalainen.

He palasivat mökille käsi kädessä niin hyvällä tuulella, etteivät he huomanneet touhukasta viisikkoa lapioineen ja auroineen. Paitsi sitten kun oli jo liian myöhäistä.

— Kiinni jätite! kiljaisi Jesse.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Ilmapistoolilla. Heikolla pyssyllä, jota käytetään aseurheilussa, kuten tarkkuusam-munnassa. Ilmapistooli toimii ilmanpaineella tai kaasunpaineella.

Jevgeni reppuselässään. Jevgeni roikkui hänen selässään kuin reppu.

Jumalauta. Kirošana, rumaa kieltä. Siitäkin huolimatta että se tulee sanoista Jumala auta.

Juoksuhautoihin. Sota-aikana maahan kaivettuihin syviin ojiin. Niissä sotilaat olivat piilossa ampuvilta vihollisilta.

Jätöksensä. Roskansa; pissansa ja kakkansa.

Kannonnokalta. Kannon reunalta.

Kauhoi. Käytti kauhaa.

Keittokomeroon. Syvennykseen tai nurkkaan, jossa voi tehdä ruokaa tai pestä astioita. Jos pienessä kodissa ei ole keittiötä, siellä voi silti olla keittokomero.

Kehysti. Pani reunat joka suunnalta. Taulun tai valokuvan voi kehystää.

Kipaissut. Käynyt nopeasti lähellä. Koivuntuolta. Koivun kaarnaa, kuorta. Se palaa hyvin.

Konekiväärien tulitus. Ääni, joka syntyy, kun ammutaan konetuliaseella. Konekiväärillä voi ampu satoja tai jopa tuhansia kertoja minuutissa.

Kummitteli. Palasi silmiin tai mieleen, vaikka oli kuollut. Jotkut uskovat, että kuollut ihminen voi tällä tavalla kummitella. Myös ikävät muistot voivat kummitella, jos ne palaavat yhä uudestaan mieleen.

Kuvitteellista vihollista. Vihollista, jota ei ole oikeasti olemassa.

Kävi köpelösti. Kävi huonosti.

Laajentanut. Suurentanut.

Lihaksia kivisti. Lihakset olivat kipeät ja ne tuntuivat painavilta kuin kivet.

Lämmönhukkaa torjuakseen. Estääkseen lämpöä karkaamasta ulos.

Läsnä. Paikalla, luona.

Mahdollisuuksia niitä ilmaista. Tilaisuuksia sanoa niitä ääneen. Tilaisuuksia elää niin kuin haluaisi.

Mitä siitä. Entäs sitten. Ei viitsi valittaa.

Mottiin. Ansaan sodassa. Kun sotilaat on saarrettu eli piiritetty joka puolelta niin, etteivät he voi saada apua taistelematta, he ovat motissa.

Myhäili. Totesi tyytyväisenä. Usein tyytyväisenä itseensä.

Narahteli. Piti narisevaa ääntä. Sellainen voi kuulua, kun kävelee vanhalla lautalattialla. Myös ovi tai ikkuna voi narahdella, jos saranoita ei ole rasvattu. Nauraa räkättivät. Nauroivat oikein äänekkäästi.

Neuvostoliiton, venäjän siihen aikaan kun venäläiset elivät kommunismin aikaa.

Nietoksissa. Lumikasoissa. Kinoksissa.

Pauke. Jatkuvat pamahtavat äänet.

Perkele. Kirosana, rumaa kieltä. Tarkoittaa paholaista. Alun perin jumalolento, johon uskottiin ennen kristinuskon tuloa.

Puhalsi yhteen hiileen. Työskenteli yhdessä yhteiseksi hyväksi. Kirjaimellisesti kaikki puhaltavat samaan hiillockseen saadakseen tulen syttymään uudestaan.

Rinta röyhistyi. Rintakehä pullistui, työntyi eteenpäin ylpeydestä. Ihmiset tekevät niin silloin kun he ovat tyytyväisiä siihen, mitä ovat tehneet.

Ripautti. Tiputti hyvin vähän.

Saatana. Kirosana, rumaa kieltä. Tarkoittaa paholaista.

Siinäkin suhteessa. Myös siten, silläkin tavalla.

Tarpeen vaatiessa luonnistui. Onnistui jos tarvitsi onnistua. Jos lumenluonti luonnistuu Henkalta, se tarkoittaa, että Henkka osaa luoda lunta.

Tosimies. Miehekäs mies. Voittaja. Paljon vaikeita asioita kokenut ja silti hengissä selvinnyt mies.

Touhukasta. Reipasta, jaksavaa, aikaansaavaa.

Tulisijan hiillockseen. Kun on poltettu puuta, jäljelle jää mustia hiiliä. Silloin kun hiilet ovat vielä kuumat, niitä kutsutaan hiillockseksi.

Tulisija on tulelle tarkoitettu paikka talon sisällä.

Ulkohuussin. WC-kopin, joka on ulkona.

Vaaninut. Odottanut sitä jonka kimppuun aikoo hyökätä. Väijynyt.

Väijytykseen. Jumiin, ansaan, niin että salaa piilossa odottanut vihollinen saa kiinni. Se joka väijyy, odottaa, että voisi saada tällä tavalla toisen ansaan.

Värähti. Vapisi, tärisi vähän. Vavahti. Joko kylmyyden takia tai siksi että muisti tai koki jotain ikävää.

Yhtenäisempi kansa. Kansalaiset olivat enemmän toistensa kaltaisia. Samanlaisia, samoin ajattelevia ihmisiä oli kansassa enemmän.

Äksyä. Vihaista, äkäistä.

Kuudestaista luku, jossa pidetään oikeudenkäynti

Kerttu oli pohtinut lunta luodessaan sen seitsemää tapaa saada Henkka ymmärtämään, miltä hänestä tuntui ja miten alhaisesti Henkka oli käyttäytynyt. Mutta kun Kerttu nyt katsoi aviomiestään, joka seisoi mökin pihamaan toisella puolella, kaikki punnitut lauseet unohtuivat. Mies näytti niin sääliäväältä monen päivän rosvosängessään, että Kertulle tuli itku kurkkuun.

Jevgeni juoksi Kertun ohi äitinsä syliin.

— Älä suutu Henkalle. Meillä on ollut kivaa, poika sanoi pysäyttäen Eijan juuri ajoissa.

— No niin, puhukaa! Jesse sanoi.

— Ei mitään puheita kun halatkaa. Se on tehokkaampaa, Anssi sanoi. Henkka otti muutaman epävarman askeleen tulijoitten suuntaan, ja pysähtyi sitten.

— Ei tästä tule mitään. Perheterapeutin te tarttette. Mutta tähän hätään me ei sellasta saada, joten nyt kaikki sisälle, niin pidetään oikeudenkäynti, huudahti Heidi.

Kaikki seurasivat Heidiä mökkiin. Ovella Kerttu tönäisi vahingossa Henkkaa, ja kumpikin säpsähti ja hypähti ilmaan. Heidi pani heidät istumaan pitkän puupenkin eri päihin.

— Jos nyt tuomari on oikein ymmärtänyt, niin Henkkaa syytetään yksinäisen, pieniin päin olevan vaimon luota karkaamisesta vaimolle vieraassa maassa. Vaimon mielestä olisi ollut kohtuullista saada edes veli seuraksi vaikeaan elämäntilanteeseen.

— Puolueellinen naistuumari on hiljaa vaan. Naisten mielestä mikään ei koskaan oo kohtuullista. Vaikka mies tekisi mitä, aina tekee väärin ja menee päin mäntyä, Anssi letkautti.

— Tää on puolueeton oikeudenkäynti! Anna mun puhua loppuun, Heidi torui Anssia. — Tuomarin ymmärryksen mukaan Kerttua syytetään ja häntä on tällä katoamistempulla rankaistu siitä, että hän on käyttänyt perheen yhteisiä varoja neuvottelematta asiasta ne tienanneen Henkan kanssa.

— Minä syytän Henkkaa lapsenryöstöstä, huusi Eija väliin, mutta Heidi hiljensi hänet kädenliikkeellään.

— Vai Henkka, ollaanko me väärässä? Sä et ole kertonut kellekään, miltä susta tuntuu. Mistä sä syytät Kerttua?

Henkka pysyi hiljaa. Naisten uhkaavat ilmeet saivat hänet lopulta murahtamaan aika äkäisesti:

— Ei se teille kuulu.

— Niin! Voisitteko mennä ulos? Kerttu huudahti.

— Kiittämättömyys on maailman palkka, Eija sanoi.

— Mutta eihän se meille kuulukaan, Jesse mutisi niin hiljaa, ettei melkein kukaan kuullut.

Anssi kuuli ja oli samoilla linjoilla.

— Noi kaks ei saa sen siunaaman rauhaa jos me kaikki palloillaan täällä.

— Aivan oikein, Heidi sanoi. — Aletaanpas laputtaa! Eiköhän asiat ala selvitä kun me lähetään lätkimään ja noi jää kahestaan mökille ilman autoa.

Ennen kuin Henkka oli ehtinyt hypätä penkiltä jaloilleen, kaikki paitsi Kerttu olivat jo juosseet ulos, vasta-auratulle tielle, autoa kohti. Kerttuja Henkka olivat nyt kahden. Ja hiljaa.

— Tässä sitä nyt sitten ollaan, Henkka murjaisi jotain sanoakseen.

Sitten he istuivat taas vaiti. Ei kuulunut muuta kuin palavien halkojen rätinä tulipesässä.

Kertun puhelin soi. Voi ei! Kerttu ei missään nimessä halunnut Henkan kuulevan ylitunteellista soittoääntä! Hädissään hän yritti äkkiä räveltää kännykän käsiinsä, mutta pahaksi onneksi puhelin oli syvällä takin povitaskussa. Kun Kerttu sai kahmaistua sen käsiinsä, se luiskahti lattialle ja liukui sängyn alle.

Armotta kännykkä lauloi: Jos voisit jäädä mun luo, en enää milloinkaan tuskaa mä tois, en koskaan, jos voisit jäädä...

Henkka naurahti, ja yllättyi päästämästään äänestä. Hän yritti tukahduttaa naurun pulppuamisen, mutta onnistui aika huonosti. Kerttu näytti niin hullunkuriselta kontatessaan puhelimensa perässä. Niin hassulta ja niin suloiselta... Ja heidän vauvansa, oma yhteinen lapsensakin oli siinä, vaikkakin vielä näkymättömissä.

— Leandro! kaunotar huudahti tavoitettuaan viimein puhelimensa.

Soittaja oli siis Henkan lanko, Kertun veli. Sen enempää Henkka ei tilanteesta ymmärtänytkään, sillä Kerttu alkoi puhua niin nopeaa ja kaunopuheista espanjaa, ettei Henkka pysynyt perässä. Hän tyytyi katselemaan vaimoaan ja tunsi täyttyvänsä hellyydellä. Toivottavasti vaimo ei enää ollut huutamistuulella. Häntä olisi niin mukava halata, kunhan

puhelu päättyisi! Ainakin enteet olivat suotuisat. Kerttu ei ollut huutanut ja parkunut, niin kuin sinä iltana, kun Henkan oli ollut ihan pakko marssia ulos. Kerttu oli jopa puolustanut häntä kun hän oli halunnut manata Eijan, Anssin, Jessen, Heidin ja jopa Jevgenin muualle!

Mutta mitä nyt? Kerttu näytti yhä huolestuneemmalta, yhä hermostuneemmalta! Kun hän lopulta sulki puhelimensa, hän parahti:

— Henkka, mitä me tehdään? Leandro on Helsinki-Vantaan lentokentällä! Mä sanoin sille että sen pitää käydä perumassa tai vaihtamassa liput ja tulla joskus toiste, mutta se ei totellu mua!

Henkka käytti haikailematta tilaisuuden hyväkseen. Hän kahmaisi hätäntyneen Kertun kainaloonsa. Koska tämä ei karannut, Henkka alkoi rohkaistuneena suukotella tämän päälakea.

— Kaikki järjestyy kyllä, Henkka vakuutti viidennen suukon jälkeen. -Järjestyykö? Sähän halusit lomalle. Etkö sä olekaan enää vihanen siitä että mä

käytin meidän säästöt mun veljen lentolippuun? Kerttu huudahti ja käänsi rajusti kasvonsa ylöspäin voidakseen katsoa Henkkaa silmiin.

Vihainen? Katsoessaan kaunista vaimoaan Henkka kykeni hädin tuskin muistamaan, mitä sana «vihainen» tarkoitti.

— Mulle parasta lomaa on se että sä hymyilet, hän vastasi ja yritti sulkea Kertun suun huulillaan.

— Älä vielä! Kerttu kuitenkin huudahti. — Jos me lopetetaan puhuminen nyt, me tapellaan uudestaan samasta asiasta myöhemmin.

Pahus, Henkka ajatteli. Hänestä olisi ollut paljon mukavampaa yrittää sopia riita teoilla eikä sanoilla! Mutta tämmöistä se oli, naisen kanssa. Sitten Henkka tajusi Kertun käyttäneen sanaa «vielä», ja muikea hymy valtasi hänen kasvonsa. Kyllä Kerttu hänestä taisi yhä tykätä!

— Jos sä et halua, että mä käytän sun rahoja, niin sun pitää sanoa se mulle. Kyllä mä ymmärrän. Mun pitää mennä itse töihin. Se on tosin vaikeeta kun jonkun pitää hoitaa vauvaakin, Kerttu sanoi, viimeiset kaksi lausetta katkeruuteen kallellaan.

— No mutta enhän mä sitä tarkota! Henkka huudahti.

— Miks sä sitten häivyt?

— Sä olit niin kamalan hirmusella tuulella että mua ihan pelotti.

— Sua pelotti?

Kertusta huokui myötätuntoa. Loistavaa, ajatteli Henkka. Nyt hänen kannatti näyttää mahdollisimman säälittävältä!

— Ja mä luulin, ettet sä halua nähdä mua, kun sä löysit musta satayks vikaa ja virhettä, mies jatkoi.

— Voi ei! Mä sanon liian kamalia asioita kun olin vihanen! En mä oikeesti tarkot-tanu mitä sanoin, Kerttu huudahti ja rutisti Henkkaa.

Siihen Henkka vastasi nostamalla Kertun syliinsä. Mutta juuri kun hän oli suutelemassa parempaa puoliskoaan, tämä huudahti jälleen:

— Älä vielä!

— Mitä nyt? Henkka voihkaisi.

— Leandro! Ei me voida unohtaa mun veljeä lentokentälle.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Aletaanpas laputtaa. Lähdetään pois.

Alhaisesti. Huonosti, itsekkäästi, petollisesti. Tavalla jota pitää hävetä.

Armotta. Julmasti. Ilman armoa.

Enteet olivat suotuisat. Oli merkkejä siitä, että toive toteutuisi, suunnitelma onnistuisi.

Hellyydellä. Halulla olla hellä. Se on hellää koskettelua kun silittää ja suutelee toista.

Hullunkuriselta. Hassulta.

Huutamistuulella. Halukas huutamaan.

Hädissään. Hermostuneena.

Joskus toiste. Ei nyt vaan myöhemmin.

Katkeruuteen kallellaan. Melkein katkerasti. Halukkaana suuttumaan.

Katkeruutta kohti kaatumassa. Olisi ehkä parempi olla sovintoon kallellaan eli halukas sovinnon tekemiseen.

Katoamistempulla. Häviämisellä, yllättävällä katoamisella.

Kaunopuheisesti. Runollista tai monipuolista kieltä, mielenkiintoisia sanoja käyttäen.

Kaunotar. Kaunis nainen.

Kerttu huokui myötätuntoa. Kertusta kohosi kuin höyrynä rakkautta ja ymmärrystä, hänestä aivan säteili sääliä.

Riittämättömyys on maailmanpaikka. Sille, joka auttaa, ei sanota kiitos, vaikka pitäisi sanoa.

Kohtuullista. Reilua, oikeudenmukaista.

Luiskahti. Irtosi, koska oli liukas.

Lähdetään lätkimään. Lähdetään pois.

Manata. Taikoa, noitua. Toivoa paha. Rukoilla jotakuta paikalle tai pois.

Muikea hymy. Leveä, tosi ilahtunut hymy.

Murjaisi. Sanoi jotain vähän hölmöä.

Palloillaan. Pyöritään ja pompitaan kuin pallot.

Parempaapuoliskoaan. Vaimoaan. Moni mies ajattelee että vaimo on parempi ihminen kuin hän itse. Puolisot ovat kuin puoliskolta, yhden pariskunnan kaksi puolta.

Perheterapeutin. Psykologin, jonka tehtävä on auttaa perheitä, kun perheissä on ongelmia.

Pieniin päin. Raskaana.

Povitaskussa. Taskussa takin sisäpuolella rinnan kohdalla.

Pulppuamisen. Esiin nousemisen, ylös virtaamisen. Yleensä pulppuaa vesi.

Punnitut lauseet. Harjoitellut, tarkkaan mietityt lauseet. Kirjaimellisesti lauseet, joiden paino tiedetään.

Puolueellinen. Epäreilu. Sellainen, joka suosii yhtä, antaa enemmän yhdelle kuin muille, on yhden puolella kun pitäisi kohdella samalla tavoin kaikkia.

Puolueeton. Ei puolueellinen, reilu. Kaikkia kohdellaan samalla tavoin.

Päin mäntyä. Epäonnistuu. Käy huonosti.

Rosvosängessään. Parrassa, jota ei ole ajettu, mutta joka ei vielä ole pitkä vaan vasta sänki. Ajatellaan, että poliisilta piilossa elävät rosvot eivät ehdi ajaa partaansa.

Räveltää. Tehdä jotain käsillä nopeasti.

Sai kahmaistua. Sai otettua nopeasti ja ahnaasti.

Sen seitsemää tapaa. Tosi monta tapaa.

Sen siunaaman rauhaa. Aikaa olla kunnolla rauhassa. Sen siunaaman rauha on aika syvää rauhaa, koska sillä on Jumalan siunaus.

Seuraksi. Olemaan mukana, kaverina.

Suukotella hänen päälakeaan. Antaa monta suukkoa hänen päähänsä ylhäältäpäin.

Säpsähti, vavahti, värähti, tärähti.

Tienanneen. Työnteolla ansainneen.

Tukahduttaa. Pysäyttää. Estää. Sammuttaa.

Vaikeaan elämäntilanteeseen. Aikaan, jona elämä on aika vaikeaa, jolloin elämässä on paljon hankaluuksia tai surua.

Varoja. Rahoja, omaisuutta.

Seitsemästoista luku, ...jossa tapaamme vielä kerran noin vuotta myöhemmin

— Perunasalaatti vielä.

— Ei tänne mahdu enempää! Henkka puuskahti.

— Mahduta, komensi Kerttu nojatuolista, johon oli uponnut.

Ulkona paukkui ja rätisi jo, ja välillä joku hätähousu lähetti taivaalle raketin, joka sai sen leimuamaan. Värien loisteessa Henkka raivasi kuuliaisesti tilaa pöydälle, jossa oli jo ihan kaikkea hevosenkengän muotoisista uuden vuoden tinoista limupulloihin ja hammastikkuihin. Voi ei, ne! Ovikellon alkaessa piristä Henkka huomasi unohtaneensa kokonaan keihästä hammastikuilla juuston-ja nakinpalaset, kirsikkatomaatit ja viinirypäleet suupaloiksi, jotka iso mies voisi ahmaista vaikka kerralla.

Ovikello jatkoi soimistaan, mutta Kerttua tämä ei hetkauttanut. Hän vain laittoi jalan toisen jalan päälle pöydän päällä iltalukion äidinkielenkirja sylissään. Kun Henkka yritti pyyhältää keittiöstä eteiseen, hän tuli pyyhkäisseeksi aamupäivällä leipomansa kolumbialaisen leivän lattialle.

— Voisinkohan mä millään vaivata sua semmosella pyynnöllä että avaisit oven? Henkka vaikeroi.

Kerttu hymyili hyväksyvästi ja käänsi vauvaa niin, että pääsi kävelemään ovelle. Tellervohan se sieltä saapui kassillinen karjalanpiirakoita mukanaan — ja samaan ovenavaukseen ehtivät mukaan vielä Eija ja Jevgenikin.

— Voi miten sie pikkunen ehit viikossakin kasvaa niin! Tellervo leperteli vauvalle ennen kuin viitsi panna takin naulaankaan.

— Attätättä, vauva vastasi.

— Mie en nyt kuuleppas ymmärrä siun kieltäs. Taiat kuule puhuu espanjaa vaa niin kuin äitis siulle, Tellervo virnisti pienokaiselle.

— Mut minkä ihmeen nuken työ ootte tehny? hän huudahti. Olohuoneessa oli papereista ja vanhoista vaatteista valmistettu nukke, johon oli kiinnitetty lappuja.

— Se on Ano Nuevo. Meillä Kolumbiassa poltetaan uutena vuotena vanha vuosi ja sen pahat teot, Kerttu selitti.

— Sulia onkin nykyään meneillään jotain uutta teiltä Kolumbiasta joka kerta kun me tavataan, Eija sanoi.

— Ja se on kuule hyvä niin. Vauva saa kasvaa tyytyväisen äidin kanssa, huusi Henkka keittiöstä.

Eija kiiruhti saman tien sinne veljensä avuksi. Hänen ilmeestään näki, miten ylpeä hän oli pojastaan, joka oli jo sännännyt nukkeaja sen lappuja tutkimaan. Jevgeni luki kuin vettä vaan.

Kun sisar oli keittiössä, Henkka alkoi juoruta.

— Sain sitten Päiviltäkin tekstarin. Se sanoi löytäneensä viimeinkin onnen. Siltä oli kuulemma mennyt usko koko miessukukuntaan kun meistä suomalaisista miehistä ei ollut mihinkään. Nyt se on kuitenkin onnellinen ulkomaalaisen miehen kanssa.

— Katohan Päiviä. Kai kerroit sille että kiitos samoin, Eija ehdotti asetellessaan karjalanpiirakoita paremman paikan puutteessa tiskipöydälle.

— Tietty. Mä vastasin että mullakin on nykyään lapsi ihanan mamunaisen kanssa, ja ehdotin vielä, että jos Päivi ja minä vielä törmätään, niin perustetaan Ruoho on vihreämpää aidan toisella puolella -kerho, Henkka naureskeli.

— En noussut tarpeeksi monta kertaa yöllä syöttämään vauvaa vaimoni puolesta! luki kuuluva pojanääni olohuoneesta.

Kerttu neuvoi Jevgeniä:

— Mitäs tuhmaa sä itte oot tänä vuonna tehnyt? Kirjota se lapulle ja liimaa kiinni nukkeen, me poltetaan se illalla. Kaikkien pitää kirjottaa jotain.

— Onkos tänne tulossa paljonkii väkkee? Tellervo uteli vauvelia heijaten.

— Ei, Leandros vaan. Mutta se on tuomassa tänne jonkun naisen! Leandros on ehtinyt löytää tyttöystävän vaikka se tekee koko ajan töitä, kahta työtä, Kerttu juorusi ovikellon pirahtaessa jälleen.

Hän säntäsi avaamaan ja hyppäsi veljensä kaulaan, ja iloinen kuulumisten vaihto espanjaksi kajahteli rappukäytävässä. Sitten Kerttu tajusi tervehtiä veljensä tyttöystävää.

Mutta tämä näytti siltä kuin olisi halunnut palata äkkiä takaisin rappuun. Ellei Leandros olisi pitänyt häntä kädestä, näin olisi varmaan käynytkin.

— Tää ei voi olla totta, nainen naurahti hermostuneesti.

— Ei niin, älähtivät Henkka ja Eija haudanvakavina.

Leandros retkahti nauruun. Kertusta tuntui hetken samalta kuin silloin kun hän ei vielä ollut ymmärtänyt suomea: kaikki paitsi hän tuntuivat tietävän, mistä oli kyse. Mutta kun Leandrosin daami esittäytyi Päiviksi, Kerttu loi murhanhimoisen silmäyksen nauravaan veljeensä.

— Kun mä tajusin että mä oon tulossa mun omaan vanhaan kotiin, mä yritin kääntyä takasin, mutta... Päivi selitti, mutta hänen sanansa olivat yhtä piipitystä espanjankielisen väittelyn alla.

Äkkiä Kerttu kiljaisi suomeksi:

— Kuulkaa! Mun veli selittää että se ymmärsi jo kauan sitten Päivin jutuksista että tää on se Päivi ja toi on se Henkka. Ja Leandros päätti, että Henkka ja Päivi saa luvan kohdata uudestaan uutena vuotena ja polttaa kaikki vanhat kaunat ja muistot Ano Nuovon mukana. Kun kumpikin on oikeasti mukava ihminen eikä mikään piru itte.

Tuli niin hiljaista, että olisi voinut kuulla minne neula putoaa. Silloin Tellervo huudahti:

— Sehä onkii hieno ajatus! Suomalaiset on sellainen mököttäjäkansa et kyllä myö jo jouettais oppia parempii tapoja. Nyt sie Henkka otat lapun ja kirjotat että oot ajatellu pahhaa Päivistä, ja Päivi tunnustaa että on ajatellu pahhaa Henkasta.

— Kyllä. Ja sinä Leandros kirjotat siihen että oot opetellu laiskasti suomea. Ja kaikki parantaa tapansa kun vuosi vaihtuu! Kerttu päätti.

Ilotulitusrakettien paukuessa sankarimme ja sankarittaremme seisoivat lumihangessa pihamaalla. Jevgeni kiljui välillä riemusta, välillä taas kärtti äidiltään turhaan lupaa sytyttää raketin sytytyslanka yhdessä Leandroksen kanssa.

Muut katselivat hartaan hiljaisina, kuinka vanhan vuoden ruumiillistuma syn-nintunnustuksineen haihtui savuna ilmaan.

— Näin on hyvä. Pois kaikki vanhat ikävät asiat jotka on ollutta ja mennyttä. Pois ne meidän lapsen elämästä, Kerttu sanoi niin että vain Henkka kuuli ja painoi suukon heidän vauvansa poskelle.

— Joo. Pois kaikki kurja mitä te jouduitte kokemaan nuorina teidän synnyinmaassa, Henkka vastasi.

— Pois sekin, mikä on pielessä Suomessa. Otetaan parempaa tilalle meidän synnyinmaasta, Kerttu lisäsi.

— Ja kaikista maista, Henkka sanoi silmäillen Jevgeniä.

Toisiaan syleillen Kerttu, Henkka ja vauva siirtyivät uuteen vuoteen.

Sanontojen ja vaikeiden sanojen selitykset

Ahmaista. Syödä ahneesti.

Daami. Nainen miehen seurassa.

Haihtui savuna ilmaan. Katosi, koska se poltettiin.

*Haudanvakavina. Sen näköisinä kuin olisivat hautajaisissa.
Järkyttyneinä.*

Hetkauttanut. Liikuttanut.

Hätähousu. Joku, jolla on liian kiire. Alun perin vessaan.

Iltalukion. Lukio, jossa opiskelee vain aikuisia ja vain ilta-aikaan.

Juoruta. Kertoa, mitä kuuluu ihmiselle, joka ei ole kuulemassa.

Kaunat. Surulliset muistot toisen aiheuttamasta pahasta mielestä.

Keihästä. Puhkaista, lävistää jotakin niin että se jää kiinni tikkuun tai keihääseen.

Kiitos samoin. Voisin sanoa sinulle samat sanat jotka sinä sanoit minulle.

Kuin vettä vaan. Sujuvasti, ilman pysähdyksiä. Vesi valuu tällä tavalla.

Kuuliaisesti. Kiltisti totellen.

Kuulumisten vaihto. Kumpikin vastaa kysymykseen «mitä sinulle kuuluu».

Kyllä myö jo jouettais. Kyllä me jo voisimme. Nyt olisi todellakin vihdoin jo aika.

Kärtti. Pyysi yhä uudelleen. Leimuamaan. Valaisemaan kirkkaissa väreissä.

Leperteli. Sanoi söpöjä asioita. Muutti ääntään niin kuin olisi lapsi. Ihmiset leper-televät lapsille, lemmikeille ja rakastetulle.

Mahduta. Pakota mahtumaan.

Meneillään. Tapahtumassa. Myös asia, josta on innostunut juuri nyt, joka täyttää ajatukset, on meneillään.

Miehistä ei ollut mihinkään. Miehet eivät osanneet mitään. Miehet olivat laiskoja ja itsekkäitä eivätkä tehneet mitä puhuja halusi.

Miessukukuntaan. Kaikkiin maailman miehiin.

Murhanhimoisen. Tosi vihaisen. Sellaisen että melkein voisi hyökätä toisen kimppuun.

Mököttäjäkansa. Kansa, joka on hiljaa kun on suuttunut, eikä selitä, mikä harmittaa.

Ollutta ja mennyttä. Jo tapahtunut, ei tapahdu enää. Historiaa.

Ovikellon pirahtaessa. Sähköisen ovikellon soidessa. Kun sähköinen ovikello päästi yksitoikkoisen jonkin aikaa kestävän äänen.

Paljonkii väkkee. Paljonkin väkeä. Paljon ihmisiä.

Parantaa tapansa. Lopettaa pahojen ja väärrien asioiden tekemisen. Ja hyvien ja oikeiden asioiden tekemättä jättämisen.

Pielessä. Väärin. Huonosti. Epäonnistui. Kirjaimellisesti tässä puhutaan oven pielistä eli reunoista. Jos yrittää mennä ovesta mutta törmääkin sen pieleen, yritys mennä ovesta on epäonnistunut.

Piipitystä. Hiljaista, korkeaa ääntä, jota on vaikea kuulla ja ymmärtää. Pienet eläimet, kuten hiiret, piipittävät.

Piru itte. Itse paholainen.

Pyyhältää. Kiiruhtaa hassun näköisesti.

Retkahti. Sortui. Kaatui. Ei voinut vastustaa.

Ruoho on vihreämpää aidan toisella puolella. Muualla on parempia ihmisiä kuin täällä. Muualla olisi mukavampi elää kuin täällä. Jos minä olisin saanut yhtä paljon kuin naapurini, olisin onnellinen. Ihmiset, jotka eivät ole tyytyväisiä siihen mitä heillä jo on, ajattelevat usein näin.

Suupaloiksi. Pieniksi paloiksi jotka on helppo syödä.

Synnintunnustuksineen, perusmuoto synnintunnustus. Kerrotaan mitä pahaa ollaan tehty.

Sännännyt. Rynnännyt. Juossut.

Takin naulaankaan, perusmuoto takki naulaan. Takki roikkumaan naulakkoon tai koukkuun, kun tullaan sisään.

Tuli pyyhkäisseeksi. Pyyhkäisi vahingossa. Huitaisi, tiputti pois jonkin päältä.

Uuden vuoden tinoista. Uutena vuotena sulatetaan tinaa, helposti sulavaa metallia, ja kipataan se kylmään veteen. Tinan muodosta tai sen varjosta voi yrittää ennustaa, millainen uusi vuosi tulee.

Vanhan vuoden ruumiillistuma. Vanha vuosi muodossa jossa sen voi nähdä, jossa sitä voi koskea. Hyvin laiskaa ihmistä voi sanoa laiskuuden ruumiillistumaksi, ja tosi kaunista naista kauneuden ruumiillistumaksi.

Vauvelia. Suloista vauvaa.